

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_206133

UNIVERSAL
LIBRARY

మ న క ర్త వ్య ము

రచయిత
తత్వానందస్వామి

ది ఓరియెంటల్ పబ్లిషింగ్ కంపెనీ (రిస్ట్రీక్టెడ్)

తెనాలి :: మద్రాసు

1948

ఫీల్డెక్]

[వెం.ఉ. I-4-0

ప రి చ య ము

గాంధీమహాత్ముడు భారతజాతిని స్వతంత్రముగా మూలమునకు తీసికొనివచ్చిన మహాపురుషుడు. భారతజాతిని దాస్యశృంఖలములనుండి తొలగించుట మహోత్సాహముగా కార్యమైనను మహాత్ముని జీవితాదర్శముల నాలోచించినచో అది యొక స్వల్పాంశమనియే చెప్పవలసివచ్చును. సత్య ఆహింస లను లోకమునందు వ్యాపింపజేసి లోకమున స్వతంత్ర శాంతమును సమకూర్చి లోకవిశ్వాసము నొదగొట్టుట యను మహాదాశయును ముందించుకొని అందుకు తోడ్పెట్టుట భారతస్వాతంత్ర్యము సంపాదించుటకు కాంగ్రెసు అను మహాసంస్థను చేతబట్టకొని దేశమును మేల్కొల్పి స్వరాజ్యకాంక్ష పురికొల్పి శాంతిని మును సాగించి స్వతంత్రహింసాసాధనలనే ఆయుధములుగా చూసి మహాత్ముడు మిగుల అంగీకరించుచున్నవారు భారతభూమిని పరిరిపోవునట్లు చేయగలరు.

భారతస్వాతంత్ర్యముపై మాత్రమును భారతజాతి స్వతంత్రమునగునపుడత పొందిజాలదని గుర్తించి శాంతసంగ్రహముతో పాటు సాంఘిక, ఆర్థిక, నైతిక విషయములనుగూడ అభివృద్ధిపొందుటకు వలయు మార్గముల నాలోచించి నిర్మాణకార్యక్రమమును సాగించి మతసఖ్యత, అస్పృశ్యతానివారణము, ఖచ్చితు మొదలగు విధానములను సదిపుటకు స్థిరపెట్టుచుంచెను.

మనల్కానులు రాము బ్రత్యేకితాతివార మనియు తమరందరు ప్రత్యేకించి భారతభూమిలో నొక ఐక్యమును విజయించుకొని వాకిస్తానమును నొక ప్రత్యేక రాజ్యమును స్థాపించుకొనవలెనని మహాప్రయత్నము గావించి ఉత్తరహిందూ స్థానమున ఉండాలులో పశ్చిమభాగమును, బంగాళములో తూర్పుభాగమును, మరి కొంత దేశమునుగూడ భాగించి విడిపోయినది మొదలు అల్పరూపములను అమా నుషములనుగు ఘోరహత్యలు ప్రారంభమై మనల్కానులును హిందువులుగూడ నొకరి నొకరు శ్రీలు, పురుషులు, బిడ్డలు నను విడిచిములేకుండి నాశనము చేసు కొనుట ప్రారంభించిరి. ఒక కొంతకాలము రక్తము ప్రవాహమై పారెనో యను నట్లు భయంకరస్థితి లేచెను. మహాత్ముడు ఈ ఘోరరక్తంతములను సహింసలేక తూర్పుబంగాళమునందు నొకటిలో తగులబడి నిర్జీనముగావించబడి స్మశానవాటి

కలవలెనున్న గ్రామములలో విద్యేషపూరితులైన జనులమధ్య నొంటరిగ, తనకు నభవరకు సహాయమొనర్చుచున్న అనుచరులకు దురంతములచే బాధితులైన వారి కట్టిపకమనవిదులనిర్ణయించి వేరువేరుస్థానముల కంచి తాను పరులమధ్య నేకాకిగ నివాసముజేయుచు గ్రామగ్రామమునకును పొలములగుండ ముంట్ల త్రోవలను బట్టి కాలినడకనుబోయి ప్రేమరసపూరితములగు శాంతోపదేశముల గావించుచు సామదాయకప్రార్థనలను రామ రహిమానులను భేదము లేదని తెలుపు భజనలు గావించి ముసలుమానుల హృదయములను ఆకర్షించి సమత శాంతులను నెలకొల్పెను. బీహారున చెలరేగిన హైందవప్రకోపప్రతీకారములవలన నేర్పడిన మహోపద్రవములను విని సహింపజాలక నచ్చటికిబోయి వారు గావించిన దుండగములను గర్హించి నెమ్మది నెలకొల్పెను. కలకత్తా, ఢిల్లీనగరములలోని భయంకర కలహాకిర్లాలములు అతిఘోరములుగ పరిణమించుటచేత నచ్చట నిరళన వ్రతములనుబూని ప్రజ్వలితద్వేషజాలములను చల్లార్చెను.

ఇట్టి మహాత్తర కార్యభారముల తలను మోపుకొని యిరువది యెనిమిది సంవత్సరముల పైకాలమునుంచి నిద్రాహారములను లెక్కింపక మహోగ్రద్వేష జ్వాలలమధ్య ఘోరతపంబుగావించిన మహాత్ము డాకస్మికముగ హంతకుని చేతి గుండుదెబ్బచే హతుడగుటవలన లోకమంతయు నొక్కసారిగ మహాదుఃఖసాగరమున మునిగి మహాత్మునకు జోహారులొనర్చెను. హంతకుడు హైందవుడే యగుట హైందవజాతికి తీరని కళంకమేర్పడెనని హిందూసంఘము లజ్ఞాపూరితమయ్యెను. మహాత్ముని సత్యఆహింసల ప్రభావమును లోకము గుర్తించి పూజించిరి.

ఇట్లన్ని సంవత్సరములుగ మహాత్ముడు గావించిన మహోద్యమముల సందర్భమున వారు వచించిన వాక్యములును, వారొసంగిన మహోపదేశములును, వారు నడచిన మార్గములును అపూర్వములు, అనన్యములు, వానిని శ్రీ తత్వానంద స్వాములవారు 'మన కర్తవ్య'మను ఈగ్రంథమున నుదహరించి మహోపకారము గావించిరి.

ఇంతకాలము లోక వంగ్రహచార్దముగ మన మధ్యమనపడరాని యిడుముల బిరుదు, తన ప్రాజోపద్రవములనైన లెక్కింపక కృషిసలుపుచు నిర్మలాంతః

కరణతో వారు దోదించిన దోధలు వారు తలపెట్టిన కార్యములు వారి నిర్యాణముతో నంతరింప జేయుటయూ లేక వానిని పూర్ణవిశ్వాసముతో చేతబూని సాగించి కార్యసిద్ధి బడయుటయూ అను సమస్యకు “మన కర్తవ్య” మను ఈ గ్రంథము చక్కని సమాధానము నిచ్చుచున్నది.

ఇప్పటికి స్వరాజ్యము ఆయన మనకు సంపాదించిపెట్టిరి. ఇంకను మనము సర్వతోముఖముగ పెరిగి మార్గములు తలపెట్టి కొంత సాగించిరి. కాని అవి యాకస్మికమరణముచేత పరిపూర్తి గావించుటకు వారికి అవకాశము లేక పోయెను కాబట్టి అసంపూర్తిగ వదలివెట్టబడిన కార్యవిధానమును ఉచితమార్గమున నడిపి జయప్రదము గావించి ప్రపూర్ణ సామర్థ్యమును సముపార్జించి మహాత్మురాలైనట్లు లోకకళ్యాణమునకు మనము సాధనబూతులమై కృతకృత్యులగుటయే మనకు పరమధర్మము. ఈ విషయమే శ్రీ తత్వానందస్వాములు తమకు సహజమగు ఖలధత్తైలిని తేట తెలుగున నుబోధకమగునట్లు మహాత్ముని అమూల్యములగు దోషనలను వివరించి వారి కార్యాచరణ మార్గములను తేటపరచి ఆంధ్రభోకమును “మనకర్తవ్య” మను గ్రంథమూలమున మేర్కొల్పిరి. కావున ఆంధ్రులెల్లరును తమ కర్తవ్యమును పూర్ణముగ గుర్తించి మహాత్ముని సందేశమును నిర్వహించి ధన్యత గాంచెదరుగాక యని ఆశించుచున్నాను.

గుంటూరు
౧౫—౪—౪౮ }

(Sd.) కొండ వెంకటప్పయ్య

ప్రీతి క

మన ప్రియమాతృభూమి రెండువందల సంవత్సరములు విదేశపరిపాలన మన బానిసత్వమున మునిగి యెనలేని యగచాట్లు గుడిచినది. వైరులు పన్ను జీర్తులకు లోనై భారతప్రజలు భ్రమల జెంది పరప్రభుత్వమునకే ముఱిసిపోయి స్వధర్మమును మఱచి సుమర్తిబడియుండిరి. అట్టివశలో గాంధీజీ దేశవిముక్తిని సాధించుటకై కంకిణముం గట్టుకొనిరి. ఉపన్యాసములతో, బ్రచారములతో, సభలతో, ధర్మబోధనలతో, తోడిదేశీయులను మేల్కొల్పిరి. అనేకులు వ్యక్తి గతముగను, పత్రికాప్రచారముల జేసియు, సంఘములం గూర్చియు, గాంధీజీకి తోడ్పడిరి. “స్వయముగ బ్రయత్నశీలురగు వారికి వైవము లోద్బుధును.” ఎట్ల కేలకు భారతీయులు మేల్కొనసాగిరి. ఆర్థప్రబుద్ధత్వమునం గర్తవ్యవిహీనము గావించుకోనోడిరి. పరస్పరనిందలకుం గడంగిరి. ఘోరపర్యంకు లొల్పిరి. అట్టితఱి గాంధీజీ వత్సాహింసల బోధింపనమకట్టిరి. దౌర్జన్యక్రియలవైఫల్యమును దేటపఱచిరి. ఆసత్యము విఠికితనమును దెంచి దుర్బలుల గావించి బలితులను జేయునని చాటిరి. భారతజాతియనుహాసభను (National congress) ఆశ్రయించి తీవ్రప్రబోధమును సాగించిరి. “వ్యజాతి సుద్ధరించవలయును; లేదా మరణించవలయును. (Do or Die) అని శపథము బూనిరి. గాంధీజీపట్ల రెండును సఫలమైనవి. భారతీయులను కర్తవ్యోన్ముఖుల గావించినాడు. దానిని సాధించుటలో బ్రాణముల సర్పణముగావించినాడు.

గాంధీజీతో సమానముగను. వారిని మించియుం బ్రబోధములు గావించినవారు లేకపోలేదు. ఉపదేశములజేసినవారును, సమాజములను, మతములను, నాశ్రమములను స్థాపించి, తద్వారా ప్రచారములజేసినవారును నెందఱో కలరు. కాని, విజయలక్ష్మిని జేపట్టజాలరైరి. కారణ మేమి ? వారిప్రయత్నము లన్నియు నాదం బరప్రధర్మసములతో నంతరించినవి, ఉద్యమములు నశించినవి. వానిలోనుండ వలసిన వైతన్యశక్తి కానబడదయ్యెను. గాంధీజీ వెలకొల్పిన సంస్థలందును, గాంధీజీ నలివిన ప్రయోగములందును, జీవశక్తి కలదు. ఆయన తనజీవమును వానియందు బూరించెడివాడు. ఆయాసంస్థల కార్యము లన్నిటియందును, గాంధీజీ పంకల్పప్రధానమును, నాయన కర్మకౌశలమును బ్రత్యక్షములై యుండెడివి.

గాంధీజీ, యెవరి కేవల జేయుదని నలహా నిచ్చినను, నాయన తాను జేసియే చెప్పెడివాడు. “ రండు పోదము, రండు చేయుదము ” అనెడువాడేగాని “ మీరు పొందు, మీరు చేయుడు ” అనువాడు కాదు. ఎవరిచేత నేపని జేయించినను దాను పూర్ణకార్యతను వహించెడువాడు.

గాంధీజీ చైదమలన్నింటికి సత్యము వునాది. సత్యము వారికి సాధ్యవస్తువు. ఆసత్యము వారికి సాధనముకూడ నై యుండును. అసాధనమునందు దాను బ్రత్యక్షమైయుండును. కావున సాధనలం దెల్లెడలను అహింసాధర్మము నిండి యుండును. అది సహజము. ఎవ్వడును హింసను గోరుకొనడు గదా ! ఈ యహింస అభావరూపముగ గోచరించినను, నయ్యది ప్రేమయొక్క భావైకరూపముగ విరిణిమింపజేసియున్నాడు. ఆయన సాగించిన సహాయనిరాకరణము నందును ప్రేమతత్వము విమిర్చియున్నాడు. బ్రిటుషువారి నెదిర్చినను, పాకిస్తాను స్థావకుల కడ్డము దగిలినను, నెదిరివారి జేమమును భంగపఱచకుండుటేగాక, వారి జేమమును ప్రేమపూర్వకముగా నాకాంక్షించెడివాడు.

హింసచేతను, క్రోధముచేతను సాధింపందగు కార్యములు లేవని గాంధీజీకి తెలియను. ద్వేషము ద్వేషమును బెంచును. వియుతుడు క్రోధమాని విల పీనుని నిర్మించినను, దనశత్రువు తృప్తిజెందిగాని లేక నిష్పృహతోగాని ద్వేషమును మానుకొనునటుల జేయజాలడు. ఆ ద్వేషము, లోలోన బెరుగుచునే యుండును. వాని యపజయము, వాని దుఃఖము, వాని హృదయమునందలి ద్వేషమును నిలిపియుంచి పెంపుజేసి ప్రజ్వరిల్లు నవకాళమునకై నిరీక్షించునటులనే చేయునుగాని సమయింపదు. కావున బలాధ్యుని విజయము ద్వేషనాశనము గావించుటయం దపజయమే యగును. అటులగాక యెవడేని అహింసాధర్మమును వహించి, ఎదిరి పెట్టుబాధల నహించి ప్రేమ యనెడు ఆయుధమునే ప్రయోగించుచుండునెడల, వానికి విజయము దూరముగనుండినను నాలస్యముగనైవ లభింప వచ్చును. కాని, రాకతీరదు. వచ్చిన విముక్తుల నది సుస్థిరమై వఱుగును.

ఈ సిద్ధాంతము మన హృదయమున సుస్థిరముగ నిణవలయుననినచో అపరిగ్రహము ప్రధానము. నీవు సర్వదా, సర్వదా వరుల కుపకారమునే చేయ జూచుము. ఉపకారమును స్వీకరింప జూడకుము. ఒకవేళ ఉపకారమును స్వీక

రించితివా ? తుల్యమగు ప్రతిఫలమును నొవగుట మఱువకుము. ఎంతటి పునున
తైనను, నెంతటి యద్భుతైనను సాహాయ్యము జేయగల పుట్టములు సంభవించక
పోవు. జాగరూకులమై నిరీక్షించుచుండవలయును. చిద్బైలుకను తృణీకార భావ
ముతో విడచివేసిన సింహము, వలలో జిక్కుకొనినతటి, నావను దెగగారికి,
సింహమునకు స్వేచ్ఛను. బ్రాణరక్షణమును బ్రసాదించిన చిద్బైలుక కథ మనకు
గొప్ప గణపారమును నేర్పిగలదు.

ఈ సూత్రముల నన్నింటిని గార్యరూపమున నిరూపించుచు, గాంధీజీ తన
యద్యమముల నవసీయిన్నాడు. ఇందులకు దీర్ఘకాలశీక్షణము, గమ్యమునందు
విశ్వాసము నవసరములు. ప్రారంభములో నిరాశంబరములుగా గోచరించును.
కాని, ఫలితార్థములు పునములే యగును. జరువదిమైదేండ్లనుండి యజ్ఞాతప్రభా
వముతో సాగుచువచ్చిన చర్ధానంఘము, హరిజనసేవాకార్యము, గ్రామపరిశ్రమో
ద్యమము, నయాతాలీము ప్రతిష్ఠాపనము మున్నగువాని మహిమ మీనాడు గోచ
రించుచున్నది. విశ్వాసము కుదురుచున్నది. గాంధీజీ ఘోరమరణమును సాకుగ
జూపి, వారి సిద్ధాంతములు విఫలములైనవని కొందఱు వాదింతురు. నేలలో గ్రుల్లి
యద్యశ్యమైన బీజము వ్యర్థమైపోయెనను భ్రాంతిని బోలునదియే యీ వాదన.
బీజరూపము గోచరించకున్నను, దానిపునతరప్రభావము, దానినుండి పుట్టిన
వృక్షమునందును, నా వృక్షఫలరాశియందును గానుపించునుగదా ? అటు
లనే గాంధీజీయాత్మజలిదానము పూర్ణఫలరూపమే యనవలయును. ప్రపంచ
మంతయును గాంధీజీయహింసాసిద్ధాంతమును, సాత్వికనిరోధవిధానమును,
సామ్రాజ్యతృష్ణానిరసనమును, నధికాధికముగ దెలిసికొన నుద్యుక్తమగుట
గాంధీజీ విజయమునకు నిదర్శనమే యగును. చేతిబాంబువినరి చంపదలచు
కొన్నవానిపై, గాంధీజీ చూపిన క్షమాభావము, కరుణ లోకమునకెల్ల గుణపాఠ
మును గఱపుటలేదా ? అపకారికి నెవ మెన్నక యుపకారము జేయుట నద్దర్శమని
కోటియుపన్యాసముల జేసినను ఫలముండునా ? మరణమానన్నమైనను బరమ
గమ్యమునందు విశ్వాసమును, దైవభక్తియు, విదనాడరాదినుటకు నిదర్శనము
గాంధీజీ శాంతిమయనిర్యాణమువలన వేవిధముల బ్రకటనమగుటలేదా ?

ఈ నడవడి సలవఱుచుకొనుటయు, నదను లభించినప్పుడెల్ల నవలంబనము
జేయుటయు మన కర్తవ్యమని గాంధీజీ యుపదేశించెను. తన జీవితమున నిద

రృగముల జూపెను. తత్ఫలితమును లోకమున నిప్పుడు మనము జూచుచున్నాము. ఆ సిద్ధాంతము విఫలమైనటుల దోచువారియందు. దాని ప్రయోగము చాలక యింకను దీప్రముగ బ్రయుక్తము కావలసియున్నదనియే గ్రహింతుముగాక. లోగమునకు దగిన యౌషధమైనను దగినంతకాలము సరియగు పరిమాణములో పేవించి నప్పుడేగదా లోగనివారణయగుట. ఇప్పుడు లోకమును బీడించుచున్న పరస్పరావిశ్వాసము, క్రోధము, పరహింస, దుఃఖము ననువాని నివారణకు గాంధీజీ నిర్మాణకార్యక్రమమే తగిన ప్రణాళిక. దానిని మన మాచరించుట, స్రపంచమున బ్రచారముచేయుట మన కర్తవ్యమగును. అప్పుడు గాంధీజీ నిరీక్షించిన విశ్వవ్యాప్త “రామరాజ్యము” నకు స్థిరతమములగు పునాదు లేర్పడగలవు.

గృంధకర్త.

విషయ సూచిక

మొదటి భాగము

1. భారతదివ్యస్వరూపము		1
2. వరాళే వైరా లైసవి	...	6
3. రక్షణప్రాకారములు	...	12
4. ..	...	23
5. మిత్రభేదతంత్రము యొక్క నిగూఢపాపము	...	30
6. ముస్లింలీగు జననము	...	38
7. రాజకీయప్రబోధము		43
8. బలిసమర్పణము		48
9. రాయబారములు	...	58

రెండవ భాగము

1 కాంగ్రెసువాద్యత		66
2. ఆపదల మరచు పెట్టు		68
3. ఆపదలందు దైర్యము		70
4. ఆధర్మవర్మలు		73
5. దౌర్జన్యమునకు ఫలము	...	77
6 రెండే రెండు మార్గములు	...	82
7. అహింసాప్రయోజనము	...	84
8. దక్షిణాఫ్రికా సత్యాగ్రహము	...	84
9. నివేదికలు	...	88
10. సర్వప్రేమ		88
11. సత్సత్తాపము		92
12. గోమాంసభక్షణ	...	96
13. ఖరాసు		98
14. సత్ప్రవర్తనమే భక్తి		102
15. సమష్టిపిన్నపము	...	105
16. ఎవని ధర్మము వాది		109
17. పాకిస్తానుస్వరూపము		112
18. సంస్థానప్రజలు		113
19. కిడులో మేలు		114
20. కాంగ్రెసు గోరీకుంఠ దురాశలు	...	119
21. ప్రవ్రథమాధ్యక్షులు	...	120
22. అహింస - ప్రపంచశాంతి		120

23. స్వతంత్రభారతాదర్శము		122
24. సంయుక్తప్రకటన		126
25. గవర్నరు జనరలులు		128
26. సాకులు		130
27. యూనియను జాక్ (బ్రిటిషువారి జండా)		131
28. జిన్నా సాహెబు అభయవాక్కు		133
29. దుర్బరు అహింస		135
30. జాతీయముసల్మానులు		136
31. అహింస - స్వతంత్రభారతదేశము	...	137
32. యుద్ధప్రసక్తి		141
33. నెహ్రూ ఉద్ఘాటన		143

మూడవ భాగము

1. కాంగ్రెసు కర్తవ్యము		145
2. నిరశవదీక్ష		148
3. ఢిల్లీనాయకుల ప్రమాణములు		152
4. ప్రతినిధులు		155
5. ముసల్మానులకు సరిహా		158
6. నాయకుల ప్రసంగములు		160
7. దైవానురక్తులు		165
8. ఘోరహత్య		172
9. అంత్యస్మరణ		174
10. జ్యోతి ఆరిపోయినది—రేడు	...	175
11. సర్దారుని హెచ్చరిక		178
12. సరోజినీదేవి వీరాలాపము (రేడియో ప్రసంగాంశములు)		179
13. కే. పి. అబ్బాసు దృవపదనము		182
14. విదేశీయుల జోహారులు		183

నాలుగవ భాగము

1. నిర్మాణకార్యక్రమము		187
2. మహాత్ముని మరణశాసనము		191
3. పంచాయతీలు - పరమములు		198
4. వర్కర్ల యోగ్యతలు		194
5. ఆర్థికశాస్త్రము		196
6. గాంధీజీ ఆశించిన భారతస్వరూపము		198

మ న క్త ర వ్య ము

(శ్రీ గాంధీజీ ప్రబోధము)

1. భారతదివ్యస్వరూపము

మన దృష్టిని ఐదారుశతాబ్దముల వెనుకకు మరల్చుదము. అప్పుడు మన భారతదేశ మెట్లున్నది? పూర్వార్థభూగోళము నందే గాక ప్రపంచమంతటిలోను మహాత్కృష్ట దేశమై యొప్పినది. నేటి నాగరికతయొక్క తళ్ళకు బెళ్ళకులు లేకుండిన లేక పోవుగాక! ఆనాటి భారతదేశమును ఆనాటి యితర దేశముల తోడనే పోల్చి చూడవలయును. ఆనాడు ప్రపంచ మంతయు, ముఖ్యముగా యూరపుఖండవాసులు భారతదేశ మన స్పర్ధనీమ యనియే భావించుచుండిరి. భారతదేశ మానాడు సకలసంపద లకు నిలయమై, సమస్తవిద్యలకును నాలవాలమై, దేవసములగు నీతిమంతులకు నివాసమై యొప్పెను. ఈ దేశముతోడి మైత్రియే, యీ దేశముతోడి వ్యాపారమే, యీ దేశముతోడి యేసంస్కర్త మైనను ధన్యత చేకూర్చునని లోకు లెల్లఱు నువ్విఘ్నముచుండెడి వారు. ఆలాటి యాశలతో ప్రేరేపింపబడి డచ్చివారు, పోర్చుగీసులు, పరాసులు, బ్రిటిషువ్యవహాసులు ఒకరితో నొకరు పోటీలుపడుచు, పరుగులిడుచు వచ్చి, యెవరు భారతదేశమును ముందుగ జేరుదుమా యని స్పర్ధల బెంచుకొనుచుండిరి. ఆ కాలమున భారతదేశమునుండి రత్నరాసులను, సన్నని సుందరములగు వస్త్రములను, అరుదగు సుగంధ ద్రవ్యములను,

ఒంటెలమీద వేసికొనిపోయి, ఆసియాఖండపశ్చిమప్రదేశముల వారు యూరపుఖండముతో గొప్ప వ్యాపారము సాగించి, యచ్చటి రాజులయు, శ్రీమంతులయు నైశ్వర్యములను కొల గొట్టుచుండిరి. ఆ వ్యాపారము సంతయు తమ చేతులలోనికే దీసికొని ధనాధ్యులుగా నెంచు యూరపువర్తకులు వసతులు లేక కుంచుచుండిరి. ఆకాలమున యూరోపియనులు భారతదేశమునకు రాగోరు నెదిల ఆసియాఖండపు పడమటి భూభాగములను దాటి మెట్టప్రదేశముగుండా పయనించి కైబరు, బోలను కనుమలలోనుండి హిమాలయపర్వతములను దాటి రావలసియుండెను. వేరు త్రోవలు లేవు. ఆ త్రోవనుబట్టి రావలయు సన్న, ఆ యా ప్రాంతములవారు ముఖ్యముగా మూరులు, అరబ్బులు, తురుష్కులు, పారశీకులు, ఆఫ్ఘనులు, యూరపియనులను రాసీయరు. అటుల రానిచ్చుచో తమ వర్తకము కుంటువడిపోవునుగదా !

అప్పుడప్పుడే భూమి గోళాకారముగ నుండె ననియును, ప్రాచ్యులు పడమరముఖముగా భూమార్గమున వచ్చి యూరపుఖండమును చేరునటలనే యూరపియనులును నికను పశ్చిమముఖముగ పయనించి సముద్రమార్గమున వచ్చి ఆసియాఖండమునకు భారతదేశమును చేరవచ్చు ననియును భూశాస్త్రజ్ఞులు యూరపుఖండమున బోధలు సాగించిరి. ప్రజలబోధలు నష్టక, అట్టి విపరీతసిద్ధాంతములు చేయువారిని పెక్కు రీతుల హింసించి నధలచాలు చేసెడివారు. కొందరు విశ్వసించి, సాహసించి సయనములు మొదలుపెట్టిరి. ఆ కాలమున స్త్రీమర్లు లేవు ; ఆకాశ విమానములు లేవు. గట్టియోధులు లేవు; సముద్రయానము చేయక భారతభూమిని చేరగల సులభమార్గములు పొడగట్లుట లేదు.

సముద్రముమీద మార్గప్రయాణములు చేయుటను వా రెరుగరు. తుపాను లనియును, అవరోధములు కలిగించు ఓడవొంగల చోపిసి యనియును, తప్పించుకొని సురక్షితముగా యాత్రలు నాగించు తెన్ను లేదనియును భయపడుచుండిరి. అయిన నేమి ? ధనాశాసేరితుల నిరోధింపగల యుపాయము లుండవు.

ఒక నావికాసంఘము ధైర్యము చేసి ఆర్థికాభివృద్ధిని తీరముపెట్ట పయనించి ఆ ఖండిముయొక్క- దక్షిణాగ్రము చేరి యచట హింసూమహాసముద్రమును ప్రవేశించుప్రాంతమున, సురదృష్టవశమున తుపానుగాలులలో జిక్కి, సాహసము చెడి పిరిగిపోవలసినవారైరి. కొంతకాలమునకు మహాక సంఘమువారైట్లెట్లో తిప్పలుపడి, కష్టముల కోర్చి ఆ త్రోవనే వచ్చి దక్షిణ భారతదేశముయొక్క పశ్చిమతీరమును చేరిరి. అచ్చటి ప్రభు వగు జామోరిను వారి ననుగ్రహించి యాదరించిగాడు. వారు నెమ్మదిగా వర్తకమును ప్రారంభించిరి. ఆప్రాంతమున దొరకు మిరియాలు, లవంగాలు, చాచినిచెక్క, ఏలకులు మొలగు సుగంధవస్తువులతోడను, సుందరవస్త్రములతోడను, కాలికట్టు రేవునుండి వ్యాపారము చేసెడివారు. కాలికో అనెను వస్త్రమునును పాశ్చాత్యులు కాలికట్టునుండి వచ్చు గుడ్డ యనెను అర్థముతో వాడుల గల్గినది.

ఈ వర్తకసంఘములవారి లాభముల గాంచి యూరపునందు ఇతర సంఘములు ఒయలుదేరినవి. కాని ప్రారంభమున వచ్చిన సంఘములవారు తాము కనుగొనిన మార్గముగుండా రానీయరైరి. కావున ఒక నావికాసంఘమువారు సాహసించి చేోక పశ్చిమమార్గము ననుసరించి పోయి ఆ యా సముద్ర

ప్రవాహములకును, ఋతుపవనములకును లోనై, తిరుగుళ్ళు వడి యెట్టకేలకు అమెరికా తూర్పుతీరమున నున్న ద్వీపగణమును జేరిరి. వీరి నాయకుడే అమెరికాను కనుగొనిన సుప్రసిద్ధ కొలంబసు. ఈతడు కనుగొనిన దీవులందును భారతదేశపు తీరమునందలి లక్షణములు గోచరించుటచేత తాను భారత భూమినే సమీపించినటుల నిశ్చయించి ఆ ద్వీపగణమునకు 'భారతద్వీపగణ' మని పేరుపెట్టుట తటస్థించినది. పిమ్మట చాలాకాలమునకు కొలంబసు చేరినది అమెరికాఖండతీరపు లంకలే గాని భారతదేశమునకు సంబంధించినది గానని కనుగొనబడినప్పుడు వానికి 'పశ్చిమభారత ద్వీపగణ' మను పేరు నిర్ణయింప బడినది. ఈ యనంతము లన్నియు యూరపువాసు లాకాలమున భారతదేశముంగూర్చి యేలాటి రూపకల్పనలు చేసికొనెడివారో, యెట్టి స్వర్ణస్వప్నములు గాంచెడివారో స్పష్టముగా తెలుపగలవు.

అనేకపాశ్చాత్యదేశముల వర్తకులు సంఘములుగా నేర్పడి భారతదేశవ్యాపారమువలన నెవరికి వారే లాభము లన్నిటిని గుత్తగొననెంచి, మార్గమధ్యమునను, భారతదేశమునను పోరాటములుసయితము సాగించిరి. ఈ పోరాటములు తుదకు శ్రాంతి వారిని, బ్రటిషువారిని భారతదేశమున స్థిరపరచినవి. కాలక్రమమున వీరిలోగూడ బ్రటిషువర్తకులదే పైచేయి యైనది.

వీరు పేరుపేరు రేవులద్వారా మనదేశమున ప్రవేశించి ఆయా ప్రదేశములందలి ప్రభువుల యనుగ్రహమును బడసి, ఒక్కొక్కప్పుడు విడివిడిగను, ఒక్కొక్కప్పుడు సమాఖ్య లేర్పరచుకొనియు వ్యాపారము చేయుచుండిరి. పోటీలు, స్పర్ధలు, తీదను

గుణ్యము లగు పరస్పర ద్వేషములు పెచ్చుపెరిగినవి. చివరకి స్పర్ధలు వీరినభిమానించి యాదరించిన ప్రభువులనుగూడ నావహించినవి. ఈ వర్తకసంఘములమధ్య చెలరేగిన పోరాటము లలో దేశీయప్రభువులును చిక్కుకొనుట తటస్థించినది. వ్యాజ్యములుగాని, జూదములుగాని అసలు కక్షదారులకంటె వారినభిమానించు ప్రేక్షకులను తీవ్రావేశపరుల జేయును. అటులనే ఘోరించిన వర్తకులకును, బ్రటిషువర్తకులకును ఏర్పడిన కక్షలు వారి కాశ్రయ మిచ్చిన ప్రభువులనే ప్రత్యక్షిస్తూగ్రామములయందు దిరిగినవి. రణశిక్షణయందును, ఆయుధప్రయోగములందును, హెచ్చుచాతుర్యము గల విదేశీయులు భారతసేనలకు శిక్షకులును, అధినేతలును నై, కాలక్రమమున తామే దేశీయసేనలకు యజమానులుగా పాలింపబడిరి. తమ సేనలను దేశీయప్రభువుల ప్రయోజనముల దీర్చుటకై సహాయముగ పంపగలవారైరి. ఆ ప్రభువులు వీరిసేనల పోషణార్థము విరాళములను, మండలాధిపత్యములను ప్రసాదించుచు వచ్చిరి. క్రమక్రమముగా ఈ సైనిక శిక్షకులు సేనాపాలులును, స్వతంత్రపరిపాలకులును, రాష్ట్రనాయకులును, సామంతప్రభువులును నై పరిణమిల్లిరి. ఈ క్రమము నంతను వివరించుట కిది తావుకాదు. వర్తకులకు సహజముగ భేదతంత్రమును సంపూర్ణముగ ప్రయోగించి, బ్రటిషువారు తామే అధినాథులయి దేశీయప్రభువులను తమకు సామంతులుగ చేయగలిగిరి. ఓడలు బండ్లుగను, బండ్లు ఓడలుగను పరివర్తనము గాంచిన టైనది. బ్రటిషుజాతి ప్రపంచములో నుత్తమ వణిక్ప్రభుజాతి యని పేరెన్నిక గాంచినది. ఇంగ్లండురాజునకు 'వణిక్ప్రభుడు' (Prince of merchants) అనేకీ బిరుదుకూడ కలదు. అది వారి విశిష్టగౌరవచిహ్నము.

2. వరాలే వైరా రైనవి

బ్రటిషువర్తకులు భారతదేశమున బ్రవేశించిన విదేశవర్తకులలో చివరివారు. తుదకు వీరే ప్రధానులైరి. ప్రారంభమున వీరు కడు దీనావస్థ నుండిరి. బహువినయముతో దేశీయప్రభువులవద్ద పలుకుబడిగల పెద్దమనుష్యులను వెదకి కనుగొని, వారి ద్వారా ప్రభువుల నాశ్రయించి వివిధములగు కానుకలచే వారిని సుముఖుల గావించుకొనిరి. అందు బ్రటిషువర్తకుల చాతుర్యము అద్భుతమైనది. భారతదేశప్రభువుల ఔదార్యమునూ సుప్రసిద్ధము. వారి కటాక్షమును సంపాదించు అదృష్టవంతుల కేలాటి కొదువయు నుండదు. పాశ్చాత్యులకును, ప్రాగ్దేశీయులకును ఒక ప్రస్ఫుటభేదము గలదని యొక కవివరు డనియున్నాడు. ఒకని యోగ్యత రుజువగునరకును వానిని సంశయాస్పదునిగ జూచుట పాశ్చాత్యుని లక్షణము. ఒకని ఆయోగ్యత రుజువగునరకును వానిని యోగ్యునిగానే చూచుట ప్రాగ్దేశుని లక్షణము. తదనుగుణముగ దేశీయప్రభువులు విదేశవర్తకులను ధారాళముగ నాదరించిరి. నిరాధారులయిన విదేశవర్తకులు ప్రథమమున కొన్ని తావులందు సరకుల కొనుగోలుచేసుకొను వసతులను మాత్రము కోరుకొనిరి. పిమ్మట వస్తుత్పత్తిచేయువారు తమకొరకై సరకులను సిద్ధము చేయు వనతిని, ఆ పిమ్మట ఆ వస్తువులను తమకొరకే ప్రత్యేకముగ తయారుచేసి యిచ్చు నిబంధనలను కోరుకొనిరి. కాలక్రమమున వారికిగాక ఇతరుల కొరకు సరకులను తయారు చేయుటే నేరముగ పాటించబడినది. వారి వ్యాపారము వ్యాప్తి గాంచినకొలదిని వారి అవసరములు పెరుగజొచ్చినవి. వారి అవసరములు పెరుగజొచ్చినకొలదిని

ప్రభువులును హెచ్చు సౌకర్యముల నంగీకరించిరి. ఈవిదేశీయుల వ్యాపారమువలన తమ ఆదాయము పెరుగుట గాంచి సంతోషములను ప్రభువులు స్వదేశీవర్తకులకు మించిన సమపాయములను వారికి గూర్చుచుండిరి. వారు కొనుగోలు చేయు సరకులను దాచుకొనుటకై గిడ్డంగులు, కొనుటకు స్థలములను నొసగిరి. వారి సరకులమీద విధింపబడిన సుంకములను తగ్గించిరి; కొన్ని సందర్భములందు బొత్తుగా రస్తుచేసెడివారుకూడను. గిడ్డంగుల సందర్శనార్థము భటవర్గమును నియమించుకొనిచ్చిరి. ఆభటులు ఆయుధములను నిరాటంకముగా ధరించుటకు అంగీకరించిరి. పెద్దవర్తకులు తమగిడ్డంగులను కోటలుగా మార్చుట చూచి యుపేక్షించిరి. వారు సామంతరాజులవలె పరిపాలనములు సాగించినను నుపేక్షించిరి. ఈతీరున చంద్రగిరిరాజు ఒసగిన చన్నపురిలో సెంటుజుర్రుకోట వెలసినది. బెంగాలు నవా బొసగిన కలకత్తాలో ఘోర్టువిలియం వెలసినది. ఇట్టి ఉదాహరణము లింకెన్నియో కలవు.

ఈనర్తకులు తమతో వ్యాపారము చేయువారినిగూర్చిన నిబంధనావళిని వారే కల్పించెడివారు; తగవులు తీర్పు న్యాయస్థానములనూ వారే నెలకొల్పిరి. నిరంకుశప్రభుత్వములను సాగించిరి. దేశీయప్రభువులు తమలో తమకు యుద్ధములు పొసగినప్పుడు విదేశవర్తకుల భటవర్గముయొక్క సాహాయ్యముకోరసాగిరి. మొదట వారికాశ్రయమును ప్రసాదించిన రాజులే వారి నాశ్రయించుట విపరీతము. తమ వీలు ననుసరించి ఈ వర్తకులు రాజులపక్షము చూచి విజయలాభములను పంచుకొనెడివారు. యుద్ధఫలితములందు వారికి బాధ్యత లేదు. వాటముగా నున్నంతవరకు ఒక పక్షమున పోతినవారే, వాటము తప్పినప్పుడు

వారివైరిపక్షమున నిస్సంకోచముగ చేరుచుండిరి. ఒక్కొక్కప్పుడు వాగే ప్రధానులై యుద్ధములను సాగించికూడ. స్వదేశ ప్రభువులు విదేశవర్తకుల చేతిలో కీలుబొమ్మలై పోయి, తమ పక్షమునయుద్ధములు ప్రకటించుటకును, రణముల సాగించుటకును, సంఘాలు జరుపుటకును, లాభనష్టములు నిర్ణయించి పంచుటకును సర్వాధికారములను దత్తముచేసెడివారు. పాశ్చాత్యులకు వర్తకముతోపాటు యుద్ధకార్యములవలనను, పరిపాలనాధికారము వలనను హెచ్చులాభములు రాసాగినవి.

తమదేశపువర్తకులు భారతదేశపు సంగ్రామములో జోక్యము కల్పించుకొనుటను గుఱించియు, భారతదేశపు ప్రభువులలో కొందఱితోడి విరోధములకు పాల్పడుటను గురించియు వింత వింత కథలు ఆంగ్లేయమునకు చేరుచుండెను. అచ్చటివారు భీతిల్లసాగిరి. రాజకీయములందు జోక్యము తీసికొనక, వర్తకమును మాత్రమే దృష్టిలో నిమగ్నమై ప్రవర్తించు డని ఆంగ్లేయ పార్లమెంటువారు మంజురింపుటను, హెచ్చరికలను భారతదేశ మందలి తమవారికి అంగచేయుచునే యుండిరి. ఐన నేమి? వారి పోకడ వారిదే. దేశీయప్రభువుల యుద్ధములలో జోక్యము తీసుకొనుచునే గెలిచినవారియొద్ద పారితోషికములను, ఓడిన వారివలన నష్టపరిహారములను పుచ్చుకొనుచు అపారధనరాసులను ఆంగ్లేయప్రభుత్వమునకు భారతీయు లిచ్చు కానుకలుగ బంపుచుండిరి. భారతరాజకటుంబముల ఐశ్వర్యములను దోచుకొని వానినికూడ ఇంగ్లాండునకు బంపుచుండిరి. అందు తమకు జిక్కిగల భాగమును తామును పరిగ్రహించుచుండిరి. ఇచ్చట ఓడిపోయిన రాజులను పదభ్రష్టుల గావించుచు వారి స్థానమున మారస్థులములనుండి తీసుకొనివచ్చిన పాలకులను తమ కిష్టమైనవారిని

పట్టాభిషిక్తుల జేయుచుండిరి. ఇప్పుడున్న భారతదేశసంస్థాన ప్రభువు లందఱు నిటుల బ్రటిషువారిచే స్వస్థిచేయబడినవారే ! ఏప్రభువుగాని తాను పాలించు సంస్థానమునకు ఎందిన వంశము వాడు కాడు. ఆ సంస్థానక్షేమలాభములను తనవిగ జూడగల వాడునూ కాడు. విజాతిప్రభువులవలెనే వీరును ఆ సంస్థాన ప్రజలను దోచుకొని ఆవకాశము లున్నంతవరకు తమ కుటుంబమును, తామును భోగము లనుభవించుట లక్ష్యముగ పెట్టుకొనినవారు. ప్రజ లాక్షేపించుచో వారిని రాజద్రోహులుగ శిక్షించుట పరిపాటి అయినది. వీరికి సదా బ్రటిషుపాలకుల అండయుండనే యున్నది. కొంతకాలమునకు భారతదేశపు అంగ వర్తకులు భారతదేశపాలనయందును, సంగ్రామములయందును విధిగాపాల్గొనవలసియుండుననియు, లేకున్న దేశముశతభాభిన్నమై నశించుననియు దేశీయప్రభువులచేతనే విన్నపములను చేయుప సాగిరి. పార్లమెంటువారికి చెప్పు లున్నవేగాని కండ్లు లేవుగదా ! ఈదేశమున నున్న తమ వర్తకులు చెప్పినట్లే వారి కాధారము. స్వయముగ కండ్లార జూడగల అవకాశము ఆటువేల్మొళ్ళ దూరమున నున్నవారికి సాధ్యము కాదయ్యె. కావున ఇచ్చట స్థానికముగ నుండి పరిపాలనము నడుపువారికి నిరంకుశాధికారిమును విడువక తీరినది కాదు. ఎంత విపరీతము ! దీనులై సామాన్య వర్తకులుగా వచ్చి దేశీయప్రభువుల ప్రాప్తము సంపాదించుకొని, దేశమున కాలూనగల్గి ధన్యతగాంచినటుల భావించుకొనిన బ్రటిషుబేరగాండ్రు సేనాధిపతులై, సామంతులై, రాష్ట్రాధిపతులనిర్మాతలై, స్వతంత్రప్రభువులై, సామ్రాజ్యము నొకదానిని సృష్టించిరి. దేశీయప్రభువుల ఆశితులు వారిపైన అధినాథులైరి. వారి ప్రాప్తము సంపాదించుకొనినవారు వారిపై శత్రుత్వము

నహించి వారిని నిర్జించి యదలించి పట్టిరి. మొదట వరప్రసాదములైనవి తుడిసి వైరములకు మూలములైనవి. ఆంగ్లపాల్ల మొటువారి ఆమోదాధికారమును బడసిన భారతదేశమందలి బ్రిటిషువర్తకులు పరిపాలనము సాగించు ప్రభువు లయిరి. నవోక్తప్రభువులకు తృప్తి యనునది చాలమారము. నిరంకుశాధికార మిప్పుడు వారిచే జిక్కినది. దేశీయప్రభువులు పరిస్పరము నఖ్యతలేనివారైరి. మరియు నిరంతరీయధములవలన దుర్బలులైపోయిరి. చాలామంది మొహమాటమువలన బ్రిటిషువారి కివనచర్యలను అరికట్టరైరి. మఱికొందఱు వారిబలగములచూచి భీతిల్లిపోయి వారిచేతులలో కీలుబొమ్మలై మెలగుచుండిరి.

ఇట్టిసంస్కర్షమున ప్రజలస్థితి దుర్భరమనుట నిస్సంశయము. వారి మొఱ లాలించువారు లేరు. అందరికిని పైయధికారులు బ్రిటిషువారినియు, ప్రజల సుఖదుఃఖములు బ్రిటిషుపరిపాలకుల చేతిలోనుండు ననియు వెల్లడియైనది. ఆ బ్రిటిషుపరిపాలకులు సేనలలో చేరిన భటులను, ఉద్యోగులను, దేశీయవర్తకులను, కార్మికులను, కృషికులను ఎల్లఱు నిరాక్షిణ్యముగ చూడసాగిరి. ప్రజ లేవిధమునను సంఘీభావముతో మెలగుట వారికి గిట్టదయ్యెను. విభజించి పరిపాలించు డను సూత్రమును సోదాహరణముగ ప్రయోగించుచుండిరి. పరిపాలన మంతయు కేంద్రీకృతమై గవర్నరు జనరలు చేతిలో నుండెను. అతడు గాని, ఉన్నతోద్యోగులు కాని ప్రజలకు సులభముగ సమీపింప వీలుగానివారైరి. భిన్నభిన్నములై యున్న ప్రజలు కేంద్ర ప్రభుత్వమునెడ నంసరకును గల సామాన్యద్వేషము వలన వాస్తవమగు నైక్యభావము లేకున్నను ప్రభుత్వము మీద తిరుగుబాటు చేయుటకై ఏకీభవించిరి. బహిరంగముగ విప్లవము

సాగించుపాటి ధైర్యసాహసములును, వసతులును లేని వారు గావున రహస్యపు తిరుగుబాటు నేర్పాటు చేసుకొనిరి. ఈ తిరుగుబాటులో సిసాయిలు ప్రధానపాత్ర వహించిరి. ప్రభుత్వసేనలయందు హిందువులు, ముసల్మానులు, శిఖులు, తదితరులు అందరున్నను దేశీయసేనాపతుల తెలివిజేటలవలన నెవరికి వారే చేటలోని వెలగపండువలె నుండిన కారణమున నారివిస్లేషము భిన్నమైనది. ఈవిజయమును సాధించిన సర్ జాన్ లారెన్సుప్రభువు నైస్సాగ్ నియమింపబడెను.

సర్ జాన్ సిలీ 'ఇంగ్లాండువిజృంభణము' అనుగ్రంథమున “ఇండియాలోని వివిధసంఘములవారిని ఒండొరులయెడ నెరులుగా నొసర్చుటమూలముననే చాలవరకు విప్లవమును అణచగల్గితిమి అని మీరు గ్రహింతురుగాక” అని వ్రాసియున్నాడు. బ్రిటిషుగవర్నమెంటువారు భారతదేశమునందలి వివిధసంఘములవాని కేంద్రీకరించి గుమిగూర్చి యైక్యతను సాధించి ఏకజాతిని నిర్మాణమును చేసి రనుచు వాడంచువారీ సిలీమహాశయుని ప్రవచనమును జ్ఞప్తియందుంచుకొందురుగాక. విప్లవము భగ్నమైనసిమ్మట సర్ డబ్బుల్యూ డబ్బుల్యూగారిట్లు వ్రాసియున్నారు. “ఇప్పుడు సైనికోద్యోగములు ముసల్మానుల కెంతమాత్రమును చిక్కకుండ చేయబడినవి. ఉత్తమవంశీయులగు ముసల్మాను లెవరునూ సైనికగణములలో చేర వీలులేదు. కొంతమంది ముసల్మాను పెద్దమనుష్యులు మాత్రము గవర్నరు జనరలుగారినుండి కమిషనులు పొందగల్గిరి. అయినను నాకు తెలిసినంతవరకు వికోరియా మహారాణిగారినుండి కమిషనులు పొందినవారు లేరు.”

సిపాయివిప్లవానంతరము ముసల్మాను లెట్లు వృద్ధికిరాకుండు గవర్నమెంటువారివలన నిరోధింపబడిరో గ్రహించుటకు నివర్తనము లింకను గలవు. ఈ సిపాయిపితూరిపిమ్మట విప్లవరాయారాణి భారతదేశపరిపాలనమును ప్రత్యక్షముగ చేపట్టినటుల మహాప్రకటనము నొకదానిని చేసినది. భారతప్రజల నెల్లఱును సమముగ నూతనమని వాగ్దానము చేసినది. కాని ఆరాణియొక్క ప్రతినిధులై భారతదేశమున పరిపాలనము జరుపువారునూత్రము ముసల్మానుల నడచిపెట్టియే యుంచిరి. తమకు పూర్వమున్న చక్రవర్తుల వంశమువాని, వారి బంధువులునగు ముసల్మానులను నమ్మజాలక ఒకకంట గనిపెట్టుచునే యుండిరి.

3. రక్షణప్రకారములు

సిపాయివిప్లవమువలన భారతప్రజలు బ్రతిష్ఠావారిపరిపాలనమును ప్రేమించుట లేదని పార్లమెంటువారు గ్రహించిరి. భారత ప్రజను లాలించినగాని తమ వ్యాపారము సరళముగ సాగదని తెలిసి విప్లవరాయారాణియే భారతదేశపరిపాలనమును చేపట్టుననియు, నిష్పక్షపాతముగ నెల్లఱ నాపరించి సమప్రయత్నోపాలించుననియు మహాప్రకటనమును చేయించిరి. విదేశనర్తకులు స్వదేశవర్తకులతో సక్రమపు పోటీలు చేయకుండ నాపుదుమనిరి. సైనికోద్యోగములందును, సివిల్ ఉద్యోగములందును, తగినయోగ్యత లున్నచో విచక్షణలేక యెల్లఱు నన్నింటికి నన్యులుగ జూపబడును రినిరి. మలివిషయములందును, సాంఘికాచారముల సందర్భమునను, దొరలనమువా రేలాటి జోక్యమును కల్పించుకొన రినిరి. సంస్థానాధిపతు లెల్లరును నామంత ప్రభువులుగ పాటింపబడి కేంద్రప్రభుత్వముక్రింద స్వతంత్రులై

నర్తింపగల రనిరి. ఇంత యేల ? భారతదేశమేమే బ్రిటను దేశపు టేముముగ నెంచబడు ననిరి. సంతకసంగ్రామములతో నలసి విసిగి వేసారియున్న సంస్థానాధీశ్వరులును, దేశముమొక్క కల్లోలపరిస్థితియందు వ్యాపారముసాగకచితికియున్ననర్తకులును, పక్షిపాతములకు లోనై పీడిల పాలగుచున్న ఉద్యోగిగణమును, పేదలై పనిపాటలు సాగక కూడుచున్న ప్రజాసామాన్యమును సంతపించిరి. రాజీగాని మహాప్రకటనమును మహాప్రసాదముగ న్నగలజనులును స్వీకరించిరి.

బ్రిటిషుసింహాసనము భారతభూమిని నెలకొనుట యసామాన్యపు అస్పృష్టమని భావించి. ఈయద నెఱింగి బ్రిటిషు సింహాసనము సుప్రతిష్ఠితమై, సుప్రశీతమై యుండునట్లు బ్రిటిషు వారు సప్రప్రాకారములను నిర్మించుకొని రననగును.

ఈప్రాకారములలో మొదటిది సంస్థానాధీశతుల శ్రేణి. ఈ సంస్థానప్రభువులు తమతమ సంస్థానములలో విదేశీయులై ప్రజల యభిమానముచేనివారు. మరియు వారు బ్రిటిషుప్రభువులవలన సృష్టించబడినవారు. గారాబంపు మొఱటు బిడ్డలు తల్లిచుట్టూ చేరి అల్లుడేయుచు, శత్రువుల భయము కల్గినప్పుడెల్ల తల్లినిగూర్చి వాపోవునట్లు వీరు నిరింతరమును విలాస పరాయణులై ప్రజలయెడ తమధర్మ మేదియో గ్రహింపక వర్తించుచుందురు. ప్రజలవలన అలజడి గలిగినప్పుడు కేంద్ర ప్రభుత్వమువైపు చూచుచుందురు. ఈ తీరున భారతప్రజలలో సుమారు సగమువరకు సంస్థానాధీశతులద్వారా బ్రిటిషు ప్రభుత్వస్వాధీనమై పడియుండిరి. ఈ సంస్థాన ప్రభువుల యునికి భారతదేశమున బ్రిటిషుసింహాసనమును స్థిరముగ

నుండుటకును, సకలవిభూతులతో తళతళలాడుచు మెరయు
టకును సాయపడుటచేత వీరిని కేంద్రప్రభుత్వమువారు ముఱి
వెముతో పెంచుకొనుచుందురు. సామ్రాజ్యసభలందు ఉత్తమ
స్థానముల నలంకరింప జేయుచూ, ఆడంబరము లగు బిరుదా
వళుల ప్రసాదించి, తత్సంబంధమగు సలంకారములతో కండ్లు
మిఱమిట్లుగొల్పుతీరున వెలుంగజేయుదురు. వారు చూపు ప్రభు
భక్తి ననుసరించియు, వారుచేయు ప్రభుసేవల ననుసరించియు,
తారతమ్యసరళిని గౌరవములను, సభికారములను, స్వాతంత్ర్యమును నొసగుచుందురు. సంస్థానాధిపతు లీ సౌకర్యసౌపదల
చూచుకొని పొంగిపోవుదురు. తమసంస్థానప్రజల నెట్లు వీక్షిం
చినను కేంద్రప్రభుత్వపనవికి హానిలేనంతవరకు ప్రేమయము
కల్పించుకొనుకుండుట గాంచి తామునూ సామ్రాట్టుల మని
భ్రమింపుదురు. ఈ సంస్థానాధిపతులు తమలోతాము ప్రేమిం
చుకొని, గౌరవించుకొని, మైత్రిసలువుకొను వసతు లేమాత్రము
లేవు. వారిలో ఒక్కరిద్దరు కలియుటగాని, సంభాషించుకొనుట
గాని, సంబంధబాంధవ్యముల నెఱచుకొనుటగాని కేంద్రప్రభు
త్వప్రతినిధి అదుపులోనే! వాని అనుమతి లేదా తమయభీష్ట
మును వదలుకొనవలసినదే. ఇట్టి సంస్థానాధిపతులు—ఛోటా
సామ్రాట్టులు, దాదాపు ఆరువందల యరువదిమంది
యున్నారు. వీరి రాజ్యములలో, హైదరాబాద్, బహోడా,
మైసూరు, తిరువాన్కూర్ సంస్థానములు పెద్దవి. మిక్కిలి
చిన్నవి ఒక్కజిల్లాయంతయైనను నుండవు. వాని ప్రభుత్వాదా
యము వందరూపాయలకు మించదు. ఐనను వీరందరును
భారతదేశమున బ్రటిష్టువారు కట్టుకొనిన కోటలకు బలము

నొసగు బురుజులే యనందగును. బ్రిటిషుపాలకులు భారతదేశమును వీడిపోవరనిన వీరిగుండె యూవటిలిపోవును.

విదేశవర్తకులు, మిషనరీలు రెండవప్రాకార మనందగును. వర్తకుల ననుసరించి మిషనరీలు, మిషనరీల ననుసరించి వర్తకులు ప్రవర్తనము గాంతురు. ముందుగ నీవర్తకుల ప్రాధాన్యమెట్టిదో చూతము. ఈవర్తకులయెడ పాలకులకు ప్రత్యేకాభిమానము గలదు. బ్రిటిషువారికి వర్తకాభివృద్ధికి మించినదిగాదు ప్రభుత్వగౌరవము. కావున బ్రిటిషువర్తకులు విశ్వంఖలముగ వర్తింపగలుచున్నారు. శాసనసభలందు వీరికి ప్రాతినిధ్యము మెండు. ఏశాసనము చేసినను వీరివారణ్యప్రయోజనములు భంగపడరాదు. వారిసమపాయములకొత్త, రైల్వే, హార్బర్లు, రోడ్లు, సైనికదళములు, నన్నియు నిర్మాణమైనను, పోషింపబడినను, వృద్ధిచేయబడినను. కాని ఇవన్నియు భారతప్రజానీకముయొక్క సౌకర్యముల కొఱకే యని చాటుచుందురు. అందువలన వీరి నిర్మాణమున మితి లేని ధనహాసులు వ్యయముచేయబడుచున్నవి. ప్రాకృతజనులును, విదేశవర్తకులకింద దళారులుగా దిరుగు స్వదేశవర్తకులును ఈ ప్రకటనలను నమ్ముదురు. సత్యమా? విదేశసరకులు దేశమున వ్యాపించుట కనువగు రీతిని రేవు స్థలములనుండి యా సరకులను దేశములోపలి పలుదిశలకు తీసికొనిపోవుటకు రైలుచార్జీలు తక్కువ. అటులనే ముడిపదార్థములను విదేశములకు బంపునెడల వానిని దేశములో పలుతావులనుండి సముద్రపురేవులకు చేర్చుటకు రైలుచార్జీలు కూడ తక్కువయే. కాని సిద్ధవస్తువులను దేశములు విదేశములకు బంపు నిమిత్తము నౌకాశ్రయములకు చేర్చవలయునన్న రైళ్ళమీద ముడిపదార్థములకన్న తక్కువ స్థలమాక్రమించినను

బరువునందు భేదము లేకున్నను చార్జీలు హెచ్చు. ఉదాహరణము నొకదానిని తెలిపెదము. నాగపూరునుండి టన్ను నూనెను బొంబాయి చేర్చుట కెంత చార్జీయిగునో, అంతకన్న టన్నునూనెగింజలను చేర్చుటకు రైలుమీద హెచ్చుస్థలమే యాక్రమించిననుకూడ చార్జీలు చాలతక్కువ. టన్ను విదేశీ నూనెను బొంబాయినుండి నాగపూరునకు చేర్చుటకూడ చార్జీలు తక్కువయే. ఈ విచక్షణ దేశీయ పరిశ్రామికముల ముడిపదార్థములనే విదేశములకు బంపి వానితోడ తయారైన సిద్ధవస్తువులను తాము దిగుమతి చేసికొనుటే లాభప్రదముగ నొనర్చును. ఇచ్చటనుండి పంపిన నూనెవిత్తులనుండి నూనెను తయారుచేయు పరిశ్రమను నష్టదాయకముగ చేయును. దేశము లోని వాడుకకొత్తకై నూనెను వివిధభాగములకు రైళ్ళమీద హెచ్చుచార్జీలను భరించి పంపు వ్యాపారముకన్న నూనెగింజలను తక్కువచార్జీతో విదేశములకు దీసుకొనిపోయి నూనెను సిద్ధముచేసి తెచ్చి, తక్కువ రైలుచార్జీలతో దేశమందు వ్యాపింపజేసి తక్కువధరకు విక్రయింపజేయు విదేశముల వ్యాపారము లాభకర మగుటనలన దేశీయపరిశ్రమలు పరోక్షముగ నిరుత్సాహపరుపబడుచున్నవి. మఱియును విదేశపరిశ్రమలు ప్రత్యక్షముగా ప్రోత్సహింపబడుచున్నవి. ఇదియొక్క ఉదాహరణముమాత్రమే.

హార్బర్లు మొదలగువానికి అశేషధనరాసులను భారతదేశ ప్రభుత్వము వ్యయముచేసి నిర్మాణముచేయించినను వానిపరిపాలనమున విదేశీయులదే సర్వాధికారము. వారు వాని నిర్మాణమునందును, పరిపాలనమునందును విచ్చలకిగ హెచ్చు ధనరాసులను ఖర్చుచేయుదురు. ఏదేశమునందును లేనంత హెచ్చు

జీతముల నిచ్చి తమవారిని ఉన్నతోద్యోగములందు నియోగిం
గురు. వీనియపయోగము ప్రధానముగా విదేశనర్థములదే.

రైళ్ళ నిర్మాణము, పరిపాలనముకూడ విదేశీయుల హస్త
మందే యుండును. అందుకగు వ్యయ మంతరికిని విదేశీయము
లగు కంపెనీలు పెట్టుబడి పెట్టుచున్నారు గాన నటు లగుట
న్యాయమే అందురు. వారెంత న్యధావ్యయములు చేసినను
తమవారికే యున్నతోద్యోగముల నిచ్చుకొనుటయు, హెచ్చు
జీతముల నిచ్చుకొనుటయు మన మాక్షేపింపవలసిన కార్యములు
కా నందురు. కావున భారతశాసనసభ్యులు తమసలహాల నిచ్చిన
నీయవచ్చునే గాని, రైళ్ళసంబంధమైన బడ్జటులను (ఆదాయ
వ్యయముల పట్టికలను) మార్పుచేయు నధికారిమును కోరుట
న్యాయము కా దందురు. చూపుల కీవాదన సమంజసముగనే
శోచును. ఈవాదన కంతకును పెట్టుబడిధనము విదేశీయకంపె
నీల దనుటయే ఆధారము. ఈపెట్టుబడులు కో.గానుకోట్లుగ
నున్నమాట నిజమే. ఆధనము విదేశీయవాదాదుల బెట్టు
నదో విచారించుడు.

విదేశీయు లనగా బ్రిటిషువారే ప్రధానులు. ఈ దేశమున
రైళ్ళు, వ్యాపారము, కాఫీతోటలు, సీలిమందుచేలు మొద
లగువాని కగునిధులు బ్రిటిషువారి వీర నుండుట నిజము. ఉన్న
తోద్యోగు లెందరో ఆరువేలమైళ్ళుగారిమునుండి వచ్చి భారత
ప్రభుత్వనేవయందు పనిచేయుచుండుటయును నిజమే. ఇంత
త్యాగము చేసినవారికి అవాంతరము లేనైన నచ్చి నష్టములు
రాకుండ గాచుటకొత్తకై సంరక్షణనిధిని భారతప్రభుత్వము
వారు లండనులో నుంచుదురు. ఈనిధి కొన్నివేలకోట్లు దాటినది.

ఈధన మంతయును భారతప్రజ లిచ్చుకొను శిస్తులు, పన్నులు మున్నగువానినుండి గైకొనబడినదియే. ఇక రైళ్ళు మొదలగు నవి ఎవరి ప్రయోజనముకొరకు విచారణను ఆటుంచి వానిపై బడి బ్రటిషరులది గాన, దానికి హామీ యుండనలె ననుటను విచారితము.

భారతీయులను నమ్మి కోహనుకోట్ల ధనకాసులను భారత దేశమున నెచ్చించుటకు బ్రటిషరులు వెనుకాడరట! వారి ప్రోత్సహించుటకు రైల్వే లండనులోని భారతప్రభుత్వనిధినుండి స్వల్పపు సుమారు 20% నష్ట ప్రతిష్ఠకంపెనీలవారి; అప్పుల నిచ్చిరి. ఆటుల అప్పుపెట్టిన ధనమును ఆకంపెనీలవారు భారత దేశమున తమపేరి పెట్టుబడిగా పెట్టి రైళ్ళు మున్నగువానిని నిర్మించి పరిపాలించుచున్నారు. ఈపెట్టుబడికాము ఏవనిదో! దానిరహస్య మిటు లున్నది. ఇనను ఈ వ్యాపారమున నష్టము వచ్చునెడల ప్రతిష్ఠకంపెనీలు భరించి కాడనలసినదే గదా? ఆటుల గాదు. ఉదారులగు భారతప్రభుత్వమువారునుండి. ఆకంపెనీలకు నష్టములు వచ్చునెడల దానినంతను భరించుటకే గాక ఆపెట్టుబడిమీద నొకటికీ నాలుగు, అయిదు చొప్పున లాభమును కట్టించుటకును హామీ (గ్యారంటీ) నిచ్చిరి! ఇక నేమి? ఈరైళ్ళు మొదలగువాని పరిపాలనమున మితిలేని దుర్వ్యయములు సాగుచున్న వనిన నాశ్చర్య మే మున్నది? అన్నికర్చులందును దుబారాలే!

ఇక మిషనరీల విషయ మొంత చూతము. వీరును విదేశ వర్తకులకు అండగా వచ్చినవారే. వీరు మతప్రచారముపేరి జాతీయభావములను, ఐకమత్యమును రూపుమాపిరి. వ్యక్త

స్వాతంత్ర్యము లేర సహకారసానుభూతులను శూన్యము చేసి.
 తమమత మొక్కటియే సత్యమనియును, తక్కిన మతము లన్ని
 యును మూఁవిశ్వాసరాశి యనియును బోధింపుచు ప్రభుత్వము
 తమ కొనగనుగొనిన న్నానమును, ప్రాధాన్యమును అంకితముగాగొని,
 తరుల కెవరికిని లేని యుత్తమాన్వితల నవ్వారిగ ననుభవించు
 గురు. భారతదేశపు మతసంస్థలకు నాయపడుగోరునెడల ప్రభు
 త్వము మూఁవిషయములందు బోధ్యము తీసికొనరా' నను
 ముషతో నిరాకరించు బ్రతిష్ఠింపఁజేయు ప్రభుత్వము మిషనరీలకు
 సర్వవిధముల సాయపడుదురు. ఆయా రాష్ట్రములందును
 బీషపుల తదితరములను దొరతనపు బాక్కునమునుండి యొస
 గుదురు. దేశీయులందు జాతీయాధికరణమును పెకలించివేయు
 మిషనరీలు రాజధి కిని ప్రచారము చేయుదురు. పాలకజాతి
 'భగవంతుని ప్రియజన'మనియు, తత్కారణముననే బ్రి'షు
 నానూజ్యమున నెల్లఁపును మిత్ర్య ఉన్నమింపజాలసంతగా
 దేవుడు వారిని ఆనుగ్రహించు ననియు చా'బుదురు. మిషనరీలును
 తాము పాలకజాతి, చెందినవారి మనియో, వారి సంబంధీకుల
 మనియో గర్వము జూపుచు పాలితజనముపట్ల నిరసనభావము
 చూపుచుందురు. దొరతనమునెడ జూపునంత భయమును
 ప్రజలు వీరియందును జూపుచు వీరలు చూపు నిరసనమును
 భరింతురు. వీరిసలన మతాంతరులుగ చేయబడిన దేశీయులు
 న్యాయము వీరిబలమును చూచుకొని పూర్ణముగ నర్థముగాని,
 తర్జముగాని చేసికొనబడిని మతబోధల నాకుబెట్టుకొని స్వజాతి
 నోదరులను నిరసనముతో జూతురు. తాము కేసలము
 పాలకజాతివార మని భ్రాంతిపడకున్నను భారతీయులకన్న
 నుత్కృష్టజాతిలోనికి ఉద్ధరింపబడితిమన్న భావముతో వేలుపడి

జీవించుదురు. ఇట్టి మతాంతరస్వీకరణముచేయువారు ముఖ్యముగా నిమ్మజాతులవారు గాన మిషనరీలు విజయవంతులమాడ్కిలోకమున వెలుగుచున్నారు. 'నూతనముగ మతము పుచ్చుకొన్నవారికి నీమాలు మెండు' అను సామెతగలదు. తదనుగుణ్యముగ దేశీయక్రైస్తవులు దేశీయులను హేళనము చేయుటలోను, దేశీయాచారములను నిందించుటలోను, పరదేశీయప్రభువులయెడ రాజభక్తిని వెల్లడించుటలోను, అసమాను లనదగి నర్థింతురు. ఈతీరున విదేశీవర్తకులును, మిషనరీలును బ్రటిష్సవాలకులకు పెట్టనికోటగా గణనకు వత్తురు.

మూడవరక్షణప్రకారముగా విదేశీవ్యాపారము చేయు దేశీయవర్తకులను చెప్పకోదగ్గును. వర్తకు లెక్కడ నున్నను వర్తకులే. వారికి ధనసంచయమే ప్రధానము. ఈదినములలో పాశ్చాత్యనాగరికతయొక్క సంస్కరణము గలిగినవిమర్శల 'ధనమూల మిదం జగత్తను సూత్రము భారతదేశపు జనసామాన్యమును, అందు ముఖ్యముగా వర్తకసంఘములను నాపేసించినది. విదేశీవర్తకులు వచ్చుటకు పూర్వము నీరలే దేశీయవాణిజ్యమును నడుపుట మితీలేని కష్టమని భావింపుచుండిరి. బ్రటిష్సవర్తకులు దేశమున స్థిరపడి, దొరతనమువారి అనన్యసామాన్యాభిమానమును చూరగొని విదేశవాణిజ్యమునంతను తమచేతులలోనికే దీసికొనిరి. దేశీయవర్తకులకు వచ్చుచుండిన లాభములను వారికి ముట్టచెప్పించు తమక్రింద ఏజంట్లుగా నుండుటకై ఒడంబడిక చేసికొనుట వారి కంత కష్టమైనపనిగా లేదు. వీరికిని ఆవిర్పాటు సుఖప్రదముగనే తోచినది. కొంచెము హెచ్చుతగ్గులుగా పూర్వపు లాభములు తమకు వచ్చుట నిశ్చయమని గ్రహించి వీరు తృప్తిపడిరి. ఇప్పుడు ప్రధానులగు

వ్యాపారులు బ్రటిషువారు. విదేశవ్యాపారముకొరకై దేశమున వస్తూత్పత్తి మున్నగు కార్యములన్నియు వారినిమిత్తమే జరుగుచుండెను. సరుకులను సిద్ధముచేయువారితోడ చేసికోవలసిన ఖరారులు, వ్యాపారముచకు సంబంధించిన నిబంధనలు అన్నియు దేశీయవర్తకసంఘములద్వారా అమలుజరుగుట దేశభాషల నెఱుంగని విదేశవర్తకులకు సుకరముగనుండెను. దేశీయశిల్పులు, పారిశ్రామికులు, కర్షకులు మొదలగువారికిని విదేశవర్తకులకును మధ్య దళారులుగా నుండు దేశీయవర్తకులు విదేశీయజమానుల తృప్తిపరచుటకై అన్యాయములు చేయుటకుసముతము సంకోచింపరైరి. గిట్టుబాటుకాని కూలికి గుడ్డ నేసి యియగల మను ఖరారుప్రతములపై అక్షరస్థానములేని సాలీలచేత ప్రేలి ముద్రలు వేయించి, అమరగులచొప్పున సరకులను సిద్ధముచేయని పక్షమున వారిని శిక్షింపచేయుటలో తోడ్పడెడివారు. న్యాయస్థానములు విదేశీవర్తకులకొఱకై వార్షికతీయలేయగు ప్రభుత్వోద్యోగులతో నిర్మింపబడిన వని యీసందర్భమున జ్ఞప్తియందుంచుకోవలయును. ఇక ప్రజల మొఱల గాలించువా రెవరు? నీలిమందుచేలలో సేద్యము చేయుటకు, కాఫీ, టీ, తోటలలో పనులు చేయుటకు కుదిరిన కర్షకులయు, కూలీలయు గతియు నిట్టిదే. ఇవి యుదాహరణములుమాత్రమే. ఈవ్యాపారసరళి బ్రీటనుకు లాభదాయకమును, భారతప్రజలకు వినాశదాయకమునై సాగినది. ఈ ఘోరపరిస్థితిని, అందు దేశీయులగు దళారుల దుష్కృత్యములను వివరించుచు విషినచంద్రపాలు డిట్లనెను:

“బ్రీటనుకు లభించిన ప్రతిదమ్మిడీలాభమును భారతదేశము కోల్పోవలసినదే. భారతదేశమునకు లభించు ప్రతిదమ్మిడీలాభము బ్రీటను కోల్పోవలసినదే. ఇట్లుండ ఈరెండుదేశముల

మధ్య జరుగు వ్యాపారమునకు న్యాయము జరుగుట కల్గ. కాల క్రమమున స్వదేశీపరిశ్రమలు శుష్కించుటకును, దేశమున దారిద్ర్యము తాండవించుటకును, విదేశీయులు పెద్దవిద్యున దోపిడులు గావించుటకును, చీకటిబజారులు పెరిగిపోవుటకునూ, విదేశీసర్కారులు దేశమం దెల్లెడల మూలములల వ్యాపించుటకునూ సాయపడిన మనదళారీలతో భారతదేశములోని బ్రిటిషు ప్రభుత్వమునకు దుర్భేద్యమగు కోట చేర్పడిన దనుట నిట్లు సూచిన చేసిన చాలును. యుద్ధసమయమున ధరల నమితముగా పెంచి, ప్రజలకు తిండిపదార్థములుయుతము కలువగు నటుల జేసి తాము కుబేరులు గాజూచిన దేశద్రోహులనిన దోషమా! వీరి యాటల సాగనిచ్చుచు లక్షలకొలది ప్రజ మరణించుచున్ననూ దొరతనమువా రుపేక్షతో చూచుచుండిరి.”

భారతపై నికరణములు మఱొక దుర్గము. ప్రపంచసంగ్రామమునందు షరరాజభయంకరమై మెప్పుగాంచిన మనసేనలు మొట్టమొదట విదేశీవర్తకాల గిడ్డంగుల గాచుట కేర్పడిన భటవర్గమే యని సూచించియుండిమి. అవి బ్రిటిషువారి ప్రయోజనముల రక్షించుకొట కేర్పడినవే గాక దేశప్రజల నడంచిపట్టుటకును నుపకరించినవి. దేశీయప్రభువుల జౌదార్యమువలన సంగీకరింపబడిన రక్షకభటసంఘములు వారిని పది భ్రష్టుల గావించుటకు సాధనము లైనవి. వాస్తవస్థితి తెలియునెడల మాతృదేశవిదేశమున కొడింబడుట సంభవింప దని యెఱింగిన విదేశప్రభువులు పైనికలను జనసామాన్యముతో కలిసిమెలిసి యుండకుండ వారి నివాసములను, వారిప్రచారస్థానములను, వారి జీవనచర్యలను భిన్నముగ చేసి మరముగ నుంచుచుండిరి. ఎవరికన్నను వారివేలితోడ పొడుచుట సాధ్య

పడదుగదా ! కాని యీ కార్యమును బ్రతిఘటాలకులు భారత దేశమున చేయజాలిరి. సేనలు భారతప్రజతో నేర్పడిన వైనను వారు భారతప్రజను పెరవారలనుగను, విజాతివారిగను సర్వవిధముల సంశయదృష్టితో చూడదగినవారినిగను భావించునటుల వారికి కడుచమత్కారముగ శిక్షణ నొసగెడివారు. ఇతర యుద్ధోద్దీగణమున కొసగు సాములకన్న మోచ్చుజేతములను సైనికుల కొసగుదురు. అనేకములగు సదుపాయములను చేకూర్చును. వారు సలుపు అత్యాచారములను సామాన్యముగ మన్నింతును. విధిలేని పక్షమున ప్రేలికదండనలతో విడిచి వేతురు. వారిని అత్యధికముగ పొగడుదురు. సామ్రాజ్యవైభవ మంతయూ వారిదే యనునటుల విచిత్రప్రదర్శనములు గావింతురు. చిత్రసిచిత్రాలంకారములతోడను, బిరుదములతోడను సైనికోద్యోగులను భ్రమింపజేయుదురు. 1857 సం॥ న సంఘటిల్లిన పెద్దసిపాయిల విప్లవమును భారత సైనికులచేతనే అణించగల్గి రనిన వేటుగ చెప్పవలసిన దేముండును ? ఆవిప్లవము నణించుటలోను, అందు పాల్గొనిన వీరులను పలువిధములుగ హింసల పాలుచేయుటలోను సాయపడిన వారిని బహుభంగుల బహూకరించిరి.

4. రక్షణప్రాకారములు

సివిల్ ప్రభుత్వోద్యోగులు ఐదవరక్షణశ్రేణి యనదగును. ఈ ఉద్యోగులు విదేశీవాదైనను భారతీయులైనను ప్రభుభక్తి ప్రధానముగా బీవించువారే. ప్రభుత్వము ప్రజోపయోగము కొఱకు ప్రజానుమతితో నేర్పడవలసియుండుగా, భారతదేశము నందలి బ్రతిఘ ప్రభుత్వము ఇంగ్లాండు క్షేమముకొఱకు

ఈ దేశీయుల పీడించునదిగా నేర్పజేయున్నది. ఉద్యోగులకు ప్రజాసేవ ప్రధానముగా నుండవలసియుండగా ప్రజానురాగము లేని విదేశ ప్రభుత్వమునెడ భక్తి ప్రధానముగా నైనది. ఉన్న తోద్యోగములలో ప్రధానములగువానియం దెల్లెడను విదేశీయులే నియమింపబడుదురు. తక్కిన యద్యోగు లందఱును ఈ యున్నతోద్యోగుల కింకరులై మెలంగుచు, నోరు మెదపక వారియాజ్ఞల నెట్టివైనను నెరవేర్చుచుండురు. ప్రభుత్వనిర్వహణమునందు ప్రజల కెంతమాత్రమును నధికారము లేకున్నను ధారాళముగా విమర్శించి సంస్కరణమార్గములు చూపు నధికారమును లేదు. మీదు మిక్కిలి ఉద్యోగకార్యాలయములయం దేమిజరుగుచున్నదో తెలిసికొను ననకాశములును లేవు. ఉద్యోగులు ప్రభుత్వకార్యాలయములలో జరుగుదానిని ప్రజలకు వారు కోరెనను తెలుప వీలులేదు. ప్రభుత్వోద్యోగ రహస్యరక్షణ శాసన మొక్కటి ఎల్లరి వాక్కును బంధించి వేసినది. ప్రజలు అజ్ఞానాంధకారమున మునిగి విదేశీయుల పోటీవలన వృత్తులు, వసతులు కోల్పోయి, నిస్సహాయులై కుండుచుండిరి. ప్రభుత్వోద్యోగు లెవ్వరును ప్రజలను లక్ష్య పెట్టరు; వారి యోగక్షేమములు విచారింపరు; వారినంక జూడరు. ప్రతియద్యోగియును భారతదేశపరిపాలనకు సారథియగు “సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేట్ ఫర్ ఇండియా” యనుపేర లండనులోనుండి కేంద్రప్రభుత్వాధికారమును నెఱపు నుద్యోగి యొక్క యంశభూతుడై పరిగెను. ఏయభియోగమునందైనను సరియే, ఒకపౌరునికిని ఒకఉద్యోగికిని తగవు నచ్చినయెడల న్యాయస్థానములో ఆయద్యోగి వ్యక్తిత్వేనగాక “సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేట్ ఫర్ ఇండియా” యొక్క ప్రతినిధిగా ధీరుడై నిలచును.

ప్రతి చిన్న ప్రభుత్వచర్యయును కేంద్రప్రభుత్వచర్యలోని
యంత్రముగా పాటించబడును. అట్టిచర్య ఎంత స్వల్పమైనను
ప్రజలు దాని నెదిరించుట దుర్లభము. ఏయిదోగిచర్యనైనను
నాక్షేపింప సాహసించి ఆప్రభుత్వోద్యోగు లధిష్ఠించు న్యాయ
సానమున దురదృష్టవశమున రుజువు చేయజాలకపోయినచో
అతడు రాజద్రోహిగా పరిగణింపబడును. ఎందరెందరో దేశాభి
మానులు ప్రభుత్వపు లోపములను నవరింపబూనిన నాహస
మునకై దశాబ్దులకొలది కారాగారవాసులు కావలసినచ్చినది.
కావున ఉద్యోగులు ప్రజానురాగమునుగాని, వారిసదభిప్రాయ
మునుగాని లక్ష్యముచేయరు.

గ్రామపు వెట్టివారికిసయితము ఎంతటి గౌరవాస్పదమైనను
నేపెద్దమనుష్యునిగాని లక్ష్యముచేయ నవసరము లేదు. వాడు
కరణమువైపు మాత్రము చూచును. కరణము రెవెన్యూ
ఇన్ స్పెక్టరువంక, అతడు తహసీలుదారువంక, తహసీల్దారు
కలెక్టరువంక, కలెక్టరు గవర్నరువంక, గవర్నరు ప్రెస్రాయి
వంక, అతడు సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేట్ షర్ ఇండియా వంక
అతడు ఇంగ్లాండుపార్లమెంటువంక దృష్టిని పైపైకి నిగుడించునే
గాని, ప్రక్కకుగాని క్రిందికిగాని ప్రజలవంకగాని చూచు
ఉద్యోగిలేడు. ఇట్టి రక్షణప్రాకారము మఱిదేశమునందును,
ఏలోకమునను గానరాదు. భారతదేశమందలి ఉద్యోగులు
పుచ్చుకొనునంతటి హెచ్చుజీతములు ఏదేశమందును లేవు.
వీరి జీతభత్యములకును, దేశపౌరుల జీవితాదాయములకును
పరిమాణసంబంధ మేయెడను లేదు. భారతదేశమునకే స్వప
రిపాలనము లభించినచో ఈయస్వాభావికతంత్రము సాగదను

భావముతో ప్రభుత్వోద్యోగులు సామాన్యముగ దేశహిత సాభాగ్యాభ్యుదయములను కోరుట సంభవించదు. ఈకోటల బారులు బలిష్ఠమైనదే.

ఇక ఆంధ్ర ప్రాకారమును విచారించుము. ఇదివరకు గుర్రముగా నైదు ప్రాకారములగూర్చి ప్రస్తావించినాము. వానియందు విదేశీయుల ప్రమేయము గోచరించినది. ఈ ప్రాకార నిర్మాణమున వారి జోక్యము సుస్పష్టముగ గోచరింపకున్నను నిదియు వారితల్పత్రమున ముఖ్యాంశమై యున్నది. ఇది ఆంగ్ల విద్యాలయముల స్థాపన. ఈమాటను భారతీయ విద్యాధికుల లోనే యనేకులు నిరసింతురు. వారు నమ్మరు. బ్రిటిషువారు రాకపూర్వము భారతదేశము అజ్ఞానాంధకారమున మునిగి యున్న దనియును, మూఢవిశ్వాసములతో బంధింపబడి యున్న దనియును, ప్రజలు పశుప్రాయులై నీలియన్న నెఱుంగ కుండి రనియును వాదించురు. వారు నేర్చిన పాఠము లట్టివి. వారు చేయు ప్రచారములుకూడ సట్టివే. ఏడుసార్లు నీ వొక అబద్ధమును వినినను, ఏడుసార్లు నీ వొక అబద్ధము పలికినను గుఱకు నీవే అసత్యమునే నమ్ముదు నని యొక ఆంగ్లకవివరుడు నుడివియున్నాడు. అది నిజమే. ప్రభుత్వమువారు దేశమున వ్యాపకముచేయుచుండిన విద్యకు రాజకీయప్రయోజనము ప్రధానము, ప్రభుభక్తిగమ్యము, స్వహితనిరసనము సాధనము, ఆత్మవిశ్వాసభాగము పరివసానముగ నుండెను. గవర్న మెంటువా రేమాత్రమో అనుగ్రహించి తమసేవలోనికి దీసికొనినతప్ప, విశ్వవిద్యాలయములలో పట్టభద్రులైననుగూడ నిరాధారులై స్వతిక్రమే గాఢారపడి జీవనోపాధిని కల్పించుకో

జాలకుండిరి. కావుననే ఆవిద్యావిధానము నిష్ప్రయోజకుల
 సిగ్గుచేయుట కుపకరించు నందురు. ఆంగ్లవిద్యల గఱచిన
 వారు తమ మాతృభాషలో ఒకయు తరమునైనను వ్రాయ
 గుట యరుదే. ఇట్టివారు పాశ్చాత్యవిజ్ఞానవిధులను భారత
 దేశమునకు గొనివచ్చి భారతప్రజలకు బంచీయిత్తు రన్నమాట
 వ్యధాప్రగల్భముగాక మఱిమి ! అదేమి చిత్రమా, ఆంగ్లాభిష
 కులెంత నేర్చినం జాలుచు ! ప్రతివాడును పాశ్చాత్యుల ననుక
 రించి జీవితం నేంచునేగాని, స్వజాత్యభిమానమును చూపడు.
 ఏవిషయమునైనను నీవేల మంచి దందు వనిన, ఆదొర మంచి
 దనినాడు గావున ననుచు; ఏ యాచారమునైనను నీ వెందుకు
 చెడ్డ దనెద ననిన, ఈ దొర దానిని చెడ్డదని చెప్పినాడుగావున
 ననును. వీని అభిప్రాయముల కన్నింటికీ ఏ దొరముడయో
 పడవలయును. ఏ జాతినైనను స్వాధీనముచేసికొన నెంచుచో
 వారి మాతృభాషను దొలగించి, విజేతల భాషను ప్రవేశపెట్టినం
 జాలు నందురు. ఈ రహస్యము భారతభూమియందు ఆంగ్ల
 విద్యావిధానమును బ్రవేశపెట్టిన “మెకాలే” ప్రభువుకకు
 బాగుగ లెలియును. “భారతీయుడు పాశ్చాత్యవిద్యల గఱచు
 నెడల, అతనిచర్మము మారదేగాని, వానిబుద్ధి బ్రిటను సంప్ర
 దాయముల నవలంబించును. అతడు ఆంగ్లమానసపుత్రుడై
 యొప్పు” నని, వేటొక పాశ్చాత్యప్రముఖుడు పలికియున్నాడు.
 ఆంగ్లసింహాసనమునకు భారతదేశమున సుస్థిత్వ మేర్పరచిన
 రహస్య మిదియే.

భాషయొక్క ప్రభావము భావముపై ప్రబలముగ నుండును.
 ఆంగ్లభాష నేర్చిన ప్రవీణులు దేనిగూర్చి వ్రాయ తలపెట్టి
 నకూ ముందుగ ఇంగ్లీషున భావరచనను గూర్చుకొని దానిని

మాస్యభాషలోనికి తర్జుమా చేయగలుచున్నారు. కాబట్టి స్వభాషలో స్వతంత్రరచనాశక్తి వారికి పూజ్యమగునని తెలియును. ఈ కారణములచేత తరుచుగా ఆంగ్లభాషాకోవిదులగు భారతీయులును, ఆ భాషరాని భారతీయులును బంధు గృహములందుగాని, సమాజములందుగాని సమావేశమగుపట్ల నొండుగులతో దీర్ఘకాలము పరిస్పరసంభాషణ సాగింప నోడుదురు. ఒకరి నొకరు అర్థముచేసికొనజాలక వేగ్వేరు సంఘములుగ గూఢుట మనము సర్వసామాన్యముగ చూచుచున్నారము. మఱియు భాష ననుసరించి వేషము మారుటయు అరుదుకాదు. ఆంగ్లభాష నేర్చినవారు ఆంగ్లదేశ వస్త్రవిస్తృతాలమునుగూర్చి వ్యామోహితులై వారివాణిజ్యమునకు ఏజంట్లు నిలుతురినిన విచిత్రము కాదు. జుట్టు, కట్టు, బొట్టు, కత్తు ఆంగ్లవెళిరి ననుకరించుచు. విదేశభాషావేషముల ననుకరించు భారతీయులు తాము తోషిప్రజలకన్న శ్రేష్ఠులమని యెంచుకొనుట తటస్థించుచున్నది. ఆంగ్లపాఠశాలలలో చదువు బాలికలును నిట్టి పుమ సోపరి బాలికలను, స్త్రీలను మూఢబాతిపరి దేశీయులుగ భావింతురు.

ఆంగ్లభాష రాని భారతీయులు నీ యభిప్రాయమునే సమ్మతితో గ్రహించి, భాష రాకున్నను వేషములొనైనను విదేశీయుల ననుకరింప బూనుదురు. క్రాపింగులు, ముఖధూళులు. టీ కాఫీ త్రాగుళ్ళు, మెడముడులు, లాగులు, టోపీలు, బూట్లు, మున్నగునవి మారుమూలల కుగ్రామములకు ప్రాకిన వనిన వేషప్రభావము నూహింపవచ్చును. అందువలననే బ్రిటిషు పరిపాలనముపై సాగిన వెద్దపెద్దవిప్లవములును, కడుస్వల్ప కాలములోనే సమసిపోవుట తటస్థించెను. విద్యార్థులు ప్రభుత్వ

పాఠశాలల విడుపు ఉన్న విషయము. ఉద్యోగులు ప్రభుత్వోద్యోగశాలల బహిష్కరింపరు. సామాన్యప్రజలును విదేశవస్తుబహిష్కారము చేయవలెనని ఉద్దేశము. ఆంగ్లప్రజలు భారతదేశమును నీడిపోయినను, వారి సంస్కరణమును భారతీయులు మానుకొనినను మితిలేని దీనదశ ప్రాప్తించునని బెగడందుదురు. ఈ భ్రాంతి మాతృభాషాకోవిదులను, మనీషాగ్రణియు, బహుళచతురుడును నగు శ్రీరామలింగారెడ్డిగారియంతటి మహాశయుడు తన పాలనముననుండిన ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయమును ఆంగ్లభాషాసాహాయ్యము లేని, మాతృభాషామూలమున నడుపుట దుస్సాధ్యమని వచించి రనిన చాలు. ఆంగ్లవిద్యాలయములెంతటి బలముగల కోటలనరుసయై బ్రిటిషుపరిపాలనమును సంరక్షించుచుండెనో గ్రహించుము. బ్రిటిషులు భారతదేశము నుండి నిర్గమింతు రనిన ఆంగ్లభాషాకోవిదులగు భారతీయులెల్లఱు దిగులందుచున్నారు. ఆంగ్లభాషా మూలమునకాక దేశభాషామూలమున చెడువులు సాగించు ఉపాధ్యాయ సమితి యుద్ధురనుచున్నారు. కోట్లవ్యవహారములందు ఆంగ్లభాషాప్రయోగమును తొలగింతుమనిన స్పష్టము బెగడందుదురు.

అన్నింటను ప్రబలతమమును, భారతదేశము స్వరాజ్యము పడయుటలో దుర్లంఘనీయము నగు అవరోధమును నై నిలుచునస్తమప్రాకారము సులభగోచరము గాదు. అభావరూపముగ నది; ఘోరాతిఘోరఫలితార్థములను నొసగునది; ప్రస్తుతము దేశనాయకాగ్రగణ్యులను వ్యధలపాలు చేయునది! సాంఘికవిద్యేషమే అది.

5. మిత్రభేదతంత్రముయొక్క నిగూఢఫలము

బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేశ్వరుల వైరములును, సవర్ణ అసవర్ణ విభేదములును, స్పృశ్య అస్పృశ్యవివాదములును, హిందూ ముసల్మానుల తగవులును ఒక్కసూత్రముపై నడితుమని ప్రతినలు బూను కాంగ్రెస్ గోత్రీకులకు సయితము కళంకము నాపాదించ గల్గుచున్నది. ఇవన్నియు రాజకీయతంత్రముచే కల్పింపబడి నవియే. 'విడిదీసి నశము చేసుకొను' భదోపాయ్యచిత్తార్థములే. ఈనాడు భారతభూమి నంతటిని సంధకారబంధురము చేసి వేయుచున్న హిందు ముసల్మానుల సంఘవిద్వేషములను గూర్చి యొకరితో విచారితముగాని.

ముసల్మానులు విదేశములనుండి భారత దేశమునకు ద్రోపు యులు చేయుటకై వచ్చిరి. మొట్టమొదట కొన్నిరాజ్యములపై బడి అధిక ధనరాసులను కొల్లగొట్టుకొనిపోయిరి. అటుల కొల్ల గొట్టుకొనిపోయిన ధనరాసులచే నాకరింపబడి మఱిలమఱిల వండెత్తివచ్చుట సాగించిరి. తుదకు గోరీవంశీయులు భారత దేశముననే నివాసముల నేర్పించుకొని యక్కడనే స్థిరపడిరి. రాజ్యస్థాపనకు గడంగి భారతభూమినే మాతృస్థానముగ జేసి కొనిరి. ఈముసల్మానుల చరిత్రయందు యద్దములు తరుచుగా జరుగుచూ వచ్చినటుల చదువుచున్నాము. ఆయుధములు రాజ కీయకారణములమూలమున రాజకటుంబములకు మధ్య ఘర్షిల్లినవేగాని సామాన్యప్రజలజీవితముతోగాని, మతభేదములతోగాని సంబంధించినవి కావు. ముసల్మానుప్రభువులు ముసల్మానుప్రభువుల తోడను, హిందూప్రభువులు హిందూ ప్రభువులతోడను ఘోరరణములు జరిపిరి. సాంఘికాచారములచేతగాని, మత

దేవునిములచేతగాని ఈ సంగ్రామములు ఘట్టించిన వనలేము. అట్టి యుద్ధములలో ముసల్మాను వీరులు హిందూరాజుల సేనలం దుండియు, హిందూ వీరులు ముసల్మానురాజుల సేనలం దుండియు, వైరిపక్షమున నున్న స్వమిత్రులతో ఘోరాశి యుండిరి. మరియు పరమేశహనమును, పరమతాదరమును ఉభయపక్షములవారును చూపుచునచ్చిరి. హిందూముసల్మానుసంఘములు తోడికేళ్ళి, గొట్టెలపలె సహజ వైరము గలవారనియు, నెన్నఁపనూ సఖ్యతతో కలసి జీవింపజాల రనియును చెప్పి వాదన ఆకాలమున లేదు. అనేకములగు పట్టణములందును, పల్లెలందును సమైక్యము హిందూదేవాలయములును, ముసల్మానులమసీదులును దాటిదాపుననే నిర్మింపబడియుండుట జూడ నిట్టివాదమునం బెంత యాధార్యముగలదో యెవరైనను గ్రహించుట సులభమే. ఔరంగజేబు చక్రవర్తి అన్నయగు దారాషాహీతో సంస్కృతభాషయందును, హిందూ తత్వశాస్త్రములందును ఎంతయో ఆసక్తియు చూపెడివాడు. ఉపనిషత్తులనే కము పారీభాషతోని, తిరుమూ చేయించియున్నాడు. భగవద్గీతయొక్కయు, యోగవాశిష్టముయొక్కయు పాదీ అనువాదములు గలవు. రామాయణమహాభారతాధి గ్రంథములు అక్బర్ చక్రవర్తి తిరుమూ చేయించి యున్నాడు. 'రామా' అనినను 'రహీమ్' అనినను నొక్కటే యని చా'న భక్తులుభయమత్ములందు ననేకులు గలరు. హిందువులను ఔరంగజేబు, హైదరాళి, టిప్పుసుల్తాన్ చాలగా హింసించి రని మనము బహుభూత చదువు చరిత్ర పాఠములు వట్టి దబ్బులు. వారలు హిందూ పండితుల నాదరించినటుల నిదర్శనము అనేకములు కలవు. వారు హిందూదేవాలయముల కర్పించిన జాగీరులు, కానుకలు

రథములు మొదలగునవి నేటికిని ఆ యా హిందూదేవాలయములందు కాననగును. సోమనాథదేవాలయమును దోచుకొనిపోయిన ముసల్మాను ప్రభువు కొలువులో హిందూపంజనాయకు లుండిరి. ముసల్మానులసీర్లకు మ్రొక్కలు చెల్లించునాచారము ఈనాడునూ హిందువులలో గలదు. మొగల్ చక్రవర్తుల గర్భశత్రువగు శివాజీ మసీదులకును, ఘోరులకును ఖురాను ప్రతులను పంచివెట్టించెడివాడు. హిందూరాజుల గర్భశత్రువని ప్రసిద్ధిగాంచిన బేరంగజేబు దర్బారులో యశ్వంతసింహునివంటి రాజపుత్రువీరు లుండిరి. ఆంధ్రదేశమున గోలుకొండ నవాబులు తెలుగు కబ్బములను అంకితముగొని వానిని రిచించిన హిందూ కవులనంతగనో గౌరవించియుండిరి. ఇందుకు భిన్నముగా మనము బడులలో చదువు హిస్టరీపాఠములు కలకత్తాచీఫ్ కౌంట్రీవంటి బూటకపువ్రాత లనుటకు సందేహములేదు.

ఈనాడు ప్రచారములో నున్న రెండుబాతుల సిద్ధాంతమునకు మూలపురుషు డనబడు సర్ సయ్యద్ అహ్మద్ ఖాన్ గారునూ ఖాయదే ఆజమ్ జిన్నా గారునూ బ్రిటిషుగవర్నీ మెంటుచే నటుల తయారుచేయబడినవారే! మొట్టమొదట కాంగ్రెస్ తో చేతులు కలపి దేశాభ్యుదయముకొరకు పాటుపడినవారే వారునూ!

సర్ సయ్యద్ గారు వైస్రాయి లెజిస్లేషన్ కౌన్సిల్ లో నిట్లు న్యసించినారు:—

‘జాతి’ యనగా హిందూముసల్మాను లుభయులు నని నే నర్థముచెప్పదును. ఆమాటకు నేను చెప్పగల అర్థము అది

యొక్కటియే. వారిమతవిశ్వాసము లెట్టివి యని విచారించుట ప్రయోజనకారి కాదని నాయభిప్రాయము. మనము కండ్లార గాంచున దిది. మేము ఒకేదేశమునందు నివసించువారము; ఒకేతీరు గవర్నరులక్రింద ఒకేరీతిపాలనములో పౌరులముగా నున్నాము. ఎల్లరకు గల భాగ్యాధారములును నొక్కటియే. ఔమహిమల ననుభవించుటలోను మేము సమభాగస్థులమే. ఇంషియాలో నివసించుచున్న ఈ రెండు జనసంఘములును 'హైందవులు' అను నొకపేర పిలువబడుటకు గల కారణము లివి: హైందవులనగా హిందూస్థానమున నివసించు ప్రజలని అర్థము. నేను లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిల్లో నున్న కాలమున ఈ సమష్టి జాతియొక్క సమష్టిక్షేమముకొరకు సదా శ్రద్ధ దీసికొందును.

అటుల వక్కాణించియున్న సర్ సయ్యద్ గారు హఠాత్తుగా 1885 వ సంవత్సరమున మారిపోయినారు. తాను మున్ను వచించిన ధీరోక్తులకు భిన్నముగా వాదింపబూనినారు. రాజకీయ తంత్రమునందు ప్రజ్ఞానిధియని ప్రఖ్యాతిగన్న బెక్ దొరగారు బ్రిటిషురాజకీయ ప్రయోజనములకొరకై సర్ సయ్యద్ గారిని మార్చగల్గినాడు. నాటినుండి సర్ సయ్యద్ గారు హిందూ ముసల్మానులు రెండు వేర్వేరుజాతులవారని, తాను బెక్ దొరగారివలన నేర్చినపాఠమున కనుగుణముగా ప్రచారమును సాగించియున్నాడు. 1893 న సంవత్సరమున కేవలము ముసల్మానుల క్షేమలాభముల కని 'మహమ్మడన్ ఆంగ్లో ఓరియంటల్ డిఫెన్స్ అసోసియేషన్ ఆఫ్ అప్పర్ ఇండియా' అనెను సంస్థను బయలుదేరదీసి ఈ బెక్ దొరగారే దానికి కార్యదర్శియై కథను సడుపసాగినాడు.

పదునైదుసంవత్సరములు సర్ సయ్యద్ గారికి చేదోడువాదో డుగా వర్తించిన అల్లమాషిబ్లినామనిగారు వారింగూర్చి యిటుల వ్రాయుచున్నారు :

“ఇండియన్ మ్యూజీసి అనుగ్రంథమును రచించిన మహా సమగ్రుడగు రచయిత—ప్రజలను మిలిటరీకోర్టులలో నిచారిగా చేయుచుండిన యాకాలమున ఆగ్రంథమును ప్రకటించిన సాహ సికుడు—పంజాబు యూనివర్సిటీబిల్లును గూర్చిన లిట్టనుప్రభువు ప్రతిపాదనను తుత్తునియలు చేసివైచుచు, కాంగ్రెసువారు ప్రయోగించిన తీవ్రమైన భాషను మించిన భాషలో వ్యాస త్రయమును ప్రకటించిన పురుషసింహుడు—ఇండియనులు, బ్రిటనులు కూర్చుండు పీఠముల నమర్చుటలో సరసమాసత్వ మును చూపలే దనుకారణమున ఆగ్రహింపబడునుండి వెడలి పోయిన నిర్భయశీలుడు (సర్ సయ్యద్ అహమద్ ఖాన్ గారు) జాతీయోద్యమమునందు తమవంతు బాధ్యతను ముస లామ్రానులు వహింపకుండ వారిని వెనుకకు లాగిపట్టుటకు హేతు వేమి ? ఏమి సంభవించినది ? హఠాత్తుగా వారిని (సర్ సయ్యద్ గారిని) తలక్రిందుగా మార్చిన దేది ?” — బెక్ దొరగారి తంత్ర మను ధ్వని యందు గలదు.

నవాబ్ సలీముల్లాఖానుగారు మరొక తీవ్రసమష్టిజాతీయ వాది. 1904 వ సం॥లో కర్నూలుప్రభువు బెంగాలును రెండుగా విభజించివేయ సంకల్పించెను. ముసలామనుల కొక ప్రత్యేక రాష్ట్రమును నిర్మించి యత్తునని వాగ్దానముచేసెను. నవాబ్ సలీముల్లాఖానుగారు మొదట విభజనమును ఖండించినారు. కాని తుదకు విభజనోద్యమమును బలపరచినారు. కొలదికాల

మునకు లక్షనవరసులు బహుస్వల్పపు వడ్డీకి రహస్యముగా నవాబుగారికి అప్పించునట్లేర్పాటుచేసెడిది. 1906 సం॥ కాంగ్రెసులో నవాబుదా భావజా అట్టిఖుల్లాఖానుగారు దానింగూర్చి ఇట్లు సచించిరి: “తూర్పు బెంగాల్ ముసల్మానులు బెంగాలువిభజనకు సముఖు లనుమాట యధార్థము కాదని నేను నిర్ధారణగా చెప్పగలను. ముసల్మాను ప్రభుత్వంలో కొందరుమాత్రము స్వార్థలాభముకొరకు ఆయుధ్యమమును బలపరుచుచున్నారు.” కలెక్టర్ తాకేంద్రమహమ్మదీయకార్యవర్తి యగు నవాబ్ అమాల్ హానస్ ఖానుగారు సుతము ఆవిభజనోద్యమము నెదిరించిరి.

కాని హిజ్ మైనేస్ అగాఖానుగారి నాయకత్వముక్రింద నొక రాయబారము వైస్రాయికడకు నడుపబడినది. సర్ సయ్యదు గారు తా నం చేజోక్యము కల్పించుకొనక దూరముగనుండిరి. ఆసందర్భమున జరిగిన చిత్రకథ యొకటి గమనార్హమైనది. ఆర్చిబాల్డుదొరగారు 1906 వ ఆగష్టు 10 వ తేదీని నవాబ్ మెహ్మద్ ఉల్ ముల్క్ గారి కొక లేఖను వ్రాసి అం దిట్లు తెలిపి యుండిరి: “వైస్రాయిగారికార్యవర్తి కలనల్ డస్ట్ సీక్రెటరీగారు ముసల్మానులు వైస్రాయిగారికడ కొక రాయబారమును తీసి కొనిపోవుటకు సమ్మతించిరి. వైస్రాయిగారికడ కొక రాయబారమును తీసికొనినచ్చుటకై సమ్మతింపు డని కోరుచు లాంఛనముగా మీ కొక లేఖను పంపుడని వారు సలహా చెప్పుచున్నారు. ఆయుధ్యము కొందరు ముసల్మానుల సంతకములతో పంపబడవలయును. రాయబారమునందు అన్నిరాష్ట్రముల ప్రతినిధులు నుండవలయును. ఆరాయబారవిజ్ఞాపనమునందు ఏవిషయము లుండవ యునో యనునది మూడవయంశము. దానిని రాజభక్తిప్రకటనతో మొదలుపెట్టవలయు నని సూచించుచున్నాను.

స్వపరిపాలన వైపునకు ఒక అడుగు వేయునట్లు గవర్నమెంటు వారు అంగీకరించు నిర్ణయమును అభినందించవలయును. కాని ఎన్నిక పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టునెడల, అల్పసంఖ్యాకులగు ముసల్మానుల షేమమునకు భంగకరమగుననెడి శీఘ్రని ప్రకటన పవలయును. ముసల్మానుల వాంఛల నాదరించుటకొరకు మతసంబంధమగు నియోజకవర్గములతో లేక ప్రాతినిధ్యముతో ప్రవేశపెట్టవలె నని సవినయముగా రాయబారులు విజ్ఞాపనపత్రమున సూచించవలయును. ఇండియావంటిదేశములో జమీందారుల అభిమతములకు ఉచితమగు విలువ నొసగవలయు సవినయము విజ్ఞాపన చేయవలయును. నామట్టుకు నేను ఎన్నికలతోడి ప్రయోగముల చేయుట కింతవరకు తరుణము రావే ననియు, కావున నియోజకపద్ధతిని ముసల్మానులు బలపరచుట అవివేకకార్యమనియు భావించుచున్నాను. ఎన్నికలలో ముసల్మానులు తమకు రాదగిన భాగమును పొందుట చాలకష్టమగును.

“కాని ఈ అభిప్రాయము లన్నిటిలోను నేను చాటున నుండు నటుల జరుగవలయును. అన్నియు మీలోనుండి వచ్చునట్లుండవలయును ఆవిజ్ఞాపనపత్రముయొక్క ముసాయిదాను నేను సిద్ధముచేసిపెట్టగలను. లేదా సరిచూచియైనను పెట్టగలను. దానిని బొంబాయిలో తయారుచేయునెడల నేను దానిని చూడగలను. ఆయావిషయములను ఉచితమగు పదజాలములో పొందుపరచగల నని మీ రెరుంగుదురుగదా!”

ఆర్చిబాల్డుదొరగారి సలహా అనుసరింపబడినదని వేరుగ చెప్పనవసరముండదు. ఆయా రాష్ట్రములనుండి ముప్పదియైదుగురు రాయబారులను దోడ్కొని హిజ్ షానెస్ ఆగ్రానుగారు

వైస్రాయిగారిని దర్శించిరి. అంతకుపూర్వమే నిర్ణయమై యున్న తిరున వైస్రాయిగారగు మింటోప్రభువు రాయబారము నాదరించి వారివిజ్ఞాపనపత్రమునకు తనప్రత్యుత్తర మొసగిరి. దాని సారాంశ మిది:

“మీవిన్నపముయొక్క సారాంశమును నేను గ్రహించితిని. ఎన్నికలపద్ధతిని ప్రవేశపెట్టుటకుగాని, హెచ్చుచేయుటకుగాని సంకల్పించునట్టి ఏ ప్రాతినిధ్యవిధానమునందైనను మ్యునిసిపాలిటీ, డిస్ట్రిక్టుబోర్డు లేక లెజిస్లేటివుకౌన్సిలు మున్నగు పేనిలోనైనను ముసల్మానుసంఘమునకు ప్రత్యేకసంఘముగా ప్రాతినిధ్యము కావలయు ననుట మీవాంఛితార్థము. ఇప్పుడున్నతీరు ఎన్నికలవర్గములు ముసల్మానులభ్యర్థులను ఎన్నుకొను నని ఎంచుటకు అనేకసందర్భములలో నమ్మకము చాలదనియు, ఒకవేళ ఎన్నుకొనినను అట్టిఅభ్యర్థియొక్క అభిప్రాయము, వానిప్రాతినిధ్యము సంగీకరింపని అధికసంఖ్యాకవర్గము వారి అభిప్రాయముముందు నిలువజాల దనియు మీ రనుచున్నారు. మరియు మీసంఘప్రాతినిధ్యముయొక్క యోగ్యతను మీకుగల సంఖ్యాబలము ననుసరించిగాకుండ మీకుగల రాజకీయప్రాధాన్యత ననుసరించియు, సామ్రాజ్యమునకు మీరొనరించిన సేవ ననుసరించియు నిర్ణయించవలయు ననెడి మీవాదన న్యాయసమ్మత మైనదే. మీవిజ్ఞప్తింగూర్చి నాకు సంపూర్ణమైన ఆమోదము కలదు.”

మింటోప్రభుని యీప్రవచనముల చాతుర్యము మెచ్చదగినది! గతఅర్ధశతాబ్దమునుండియు ముసల్మానులను సర్వవిధముల బ్రేటిషువారు అణచియుంచినారు. తమసామ్రా

జ్యము నపహరించిరనెను క్రోధముచేత ముసల్మానులు ప్రభుత్వమునకు ఎప్పుడేవిఘాతము కల్పింతురో యని వారిని సంశయముతోడ జూచుచుండిరి. విద్యాసౌకర్యములుగాని, ఆర్థికసౌకర్యములుగాని వారికి లేకుండజేసిరి. అట్టి ముసల్మానుసంఘము హఠాత్తుగా రాజకీయప్రాముఖ్యముగల దైనది ! సామ్రాజ్యమునకు మహాప్రకారము గావించిన సంఘమని ఆకస్మికముగ గుర్తువచ్చినది ! ముసల్మానుసంఘముయొక్క ప్రాధాన్యము బ్రిటిషుపాలకుల నాకర్షించుట కిది ప్రప్రథమము. సంఘవిభేదములు ఆధారముగాగల ఎన్నికల నిర్మాణావశ్యకత మార్లేమింటో సంస్కరణములందు ప్రస్ఫుటమై వెలసినది.

VI ముస్లిములీగు జననము

1906వ సం॥ డిశంబరు 30వ తేదీనాడు ‘ అఖిలభారతముస్లిములీగు ’ నిర్మాణమైనది. ‘ పువ్వుపుట్టగనే పరిమళించు ’నను రీతి ముస్లిములీగు ప్రభావము దానిపుట్టుకలోనే, ఉద్దేశ్యముల ప్రకటనలందే విస్పష్టమైనది. ముస్లిములీగు గమ్యార్థముల గమనితము.

(1) బ్రిటిషుగవర్నమెంటువారియెడల ఇండియాముసల్మానులందు రాజభక్తిభావమును వృద్ధిపరచుట ; గవర్నమెంటువారు తీసికొను చర్యల యుద్దేశ్యములపట్ల ముసల్మానులందు చూపట నగు దుర్భిప్రాయముల తొలగించుట

(2) ఇండియాముసల్మానురాజకీయములను, నితరవిధములగు హక్కులను కాపాడుట ; వారిఅవసరములను, వారిఆశయములను సౌమ్యవచనములతో గవర్నమెంటువారియెదుట నివేదించుట

(3) పై రెండు ఉద్దేశ్యములకు భంగమురానితీరున వీలగు నంతవరకు ఇండియనుముఝల్మానులకును, తదితరసంఘములకును మధ్య స్నేహభావమును పెంపొందించుట

బ్రిటిష్ పరిపాలకుల భేదతంత్రమునుగురించియు, ఆతంత్రములో ముఝల్మాను తెలుల చిక్కుకొనినదియు నింకను వివరింపనలసిన అవసరముండదు. హిందువులు ముఝల్మానులను ఉన్నతికి రానియ రినియు, హింసింతు రినియు వారికి నేర్పిన పాఠములు నేడు ఫలించినవి. లక్ష్మీముస్లిములీగుమహాసభలో నొకప్పుడు ఖాయిదే అజాము జిన్నామహాశయు ఉధ్యక్షపీఠము నుండి యిటుల గర్తించియున్నాడు :

“నెట్టిమొట్టిరాజకీయసిద్ధాంతములను ప్రతిపాదించి, వానిని భారతప్రజానీకముమీద పడవేసి పడేపడే రుద్దుచున్నారు. రాజకీయపరిశోధనల నెరింగినవారి కవి తెలియనివి గావు. ఉదాహరణకు చూడుడు. శూర్పుదేశవాసుల తత్వమునకు ప్రజాస్వామికసంస్థలు సరిపడునవి కా వని నొక్కి వక్కాణింతురు గదా! హిందువులకును, ముఝల్మానులకును ప్రజాస్వామిక విధానము కొంగొత్తదా? ... అట్లగుచో గ్రామపంచాయితీల గురించి యేమందుకో? ముస్లిముమతప్రాచీనప్రాభవము ఏమని రుజువుచేయుచున్నది? ప్రజాస్వామికతత్వము ననువర్తించుటలో ముస్లిములను మించిన మరేజాతి ప్రపంచములోగలదు?”

ఈ ఖాయిదే అజాము జిన్నాగారే సాంఘికవిభేదముల ప్రతిపాదింప పెనుగులాడిన సైమచుకమిషనును బహిష్కరించు డని ముఝల్మానుసోదరులను హెచ్చరించియున్నారు.

సైమనుకమిషనుయొక్క రహస్యమును గ్రహించుటకు అప్పుడు సెక్రెటరీ ఆఫ్ స్టేట్ ఫర్ ఇండియా పడవిలోనున్న బర్మెనుహెడ్ ప్రభువు వైస్రాయికి వ్రాసిన లేఖార్థముల చిత్త గింపుడు :

“ఈకమిషనును బహిష్కరించుటకు పూనుకొనిన ప్రజల నందరును, అందు ముఖ్యముగా ముస్మానులను, నిమ్నజాతుల వారిని అడుగడుగునను చూడవలసిన దని సైమనుగారికి నా సలహా! ముస్లిములతో సైమనుగారు జరుపు సంభాషణ లన్నిటిని నేను బాహటముగా ప్రకటనచేసెదను. మనవిధాన మేమిటో ఇప్పుడు విశదమై యున్నదిగా! ఈకమిషనును ముస్మానులు పట్టుకొమ్మగా గైకొనుచున్నారనుభావముతో అఖిలహిందూప్రజాభి భీతిలిపోవునట్లు చేయవలెను. హిందూ సంఘస్థితి పూర్తిగా ఆధ్వాన్నమై పోవు ననుచు నివేదికలో పొందుపరచవలయును. తద్వారా ముస్లిముల గాఢాభిమాన మును సంపాదించి, కొమ్మయెక్కి కూర్చుండిన జిన్నాను వ్యర్థుడని తిరిస్కరించివేయవలయును.”

బర్మెనుహెడ్ ప్రభుత్వము ఫలించినది. ఖాయిదేఅజాము జిన్నాగారు కొమ్మదిగినారు.

ఇండియాలోని బ్రిటిషుపరిపాలనయొక్క పరమలక్ష్యముల నింకను ప్రస్తుతముగా సర్ జాన్ సీలీప్రబుద్ధుడు బయలుపెట్టి యున్నాడు :

(1) ఇండియాలోని వివిధసంఘములను ఒకదానిపై మరొక దానిని ఉసిగొలిపి వైరుల జేయుట.

(2) ఆ విశాలప్రజాసమితి ఒకేజాతిగా సమీకరణ గాకుండ అనరోధముల గల్పించుట.

ఈమిత్రభేదతంత్రములు హిందువులను నెట్టివేసి ముసల్మానులను చంకనెత్తికొందు రను పేరాశను మన ముసల్మానుసోదరులందు కల్పనజేయుట కుపకరించినవిగాని వారిని యధ్యాముగా అభిమానించి యుండలేదు. డాక్టరు విజ్ఞయం హంటరుగారి సాక్ష్యమును చూతము :

“ముసల్మానుమతానలంబును గౌరవప్రవములగు జీవన పథము లన్నింటిని దూరముచేసి మని వారు మనలను (బ్రిటిషు వారిని) ఆక్షేపించుచున్నారు. వారినంఘము నంతను నిస్సహాయుల జేసినైచి, అధమాధములును, బిచ్చగాంక్షును నగు దశకు దెచ్చు విద్యావిధానమును నెలకొలిపి మని వారు మనల నిందించుచున్నారు వారి వినాహ సంస్కర్షములలో మతసంబంధ మగు నామోద మొసగు న్యాయశాఖోద్యోగులను దొలగించి వేయుటవలన వేలకొలది ముస్లిముకుటుంబములను దుఃఖరాసిని ముంచితి మని దూషించుచున్నారు. తమమతాచారకృతువులను నిర్వర్తించుకొను సదుపాయములను నిషేధించుటమూలమున వారిఆత్మలను ధ్వంసముచేసితి మని ఆక్షేపించుచున్నారు. ఒకమాటలో చెప్పవలయు ననిన వార్తిపైన మనకు సానుభూతి లేదనియు, ఔదార్యము శూన్య మనియు, వారిధర్మనిధులను దుర్వినియోగము చేసితి మనియు, నూరుసంవత్సరములనుండియు వారియెడల బాహాటముగా అపరాధములు గావించినటుల బ్రిటిషుపరిపాలనమీద భారత దేశముసల్మానులు నేరముల నాపాదించుచున్నారు.”

బ్రిటిషుపరిపాలకులు భారతప్రజలలోని ఐక్యమత్యమును భిన్నముచేసినను, తమపరిపాలనమును, న స్థిరమును సరిశిముగా సాగిపోవుటకు దేశమున శాంతి యుండవలయును గాన ప్రజలు తమలోతాము పోరాటములు గావించుకొనకుండ నేరుపడి యుండు పాలకహతివర్తకులతోమానగము స్వనహారిమునడుపు చుండునటుల జాగ్రత్త తీసికొనబడెను. దీనికే 'స్మశానవాటి శాంతి' అందురు. ప్రజల పరిమితముతోగాని, సాంఘికాచారములతోగాని జోక్యము తీసికొన మని ప్రకటించియున్న దొరతనమువారు కేవలము సాక్షిభూతులై యున్నట్లు నడించుచు, ప్రజలలో మత్సరిమును హెచ్చుచేయుచు నిదను కూలములగు పారములనే విద్యాలయములందు నేర్పునటుల నిర్ణయించిరి. దొరతనమువారి అంగీకారమును ముందుగా బడి సినగాని దాశరథీశతకమువంటి చిన్నిపొత్తమునైనను పాఠశాలావరణలోనికి తీసికొనివచ్చుట నేరముగా ప్రకటించిరి. హిందువులు, ముసల్మానులు—సవర్ణులు, అవర్ణులు—ధనవంతులు, దరిద్రులు—ప్రభుత్వోద్యోగులు, తదితరులు పరిస్పరము భిన్నములగు ఆశయములు గలవారై, సహజవిద్వేషములు గలవారనియు, ఆవైరములను హైకీ పొక్కకుండు జేయుటకై తా మెంతయో శ్రద్ధ తీసికొనుచుండి మనియు దొరతనపు ప్రకటనల ద్వారమునను, వారికినుసన్నల మెలగువారిచే వ్రాయించిన చరిత్రగ్రంథములద్వారమునను సాంప్రద్రుచారము గావించిరి. ప్రతిపాఠశాలలోను, ప్రతిఉద్యోగమందిరిమందును, ప్రసూవేశ మందును, 'రాజభక్తి, రాజభక్తి'యను నినాదములుచేయు నాచారమును కల్పించిరి. భారతీయులకు పరిపాలనాప్రథమ పాఠమునేర్పచున్నామను నెపముతో స్థానికసంస్థలను, ఎన్నికలను

ప్రవేశపెట్టుచు సంఘవిభేదములను స్థిరపఱచుచు వచ్చిరి. ఎన్ని కలపద్ధతిలో 1909వ సంవత్సరమున ప్రజలను నాలుగువర్ణములు గను, 1918వ సంవత్సరమున పదివర్ణములుగను, 1939 వ సంవత్సరమున పదునేడుకూటములుగను విడదీసి భారతజాతిని ముక్కలు ముక్కలుగా చేసిరి. ప్రతివర్ణమువారును సాధ్యపడునన్ని విధములకు తమకు రాగల ప్రయోజనములను గుంజుకొను పేరాశతో నుద్దేశ్యముతో పోవుచుండిరి. వాటముగా కాన్పించునెడల కులనామములను, వర్ణనామములను, మతమును సయితము అలస ముసస్కులు మార్పుచేసికొన పాల్పడిరి. ఉత్తమవర్ణములవారమని చెప్పుకొనువారు హరిజనులలోను, పెడ్యూల్డుకాస్తులలోను, బ్రాహ్మణేతివర్ణములలోను చే-పో నన్యుక్తులైరి. బ్రాహ్మణేతులు శ్రేష్ఠులను, ముసల్మానులను చేర్చుకొనిరి. పెడ్యూల్డుకాస్తులు మహమ్మదీయులలో కలియుటకై ప్రయత్నించిరి. రాజకీయపార్టీల కల్లోలములలో ఎవరి కేది శ్రేయస్కరమో గ్రహింపజాలకుండిరి.

7. రాజకీయప్రబోధము

పాశ్చాత్యపాలకులు తమభాషను నేర్పుకొని, తమభాషసరణి నవలంబించి, తమవేషాచారము ననుకరించువారిని సహజముగ నభిమానించుచుండిరి; పెద్దయుద్యోగముల నిచ్చిరి; ఘనమగు బిరుదావళుల నిచ్చి మన్నించిరి. పాలకులను మెప్పించి వారి కహితములకు గురియగు తెల్ల యను నుబలాటమే యెల్లర నావహించినది. స్థానిక పరిపాలనాద్వారమునను, శాసనసభల ద్వారమునను దొరతనమువారికి నన్నిహిత్యములై దేశపాలనా గౌరవమును పంచుకొనవచ్చు నని యున్నతవిద్యల గఱచి

స్వతంత్రజీవనము చేయుచుండునవారు 1885వ సం॥ డిశంబరు 28 తేదీనాడు కాంగ్రెసును నెలకొల్పిరి. హ్యూముదొరగారే వారి కాసంకల్పమును గల్పించి ప్రోత్సహించిరి. క్షీణులు, డాక్టర్లు, వర్తకులు మొదల నీయద్యమమునందు పాల్గొనిజాలిరి. తాము ప్రజాప్రతినిధులమని చాటుకొనుచు తమ ప్రయోజనములే జాతిప్రయోజనములు ననుచుండిరి. అట్టి ప్రయోజనములకు సంబంధించిన తీర్మానములనే చేసి ప్రభుత్వమువారికి వానిని నివేదికలరూపమున నివేదింప మొదలిడిరి. క్రమేణ పరిపాలకుల చర్యలను, వారిపోకడలను విమర్శింప సాహసించిరి. బెంగాలు విభజనోద్యమమునాటినుండి దొరతనమువారి నెదిరించి, ప్రజాసామాన్యమునుగూడ జేర్చుకొని సమష్టిజాతీయోద్యమములను సాగించిరి. ఇంతవరకును హిందూమహమ్మదీయులందు చెప్పుకొనదగినంత విరోధభావము చూడటలేదు. పిమ్మట దొరతనమువారు ముసల్మానులను వేరుపరచగలిగి 'ముస్లిములీగు' సాపనకు అజాతముగా మూలకారకు లైరి. భారతీయులు హిందువులైనను, ముసల్మానులైనను తమజీవితమునందు మతమును ప్రధానముగ నెంచురు. కాని రాజకీయములందు మతసాంప్రదాయములకు ప్రాధాన్యము నొసంగక మతసాంఘిక విషయములలో తాటస్థభావమును పూనితిమనెడు బ్రిటిషుజాతి పాలకుల మార్గదర్శకత్వము నంగీకరించిరి. కాంగ్రెసువారును, ముస్లిములీగువారును తమతమశక్తికొలది రాజకీయప్రయోజనములను సాధించుకొనసాగిరి. ఉభయులకు సంబంధించి, ఉభయులను సమముగ బాధించు నంశములందు ఏకమగుచు వచ్చిరి. ఈసరణి భారతీయులకు బలమును, బ్రిటిషరులకు దుర్బలతను చేకూర్చుచుండుట గాంచి బ్రిటిషుపరిపాలకులు బెదిరిపోసాగిరి.

1916 వ సంవత్సరము ముస్లిములీగు, కాంగ్రెసు రెండును ఒకేసమయమున లక్షోన్నగరమున సమావేశమైనవి. ముసల్మానులు, హిందువులు రాజకీయముగా భాధల నందుటలో సరి సమానుల మను భావముతో సఖ్యత కలిగి మెలగిరి. లీగుమహాసభలో మాలవ్యాజీ పండితుడు, గాంధీమహాత్ముడు, సరోజినీదేవి మున్నగు ప్రముఖకాంగ్రెసువాదులు ఉపన్యాసముల నొసగిరి. ఈసఖ్యత లీగునకు శాశ్వతాధ్యక్షుడుగా నెఱుఁగోబడియున్న హిజ్ షై నెస్ ఆగాఖానుగారికి హితవు కానియ్యెను. బ్రిటిషుపరిపాలకుల మైత్రిని కోల్పోనలసినచ్చునేమో యను భావముచేత ఆయన తనలభ్యక్షపదవికి రాజీనామా నొసగిరి. ఖాను దేలజాము జిన్నాగారు ప్రతిపాదించిన యొకతీర్మానమున కనుగుణముగా భారతదేశమున కుపసరించు రాజకీయసంస్కరణల ప్రణాళిక నొకదానిని కాంగ్రెసువారితో సంప్రదించి సిద్ధముజేయుటకై ముస్లిములీగుమహాసభవా రొకకమిటీని నియమించిరి. ఆప్రణాళికలో ముసల్మానులు అల్పసంఖ్యాకులుగా నున్న రాష్ట్రములందు హెచ్చుప్రాతినిధ్యము పొందునటుల ఉభయసంస్థలవారు ఒకసంధిని కూర్చుకొనియుండిరి.

ప్రథమప్రపంచసంగ్రామము ముగియు సమయమున (1918) టర్కీదేశమున ముసల్మానుపవిత్రస్థానములకు విఘాతము చేకూరునట్టి సంధినియమములకు, మిత్రత్రయములోని బ్రిటిషువారు తమగొప్ప నొసగిరి. అందువలన మహమ్మదీయులకు ఘోరాపద చేకూరినది. భారతప్రభుత్వమువారు 1919వ సంవత్సరము నందు భారతనాయకులందఱి నణచిపట్టునిమిత్తము రౌలటుశాసనము ప్రచారిము చేసిరి. ఆక్రూరశాసనము నెదిరించి రను మిషన్తో జలియన్ వాలాబాగులో సమావేశమైన వేలకొలది జనులను

నిష్కారణముగా కాల్పించి భీభత్సముచేసిరి. ఆనాడు ప్రవహించిన రక్తప్రవాహములందు హిందూముసల్మానునిరపరాధజనుల తనువులు తేలియాడినవి.

అంతవరకును గవర్న మెంటువారి సంగ్రామచర్యాలను ఖండింప జంకుచు నొకవిధముగా అనుమోదించుచు వచ్చిన గాంధీజీ శాసనోల్లంఘనమును ప్రారంభింపవలసినచెప్పును. దొరతనము వారి చేష్టలను, శాసనములను బాహుటముగా ఖండించుచు కలకత్తాలో సమావేశమైన లిగుమహాసభలో సింహగర్జనము చేసిన ఖాయిదే అజాము జిన్నాగా రీగా డేమసుచున్నారో ఆలకింపుడు :

‘ఇస్లాముధర్మము, హిందూధర్మము ననునవి వాస్తవికార్థ విచారణ చేయునెడల మతిము లనబెల్లవు. అవి భిన్నములగు సాంఘికకూటములమాత్రమే సూచించునవి. హిందువులును, ముసల్మానులునుకూడి యేకైక్యజాతిగా ప్రవర్ధనముకాగల రసుట నట్టికలలోనివార్త ! ‘ఏకైకభారతజాతి యనెడు భ్రమ మనలను హద్దుమీరి చాలహారము నడపినది. మన యిక్కట్టులలో చాల మట్టుకు కారణభూతమైన దదే ! సకాలములో మనయీభావములను మార్పుచేసికొనని పక్షమున హిందూదేశమునకు వినాశము చేకూరగలదు.’

1906 వ సంవత్సరమున మింటోప్రభువు ముసల్మానురాయ బారుల కొసంగిన ప్రత్యుత్తరముయొక్క సకల, యాయంశములే 1939 వ సం॥ డిశంబరు నెలలో నైస్రాయిగా నున్న లిన్లితోప్రభువు ఖాయిదే అజాము జిన్నాగారికి వ్రాసిన లేఖలో ప్రతిబింబించుట యబ్బరముగొలుపుచున్నది.

1941 వ సంవత్సరపు లీగుమహాసభలోని ఖాయిదే అజాము జిన్నాగారి అధ్యక్షోపన్యాసమునందలి యీక్రింది ప్రగల్భములు లిన్నితో ప్రభువు కృతకృత్యుడైనటుల రుజువు చేయుచున్నవి. జిన్నాగారివాక్కు లివి:

‘ఏపరిస్థితులలోనైనను కేంద్రమున నొక ప్రభుత్వముగల అఖండభారతవర్షమును సూచించు రాజకీయనిర్మాణమును మే మంగీకరింపము. అట్టిదాని కేనాడును మే మెల్లము. స్వతంత్ర జాతియొక్క అనగా ఈయుపఖండమున స్వతంత్రరాష్ట్రము యొక్క పదవిని సంస్థాపనచేయుటకు మేము కృతనిశ్చయులమై యున్నాము. ఇదియే పాకిస్తాన ప్రకటనము, జాతిద్వయసిద్ధాంతమునకు, మూలస్థానఘోష!’

కాంగ్రెసు సర్వదా అఖండభారతస్థానము కావలె ననియు, కాంగ్రెసు సర్వస్వతంత్రభారతప్రభుత్వమును సంస్థాపించువరకును దౌర్జన్యరహితఅసహాయోద్యమమును నడుపవలయుననియు ముస్లీములతోసహా అల్పసంఖ్యాకవర్గముల కందరకును సంపూర్ణమగు న్యాయము జరుగు నను విశ్వాసము గల్గింపవలయు ననియు, వాక్స్వాతంత్ర్యము, మతస్వాతంత్ర్యము, సమావేశస్వాతంత్ర్యము సర్వప్రజలకును సమానముగా అనుభవనీయములు గావలయు ననియు, అంతవరకును కాంగ్రెసు నలుబది కోట్లభారతీయులకును ప్రాతినిధ్యము వహింపవలయు ననియు, అందుకొరకై తమవిదేశపరిపాలనమును వీడి బ్రిటిషువారు భారతదేశమునుండి నిర్గమింపవలయు ననియు, తత్ఫలసిద్ధికై నిరంతరము కృషిచేయుచు నెట్టికష్టనిష్ఠురములనైనను నైచ్చికముగా నెల్లరు ననుభవింపవలయు ననియు 1942 న సం॥ ఆగస్టు నెలలో ప్రకటించిరి.

ఈ ప్రకటన దొరతనమువారికి హితము కాజాల దని వేరుగ చెప్ప నక్కర యేయుండదుగదా ! ఈ ప్రకటన నామోదించిన వారిని, తదనుసారముగ వర్తించినవారిని జైళ్ళకు బంసి, తత్సంబంధముగు సంస్థల నన్నిటిని ఆక్రమసంస్థలుగా ప్రకటించి చేతనైనంతవరకు భగ్నపరచియు కృతాంగులు కాల్చే మని తెలిసికొనిరి. ఈచారిత్రకఘట్టముల నన్నిటిని వివరించుటకుగాని, ప్రస్తుతముగా సూచించుటకుగాని ఈచిన్నచిత్రమున తావు లేనందున గింతలుచున్నాము.

8. బ లి స మ ర్పణ ము

బ్రిటిషు దేశపు ట్టేమలాభములు భారత దేశవినాశ హేతువును, భారత దేశపు ట్టేమలాభములు బ్రిటిషు దేశవినాశ హేతువును కాక పోయినను, భారత దేశ ట్టేమలాభములు బ్రిటిషు దేశీయుల భోగభాగ్యములకు హానికరమై చూపట్టుచుండెను. కాబట్టి భారత దేశములోని బ్రిటిషు పాలుకులు భారత దేశవినాశమునకై ప్రత్యక్షముగా పన్నుగడలు గావింపకున్నను, తమ దేశ హితమును చూచుకొనవలసినవారై యుండిరి. వారి కృత్యముల నాక్షేపించువారు సహజముగా రాజుద్రోహులుగ దంశింపబడుటలో నాశ్చర్యము లేదు. భారత దేశ ట్టేమమునుగూర్చి పాటుపడ నెంచిన ప్రతిదేశాభిమానియు పాలకులదృష్టిలో రాజుద్రోహియే. ఇందుకు ప్రస్తుత దృష్టాంతము 1922 వ సంవత్సరమునందు గాంధీమహాత్మునిపై జేబడిన అభియోగమును, వాని వాఙ్మూలమును, విధింపబడిన దండనయు మచ్చునకుగాను గమనింపదగును. గాంధీమహాత్ముని వాఙ్మూలమున కొన్ని భాగముల నుల్లేఖింతుముగాక. ఏ భారత దేశాభిమానియో, దేశారాధకుడో

దేశ సేవకుడో రాజద్రోహిగా దోహదోపణ చేయబడి న్యాయ సానమున నిలుపబడినప్పుడు అత డీయగల వాఙ్మూలము దీనినే పోలియుండు ననుట గమనార్హము.

గాంధీజీవాఙ్మూలము:— “ఈఅభియోగసందర్భమున భారత ప్రజలకును, నాంగ్లేయమిత్రులకును తృప్తికరమగు వాఙ్మూలమును నే నొకగవలసియున్నది. ఒకప్పుడు రాజభక్తుడనుగను, ప్రభుసహాయకుడనుగను నున్న నేను నేడు కేవలము రాజద్రోహప్రచారకుడనుగను, సహాయనిరాకరణవాదిగను మారి పోవుటకు కారణ మేమో తెలుపవలసియున్నది. న్యాయశాస్త్ర ప్రకారము భారదేశమున స్థాపింపబడియున్న ప్రభుత్వమునెడల ద్వేషమును పురికొల్పుచుంటి నని నే నెందులకు ఒప్పుకొనవలసి వచ్చినదోకూడ కోర్టువారికి నేను విన్నవించుకొనవలసియున్నది.

(గాంధీగారు ప్రభుత్వమునకు ఏయేసందర్భములం దెంతెంత సాహాయ్యము చేసినదియు వివరించిన యనంతరము)

“వాస్తవమగు ప్రజాస్వాతంత్ర్యమునకు భంగము కలిగించు నుద్దేశముగల చౌలటుచట్టముతో నాకు మొట్టమొదట ఆశాభంగము కలిగినది. దానికి ప్రతికూలమైన ఆందోళన చేయుటకు నేను తలపెట్టితిని. అటుపిమ్మట జలియన్ వాలాబాగుహత్యలతో ప్రారంభమైన పంజాబుదురంతములు తటస్థించినవి. ఆ రోజులలో ప్రజలు పొట్టలమీద ప్రాకునటుల ఉత్తరువులు జారీ చేయబడినవి. ముక్కోణములకు వేలగట్టబడి కొరడాలతో బహిరంగముగా పౌరులు కొట్టబడిరి. ఇంకను వర్ణింపరాని అవమానము లెన్నిమో పాంచాలదేశీయులయెడ జరుపబడినవి. భారతీయమహమ్మదీయులకు టర్కీ విషయమునను, ఇతరమహమ్మ

దీయపుణ్యక్షేత్రముల విషయమునను బ్రతిష్ఠ ప్రధానమౌత్రి
గావించిన వాగ్దానములు సరిగా నిర్వర్తింపబడలే దనియు
తెలిసికొన గలిగెను.

“అగ్గోపవాసములతో వ్యధలబడుచున్న భారతీయజనసామా
న్యము నానాటికి నిర్జీవప్రతిమలై క్రుంగిపోవుచుండిరి. వారు
కేవలము విదేశీయపు పెట్టుబడిదారులకు ధనము చేకూర్చిపెట్టు
నిమిత్తముమాత్రమే వినియోగింపబడుచున్నారు. కాని ఆసం
గతి వా రెరుగరు! భారతదేశములో న్యాయశాస్త్రప్రకారము
సాపింపబడిన బ్రతిష్ఠప్రభుత్వముకూడ విదేశీపుపెట్టుబడిదార
ధనసంపాదనకొరకే తోడ్పడుచున్న దను విషయమును వా రెరు
గరు. అనేక గ్రామములలో తిండిలేక కృశించిపోవుచున్న అస్థి
పంజరములబోలు మనుష్యులు కలరు. ఇది యంతయు మాకం
డ్లకు ప్రత్యక్షముగా కనపడుచుండ ప్రభుత్వము ప్రకటించు
అంకెలతోగాని, వారి వాదనైపుణ్యముతోగాని మాకు పని
లేదు. చరిత్రలో ఎక్కడను పోలిక లేని మానవప్రపంచమునెడ
జరుపబడుచున్న యీ అన్యాయమునకు ఇంగ్లాండుదేశీయులును,
మఱియు భారతదేశములోని పట్టణవాసులును దేవునియెదుట
జవాబు చెప్పకొనవలసియున్నది. ఈదేశములో చేయబడిన
ప్రతిశాసనమును విదేశీయపు పెట్టుబడిదారునికి ఉపయోగపడు
నట్టిదిగా అగుచున్నది.

“ఈదేశమునందు శిక్షింపబడిన రాజకీయనేరస్తులలో నూటికి
తొంబదిమంది కేవలము నిరపరాధు లని న్యాయభవమువలన
నే నెరుగుదును. వారు తమమాతృభూమిని ప్రేమించుటే ఒక
నేరము. భారతీయులకును, యూరోపియులకును తటస్థించిన

వివాదములలో భారతదేశములోని న్యాయస్థానములందు నూటికి తొంబదితొమ్మిది కేసులలో భారతీయులకు అన్యాయమే జరుగును.... .

“ఒకప్రక్క దౌర్జన్యమును ప్రయోగించి ప్రజలను భయపెట్టుటయు, రెండవప్రక్క ప్రతీకారమునకుగాని, ఆత్మరక్షణకుగాని అనకాశము లేకుండా వారిని నిరాయధులుగ జేయుటయు ఈ ప్రభుత్వపద్ధతయై యున్నది.... .

“కాబట్టి ఈ నేరము నాపైని మోపబడుట నే నొక గౌరవముగా నెంచుచున్నాను. ప్రభుత్వమునెడ నాకు ప్రేమ లేకపోవుటనుగూర్చిన కారణములను ఇదివరకు సంగ్రహముగా వివరింపయత్నించియుంటిని. ఏ ప్రభుత్వాధికారియెడలను నాకు వ్యక్తిపరమైన ద్వేషభావము లేదు. ముఖ్యముగా రాజుగారియెడల నా కేలాటి ద్వేషభావము నుండుటకు అవసరమే లేదు. భారతదేశము నింతకుపూర్వము పరిపాలించిన యే ప్రభుత్వమును చేసియుండని మహాపకారము గావించుచుండిన యీ పరిపాలనయెడల ప్రేమ లేకుండుట సుగుణముగా నే నెఱుఁగును.....

“దుష్కార్యసాహాయ్యము చేయ నిరాకరించుట కారణముగా కలిగెను శిక్షకు నేను బుద్ధిపూర్వకముగ లొంగిపోవుటగూడ నాలపింసాసిద్ధాంతమున నిమిషియున్నది. కాబట్టి బ్రిటిష్ న్యాయశాస్త్రప్రకారము బుద్ధిపూర్వకమైన అపరాధముగా కనబడుచున్నను నాదృష్టిలో పౌరుని ఉత్తమధర్మముగా పరిగణింపబడుచున్న యీ నేరమునకే సాధ్యమైనంత హెచ్చుకఠినశిక్షను నాకు విధింపవలె ననియే మిమ్ములను వేడుకొనుచున్నాను.”

ఈ వాఙ్మూలము పర్యవసానముగా న్యాయాధిపతి గాంధీ గారిని నేరముచేసినవానినిగా నిర్ణయింపజాలకపోయినను, అంతకు పూర్వ మిటువంటి అభియోగమునందే తిలకుగారిని శిక్షించి యుండిరి గావునను, ఆన్యాయశాస్త్రమే ఆచరణయందున్నది కావునను గాంధీగారికి ఆరుసంవత్సరముల శిక్ష విధించెను. తుదకు దొరతనమువా రాశియైకాలము పూర్తిగాకమునుపే గాంధీజీని విడుదలజేయుట ఘట్టమైనయెడల సంతరించువారిలో తాను మొదటివాడనుగా నుండునని యా న్యాయాధిపతి వచించియుండెను.

శ్రీ గాంధీజీ యీసారి జైలుకు పోయినపిమ్మట రాజద్రోహ మను నేరమున కరమే లేకుండ పోయినది. లక్షలకొలది ప్రజలు సాత్వికనిరోధము చేసి జైళ్ళకు పోయిరి. లాటిచార్జీలకు గురియైరి. వేలకు వేలుగా జైళ్ళలో వర్ణింపనలవిగాని బాధల ననుభవించిరి. అనేకులు ప్రాణమును, తమపర్యవసానమును గోల్పోయిరి. ఇటుల చేయుటలో స్త్రీలును ధారాశక్తిగా పురుషుల ననుసరించిరి. పోలీసులును, సైనికులును ప్రజలపై సత్యాచారముల నెన్నియో యొనరించిరి. స్త్రీల ప్రాణమానధనముల హరించిరి. శిశుహత్యలకును, భూణహత్యలకును కారకు లైరి. ఇట్టి ఆత్మబలిదానము వ్యర్థముగా పోవునా ?

గాంధీజీ 1924 వ సం॥న వ్యాధిగ్రస్తులై చెరనుండి విడుదలయైరి. దేశ మెల్లడల పర్యటన గావించి ప్రజలకు సాత్వికనిరోధాయుధమును ప్రయోగించుటంగూర్చి బోధలు నలిపిరి. 1930 లో ఉప్పుసత్యాగ్రహము గావించు నని చెప్పి 200 మైళ్ళు నడచి దండిగ్రామము చేరి ఉప్పుచట్టము నుల్లంఘించిరి. కోట్ల

కొలది జనులు సత్సాగ్రహము సాగించిరి. వైస్రాయిగారు గాంధీజీతో సంప్రదింపులు సాగించినారు. రాంఘటేబులుకాన్ఫరెన్స్లో పాల్గొనుటకై గాంధీజీని సమ్మతిపరచి లండను బంపిరి. అఖిలభారతప్రజానీకమునకు ప్రాతినిధ్యము వహించి 1931వ సం॥లో గాంధీజీ లండను వెళ్ళినారు. సమాధానమువత్తై రాంఘటేబుల్ కాన్ఫరెన్సులో ప్రసంగించియు కృతకృత్యుడు కా లేకపోయెను. అచ్చట గాంధీజీయుపన్యాసము విశాలభారత భూమిలో నివసించు ప్రజాహృదయములో తాండవించుచున్న సంకల్పములనే ప్రతిబింబించె ననుట అతిశయోక్తి కానేరదు. గాంధీజీయుపన్యాసాంశముల కొన్నింటి నిక్కడ నుల్లేఖింతుము:

“ప్రధానామాత్యా!

మన మొక పరిష్కారమునకు వచ్చుటకు చూచుచో ఎంతయో రాజీకి అవకాశ మున్నది. మీమెత్తీకై నే నెంతయో ఆతురపడుచున్నాను. నిరంకుశాధికారులను, బానిసచక్రివర్తులను కేవలముగా త్రోసిపుచ్చుటే నాపని గాదు. అది నాతత్వమునకు విరుద్ధము. కాంగ్రెసు దాని నొక సిద్ధాంతముగగాక న్యవహారసాధనముగమాత్రమే గ్రహించియున్నది. ముప్పది యైదుకోట్ల భారతీయులకు షేమప్రద మని తలంచుటచేతనే అది ధర్మ మనియును, న్యాయ మనియును నమ్మి కాంగ్రెసు దానిని ఆచరణలోనికి తీసికొనివచ్చినది. ముప్పదియైదుకోట్ల అంగబలముగల భారతవర్షము హంతకుని ఖడ్గము చేబట్ట నవసరము లేదు. ఈటెలు, బల్లెములు వినియోగించు పనియును లేదు. విషాన్నము తినిపింప అగత్యమును లేదు. అమోఘమైన సంకల్పబలముచేతనే ఈమహాచక్రిమును తిప్పగలదు. సహాయ

నిరాకరణా స్త్రమును ప్రయోగించి ధిక్కారము చేయగల సమర్థత యొక్క టీయే అవసరము. దానినే ఇప్పుడు భారతీయులు సాధన చేయుచున్నారు.

“ ఐనను భారతవర్షము ఇప్పుడనున దేమి? బ్రిటిషువారి నందరను అమాంతముగా దేశమును వీడి పొమ్మనుచున్నదా? లేదు. ఆంగ్లేయులను మార్గమునకు తీసికొనివచ్చుటకే పూనికొనినది. ఇంగ్లాండుసంబంధమును భారతదేశము త్రెంపివేసికొనదలంచుటలేదు. కాని దానిని మార్పబూనినది. ఆఫ్రియత్నమును మీరు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్య మనుడు; లేదా మరేపేరుతోనైనను బిలువుడు. మాటకొరకై నేను పట్టింపుచూపను... కేవలము భారత దేశమునకుమాత్రమే లాభకరముగా నుండి ఇంగ్లాండునకు అసరదాయకముగా నుండు రక్షణలు కావలయునని నేను కోరను. భారతదేశము కొన్నిక్షేమలాభములను వదలుకొనవలెను. ఇంగ్లాండుకూడ తనకు లాభకర మని యెంచబడు సేర్పాటులను కొన్నిటిని వదలుకొనవలెను. అక్రమమైన లాభములు మీకు వలదు; మాకును వలదు.... కాంగ్రెసుతో మీరు మైత్రి నంగీకరించితిరేని మీదౌర్జన్యమునకు స్వస్తిచెప్పుడు. అట్టిదౌర్జన్యముతో పనియే యుండదు. మీరిప్పుడు దౌర్జన్యవాదుల నెదుర్కొనవలసియున్నది. ఐనను మీ దౌర్జన్యపు కట్టుదిట్టములు బాగుగను, శిక్షణతోడను ప్రయోగింపబడును. మీరు వాస్తవికమైన విషయములను చూచుకుండకండ్లు మూసికొందురు. తాటికాయలంతటి అక్షరములతో సత్యము గోచరించుచున్నను మీరు హర్షింపరు. ఈ దౌర్జన్యవాదులు తమ రక్తముతో నేమి వ్రాయుచుండిరో మీరు

గమనించుట లేదా ? మేము కోరునది సామాన్యహార మని తెలియుటలేదా ? మేము కోరునది స్వాతంత్ర్యాహారము.

“మీరు సత్యమును చూడుడు. ఓర్పునకు ప్రసిద్ధిపడసిన మాజనుల సహసమును పరిశోధింపబూనకుడు. భారతీయుడు చాల సాధుజీవి యని ప్రసిద్ధి. భారతీయులతోడి సహవాసము నలన ముస్లిములును శాంతికాములైనారు. అది మంచి దని గాని, చెడ్డ దనిగాని మనము నిర్ణయము చేయవలదు. ముస్లిముల ప్రసక్తితో మైనారిటీల కిష్టసమస్య నాకు స్ఫురించినది. అట్టి సమస్య యున్నదని నాకు తెలియును. పరదేశీయుల ప్రభుత్వము మాదేశములో నున్నంతకాలము మతములకు, మతములకు—వర్గములకు, వర్గములకు—కులములకు, కులములకు మధ్య తగవులు పెంచుచున్నంత వరకును వాస్తవమైన పరిష్కారము సాధ్యపడదు. ఉభయమతముల వారికిని శాశ్వతమైన నెయ్యము కుదరదు. పారతంత్ర్యము ఎన్నడు వెనుకకు నెట్టబడునో మా అనురాగమును, సంబంధమును, ఒకేజాతివార మనెడు జ్ఞానమును నింక మరచిపోగలమా? ఇంత యేల ? బ్రిటిషువారు భారతదేశములో లేనప్పుడు, తెల్లముఖము భారతదేశములో మచ్చునకైనను కనుపించనప్పుడు దేశమంతయు హిందువులు, ముసల్మానులు, శిక్కులు ఒకరి కుత్తుకల నొకరు కోసికొనుచుండిరా ? మేము ఇప్పటికంటె శాంతిప్రియులమై, సదయహృదయులమై మెలంగుచుండువారమని హిందూముస్లిముచరిత్రకారులు నిదర్శనపూర్వకముగా రచించిన వ్రాత లెన్నియేని మీకు చూపగలను. కాంగ్రెసుయొక్క చివరిమాట యేదియో చెప్పినట్లయిన మీకును, నాకునుగూడ అపచారము గావించినవాడ నౌదును.

నే నేమియు మిథ్యాప్రపంచమునుండి ప్రసంగించుట లేదు. నే నేమి చెప్పినను మంత్రినర్గనిగ్గయమును మార్పగల్గుదు నని తలంచుటలేదు. బహుశః వారినిర్గయము ఇదివరకే సిరప్రజి యుండవచ్చును. శుష్క-తర్కములవలనగాని, రాయబారముల వలనగాని ఆనిర్గయ మెన్నడును మారదు.

“విప్లవతత్వముయొక్క మూర్తిమంతమే కాంగ్రెసు. రాయ బారములవలన భారతీయుల కడగండ్లు గట్టెక్కించునిమిత్తము షూరీసభను పిలిచినారు. ఆటువంటి ఈసభలో ‘విప్లవము’ అనుమాట పలుకరాదని యెరుగుదును. స్వాతంత్ర్య సంపాదనకొరకై యీస్వాతంత్ర్యకాము లెందరో ప్రాణములకు తెగించి వీరులై పోరులు సల్పినారు. ఎందరో శత్రువుల కదన రంగమున బలియైనారు. ఎందరో వీరస్వర్గము నలంకరించినారు. చరిత్ర కని విని యెరుగని ఈమార్గమును కాంగ్రెసు అవలంబింప సమకట్టినది. అదియే శాసనోల్లంఘనాస్రము. దాని ననుసరించిన యే ఇంతవరకు కాంగ్రెసు నడచుచున్నది. ఈ అస్రమును ప్రయోగించునెడల ప్రపంచములోని యే ప్రభుత్వమైనను పైరింప దనిమీరు హెచ్చరించుచున్నారు. సరే! ఏప్రభుత్వమును సహింసక పోవచ్చును. కాని ఏ ప్రభుత్వమైనను అహింసాస్రమునకు దాసోహ మనక తప్పదు. దీనికి నిదర్శనము బ్రిటిషుప్రభుత్వము, డచ్చిప్రభుత్వము. స్కాట్సులంతటి మహాశికుడుసయితము ఆత్మ గౌరవముకొరకు పోరాడుచు అమాయకపురుషులను, స్త్రీలను ఎందరినో ఉరికంబముల నెక్కించుటకు, శిరంగిగండ్లు కెఱచేయుటకు వెనుదీయలేదు. 1908 లో ఏ మైనను లొంగరా దనుకొన్న ఆ ఘనుడే 1914 లో వీరిపై తన అస్రము లన్నియు విఫలమాటచే లొంగక తప్పిన్నదికాదు. ఇండియాలో పెమ్ముఫర్డ్

ప్రభువుకూడ అదేతీరున నడచినాడు. బోర్నటు, బార్డోలీలలో బాంబైగవర్నరును అదే దారి త్రొక్కినాడు....

“అటువంటి యుగ్రసంగ్రామమునకే భారతీయుల పాల్పరచుట నాకు సంతోషము కాదు. సుఖమును లేదు. కాని అగ్నిగుండములో నుఱకవలసినచ్చుచో నాదేశము ధర్మమని భావించిన దానికొరకు ప్రాణము లర్పించుటకై మహానందముతో ముందు కుఱుకుటలో వెఱువను. బ్రిటిషువారిని ప్రత్యక్షముగా బాధింప బోవుట లేదు. మేము ఆత్మార్పణము చేసికొందుము; పరుల ప్రాణములు తీయబోవుటలేదు. ఆహుతి అగుచుంటి మను విశేషసంతృప్తి మా కుండును.

“మించిపోకమునుపే కాంగ్రెసు ఎందుకు పోరాడుచున్నదో మీరు తెలిసికొనగోరుచున్నాను. నాప్రాణము మీ చేతులలో నున్నది. యావత్తుకాంగ్రెసుకార్యసంఘసభ్యులయు, అఖిల భారతకాంగ్రెసుసభ్యులయు ప్రాణములు మీ చేతిలో నున్నవి. నోరును, వాయియు లేని కోట్లకొలది భారతీయుల ప్రాణములును మీ చేతిలో నున్న వనుమాటనుగూడ మరువదగదు.”

ఈ నిష్క-పటపు ప్రకటనయు, అందు వ్యక్తీకరింపబడిన సత్య, అహింసా, ధర్మనిర్వచనములును, భారతదేశవాంఛలును, సాధనోపాయములును బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారికి భీతిగొలిపెను. గాంధీజీ భారతదేశమునకు రాగానే గవర్నమెంటువారు గాంధీజీని చెఱసాలకు బంపిరి. దేశమున కల్లోలము హెచ్చినది. ప్రజలను అదుపులో నుంచుట సాధ్యపడ దని వైస్రాయి బ్రిటిషుగవర్నమెంటువారికి తెలుపుటయు తటస్థించినది.

9. రాయబారములు

1930 వ సంవత్సరపు ఉప్పుసత్యాగ్రహమునలన ప్రజలకు భారతదేశమునందలి బ్రిటిషుపాలకుల గుట్టు తెలిసిపోయినది. ఈ దేశపాలకుల అధికారము ప్రజామోదము లేకయు ప్రజల ఊమలాభముల ప్రసక్తి లేకయు వారు చేసిన శాసనములపై నిలచియున్నది. అది చీట్లవేకముక్కలతో కూర్చిన భవనము వంటిది. ఏచీటిముక్క తొలగించినను ఆభవన మంతయు కూలిపోవునటుల ప్రభుత్వమువారు రచించిన ఏకుటిలశాసనమును ప్రజలు ధిక్కరించివేసినను వారి అధికారబల మంతయు కూలిపోవును. ఆ రహస్యమును గుర్తించిన గాంధీగారు ఉప్పు చట్టమును ధిక్కరించివేసి సముద్రపు నీటిని దెచ్చి కాచి ఉప్పును చేయు డనియు, దొరతనమువారు కొఠారులవద్ద రాసిచేసి యుంచిన ఉప్పుపై దాడివెడలి తల కొక గుప్పెడు ఉప్పును తీసి కొనిరం డనియు బోధించెను. తాను దండీగ్రామమునందలి కొఠారుపై దండెత్తెను. ఆ సమయమున ప్రజలలో రేకెత్తిన యుత్సాహము వర్ణనాతీతము. స్త్రీలు, పురుషులు, చిన్నలు, పెద్దలు, ఆబాలగోపాలము సముద్రతీరములను చేరి ఆయా తావులందు ఉప్పుసత్యాగ్రహము చేసెరి. లక్షలకొలది జనులను జైళ్ళకు బంపవలసివచ్చినది. ప్రపంచములో నే ప్రభుత్వమునకును సాధ్యపడని కార్య మది. ఇందరిని కాల్చి చంపుద మన్నను సాధ్యముకాదు. ప్రళయబాంబు (ఆటముబాంబు) ప్రతాపము ఇట్టి సత్యాగ్రహమహిమముందు పేలవమై పోవును. బలవంతమైన సర్పము చలిచీమలచేత చిక్కి చచ్చుచందమైనది పరిపాలకుల ఘనత.

ఈ విచిత్రశక్తిని చూచిన వైస్రాయి భారతప్రజల నింక
 యణచిపెట్టి యుంచుట అసంభవ మని ఇంగ్లాండు ప్రభుత్వము
 వారికి తెలిసినాడు. దీనితో దండనీతి విఫల మైనదని తెలిసి
 సామోపాయముతో రాయభారములను ప్రయోగింపసాగిరి.
 ఆ ప్రయత్నములలో నొకటియే రాండుటేబుల్ కాన్ఫరెన్సు.
 అ దెట్లు విఫలమైనదో గ్రహించితిమి. కాని పశుబలవ్యామో
 హితు లగు బ్రిటిషుఇండియాపాలకులు. మరల దమననీతినే
 సాగించి గాంధీగారిని, నాయకులను, వారి అనుచరులను జైళ్ళకు
 బంపిరి; ఏ నీతినియమములును లేక ప్రజలను హింసింపదొడ
 గిరి; 1935 వ ఇండియా ఆక్టు నొక దానిని కూర్చి దండో
 పాయములతో సామదానోపాయములను జతచేసిరి. ఆ ఆక్టు
 ప్రకారము బ్రిటిషు, భారతజాతులమధ్య సమరసభావమును
 పెంపొందించుదు మనిరి; ప్రభుత్వాధికారమును ధారాళ
 ముగా భారతీయులచేతిలో పెట్టుదు మనిరి; బ్రిటిషుజాతిపాల
 కుల అధికారప్రయోగములకు హద్దు పెట్టుదు మనిరి; ఘనత
 రాధికారపదవులను భారతీయనాయకుల హస్తగతము చేయుదు
 మనిరి. ఎంతయైనను స్వార్థబుద్ధి కుటిలనీతికి దారిదీయును.
 ఇండియాను దోచుకొని జీవించు బ్రిటిషరులు వాగ్దానముల
 నంత తేలికగా నిర్వర్తించుట యసంభవము. ఆ రహస్యము
 నెఱింగిన విజ్ఞులు వల దనుచున్నను చాలమంది భారతీయ
 నాయకులును, వారియనుచరులును ప్రభుత్వస్థానములలో ప్రవే
 శించిరి. ఆయదనున బేథోపాయమును పునఃప్రయోగించుట
 మొదలుపెట్టి రెండవ ప్రపంచసంగ్రామ సమయమున కొండరిని
 యండజేసికొని భారతీయమాత్యులను, నాయకప్రముఖులను
 సంప్రదింపనైన జూడక యుద్ధప్రకటన జేసిరి. కాంగ్రెసుమంత్రి)

వర్గములు రాజీనామా యీయవలసివచ్చెను. ముస్లిములీగర్లు దొరతనమువారిచంక నెక్కియున్నవారే గాన 'ప్రభుత్వమునకు సాయముగ నిలిచిరి. ఏపార్టీకి వాటముగ లాభము చేకూరిన ఆపార్టీలోకి జొరబడజూచు కమ్యూనిస్టుపార్టీమీది నిషేధముల దొలగించి దొరతనమువారు బహూకరించిరి. బ్రిటిషరులు పార్లొనుచున్న యుద్ధమును 'ప్రజాయుద్ధ' మని చాటుటేగాక యుద్ధమున నితరులచే బలవంతముగా జొప్పించబడనిరాకరించిన కాంగ్రెసును తూలనాడ మొదలిడిరి. వైస్రాయి తనమంత్రము ఫలించిన దనుకొని దమనతంత్రమును నిరాఘాటముగా సాగించెను. ప్రజలను నడపుటకు నాయకులూ లేరు. వారు జైళ్ళలో బంధింపబడియున్నారు. ఐనను ఉప్పుసత్యాగ్రహము నుండియు దొరతనపుపస నెరింగిన ప్రజలే ధైర్యముతో తిరుగు బాటులకు సాహసించినారు. సత్యాగ్రహధర్మమున సుశిక్షితులై యుండని కారణమున కొన్ని అత్యాచారముల గావించిన మాట యధార్థమే. వానిని సాకుగా గొని ప్రభుత్వము కడు నిష్ఠురచర్యలకు గడంగినది. కాని ప్రజల నడంచినేయుటలో తమ ఆయుధములు నిష్ప్రయోజనము లని గ్రహించినది.

1942 వ సంవత్సరారంభమున క్రిప్పుదొర రాయబారము నడుపవచ్చినాడు. శుష్టప్రియములను సాగించినాడు. జైళ్ళలో నున్న నాయకులను చాలమందిని విడిచిపెట్టుట చేసెను. భారతీయుల కోర్కెలు సమంజసమే యనెను. కాని బేధోపాయమును వీడజాలడయ్యెను. తుదకు ఏపక్షమునకు హితవుకాని సంస్కరణలను ప్రతిపాదించెను. వైస్రాయి శతవిధముల ప్రజలను వశీకరణ చేసికొనజూచెను. ప్రయత్నము ఫలించలేదు. ముస్లిములీగువారి జాతిద్వయసిద్ధాంతమునకు ప్రోద్బల మిచ్చి

యున్నాడు. హిందూముస్లిముల ద్వేషములు పెరిగినవేగాని దేశమున శాంతి నెలకొనదయ్యె. ప్రపంచయుద్ధమునుండి భారతప్రభుత్వము విరమణముగాంచినను భారతప్రజ సాగించు సత్యాగ్రహయుద్ధమునుండి విరామము వారికి చిక్కలేదు.

వంక దిద్ద ప్రయత్నించినకొలదిని మెలికలు తిరిగిపో సాగిన బ్రిటిషుపరిపాలనమును ఛేదించివేయ నెంచి కాంగ్రెసుప్రముఖులు 'క్విట్ ఇండియా' తీర్మానమును గావించిరి. దాని వివరములను విశదీకరించి తెలుపబూనిన గాంధీగారికి అవకాశము నీయ నిరాకరించి గాంధీగారిని, తక్కుంగల కాంగ్రెసునాయకులను చెఱులలో బంధించివైచిరి. 'బ్రిటిషులారా! భారతదేశమును విడచి పర్వీడు' డను నినాదములతో దేశము పిక్కటిలి పోయినది. దొరతనము పరివర్తనము చెందునది కాదుగదా! దమనచర్యలు సాగించినది. కందిరిగలగూడు చెదరగొట్టినట్లైనది. ప్రజలు ద్రేకులైరి. బడులలోని విద్యార్థులు సైత ముగ్రులైపోయి గురుజుల హెచ్చరికను లక్ష్యముచేయక 'క్విట్ ఇండియా' నినాదముల బలపరచిరి. యుద్ధకాలమున సుబాస్ బోసు నాయకత్వమున నేర్పడిన భారతజాతీయసైనికులు దేశ పరిస్థితుల గాంచి మాతృభూమిసేవలు చేయ ప్రతిపబూనిరి. 'ఢిల్లీసుల్తాన్ పట్టుకపోతా'నని మ్రోగిన యుగంధరుని కేకలాకింత మారి 'ఢిల్లీనుంసి వైస్రాయిని వెడలగొట్టుతా' మను నట్టి నినాదములు ప్రతినోట విననయ్యెను. లండనులోని సామ్రాజ్యపీఠము అదరినది. ప్రపంచమంతటి దృష్టియు భారత భూమివైపు తిరిగినది. జైశ్యలో నున్న దేశభక్తులసంకల్పములు రాతిగోడల ఛేదించుకొనిపోయి ప్రపంచజనుల నాకర్షించు

చుండెను. దశదిశలనుండియు భారతీయుల వాంఛలు సద్ధర్మ సహితము లను ఘోష విసవచ్చుచుండెను.

1946 వ సంవత్సరారంభమున బ్రిటిషుసామ్రాజ్యామాత్యవర్గమునుండి మువ్వరు మంత్రులు వచ్చి భారతదేశమున వ్రాలిరి. ఆయాపార్టీలతో మంతనము లాడిరి. అందఱును నేకీభవింపజాలకున్నను నొక్కనిర్మాణసభయందు గుమిగూడి మీదేశపరిపాలనకు మీరిచ్చగించు పథకమును గూర్చుకొను డని కొన్ని సూచనలను చేసి చనిరి. కాని దానిలో జాతిద్వయసిద్ధాంతమునకు ప్రేరేపణ నిలిపి దేశైక్యతకు సమ్మతించినటుల తీర్పు నిమిషించిరి. రణవీరుడు భదదండోపాయచతుగుడు వేనెల్ ప్రభువు వైస్రాయిగా నున్నాడు. కాంగ్రెసుయొక్క దేశైక్యదృష్టిని సమర్థించునటులనే నటింపుచు దేశవిచ్ఛేదనకు కంకణము కట్టుకొనిన ముస్లిమునాయకుడు ఖాయిదే అజాము జిన్నాగారిని రెచ్చగొట్టసాగినాడు. అతడు బహిరంగముగా హిందువులు ముసల్మానులకు సహజవైరు లనియు, వారినుండి విడిపోయి పాకిస్తానమును సంస్థాపించుకొనుటకు రక్షప్రవాహములు దేశమును ముంచి నను వెనుదీయ మనియు, అహింసాసిద్ధాంతమునకు తలయొగ్గి పట్టువిడుచువారము కామనియు, ప్రలాపించుచుండ వైస్రాయి ఆవిషయము తనకు సంబంధించినది కానటుల తూష్ణింభావము వహించినాడు. కాంగ్రెసును, ముస్లిమేతరులగు వర్ణములవారును, మంత్రీత్రయప్రణాళిక ననుసరించి రాజ్యాంగనిర్మాణసభ్యుల నెన్నుకొనిరి. కాని ఒక పేచీ పెట్టినారు. ముందుగా చీలిపోయి తదనుసారముగ రాజ్యాంగనిర్మాణమునకు గడంగవలయునని ముస్లిములీగు వాదనబూనినది. కాంగ్రెసువారు 'రాజ్యాంగనిర్మాణమున నందరము కలసి

పనిచేయవలెను. అవసర మని నిర్ణయ మగు నెడల తదను సారముగా పాకిస్థానమును సర్వస్వతంత్రప్రత్యేకరాజ్యముగా ప్రకటించుకొనవచ్చును. అనియనిరి. ఈవాదనతో నేకీభవించిన వారందరును రాజ్యాంగనిర్మాణసంఘముగా నేర్పడి పనుల సాగించిరి. ముస్లిములీగువారు వారితో సమావేశము కా నిరాకరించిరి. కాని తాత్కాలికప్రభుత్వనర్గమున తాము చేర వలయునని పట్టుబట్టిరి. వైస్రాయి ఇటు కాంగ్రెసుతోడను, నటు ముస్లిములీగువారితోడను సంప్రదింపులు జరుపుచు, ముస్లిములీగువారు రాజ్యాంగనిర్మాణసభలో చేరుదు రనుచు తాత్కాలికప్రభుత్వమున జేర్చినాడు. అటుల ప్రభుత్వమున జేరిన పిమ్మట లీగువారు రాజ్యాంగనిర్మాణమున జేర నిరాకరించినారు. మీదుమిక్కిలి 15-8-47 తేదీని పాకిస్థాన మని ప్రకటించి ముస్లిములను ప్రదర్శనములను, నూరేగింపులను గావింపు డని ప్రేరేపించుటేగాక ఆదినమును బెంగాలులో ముస్లిముమెజారిటీ ప్రభుత్వ ముండుటచేత పబ్లికుసెలవుగా నిర్ణయించిరి. ఇంక నేమి? మతావేశపరులు, దుండగీర్షు చెలరేగి లూటీలు చేయుట, ఇండ్లు తగులబెట్టుట, హత్యలు గావించుట, స్త్రీల మానభంగము జేయుట, శిశుహత్యలను జేయుట, ప్రజలను బలాత్కారముగ మతాంతరులను జేయుట మొదలగు ఘోరరాక్షస కృత్యముల సల్పిరి. ఈ నౌఖాలిదురంతములు ప్రపంచప్రసిద్ధి గాంచినవి. వైస్రాయి ఆ భీభత్సరంగములకు పోయివచ్చి యుదాసీనత వహించినాడు. దేశమం దంతటను హాహాకారములు చెలరేగినవి. బీహారులో నౌఖాలిదురంతముల ప్రతిబింబములో యన ఘాతుకచర్యలు సాగినవి. ఇవి పంజాబున కెగ్రబ్రాకినవి. ఈ నాటికిని బెంగాలు ఘృతశాంతిని గనలేకున్నది.

పంజాబులో రోషానలము చల్లారకుండెను. డిసెంబరులో బ్రిటిషు సామ్రాజ్యప్రధాని ముస్లిములీగు, కాంగ్రెసుకలీసి ఇద్దఱిద్దఱు చొప్పున సంప్రదింపునకు లండను రమ్మనెను. వీరు వెళ్ళివచ్చిరి. దేశపరిస్థితులు అదుపులోనికి రాలేదు. హిందూముస్లిముల గ్రామాలు దేశమంతయు నలముకొనున టుండెను. 1947 జూన్ నెల 3 తేదీని బ్రిటిషు కేంద్రప్రభుత్వమువారు హిందూస్థాన మని పాకిస్థాన మని రెండు అధిని వేశప్రభుత్వముల నిర్మాణము చేసి వారిచేతులలో ఆగస్టు 15వ తేదీలోపల భారతప్రభుత్వాధికార మును విడిచివేయవలె నని నిర్ణయించిరి. తదనుగుణముగా బెంగాలు, పంజాబురాష్ట్రములలోని ముస్లిము, హిందూమెజా రిటీ జిల్లాలను పాకిస్థాన్, హిందూస్థానములలో చేర్చివేయ నిశ్చయించిరి. ఇంకను కొన్ని విభజనలు తమ ప్రకటన కను సరణముగా చేయుటకు పూనుకొనిరి.

మన కర్తవ్యము

రెండవ భాగము

భారతదేశము ఎట్లు పరాధీన మైనదో, మహాన్నతదేశ నుండి యెట్లు కష్ట నికృష్టస్థితికి గూలినదో, స్వాతంత్ర్యమును మరల సంపాదించుటకై ఎట్లు ఆయాప్రయత్నములు నాగినవో, (1) ఎట్లు ప్రముఖములై ప్రజలనెల్ల యిక్కట్లలపాళ్లనెనో సూచించితిమి. ఈ నైరములవలన పర్యవసించిన ఘాతుకకార్యములను మే మభివర్ణింప నవసరము లేదు. అవి ప్రతిదినము రోజుయోవార్తలమూలమునను, వార్తాపత్రికలమూలమునను, నాయకుల ప్రచారప్రకటనలవలనను తెలియుచున్నవి. జరిగిన దేమో జరిగినది. హిందూముసల్మానులు జాతిద్వయమునకు జెంపినీ, చెందకపోసినీ భారతదేశమున కలిసి జీవించక తప్పదు. ఇరువురకును నేడు మాతృదేశ మొక్కటియే యని యొప్పకొనక తీరదు. భారతదేశపు కలిమిలేములను కలిసి యనుభవించక వీలులేదు. కలిసియుండిన పోరును, విశిష్యున వీలును కలుగు నని వాదించు ముసల్మానుసాదరుల వాదన నంగీకరించి ముమ్మందు స్వాతంత్ర్యమును సిద్ధింప జేసికొనుట సమంజసము. ఆసిమ్మట ప్రేమమూలమునను, పరస్పరసానుభూతి సహకారములవలనను మనస్సులను కలుపుకొని, సహజశత్రు జాతులనెడ మర్యాదను సమయంపజేసికొనినపిమ్మట సమైక్యతను సాధించుకొను అంతయు సులభమగును, అశుభసితిని పొందుటకు అవలంబింపదగు కర్తవ్య మేమనియే మన మిప్పుడు

విచారింపదగిన యంశము. గతజలసేతుబంధనము నలదు. ఈ సందర్భమున గాంధీమహాత్ముని బోధలు ప్రచారము గావించుటయే ఈ గ్రంథముఖ్యోద్దేశము. తక్కినవిషయము లన్నియు ఆనుషంగికముగా కూర్చినవే. ‘మనకర్తవ్య మేమి?’ ఈవిచారణ యందు ప్రతివ్యక్తియు తన కర్తవ్యమును నిర్ధారించుకొని దానిని నిర్వహింపవలసినదే గాని యెదిరివారుగాని, తోడివారు గాని కర్తవ్యమును నిర్వర్తించుచున్నారా? నిర్వర్తింతురా? అనెడు శింక పెట్టుకొనవలగదు. ప్రపంచములో ప్రతియొక్కరును వారివారి కర్తవ్యమును నిర్వహించినారు. నే నొక వ్యక్తినే వెనుకబడినా నని యూహించేయుచు మెలగవలయును.

1. కాంగ్రెసు బాధ్యత

మహాత్ముని వాణిని వినుడు :—

“కాంగ్రెసువార మని చెప్పుకొనువారికిని, కాంగ్రెసు నెడల అభిమానము చూపువారికినిమాత్రమే గాక, కాంగ్రెసు నెఱవైరభావము చూపెనువారికినిసయితము సేవచేయు నర్హతను వహించు హేతువువలన తాను అఖిలభారతదేశమునకు ప్రాతినిధ్యము పూనదగుదు నని కాంగ్రెసు చెప్పుకొనుచున్నది. బ్రిటిషిండియా యని పేర్కొనబడినను, పోర్చుగీసుండియా యని పేర్కొనబడినను, లేక సంస్థానాల యిండియా యని పేర్కొనబడినను, యావద్భారతదేశమునకును ప్రాతినిధ్యము వహింపగల నని వాదించుచున్నది. హిందూదేశమున గల సంస్థలన్నింటిలోను తా నొక్కటియే యేకైకప్రతినిధిసంస్థ యని కాంగ్రెసు వక్కాణించుచున్నది. ఆకారణముచేతనే లండనులో రాండుటేబిలు కాన్ఫరెన్సునందు ఆవాదనను నే ననువదించి

యుంటిని. కాబట్టి బీహారురాష్ట్రకాంగ్రెసువారు గాని, మఱి రాష్ట్రకాంగ్రెసువారు గాని తమ మట్టుకు తాము నిర్దోషులముగా నుంటి మని ట్టిప్తిజెందజూచునెడల కాంగ్రెసుసంస్థను ఒక సామాన్యతృచ్ఛపాక్షికసమితిగా చాటివేరగలదు. ఆకారణమువలన కాంగ్రెసుగోత్రీకులు సకలసంఘములవారి యొక్కయు, సమస్తమైనవర్గములవారియొక్కయు, దుష్కార్యములకునయితము తాము బాధ్యత వహింపవలసినవారుగా నున్నారు. కాంగ్రెసు పుట్టినదాదిగా నట్టికారవమునకు తా నర్హత గలిగియున్నటుల సగర్వముగా వాదించువాదన యథార్థము కావలయు ననునెడల యావద్భారతదేశముయొక్కయు శారీరక, ఆర్థిక, నైతిక, పరిస్థితులను సరిచేసి యభివృద్ధిపఱచు పవిత్రధర్మమును పూనుకొనవలయును.

“ఒకానొకక్షణమున ప్రబలమగు ఉన్మాదమునకు పోయి ఆ బీహారుప్రజలు తాము మనుష్యుల మనెడు మాటనే మఱచి, తుంటరినూకలో కలిసిపోయి రనియు, వారు చేసిన కృత్యములకు కాంగ్రెసుగోత్రీకులు బాధ్యులు కాజాల రనియు, కావున కాంగ్రెసువారు నిందులు గా రనియు వాదింపబూనునంతటి అపచారమునకు బీహారు హిందువులు పాల్పడ రని నే నాశించుచున్నాను. ఇటీవల జరిగిన ఘోరాతిఘోరములగు ఉన్మాదచేష్టలలో యథార్థమునకు ఒక్కకాంగ్రెసు గోత్రీకుడైనను పాల్గొని యుండలే దని వాదించిననుగూడ దోషమే యగును. ఈ బీహారుఘాతుకచర్యలకు సాటిరాదగు దుస్సంఘటనలు చరిత్రలో నెక్కడను లేనేలే వని ప్రకటింపసాహించు ముసల్మానులు కలరు. వారు కుట్రలుచు, హత్యాగ్ర్యులు నైయుండి బీహారుహిందువులనెత్తిన పెద్దనిందను మోపుచున్నారు. అటు

నంటి ముసల్మానుమిత్రులను, సోదరులను సంరక్షించుటలో కాంగ్రెసుగోష్ఠీకు లనేకులు తమ ప్రాణముల నొడ్డియున్నారని వచించినను తగిన సమాధానము కాజాలదు. బీహారుహిందువులు కావించిన వానికన్న ఘోరాతిఘోరతరకార్యముల గావించిన మానవరాక్షసులు కల రని చార్మిత్రతోదాహరణములు కల వని ఋజువుచూప బూనుకొంటిగా నేను చాల చూపగలను. కాని అట్టి సామ్యములను, తారితమ్యములను నెంచి చూపబూనునంతటి అవ్యక్తుడిను నేను కానెంచుటలేదు. ఎవరైనది దుష్కార్యములనో బంగారుత్రాసునం దిడి తూచి హెచ్చుత్కల నిర్ణయించుట నాతోరిక కాదు. ఇంత గోల ? నిజముగా పశ్చాత్తప్తృజగువా డెవడును, తాను తనపూర్వీకులంతటి చెడ్డవాడను కా నని ఆత్మతృప్తి చేసికో నెంచడు. మేలికార్యములు చేయుచు సేవ లొనర్చుటలో తనపూర్వపు వారికన్నను, తనకంటెనుకూడ అధికాధికముగా పూనిక వహించి పోటీపడి ముందునకు బోవుటకు సముచితావకాశ మెంతయేని కలదు.

2. ఆపదల మఱచు పెట్టు ?

“తమప్రియబంధుజనులను, చిరకాలము శ్రమపడికట్టుకొనిన కొంపలను కోల్పోయినవారు క్షమపూని, విస్మృతివహింపగల్గుట చాలదుర్లభము. దుండగిండు చెలరేగిన సంఘమునెడ ద్వేషము పూనక సోదరభావముతో మన్యనచేయుట యెట్లు పొసగగలదని ప్రశ్నించుచున్నారు.

“క్షమపూని విస్మృతివహించుట కొకే మార్గము కలదు. నవకాళీ, త్రిపురములవారు కావించిన దుష్కృత్యములకన్నను

ఘోరతరకార్యముల కావించినది బీహారని భావన చేయుటయే
 అమార్గము. బీహారుహిందువులు సలిపిన ఘాతుకకార్యములకై
 ముసల్మానులు తీవ్రప్రతికారము సలుపుట మీకు సమ్మతము
 కాగల్గునా? అది మీకెన్నడును సమ్మతము కాజాలదుకదా.
 అతినికృష్టమగు పశుదశకు మీరు పడిపోవుటకు కోరుకొనలేని
 అకారణముచేనైనను సహనము వహించుటయు, దోషములను
 మఱచుటయు మీరు నేర్చుకోవలయును. మఱియు ఎదుటివారి
 కన్న మీరే హినుల మని భావించుకోదగును. కాని సాహస
 సంతతులై యుండవలయును. ఊమ యనునది సాహసవంతుల
 లక్షణము. అది వారి కొక యలంకార మనదగును. మీరు
 వాస్తవమగు ధీరులు కావలయును. నిజముగా సాహసికు లగు
 వారు దెబ్బవేయుట కొంటబడరు. తామే శాంతులై సంతో
 షముతో బాధల నన్నిటిని భరింతురు. వైరిని నిరాయుధుని
 జేయుటకు అది యొకటే వాస్తవమగు నుపాయము. దౌర్జన్య
 రహితమగు నిరోధము సవలంబించుటకు దౌర్జన్యపూర్వక
 మగు పోరాటములం దవసరమగు సాహసమును మించిన శ్రేష్ఠ
 తరమగు సహనమే కావలసియుండును. ఊమాధృతి ధైర్య
 వంతుల లక్షణమే గాని పిఱికివారికి నైజమగు గుణము గాదు.
 మహాభారతమునం దొకకథ గలదు:—నిరాటరాజుమందీరమందు
 పాండవు లజ్ఞాతవాసము చేయుచుండిరి. అప్పుడు వారిలో నొక
 నికి ప్రమాదవశమున గాయము తగిలినది. ఆ విషయమును
 పాండవులు రహస్యముగ నుంచిరి. ఆ గాయమునుండి నెత్తురు
 నేలపై బడినయెడల నిరాటరాజునకు కీడు రాగల దని ఆ నెత్తుటి
 నొక బంగారుగిన్నెలో పడునటుల జేయుటకు జాగ్రత్తపడిరట.
 అట్టి ఊమాధృతియు, ధైర్యమును హిందువుడైనను, ముసల్మాను

డైనను, కైస్తవుడైనను, పార్శ్వయుడైనను లేక శిక్కుమత్తు
డైనను ఏభారతీయుడైనను సుదయే అలవటచుకొనగోరెదను.
ప్రస్తుతపు మనపతనమునుండి మనలను పరిరక్షింపజాలున
దటువంటి ఊమయే.

3. ఆపదలందు ధైర్యము

“ఆపదలందే ముఖ్యముగా ధైర్య మవలంబింపవలయును.
ఇక్కట్లులు పైబడుసమయమున విలపించువారు బానిస లైపో
దురు. మిలిటరీవారి రక్షణను వాంఛించువారు దాస్యమున
జిక్కి పడియుందురు. ప్రజలు పరస్పరము పోరాటములు
మానుదు రనియు, బానిసలు గాకుండు తప్పించుకొందు రనియు
నాయభిలాష. భారతీయులు పరస్పరము పోరాటములు సలుపు
కొనుచుందురేని తమవినాశమునకే గాక, ప్రపంచవినాశన
మునకును దారితీసినవారగుదురు. అక్షీణములొ హిమ్మశైలము
లచే పరిపోషితములై, సకలకీర్తిషహరములై షటగు గంగా
ప్రవాంతులచే చెన్నారు భారతభూమి హింసాచర్యలవలన వినా
శమై పోషలసినదేనా? సాయుధసేనల నిలుపుకొను తలపును
దూరీకృతము చేసికొందురుగాక యని మి మ్మర్శించుచున్నాను.
అయ్యవి మనల నుద్ధరింపజాలవు. అవి ప్రసాదింపజాలు
స్వాతంత్ర్యము నిరుపయోగమేనుడీ !

“నవకాళీలోఁగుటిల్లిన దురంతముల తీవ్రతను బీహార్-అరికట్టె
నను వాదనను భారతదేశమునం దెల్లెడలను హిందువులు షట్ట
కొని ప్రాకులాడుట గాంచిన నా కెంతయు విచారము కలుగు
చున్నది. ఆటుల తలచుటయు, అరీతిగ వర్తించుటయు నిరంతర
దాస్యమునకును, నరకమునకును దారితీయు నని గట్టిగ నొక్కి-

చెప్పగలను. అక్కడ ప్రదర్శితమైన పశుత్వము నాగరికతను గాపాడు ననిగాని, మతమును సంరక్షించు ననిగాని నమ్ముచో నరుని పిటికితనమునే అది నెల్లడిచేయును. ఒక పక్షమున పిటికి తన మెప్పుడు ఘటిల్లునో రెండవపక్షమున నదియే క్రూరత్వము నకు మూల మగునని నా కిటీవల గలిగిన ప్రత్యక్షానుభవమును బట్టి చెప్పగలను. కాబట్టి నవకాళీలో జరిగిన దురంతములకు దగిన శాస్తి గావించు విధానముగా అచ్చట నవకాళీలోనివారు గావించిన రాక్షసచర్యలనే బీహారులో ప్రతిఫలింపజేయు విధానమును సాధనము చేయగడంగుట సమంజసము కాజాలదు. కసిదీగ్గుకొనవలయు నను సంకల్ప మిసుమంతయు లేకుండ స్వీయప్రాణార్పణము గావించు సాహసచర్యయందు గల పౌరుషవృత్తి యెట్టి దురంతచర్యకైనను ప్రతిక్రియ కాగలదు. కాని అటులచేయుతరిని స్వకీయధర్మమును, గౌరవమును విడనాడ దగదు. ఎటు చూచినను సార్థక మనందగు స్వాతంత్ర్యమును భారతదేశము పడయవలయు నని యధార్థముగా వాంఛించు నెడల క్రూరదుశ్చర్యల పరిత్యజించు డని యీనావాక్కుల వినువారిని, మఱియు వారిద్వారమున అఖిలభారతజనావళిని హెచ్చరింప గోరుచున్నాను. అటులగాక, దుష్టచర్యలకు పాల్పడువా రెల్ల భారతమాతృవిముక్తిని దూరముచేసినవారగుదు రని గ్రహింతురుగాక.

“ అపకారము చేసియున్నవానికి అపకారము చేయదగదాయని యొకరు వ్రాయుచున్నారు. గానమాధాన మిది: ఒకడు నన్ను దూషించె ననుకొనుడు. వానిని మఱిల దూషించుటకు నేను పూనుకోదగదు. ఒక దోషమునకు మారుగా మఱొక దోషమును గావించుటవలన మొదటిదోషము నది పరిహరించు

టకుబదులు దానిని నృద్ధిచేయుటకే ఉపయోగపడగలదు. ఒకానొక దుష్కర్మ దానిని మించిన వేటొక దుష్కర్మవలన చల్లారజాల దనుట సార్వజనీనధర్మసూత్రము. దౌర్జన్యమును సమయింప దౌర్జన్యరాహిత్యము లేక నిర్నిరోధవృత్తియే సమర్థమైనది. కాని నిర్నిరోధవృత్తి యనుదానికి తఱచుగా అపార్థము కల్పింపబడుచున్నది. మఱియు విశరీతార్థమును సుతము కల్పనచేయుచున్నాడు. దౌర్జన్యవిస్తృతము గావించిన నరుడు దౌర్జన్యమునకు పూను దుండగీనిమ్రమాల వంగిపోవలయు ననుట యెంతమాత్రము దాని యర్థము కాదు. దుండగుని దౌర్జన్యమునకు బదులుగా దౌర్జన్యమును సలుపబూనకున్నను ఆతడు బలాత్కరించి చేయు మను దుర్వినితీకార్యములకు సమ్యుతింపక ధీరతతో నిలువబడవలయును. నిర్నిరోధవృత్తి యన నిజమగు అర్థ మిదిసుమా !

“మిలిటరీవారు వచ్చి ప్రవేశించుటచేత పంజాబులో నేదో యొకరీతి శాంతి నెలకొనెని యొకమిత్రుడు వ్రాయుచున్నాడు. ఆతీరుశాంతి ‘స్మశానవాటిశాంతి’ యనందగును. ప్రజలు చాటుమాటుగా ఘోరతరములగు పోరాటములకై సంసిద్ధులగుచునేయుండిరట ! ఆయుధములు ప్రోగుచేయబడుచున్న వట ! తుదకు మిలిటరీవారు సుతము ప్రజలను అదుపులో నుంచుట దుస్సాధ్యమై పోగలదు. మిలిటరీవారియొక్కయు, పోలీసువారి యొక్కయు సాహాయ్యముతో నెలకొలుపబడు శాంతి యెంత మాత్రమును శాంతియే కాదు. ఇది నానిశ్చితాభిప్రాయము. అహింస ప్రసాదింపగల వాస్తవమగు ధైర్యమును ఇరు తెగల వారుగాకున్నను, ఒక్కపక్షమువారైనను పూనుకోగల్గునెడల యథార్థమగు శాంతి అప్పుడు నెలకొనగలదు.

“ఆడువారిని, పసివారలను నధలపాలుచేయుటగో వీరత్వము లేదని బీహారుజను లిప్పుడు గ్రహించియున్నారు. అట్టిది కేవలము పిఠికిచేష్ట. ఆర్థ్యాటరహితమగు బలముతోగూడిన వాస్తవికవీరచర్యులు బీహారువారు ప్రదర్శించి ప్రపంచమంతటి కని సత్యమకా జీవితపథమును తన్మూలమున ప్రకటింపజాలుదు రేని అదెంతయు మహాఘనకార్యము కాగలదు.

4. అధర్మచర్యలు

“అహింసాపథమునుండి తొలగి, 1942 వ సంవత్సరమున మీరు త్రొక్కిన కుటిలమార్గమే నేడు నేను ప్రస్తావించు అపకృతులకు హేతునై యుండనోపును. టిక్కెట్లు లేకుండ ప్రయాణములు చేయుటకును, అక్రమముగా రైళ్ళలో గొలుసులు లాగుటకును, ఆసుంజసముగ కనీదీర్చుకొన బూనుటకును, మఱియు జమీందారుల పంటలను, ఆస్తులను తగుల బెట్టుటకును మూలమై మిమ్ము పట్టి వీడించుచున్న అధర్మబుద్ధి యందుకు నిదర్శనమే. ఇట్లుచుంటే నని నేను జమీందారీపద్ధతిని ఆమోదించువాడ ననుటకు అవకాశము లేదు. తద్వ్యతిరేకముగా నేను పల్నారు ప్రసంగించియుంటిని. ఐనను నేను జమీందారులకు శత్రువును కాను. నాకు శత్రువు లనుచు నెవరును లేరు. వేనివలన మనము మిక్కుటమగు అనర్థముల ననుభవించుచుంటిమో అటువంటి ఆర్థిక, సాంఘికవిధానములను సంస్కరించుకొనుటకు మన మవలంబింపదగు నుత్తమ మార్గము బాధాసహన మనెడ రాచబాటయే. ఆబాటనుండి యొకింత తొలగితిమా, దౌర్జన్యమును పూనితిమా దాని సాహాయ్యమున మన కేకీసను దొలగించుకొనుటకై పెనగు

లాడుచున్నామో ఆటనర్థముయొక్క స్వరూపములోమాత్రము ఒకింత మార్పుచేసికొనజాలుదుము. దౌర్జన్యములమున అట్టి ఆటనర్థముల నెన్నడును సమూలముగా నాశనము చేయజాలము.

“మనము ఓ త్తమమానవధర్మమును విడిచి, దెబ్బకు బదులు దెబ్బ కొట్టవలసిందేనా? ఎనడో యొక మహమ్మదీయుడు నివేకమును పోనాడుకొని, దేవళము నొకదానిని అమాంగల్యము చేసియో, విగ్రహముల బగులగొట్టియో యుండెననుకొనుడు. ఆకారణముంబట్టి హిందువు దొకడు మసీదును ధ్వంసము చేయవలయునా? అటుల చేయుటవలన పాడువారిన దేవాలయమును రక్షించుటగాని, హిందూమతము నుద్ధరించుటగాని యగునా?

“నామట్టుకు నేను ఎంత విగ్రహారాధకుడనో అంతవిగ్రహ విధ్వంసకుడునుకూడను. మీ రంగీకరించినను, అంగీకరింపకున్నను నామాట లాలకించు మీలో హిందువుడైనను, ముసల్యానుడైనను, మతేమతస్థుడైనను నావంటివాడే యగును. సాంకేతికములకొఱకై మానవజాతి యంతయు ఆరాటపడుచున్నది. నిజమునకు మసీదులైనను, చర్చీలైనను, దేవాలయములనంటివే గాదా? భగవంతు డెల్లడల వ్యాపించియున్నాడు. నరుని శరీరమునం దెట్లో వాని రోమమునందును, రాురప్పలందును అట్లే వ్యాపించియున్నాడు. ఐనను మానవులు కొన్ని స్థానములకన్న మఱికొన్నింటిని హెచ్చుగా పవిత్రము లని భావనచేయుచుందురు. అట్టిభావనలు ఇతరుల స్వేచ్ఛకు భంగకరములు కానంతవరకు మానసియములే యగును. ఏలాటి బలాత్కారమునకైనను సరియే, మీరు లొంగిపోక సాత్వికము

గను, నిశ్చలతతోడను నిరోధింపలసినదే యని నా సలహా. అర్చనయందు నా కుండదగిన స్వాతంత్ర్యము భంగపడునెడల, ఉపేక్షించుటకమారుగా నావిగ్రహమును నాహృదయమునకు హత్తుకొని దానిని సంరక్షించుకొనుటకై ప్రాణములనైన నర్పింపగోరెదను.

“దౌర్జన్యపూర్వకముగా నెదిరించుటకు వలయుదానికంటె శ్రేష్ఠతరమగు పరాక్రమము సాత్వికనిరోధమున కవసరమగును. బాదుషాఖాను అహింసామార్గమును చేపట్టిన యుదంతమును తెలిపెదగాక. ఆతడు దెబ్బకు దెబ్బవేయు జాతియందు పుట్టినవాడు. రక్తపాతహేతువులగు తగవులాటలను పారంపర్యముగా నేర్చుకొను జాతి వారిది. ఆతడును వాని ననుసరించిన యుదంతములు చాల కలవు. పరంపరా వచ్చుచుండు వారి పోరాటములే పరానుజాతియొక్క దాస్యమును స్థిరపరచుచుండె నని బాదుషాఖాను స్వానుభవమువలన గ్రహించినాడు. అహింసాపథము నవలంబించినాడు. ఆత డహింసాధర్మము నవలంబించిన సమయమున పరానుజాతియం దొకపరివర్తనము కలిగినటుల తెలిసికొనినారు. కాని పరానుజాతి యంతయు పరివర్తనము చెందె ననుకొనతగదు. ఆతడు ప్రేమను, సేవాభావమును పూనుటవలన తోడివాదిహృదయములను ఆకరించుకొనజాలుటంబట్టి ఘోరని పిలువబడుచుంజిన బాదుషాఖాను అహింసాధర్మమును ప్రీతిపూర్వకముగా చేపట్టె ననియు తలంపరాదు. కాని అహింసాతత్వము నొకింత గ్రహించి, ఆయన దినదినము దాని పరమగమ్యమును సమీపించుచున్నాడని నే నెఱుంగుదును. వానిది సాహసోపేతమగు అహింసావ్రతము. ఎల్లఱును వాని ననుకరింపనగును.

“బీహారు సోదరులు ఉన్మాదచేష్టలకు గడంగి ఎంత దిగజారి పోయినారో వారు గ్రహించునటుల తెలుపగోరెదను. మీరు గ్రావించిన దోషములకై పరితాపము చెంది, షరిహారము గ్రావించునటుల మిమ్ము ప్రోత్సహించుటే నా సంకల్పము. నే నింతకుముందే చూచినట్లు ముసల్మానుకుటుంబములయు, వారిగృహములయు వినాశము గాకండ్ల నీరునింపజేసినది. కాని హృదయమును రాజీకొని, తమ ముసల్మాను సోదరులయెడ హింసలు నిర్వహించదగు ధర్మ మేమో బోధించుటకై యిక్కడికి వచ్చినాను. వాస్తవమగు పశ్చాత్తాపమునకు వాస్తవ మగు ధైర్య మవసరము. చాంపరానునత్యాగహృదయము లలో మహాన్నతస్థానము నందికొనజాలిన బీహారు—బుద్ధభగవానుడు సంచారమును చేసి ధర్మోపదేశముల గ్రావించిన బీహారు—తానేయున్నతపదవిని నిలిచి భారతదేశమునకంతటికిని తన దివ్యతేజమును బంచుచున్నో ఆ పదవిని మతాకసారి అలంకరింప సామర్థ్యము కలదియే. కాని యకలంకమగు అహింసాధర్మ మొక్కటియే మి మ్మాపదవి నలంకరింపగా చేయగలది.

“రాష్ట్రీయ ముస్లిములీగు కార్యదర్శి గౌరవపురస్కరముగా గాకడకు వచ్చి ఆర్థులగు ముసల్మానులు తిరిగి తమ యిండ్లకు రాదగిన వసతులను గవర్నమెంటువారు సమకూర్చినను హిందువుల చిత్తవృత్తి ఆయార్థులకు ధైర్యమొసగజాలునంత సౌమ్యమైనదిగ లేదని మొఱివిడిచారు. మీలో ప్రతియొక్కరును వాస్తవికపరిస్థితులను తెలిసికొని తదనుగుణముగా వర్తించుటకు సిరసంకల్పము పూని, లేశమైనను నైరభావము లేకుండ పాటించి వేయుటకును, మీ యిరుగుపొరుగు ముసల్మానులు

మఱొకసారి వచ్చి వెనుకటితీరున సోదరులై, మిత్రులై మీ మధ్య కాపురముచేయుట సుసాధ్యమగుతీరున వర్తించుటకును కృతనిశ్చయులు కానలసియున్నది. బీహారు హిందువులు అట్టి సిరసంకల్పమును నిష్కలముగా పూనినటుల గావించుట లేదు. దౌర్జన్యవిధానమే యీ కాలమునకు దగిన పౌరుషపథ మని భావించినట్లు లున్నది. అటులగుచో ధారాళముగ ఆసత్యమును చెప్పివేయుచురుగాక. సత్యప్రకటనమువలన నేను బాధపడను. కాని అహింసావిధానము వ్యర్థము చేయటం జూచి నేను జీవింప సహింపజాలను. నేను మురిపెముతో జూచుకొను గమ్యమును సాధించునిమిత్తము నే నెచ్చట ప్రాణముల నర్పించినను నొక్కటియే. భారతదేశములో నే తా నైనను భారతభూమియేకదా! కాని అహింసాధర్మము తుదిని విజయప్రభలతో వెలుంగగల దను ఆశనుమాత్రము విడువ నోరక ప్రీతిమెఱు పట్టుకొనియేయున్నాను. ఏ మందురా? మన దురదృష్టపు దేశమాత పొందగలుగు శాంతికిని, సాధింపగలుగు పురోవృద్ధికిని తగు ఆశాజ్యోతి యీ అహింసావిధానమునందే బీహారు రీనాడు ప్రకటింపవలసిన ఆదర్శమునందే కలదునుడి!

5. దౌర్జన్యమునకు ఫలము

“పాసాగ్రామమున విధ్వంసము గావింపబడిన ముసల్మానుల కొంపలను గాంచినాడను. నాకండ్ల కగుపడిన ఆ దృశ్యము, సామాన్యముగా శాంతిజీవులగు బీహారుప్రజలను తాత్కాలికముగా ద్వేషజలరాశిలో ముంచివేసిన యాయున్మత్తత నన్ను చకితుని జేసినది. నవకాళీలో జరిగినదాని కిది బీహారు గావింప తలపెట్టిన శాస్త్రమాత్రమే యని యెవరేని భావించునెడల

కసిదీర్చుకొనుటకు దగినమార్గ మిది కాదని నేను గట్టిగా నొక్కి చెప్పగోరెదను. భారతీయులలో ఒక సంఘమువారు వేటొకసంఘమువారిని శత్రువులనుగ జూచు మనస్తత్వము ఆత్మవిధ్వంసకమై మనదాస్యమును శాశ్వతముగ స్థిరీకరించుటకే ఉపకరించును. ఈ మనస్తత్వము తుదిని మనుష్యుని స్థానికాభిమానములోనికి బడివేయును. అప్పు డతడు ఏ మాత్రము సందు దొఱకినను తదితరము నంతను త్రోసిపుచ్చి, తనయొక్క గ్రామస్వాతంత్ర్యమును మాత్రమే ఘనముగా నెంచుకొనును. దానినే తృప్తితో కోరుకొనును. నేను కోరున దేమనగా భారతభూమిలో ఎక్కడ ఎవరు ఏ దోషకార్య మొనరించినను దానికి ప్రతిభారతీయుడును బాధ్యత వహింపవలసినదే యనెడు భావమును మీ రెల్లఱు పెంపొందించుకోగల రనుటే. ప్రతి యొక్కడును దానిబాధ్యత తనతలపై నున్నటుల నెంచుకోవలయును. ఆ దోషమునకై పరిహారము నొసగు బాధ్యతను గూడ పంచుకోవలయును. తదితరమార్గ మేదియైనను పంజాబులో నేడు మనము గాంచుచున్నటువంటి దురాగతములకే దారితీయును.

“ఇచ్చటి ప్రజాప్రతినిధులచేతిబీలో హారును విడిచివేసి పంజాబులో శాంతి నెలకొలుపునిమిత్తము న న్నచటికి రమ్మను చున్నారు. ప్రతిచోట నే నేమో మహాత్కార్యము చేయగల ననుకొనునంతటి అహంభావము కలవాడను కాను. నేను భగవంతుని చేతిలో నత్యల్పమగు నొకయుపకరణమునుమాత్రమే. బెంగాలు, బీహారునందలి సోదరసంఘములఘట్ట మైత్రిని, శాంతిని నెలకొలుపు ప్రయత్నమున కృతకృత్యుడ నగుటయో లేక గత జీవుడ నగుటయో యిప్పుడు నాప్రధానాశయము. ఈహిందూ

ముసల్మానుసంఘములు రెండును సంధి కుదుర్చుకొని నాసేవ
యనవలసిన మనుదాక నే నిచ్చోటునుండి వెడలిపోజాలను. నే
నీతరుణమున పంజాబున కేల పోజాలనో తెలియకున్నను, నా
వాక్కు- అచ్చటి హిందువులకును, ముసల్మానులకును, శిక్కు-
లకును చేరగల దనియే ఆశించుచున్నాను. వారి నిష్ఠా డావ
హించి గట్టిగ పట్టుకొని పీడించుచున్న పశుత్వము తొలగించు
కొనుటకు వారే ప్రయత్నింతురుగాక.

“హిందువులును, ముసల్మానులును సఖ్యత గలిగి యిరుగు
పొరుగున బంధువులరీతిని కాపురములు చేసిన కాలము గలదు.
అట్టివా రీనాడు పరస్పరము స్నేహభావముతో జూచుకొన
నొల్లని పరిస్థితి యేర్పడిన దనుకొన్నను ఒండురులు శత్రువు
లుగ భావించుకొనకుండినను బాగుండును గదా !

“హాళీపండుగదినము. లాసన్న మగుచున్నది. ఈ హాళీ
పండుగసందర్భమున హిందువులు తమపైన మరొకసారి దౌర్జన్యముల సాగించు నవకాశము గలుగునేమో యని ముసల్మాను
లలో భీతి యేర్పడినది. నవకాళీ, త్రిపుర పట్టణములలో హిందు
వులవలన వినిన కథనమునే బీహారులోని ముసల్మానులవలన
వినవలసినచుట్ట విడ్డూరముగ నున్నది. నవకాళీలో వినివచ్చిన
సుద్దులే పాక్షిలోను వినవచ్చుట చూడ నాకు లజ్జవోడము
చున్నది. నవకాళీలో నేను హిందువుల కేమి చెప్పియుంటినో,
దానినే బీహారులో ముసల్మానుసోదరులకును చెప్పగోరు
చున్నాను. అ దేమన, తాము నరునికి భయపడుట మాని
దైవమునెడ విశ్వాసము బూనియుండు డనుటే. కాని అయ్యది
సరళముగా జరుగు పరిస్థితులందు చెప్పదగినమాట యని
యెఱుంగుదును.

‘వందే మాతరం’, ‘జై భారత్’, ‘జై హింద్’ అను నినాదములు నేడు ముసల్మానులకు భీతి గొలుపుచున్నవి. ‘భారత్ కే జై’ అనుమాటను కూడా ‘ముసల్మానుకు టై’ అను అర్థమైపోయేనే! పరిస్థితు లాదళకు వచ్చుట జూడ సిగ్గుచున్నది. అనేకులగు ముస్లిములీగుమిత్రులను నేను గలిసికొనుచున్నాను. నాతో వారు కంటము విడిచి మాట్లాడుచుందురు. ‘బీహారువంటి రాష్ట్రములో, నిజముగా ముసల్మానులకు నిలువ నీడ లేదా?’ యని వారు ప్రశ్నించుచున్నారు. ప్రస్తుతపరిస్థితిలో డాక్టరు సయ్యదు మహమ్మదువంటి కాంగ్రెసు గోత్రీకుడు సుతము ఆందోళనపడుచున్నాడే! సోదరుని జూచి సోదరుడు భయకంపితుడై పోవలసినస్థితిని చూడ నిజముగా నాకు దుర్భరిముగా నున్నది. ఒక యున్నాదచేష్టకు ప్రతిగా మరొక యున్నాదచేష్ట నిజముగా జరుగనుండెనా? అదియే ఘటిలువో, కటకహా! భారతభూమి రక్తప్రవాహములలో మునిగి తేలవలసి యుండునుగదా!

“దురంతములు సంఘటిలరా దనిగట్టిగా మనమునిశ్చయించుకొనినయెడల ఎన్నడునట్టిది ఘటిల్లబోదనియే నాగట్టినమ్మకము. నాయాశ లన్నియు స్త్రీజాతియందు నిలిచియుండును. వారు కేవలము అహింసాస్వరూపు లని నేను చెప్పగలను. వారు త్యాగమూర్తులు. అహింస తోడులేనిది సత్యధర్మము నిలువజాలదు. జరిగిపోయినదానింగూర్చి పశ్చాత్తాపపడుటే గాక, ముసల్మానులయెడ తమ పూర్వపు మిత్రభావమును మించిన అనురాగముతో హిందువు లిప్పుడు వారిం జూతు రనెడు సమ్మకమును ప్రతిముసల్మానుడును పొందగలుగుతెన్నున, ఈహాళి పండుగను జరుపుకొందురు గాక యని ప్రతిహిందువును నేను

ప్రార్థించుచున్నాను. పూర్వపు స్నేహబంధములు పునర్జీవితము
లైన లక్షణములు ప్రదర్శితము లగు తెలిగున ఈహోళిపండుగను
వారు జరుపుకొనునెడల ఆపండుగ నిజముగా పవిత్రమహోత్స
వమై తనరారగలదు.

చీనారాయబారియగు. డాక్టరు 'లోచియల్యూయెక్'
 గారితో గాంధీజీ యిట్లనిరి :

“నేను అనగళశుభోదర్శకుడను. బెంగాలు, బీహారు, పంజాబు
రాష్ట్రములలో నిష్పడు జరుగుచున్న పరస్పరహత్యాకాండను
చూచుచో మేము వన్యమృగజాతిగ మారిపోయినట్లే తోచును.
ఐనను అట్లగుటకే యిన్నిసంవత్సరములనుండి అష్టకష్టముల
కోర్చి మేము పాటుపడియుండలేదునుడి! మేము పరదాస్య
మును నెట్టివేయతరుణమున గాలిలో దుమ్ముదుమారములు
పైకెగయులీల నివి సూచనలు మాత్రమే యని నా యభి
ప్రాయము. గంగానదికి వరదలు వచ్చుసమయమున నదీజలము
కల్మషముతోగూడి నురుగులు గ్రక్కుచుండును. ఆ కశ్మల
మంతయు నుపరిభాగమున తేలియూడును. ఆ వరదలు అణగి
పోగానే వినిర్మలనీలోదకప్రవాహము కన్నులపండువుగా గోచ
రించును. నేను జీవించునది ఆ దృశ్యమును చూచు నిమిత్తమే.
నా కట్టి యాశ లున్నవి. భారతప్రజలు మృగతుల్యులై
పోనజూచుకొనునది నేను జీవించుటలేదు.

“బీహారుహిందువులును, ముస్లమానులును మునుపటితీరున
మైత్రిని పునఃప్రతిష్ఠించుకొని మనజూచుటే నా యాశయము.
మీరు సోదరులవలె చూపట్టుటేగాక వాస్తవముగా సోదరులే
యైరను ఖ్యాతిని గడించుకొగల్గునట్లుల జీవించనలయును. ఎప్పు

డెప్యూట్ ఛీఫ్ డివిజన్ పాపములు పొడనూపుట, పోరులు పాసగుట ఘట్టిలుచుగాక. అందుమూలాన నేటి విపరీతస్థితి తటస్థించునంతగా హృదయములు భిన్నములై దూరస్థము లగునంతటి విష తైన్యమును సంభవించియుండి లేదు. నేడు మహావ్యధాకరములగు నుదంతములు వాటిల్లినవి. వాని నన్నింటిని నేకరువు వెట్టుట దుస్సాధ్యము. వాని నన్నింటిని వెనుకకు నెట్టివేసి యిట్టి పరిస్థితులలో మీకర్థవ్యకార్య మేమిటో యోచింపుడని కోరుచున్నాను.

6. రెండే రెండు మార్గములు

“భారత దేశమునెదుట రెండే రెండు మార్గము లున్నవి. పంజాబులో అవలంబింపబడుచున్నటుల గోచరించు దెబ్బకు దెబ్బ బదులుతీర్పు పద్ధతి యొకటి. అకుంతితఅహింసావలంబనము రెండవది. బలప్రయోగమువలన నేదో యొకతీరు శాంతిని రాప్తమున నెలకొలుపవచ్చును. కాని 1857 వ సంవత్సరము నందువలె ఘోరమరవస్థ దేశము నంతటిని నలముకొనకుండుగాక యని వాంఛించుచున్నాను. ఆసిపాయితిరుగుబాటుదినాలలో భీకరపరిస్థితు లేర్పడినవి. బలతరములగు ఆయుధప్రయోగమువలన దాని నడంచివేయగలిగినారు. స్థితిగతులు చక్కబడినటుల ప్రైకిమాత్రము శాంతి చూపట్టినది. కాని బలాత్కారముగా నెత్తినబడిన ఆధిపత్యమునెడ రగుల్కొనినట్టి క్రోధాగ్ని అంతర్గతమై లోతుగ చొచ్చుకొనిపోయి, ఆనాడు నాటబడిన విషబీజములపంటఫలమును నేడును మన మనుభవింపవలసియే వచ్చుచున్నది. ఈస్టిండియాకంపెనీస్థానమున బ్రిటిష్ ప్రభుత్వము వచ్చి నెత్తికెక్కినది.

“వారు వచ్చి పాఠశాలలను నెలకొల్పినారు. న్యాయస్థానముల ప్రతిష్ఠించినారు. వానితో మురిసిపోయిన భారతీయులు ఆమోదించినారు. పాశ్చాత్యసభ్యతను దేశమునం దంతటను వ్యాపింప జేయుటలో సహకరించినారు. ఎంత జరిగినప్పటికిని రాజకీయముగా నెత్తినిబడిన దాస్యంపు నీచదశయొక్క అనమానము దుర్భరమే యైనది. అదే తెలుగున నీనాడును పంజాబు ప్రజమీద బలప్రయోగము గావించి యల్లరులను నణచివేసినను భవిష్యత్కాలమున చెలరేగగల పోరాటములకును, హిందూముసల్మానుసోదరీసోదరులమధ్య పొడసూపగల ద్వేషభావములకును, కారణములగు విషబీజములను దట్టముగా నాటుటకును నుపకరించుచు.

ఇటుల దౌర్జన్యమునకు ప్రతిగా దౌర్జన్యమును సలుపుట వలన హింసాచర్యలను సమయింపజాలము. హింసాచరణకు దగిన ప్రతీకారము పటిష్ఠమగు అహింసావలంబన మొక్కటియే. 1917 వ సంవత్సరమున చాంపరానుపట్టణమునందు బీహార్ కొక నీతిపాఠమును నేర్చుకొనినది. ఆంగ్లజాతివారగు తోటలయజమానుల నెదిరించి సహాయనిరాకరణాస్త్రమును ప్రయోగించినప్పుడు ఆయుధ్యమమును సాగించు బాధ్యత వహించిన రయితులు అచిరకాలముననే తమచేతులు వశముతప్పిపోకుండ నిలుపుకొనుటయందు సుశిక్షితులు కాగల్గిరి. ఐనను అప్పటిదగు వారి దౌర్జన్యరాహిత్యము దుర్బలుర దౌర్జన్యరాహిత్యముమాత్రమే యని యంతకాలముపిమ్మట నేడు బహుశః నేను తెలుపగలుగుచుంటినేమో! నేడు సోదరులు సోదరులతో పోరాటములు నాగించుకొనుచున్న యీతరుణమున ఆగాటి (దుర్బలుర) దౌర్జన్యరాహిత్యము ప్రయోజనకారి కాజాలదు. నేడు బల

యుతులు చూపగల దౌరన్యరహితచర్యమాత్రమే యథార్థముగా ప్రయోజనకారి కాగల దని తెలిసికొందుముగాక.

7. అహింసాప్రయోగము

“ముప్పదిసంవత్సరములకుపైగా సత్యాహింసల సువార్తలను ప్రజల కందజేయుచుంటిని. ఇరువదేండ్లపాటు దక్షిణాఫ్రికాలో అటులనే చేసియుంటిని. దక్షిణాఫ్రికాలోని భారతీయులు అప్పుడు నన్ననుసరించుటవలననే గణనలోనికి వచ్చి రనుట నిశ్చయమే. ఇచ్చటను సత్యాహింసల నవలంబించినవారు నష్టపడియుండలేదు. సత్యముకొఱకై తీణభంగురమగు విషయములను త్యాగముచేయుచు ప్రజలకు బోధించుట నానృత్తియైపోయినది. నేను పంజాబునకు పోయినను కసిరీర్వుకోదగు ననెడు బోధ చేయుటకొఱకు కాజాలదు. అటువంటి బోధ హిందువులకును, శిక్కులకునునే గాక ముసల్మానులకును అపకారకరమే కాగలదు. ప్రతీకార మనునది భగవంతునిపని యని బైబులులో గలదు. అ దెంతయు సమంజసము. ముసల్మానులు కానివారు శాంతిభద్రతలు కలిగి జీవింపజాలని పాకీస్తానమును, ముసల్మానుడేమలాభములు లభ్యముకాని హిందూస్తానమును అర్థవిహీనములే.

8. దక్షిణాఫ్రికాసత్యాగ్రహము

“దక్షిణాఫ్రికాలోని భారతీయులు సత్యాగ్రహధర్మసిద్ధాంతముల నంటిపట్టుకొనియుండిరి కావుననే వారిసత్యాగ్రహచరిత్ర ప్రసిద్ధమై చిరకాల ముండగల దైనది. దక్షిణాఫ్రికాభారతీయుల పక్షమున నేను రెండుతడవలు ఇంగ్లాండునకు పోయినప్పుడు

వారి సత్కారహామే నాకు అంశగా లేనియెడల నేనిను
 మంతయు కార్యసాధన చేయలేకపోయెడివాడనే. కాబట్టి
 పంజాబునందలి హిందువులును, శిక్కులును మరణ మెప్పు
 డైనను ధృవ మని యంగీకరింతురేని చచ్చుటకైనను నొడం
 బనునురేగాని చంపుటకు పాల్పడవల దని హెచ్చరించు
 చున్నాను. సాటిలేని సత్కారహామమును వహించి బలవంత
 ముగా తమపైని పాకీస్తానమును ఒచ్చిపడవేయు ప్రయత్నమును
 పంజాబీలు ఎదిరింపవలసినదే. మరణమే నా గతి యైనను
 నాయున్యమనిర్వహణమున మరణించుటకు నేను వెనుదీయ
 భోను. ప్రతిమతమును అహింసాపాఠముల నేర్పుచునేయున్నది.
 కాని అహింసాసాధనను శాస్త్రవిధిగా నిర్ణయించినది భారత
 దేశముననే యని నేనభిమానపురస్కరముగా విశ్వసించు
 చున్నాను. మహాబుఘు లెందరో తపశ్శర్యలయందు తమ
 జీవితముల నర్పణము గావించియున్నారు, వారి త్యాగప్రభా
 వమువలన స్వచ్ఛప్రభల నీను హిమగిరులుసయితము పవిత్ర
 భూతము లయ్యెనని కవు లెందఱో కీర్తించి ముదమంది
 యున్నారు. కాని, అటువంటి అహింసాధర్మము నేడు నామా
 వశిష్టమై పోయినదిగదా! హింసకు ప్రతీకారముగా అహిం
 సను, క్రోధమునకు ప్రతీకారముగా కరుణను ప్రయోగించు
 పవిత్రవిధిని పునఃప్రతిష్ఠించుట అత్యవసరముగా నున్నది. నిరప
 రాధులగు స్త్రీలను, పురుషులను, చిన్నబిడ్డలను హత్యగావిం
 చుట యెందులకో యోచింపుడు. అదంతయు మతమును
 సంరక్షించుటకేనా? పొరుగుసోదరుని చంపుమని యేమతమును
 ఎవరికిని ఎన్నడును బోధింపదు. నేడు జరుగుచున్నది వివేక
 శూన్యమగు వినాశకర్మయేగాని వేటుగాదు. అది మతముపేర

జరుపబడినదా, స్వార్థచింతతో చేయబడినదా, వేటొక తలంపుతో కావింపబడినదా యను విచారము మన కవసరము లేదు.

“కాఫరులను అనగా అవిశ్వాసులను వధింపవలసినదే యని ఖురాను బోధించుచున్న దనుచు రుజువుచేయుకొఱకై యొక మిత్రుడు కొంత వాఙ్మయమును నాకు బంపియున్నాడు. నేను నాజీవితకాలము నంతను ముస్లిములమధ్య గడసినాను. కాఫరు వనుచు నన్ను జంపుడని యెవఱును హెచ్చరించియుండలేదు. నవకాళీలో నేను మాల్వీలమధ్యనే నివసించియున్నాను. ఖురానులోని యావచనమునకు అవిశ్వాసులను భగవంతుడు శిక్షించు ననిమాత్రమే యర్థమని విద్వాంసులగు ముసల్మానులు తెలుపుచున్నారు. ముసల్మానులవిషయమునను దేవుడటలనే చేయు ననుచున్నారు. భగవంతుడు నరుని చైదములనే పాటించునుగాని వారాడు మాటలను పాటించడు. భాగవతమునందును, మనుస్మృతియందును, వేదములలోను నిట్టి శిక్ష లభివర్ణింపబడియున్నవి. ఐననుగూడ ‘అహింసా పరమో ధర్మః’ అనియే హిందూమతముయొక్క ఉత్తమబోధగా నున్నది. తులసీదాసుని వాక్కులు చిరస్మరణీయములు : ‘మంచి వారుగాని చెడ్డవారుగాని యెల్లరును దేవునిబిడ్డలే. నీరమును క్షీరమును కలిపివేసి తనముందు బెట్టునెడల హంస పాలను గ్రహించి నీటిని విడిచివేయుచందమున భగవద్భక్తులు మంచి వారి నేరుకొని చెడ్డవారిని విడిచివేయుదురు?’

9. నివేదికలు

“ఎవరు గావించిన దుష్కృత్యములను వారు ఒప్పుకోవలయును. అది నాకు నిజమగు మనశ్శాంతి నొసగగలదు. చాల

మందిని తాము విచారించిన విషయములగూర్చి నివేదికలుపంపు
డని కోరియున్నాను. వారిలో నొకరు ముసల్మానులపక్షమువారు
ముందు చేయిమిగిలినారుని వాదించినారు. వాస్తవానికి తగ
వెలూ ప్రారంభమైన దను నంశము నాకు పట్టదు. ఎంతో
హెచ్చుగా అధికసంఖ్యాకులై యున్న హిందువులు అధిపతిత్వ
లైపోయి నిరపరాధులను హత్యగావించుట కెటుల పూనిరా
యచునదే గావించారము. సత్యమగు పశ్చాత్తాపమును, తదను
గుణమగు పరిహారచర్యయుమాత్రమే ఈరెండుసోదరసంఘ
ములమధ్యను శాశ్వతమగు సమాధానమును మఱల నెల
కొలుపగలును.

“ఆ నివేదికలో ముసల్మానులచేతులలో బాధ అనుభవించిన
హిందువులయెడ గవర్నమెంటువారు పేక్షాభావమును వహించి
రనెడు నేరము మోపబడినది. అటువంటి నివేదికయే ముసల్మా
నుల దురవస్థలను ఉపేక్షించి రనెడు నేరమును మోపునది
ముసల్మానులకడనుండి వచ్చినది. ఈ నివేదికలలో దేనిని విశ్వ
సించుటకును నేను తొందఱపడుటలేదు. బాధ్యతాయుతమగు
గవర్నమెంటు ఉపేక్ష వహించినను లేక వీరియెడగాని, వారి
యెడగాని పక్షపాతము జూపినను అదెంతకాలమో మన
జాలదు. వాదనల నన్నింటిని వినుటకును, భీకరకల్లోలకారణ
ముల నన్నింటిని పరిశీలించుటకును, అట్టి విషాదసంఘటనలు
మఱల సంభవింపకుండు మార్గములను, సదుపాయములను కను
గొనుటకును నొక నిష్పాక్షికసంఘమును త్వరలో నియమింతు
మని గవర్నమెంటువారు రిదివఱకే ప్రకటించియున్నారు. నష్ట
పడినవారికి పరిహారముల నొసగుటంగూర్చిన సలహాలను సము
తము ఆసంఘమువారు రొసగగలరు. నాకు త్వరములు వ్రాసిన

వారు తమ తమ సాక్ష్యములను ఆ విచారణసంఘమునెదుట నుంచుటకై సిద్ధముగ నుండ్రుగాక. దోషారోపణ చేయుటగాని, న్యాయనిర్ణయము చేయుటగాని నాపని గాదు. మానవసేవయు, సంస్కరణోద్యమమును వినియమొప్పు పూనుకొనుటయే నాపని. కాని తెలిసిన యుదంతముల పాటించి దోషులను తమదోషములనుగూర్చి పశ్చాత్తాపము జెందు డని నే నాహ్వానింపవలసి యుండును. ముస్లింలీగువారి నివేదికనుగూడ చదివినాను. వారి నివేదికలో అతిశయోక్తు లుండుట శోచనీయము. కాని వారి వ్రాతలో చాలసత్యము నున్నది. ఒకరు నివేదికలలో చదువు దానికిని, స్వయముగా చూచుదానికిని భేదము కాన్పించు చుండును. 'సవకాళీదిన' మను ప్రచారమునకు ఫలితార్థముగా బీహారుదురంతములు జరిగె నను వదంతి కలదు. మఱల పంజాబు దినప్రచారము జరుగు వను వార్తను విని బీహారుముసల్మానులు కంపించిపోవుచున్నారని వినుచున్నారము. అది నిరాధారమగు వదంతియే యగుగాక. అటువంటి ప్రచారము లేవి యైనను సోదరసంఘములవారు తమలోతాము హత్యల జగుపు కొనుటకే 'మూల మగునుగదా! అటువంటిదే బీహారులో సంభవించునేని, నే నాలగ్నిజ్వాలలో పడి మరణించుటకైన నిష్ట పడుదు నని ముసల్మానుసోదరులతో చెప్పినాడను. ఆవిధమగు ఘోరములును, లజ్జాకరములు నగు దృశ్యముల గాంచు మని నన్ను సజేవునిగా నుంచకు మని భగవంతుని వేడుకొందునుగాక.

10. సర్వప్రేమ

“ఈప్రార్థనలకు వచ్చువారును, నామనవినిగూర్చి వినువారును మానవజీవితగమ్యముంగూర్చి గాఢవిచారము చేయుదురు

గాక. ఏళక్కి తమను సృష్టించినదో, ఏళక్కియొక్క అనుగ్రహము మీదను, అనుమతిమీదను, తమప్రాణవాయువు - లాభార పడియున్నవో ఆదివ్యశక్తిని సేవించుటయు, దానిచే సృష్టింపబడిన లోకమునకు హృదయపూర్వకముగా సేవలుచేయుటయు వారి జీవనపరమార్థ మగును. అనగా ఎల్లెడల తాము చూచిన సర్వమును ప్రేమింపవలయు నని అర్థము. అంతియేగాని ద్వేషించుటమాత్రము తగదు. వీరు తమధర్మమును మఱచిపోయినారు. మఱియు తమలోతాము పోట్లాడుకొనుచున్నారు; లేదా అట్టిపోరాటములకు ఆయత్తపడుచున్నారు. ఈదురనష్టముండి వీరు తప్పుకొననిచో, భారతదేశస్వాతంత్ర్యము అసంభవ మగు స్వప్నముమాత్రమే యగునని గ్రహింతురుగాక. బ్రిటిషువారి అధికారము దేశమునుండి తొలగినంతమాత్రాన తమకు స్వాతంత్ర్యము సిద్ధించు నని వీరు భావించునెడల, కదా! చాల పొరబడినవారే యగుదురు. బ్రిటిషువారు భారతదేశమునుండి వెడలి పోవుట తథ్యమే. కాని వీరు తమలో తాము కలహించుకొనుచుండునెడల వేటొక ప్రభుత్వమో, ప్రభుత్వకూటమో వచ్చిపడి బ్రిటిషువారు విడిచిపోయిన స్థాన మాక్రమించుట తప్పదు. ప్రపంచ మంతటిని ఎదిరించి పోరాడగల మని మనవారు తలంతురేని అది వట్టిభ్రమయే కాగలదు.

“నేను నవకాలీలో నున్నను, బీహారులో నున్నను ‘కర్తవ్య నిర్వహణమో, మరణమో’ అనెడు ధర్మసూత్రము సదా నాయెదుట నుండును. అల్పసంఖ్యాకులసేవ విధ్యుక్తధర్మ మని నా అహింసాతత్వము బోధించుచున్నది. ఆయాతావులందలి హిందువులును, ముసల్మానులును తమ వైరభావముల విసర్జించి ఉభయసంఘములవారును కలసిమెలసి జీవింపగల్గుచో నేను

పునర్జన్మ నంది మహాబలసమన్వితుడనై పుట్టినటుల సంతసింతును. అట్టి పునర్జన్మ సిద్ధించుటకు ఎంతటి యావేదన యుండవలయునో దైవమునకే యెఱుక. పూర్ణప్రయత్నము చేయుచు అట్టి నడకయందు మరణించుటయే మానవుని ధర్మము. భగవంతుడు సర్వశక్తిస్వరూపుడు. మనమో దాదాపు శక్తిశూన్యులమే అనవలయును. ముసల్మానులయెడ నేను మిత్రభావముతో వర్తించుటవలన హిందువుల యోగక్షేమములను బలిపెట్టుచుంటి నని నిందించు లేఖ లెన్నియో వచ్చుచున్నవనిన మీ కాశ్చర్యము గొలుపును. ముసల్మానులయెడ మిత్రత్వము వహించుటవలన నేను వాస్తవికహిందువు నగుదుననియు, హిందువులకును, హింసూమతమునకును మేలుగూర్చిన వాడ నగుదు ననియు నా అరునదియేండ్లజీవితము రుజువుచేయజాలనియెడల వట్టిమాటలతో ప్రజలను నేనెట్లు నమ్మించగలను? సర్వభూతములయెడ మైత్రిగలిగి సకలజీవుల సేవించుటయే యధార్థమగు మతధర్మముయొక్క సారమై యున్నది. మాతల్లియొడిలో నేను దీనిని నేర్చుకొంటిని. నేను హిందువుడనే కానని మీరు త్రోసివేసిననుసరియే. ఇక్కలుమహాకవిగీతమునుండి ‘మజహబ్ సహీ సిఖితా ఆపస్మే బేర్ రఖాన్” అనగా మతము ఏవానియెడను ద్వేషము భోధంజాలదు అనెడు ప్రమాణమును జూపుటకన్న మతేమియు ప్రతివాదము చేయజాలను. మిత్రునియెడ మైత్రిం జూపుట కడుసులభము. కాని వైరిగా జూచువానిని నెయ్యమున జూచుట వాస్తవికధర్మసారము సుడీ! తదన్య మంతయు వ్యాపారసరళిమాత్రమే యనందగును.

“నేను గవర్నరును జూచివచ్చితిని. ఏమి జరిగెనో యని ప్రజలారు పడుచుందురు. అట్లు దర్శనముచేయుట నాకొక

మర్యాద. అంతియేగాని పూర్వమువలె గవర్నరులనుండి యేదియో అనుగ్రహములను సంపాదించుకొనుటకై నేను పోయి యుండలేదు. ఈ నాడు మనది బాధ్యతాయుతమగు పరిపాలన కావున నే నాశింపగల సేవలుగాని, ఉపకృతులుగాని ప్రజా ప్రతినిధులగు మంత్రులనుండిమాత్రమే. అల్పసంఖ్యాకులగు వారి సందర్భమున గవర్నరున కధికారములు గల వనుట నిజమే. అతడు నాయధికారములను కడునిగ్రహముతోడనే వినియోగము చేయగల్గును. నేను గవర్నరుతో చచ్చించిన యంశములు మంత్రులకుమాత్రమే తెలుపందగినవై యున్నవి. కాని ఒక్క యంశమునుమాత్రము ఇక్కడ ప్రస్తావించుటకు నాకధికారము గలదు. ప్రజలకు బాధ్యులుగా నున్నవారు తమతోడ ప్రారంభములు చేయనలసియుండు రని గవర్నరునినప్పుడు నాకాశ్చర్యమును, ఆనందమును కలిగినవి. వ్యక్తిగతముగా వా రటుల స్వీయజీవితములతో ప్రారంభము చేసి పూర్ణత గాంచుట యందు క్రమాభివృద్ధి చూపనియెడల, వారు యథార్థమగు సంస్కర్తలుగాని, ప్రజాసేవకులుగాని కాజాలరు. సంస్కారములకు పురుషులు పూనుకోవలయును గాని, స్త్రీ లేమి చేయగలరను సంశయము గలదు. స్త్రీలు పురుషులకు లొంగిపోవలసినవారనిగాని, పురుషులకన్న తక్కువవారనిగాని యెంచవలసిన స్థితి యెప్పుడును లేదు. స్త్రీ పురుషునిలో అర్థభాగ మని అన్ని భాషలును చాటుచున్నవి. కేవలము తర్కదృష్టితోడ జూచినను స్త్రీ పురుషునిలో సగభాగ మని యొప్పుకోవలసివచ్చును. వారు వేర్వేరుగు నిరువురు వ్యక్తులని తలంపరాదు. ఇరువురును ఒక్కవ్యక్తిలోని రెండు అంశములే యనదగును. ఆంగ్లభాష యింకొకింత ముందునకు బోయి స్త్రీ పురుషునందు శ్రేష్ఠతరమగు

అర్థాంశమని చెప్పుచున్నది. కాబట్టి అనర్థములను, అనిష్టములను, నిర్బంధములను నెదిర్చి స్త్రీలు సాత్వికనిరోధమును సాగింప దగునని నానలహా. నియమనిబంధనము లన్నియు సక్రమముగ సాగవలయునన్నచో అవి ఐచ్ఛికములైనవిగా నుండవలయును. సాత్వికనిరోధమువలన కీడు మూఁడు ననుట కవకాశములేదు. నిర్మలమును, సవిమర్శకమును, గంభీరమును నగు వర్తన సాత్వికనిరోధమునకు ప్రోద్బలము నొసంగగలదు.

11. ప శ్చ త్త ప ము

“నావిన్నపములుచెవులబడిన తావులందు న్యాయము జరుగ గల దనెడు ఆశతో శ్రోతలనుగుఱించి మఱొక విన్నపమును చేయుచున్నాను. బలవంతముగా తమయిండ్లయందు ఇంకను స్త్రీలు నిర్బంధమున నుంచబడియుండునెడల వారిని వారివారి స్వగృహములకు జేర్తురుగాక యని ఆశించుచున్నాను. అట్టి దుష్కర్మల గావించినవారలు సత్యమగు పశ్చత్తాపమును చూపుదురుగాక. వారటుల పశ్చత్తాపములు కావలయు నని నచ్చజెప్ప ప్రయత్నించుట తమవిధిగా నెంచుట ప్రతివానికిని విధియైయున్నది. అట్టివారు పశ్చత్తాపములై తమదుష్కర్మము లకై సాహసించి శిక్షలకు లోబడుదురుగాక. అంతటి సాహస మునువారు పూనజాలరేని, ఆ స్త్రీలను సురక్షితముగా నాకడకు గాని శ్రీరాజేంద్రప్రసాదుగారి కడకుగాని చేర్తురుగాక !

“బీహారుహిందువులు మాటమాత్రాన పశ్చత్తాపమును తెలిపినను చాలదు. కష్టములపాలైనవారికి ధనరూపమున పరిహారము నిచ్చినను జాలదు. యథార్థముగా జరుగదగిన దిది: వారిహృదయములు పవిత్రభూతములు కావలసియున్నది. వారి

నావహించియున్న ద్వేషమునకో, ఉదాసీనతకో మారుగా వారి హృదయములందు ప్రేమ రాజ్యము చేయగావలయును. దాని ప్రభావమువలన ముసల్మానులలో ప్రతిపురుషును, ప్రతి స్త్రీయును, ప్రతిశిశువును పూర్ణమగు రక్షణ గలిగి యిసుమంలేని అభ్యంతరముగాని, ఆటంకముగాని లేకుండ తనతన మతానుష్ఠానమును సాగించుకొనగల స్వాతంత్ర్యము కలిగి యుండవలయును. ఈయుభయసోదరసంఘముల మధ్యమునను అటువంటిబాంధవ్య మేర్పడు అవకాశము గలుగుకొఱకు హోళీ పండుగ వినియోగపడుగాక యని మన మెల్లఱము ప్రార్థింతుముగాక.

“ఇంకను మీరు చేయవలసిన పనులు చాలగానున్నవి. మీరు ముందునకు వచ్చి మీరు గావించిన దుష్కృత్యములను కనీసము నాయెదుటనైనను ఒప్పుకోవలయును. అది నాకు మనశ్శాంతి నొసగగలదు. కొలది నెలలక్రిందట జీవకళలతో వెలయుచుండిన గృహములు ఈనాడు పాడుపడియుండుట యెల్లఱకును తెలియునుగదా! ఇక చేయదగిన దేమి? వారు తమపాపములు కొట్టుకొనిపోవునను ఆశతో గంగలో మునుగుటకు పరుగుతీయుదురా? నిస్సహాయులై కుందుచున్న స్త్రీలయెడలను, బిడ్డలయెడలను వారెటువంటి పాతక మొనరించుచుండిరో ఆపాడువడియున్న తావులు కండ్లకు కట్టినటుల చూపుచున్నవి. ఏతీరున ఆపాప పరిహారము చేసికొనుటో యోచించుకొని కార్యశూరులు కావలసియున్నది. విధ్వంసము చేయబడియున్న యాగృహములను బాగుచేసి శుభ్రపఱచి నివాసయోగ్యములుగ నొనర్పవలయును. జరిగినదానికై తమ పశ్చాత్తాపమును వెల్లడింపవలయును. నష్టపడిపోయిన సోదరులు తిరిగి తమతమగ్రామము

లకు రాదగు ననియు, అంతనరకును మనశ్శాంతి కలుగజాల దనియును చెప్పి వారు తిరిగివచ్చునటుల ప్రోత్సహింప వలయును. వా రెదురుతిరిగి, తమ మిత్రులును, బంధువులును మృత్యువునోట తోయబడినచోట ఆయిండ్లకు తాము తిరిగి వచ్చుటయు, అందు కాపురము చేయుటయు ఎట్లు పొసగగల దని మి మ్మడుగవచ్చును. వా రటు లడుగుట సమరజనమే. కాని అపరాధములు చేసినవారో, లేక వారిబంధువులో ఆర్తులైన వారికడకు పోయి పశ్చాత్తస్థహృదయములతో గతమును విస్మరింపు డనియు, అట్టి సంఘటన మతెన్నడును జరుగబో దనియు విశ్వాసము పుట్టునటుల చెప్పవలయును. అప్పుడు కఠినరాతినిబోలు హృదయముననుతము కఠిగునని నాకు నిశ్చయమే.

“ద్వేషానలజ్వాలలనడుమ, మరుభూములనుధ్యమున ఆరామ సీమలబోలి అల్లరిమూకలమధ్య దుండగిండ్రికు జంకక వారి నెదిర్చి వీడితజనుల జీవములను, ఆస్తులను గాపాడుచు ధీరులై నిలిచిన పురుషులు లేకపోలేదు. అట్టివారికి నాధన్యవాదము లవసరములేకపోయినను నేను నాధన్యవాదముల నర్పించుట అర్హమే యగును. నేను స్వయముగ బోయి వారిని దర్శింప లేకున్నను వారయోగ్యతను నేను గుర్తింపలేకపోలేదు. మఱియు ఆరోగ్యవంతులకడకు బోక రోగవీడితులకడకు బోవు డాక్టరువంటివాడను నేను. ఈపోరాటములందు జిక్కి దుఃఖముల పాలైనవారు ఉభయసంఘములందును గల రనుచున్నారు. వారందరికిని సాహాయ్య మవసరమే. సంరక్షణార్హులపట్టికలో నెల్లరను చేర్చవలసినదియే.

“ఇప్పటికి దాదాపు ఏబదిమంది దాగియుండిన దుండగీండు) పృథ్వీమూలకు లోబడిపోయి రని విన్నాను. సంతోషము. ఈ అల్లరులలో పాల్గొనిన ఇతరులును అధికారులకు లొంగి పోయి తా మొనరించిన దోషములను బహిరంగముగా నొప్పుకొని యేళిక్ ననుభవింపవలసివచ్చినను అనుభవించుకొనక. అధికారులకు లోబడుపాటి ధైర్యములేనివారు నాకడకుగాని, బాదుషాఖానుగారికడకుగాని, మేజరుజనరలు షానవాజుగారి యొద్దకుగాని వచ్చి తమనేరములను ఒప్పుకోదగినను.

“మఱి పాక్ స్థానుచినమును జరుపుకొనువిషయమై ముసల్మానులు ఆయత్తపడుచుండి రని నవకాళీహిందువులు భయపడుచుండిరట. ఖాదీప్రతిష్ఠాసమునుండి యొకమిత్రుడు వచ్చి నవకాళీలోని పరిస్థితులు విషమించుచున్న నని తెలిపి యున్నాడు. ప్రస్తుతము బీహారునందలి నాపనిని విశిచివేయజాల ననియు, నాయుద్యమము బీహారులో జయప్రద మగునెడల దానిఫలితార్థము బెంగాలునందేగాక భారతదేశమం దన్నిభాగములందును సర్వత్ర ప్రతిఫలింపజాలుననియు నే నామిత్రునకు విశదపఱచితిని. భిన్నభిన్నవర్గాభిమానులు తమప్రాణములను, ఆస్తులను భగ్నముచేయకుండ సంరక్షించునిమిత్తము బీహారునందలి ముసల్మానులును, బెంగాలునందలి హిందువులును నన్ను హామీగా అంగీకరింపగోరెదను. కార్యసిద్ధిని సాధించుటో మరణమును పొందుటో నే నిచ్చగించుచున్నాను. నాసేవ లింక తమ కవసర ముండవని హిందూముసల్మాను లిరువురును ధృవపఱచువఱకు నాధర్మమును నేను విశిచి తొలగిపోవు ప్రసక్తియేలేదు.

“13 వ ఏప్రిలు జాతీయవారమున తుదిదినము. అస్సాము నుండి సరిఫాద్దురాష్ట్రమువరకును, హిమగిరినుండి కన్యాకుమారి

వఱకును ప్రజలందఱు జాతీయవారమును బరువుచున్నారు. యథార్థపు భారతభూమి యనందగు నేడులక్షల గ్రామసముదాయముయొక్క ప్రబోధమున కది నిదర్శనము. ప్రథమదినము ప్రబోధమును సూచించును; తుదిదినము జలియనువాలాబాగు దినము. ఆనాటి ఘోరయుదంతములను పునః స్మరించుట అనవసరము. ఆదినమున హిందువులయు, ముసల్మానులయు, శిక్కులయు రక్తధార లేకమై యొకేస్రవంతిగా వెల్లివిరిసి ప్రవహించుటను స్మరణకు దెచ్చిన చాలును. ఆ 13 వ ఏప్రిలు దినస్మరణార్థము నేడు విచ్చిన్నమైయున్న ఐకమత్యమును పునః నిర్మించుటకై దీక్షవహించుట యెల్లఱకును విధియై యున్నది.

“భారతదేశములోని సాంఘికపు పోరాటములను గుఱించి విదేశీయులు నన్నడుగునప్పుడు సిగ్గుతో నేను తల వంచుకొనవలసివచ్చుచున్నది.” ప్రతివాడును ఉన్మాదానస్థుల జిక్కిపోవుటలేదనిమాత్రమే నేను చెప్పగలిగిన దంతయును. ఈ ఘోరదుష్కృత్యము లన్నియు కొలదిమందియొక్క యన్మాదచేష్టమాత్రమే. ఈశ్వరానుగ్రహమువలన అందఱును సమైక్యము కాగల సుదినము రాగలదని విశ్వసించుచు దైవమును వేడుకొనుచుందుగాక!

12. గోమాంసభక్షణ

“ముసల్మానులు గోమాంసభక్షణ చేయుదురుగావున వారు హిందువులకు సహజశత్రువులనియు, వధ్యులే యనియు హిందువులు కొందరు సణగుచున్నారని విన్నాను. అది గోరక్షణ ధర్మమట! గోరక్షణ యన నేమియో, దక్షిణాఫ్రికాలో నున్నప్పుడు హైందవస్వరాజ్యమనెడు గ్రంథమున కొంత వ్రాసి

యున్నాను. గోమాతయందలి భక్తి నాకు చిన్నతనము నుండియు కలదు. గోవు అనగా కలిమి నొసగు కన్నతల్లి యని నానమ్మకము. ఐనను గోమాతసంతక్షణకుమాటుగా గోరక్షణ సంఘములే గోమాతృనినాశనమున కుపకరించుచున్న వని ఆప్తేంద్రవ్యరాజ్యమునందు వ్రాసియుంటిని. ఇప్పటికిని నా యభిప్రాయ మటులనే యున్నది. గోజాతిసంతక్షణసంబంధ మగు శాస్త్రమును, తత్సంబంధమగు కళయును విశాలహృదయము, యధార్థవిజ్ఞానము కలవారికిమాత్రమే యలవడగలవు. అప్పుడే గోమాతయెడ వాస్తవమగు భక్తి కుదురును. గోవును, గోసంతానమును భారతదేశ మంతగా హింసించు దేశము మఱొకటి భూలోకమున లేదు. ఐనను గోవునకు హెచ్చుగా పూజ లర్పించుదేశముసముతము ఇదియే యగుట కడు విచిత్రము. మన గోమాతృపూజార్పణములు మనమాటలలోను, మఱియు గోవధ చేయుదు రనుచు ముసల్మానులతో యుద్ధములు సాగించుటలోనుమాత్రమే కానంబడుచున్నవి. వారు తినెడు గోమాంసముకొఱకై ఆవులను జంపుదు రను కారణమున ముసల్మానుసోదరులతో పోరాటములకు కాలుదువ్వు హిందూప్రజలే యొకవిధముగా చూచినచో ముసల్మానులను మించిన గోవిధ్వంసకు లని ప్రఖ్యాతిగాంచియున్న బ్రిటిషు వారియొక్క పరిపాలనకు లోబడియుండుటకు లజ్జింపకున్నారు. గోమాంసభక్షకు లను కారణముచేత బ్రిటిషరులతో నాకు విరోధములేదు. డబ్బుకొఱ కాశపడి బ్రిటిషుజాతిప్రభువులకడ దాస్యమున కొడంబడుచు ముఱిసిపోవు హిందువులు ముసల్మానులతో మాత్రము పోరాటములకుదిగుట జూడ నాకెంతయువిడ్డూరముగ దోచును. ఇంకను విపరీత మేమన, గోమాంసమును మెక్కు-

హిందువులును కలరనుమాట మనము మఱచుచున్నారము. డాక్టరు విధించుచున్న రను నెపముతో గోమాంససారము నారగించు పూర్వాచారపరాయణు లగు వైష్ణవాగ్రేసరులను సయితము నే నెఱుగుదును. ఖిలాఫత్తురోజులలో వేనకువేలుగా గోవులు ముసల్మానులకత్తికి ఆహుతిగాకుండు సంరక్షింపబడుట సుసాధ్యమయ్యె నని మీకు జ్ఞప్తిచేయగోరుచున్నాను. ఖిలాఫత్తును సంరక్షించుటలో హిందువులు ముసల్మానులకు సాయ పడిరిగావున హిందువులకొఱకై గోవును సంరక్షించుట ముసల్మానులకు విధయని కీర్తిశేషులైన మాలానా అబ్దుల్ బారీగారు వచించుచుండెడివారు. కాబట్టి యేదృక్పథమునుండి చూచినను ఆవులను జంపి వానిమాంసమును భక్షింతురనెడు కారణముతో ముసల్మానుసోదరులపై క్రోధమువహించుట హిందువులయెడ అర్థహీనమగు కార్యమని నాయభిప్రాయము. ఈవిషయమున హిందువులు కడు నసంగతముగ వర్తించిన యుదంతములను నే నెన్నింటినో చూపగలను. కావున పాడుపడి నేలగూలిన తమ కొంపను హిందువులు ముందుగ సరిదిద్దుకొందురుగాక యని నేను మనవిజేయుచున్నాను.

13. ఖు రా ను

నాప్రార్థనలో ఖురానువాక్యపఠనము చేయుటను కొందఱు హిందువులు ఆక్షేపించుచున్నారు. వా రటుల అభ్యంతరము తెలుపుటకు కారణ మేమియో నేను గ్రహింపజాలకున్నాను. కొన్నిచోట్ల ముసల్మానులు అత్యాచారములు సలిపి రనుట ఖురానుపఠనమునెడ వైరభావము చూపుటద్వారా ప్రతీకారము గావింపవలయు ననెడు వాదనయు నా కర్థమగుట లేదు.

ఖురానునుండి పరింపబడు వాక్యములు భగవంతుని గూర్చిన మహాత్మ్యమును స్తవరూపమున నున్నవి. అట్టి దైవస్తోత్రమును అరబ్బీభాషలో చేసినంతమాత్రాన హిందూమతమునకు వచ్చు ప్రమాద మేమి? ఎవడేని యటు లనునెడల వానిమత మేమో, పాని ధర్మ మేమియో వానికి తెలియ దనుటకు నిదర్శనము. ఆస్తోత్రమునే దేవాలయములందును చేయనగునే! దాని యర్థమితిరుగ నుండును :—

“దుష్టుడగు సైతానునుండి తప్పించుకొను నిమిత్తము ఓదేవా! నీరక్షణ నర్థించుచున్నాను. ఓదేవా! నీనామస్మరణ చేసి, సర్వకార్యములను నేను ప్రారంభించుచుండును.

నీవు కృపాళుడవు మణియు దయాళుడవు నగుదువు. నీవే విశ్వసప్తవు; నీవ జగత్ప్రభుడవు. సర్వాధికారివి.

నేను నిన్నుమాత్రమే స్తుతింతును. నీప్రాపునుమాత్రమే అర్థింతును. న్యాయవిచారణ దినమున నీవ ధర్మనిర్ణయము చేయుదువు.

నాకు ధర్మపథమును జూపుము. నీభక్తులు త్రొక్కు త్రోవను నాకు జూపుము. నీయెడ నపరాధములు చేయువారల దుష్టపథము నాకు వలదు.

దేవు డద్వితీయుడు; నిత్యుడు; సర్వశక్తి సంపన్నుడు; అజుడు; ఆతనికి సాటివేల్పు వేఱుకడు లేడు. అతడేనకలస్పష్టికర్త. వానిని సృష్టించినవాడు మఱియొకడు లేడు.”

“ఖురానుషరీఫ్ నుండి నా కీపద్యము నేర్చినది రైహానా తయాబీ యను నొకముసల్మానుబాలిక. నే నీపద్యమును విడిచి వేయ సమ్మతింపలేకున్నాను. జైలులో నేను నిరశనవ్రతమును ముగించుతరి డాక్టరు గిల్లరుగారు జండ్ వెస్టానుండి యొక శ్లోకమును పఠించినాడు. అప్పటినుండియు దానినిగూడ నా ప్రార్థనలో చేర్చితిని. ఈప్రార్థనశ్లోకముల నన్నింటిని చేర్చుట మూలమున రామభజనమునకును, రామనామమహిమమునకును లోటు చేకూర్చినవాడనుగాని, పెంపొందించినవాడనుగాని యగుటలేదు.

“ఖురానుపఠనమును నేను సాగించుచునే యుండునెడల నల్ల జెండాలతో ప్రదర్శనములు సాగింతు మని బెదఱించుచు కొందఱు నా కుత్సితములు వ్రాయుచున్నారు. వారెన్నిప్రదర్శనములు చేసినను బహిరంగప్రార్థనలను నేను సాగించుచునే యుందును. ప్రేక్షకులు వానిని సరకుజేయకుండ కూర్చుండ ప్రార్థింతులు. దురదృష్టవశమున మీ రెల్లరును అట్టిప్రదర్శకులతో జేరిపోయి నల్లజెండాలు చూపుచు, లాటీలు పట్టి నన్ను చావమోదినను అట్టి మీయెడ ద్వేష మిసుమంతేని పూనకుండ దెబ్బలను తినుచునే భగవన్నామభజనము చేయుచుండుటే నాకోరిక. మీరు నాప్రాణములను తీయనుగూడ తీయవచ్చునుగాని ఆపిమ్మట మీరు గావించిన పనికి పశ్చాత్తాప పడవలసినవారగుదురు.

అటులకాక నేను ప్రతీకారమునకు పూనుకొని కొందరిని చంపుటలో కృతకృత్యుడనే యగుదునుబో తుదకేని మీరు నన్ను చంపితిరుదురు. మఱియు నాపై మహావిజయమును సాధించినటుల ప్రగల్భములు పలుకుదురు.

నా కభ్యంతరమును తెలిపిన సోదరికి నేను చెప్పు సమాధాన మిది : ' నేను ఖురానును చదివియున్నాను; నీవో చదువలేదు. నీ వనినటుల ముస్లిములుకానివారిని ముస్లిములు చంపవలయునని యెచ్చటను ఖురానునంతటిలోనూ బోధింపబడియుండలేదు. సకలమానవులయెడలను న్యాయముగా వర్తింపవలయునని ఖురాను బోధింపుచున్నది. కాని ముసల్మాను లందఱును ఆ ధర్మమును నిర్వహించుచున్నారనజాలను. అదేతీరున హిందువు లందఱును గీతోపదేశమును, వేదబోధను తమ జీవితములందు అనువర్తించుచున్నారనజాలను. హిందువుల అకార్యములవలన వేదశాస్త్రాదులకు కళంకము రాజాలనివిధముననే ముస్లిముల దుష్కార్యములవలన ఖురానుబోధకును కళంకము రాజాలదు. వారిలో కొందఱున్నామై, ఉద్దేశముపొంది రనుకారణమున వారిధర్మగ్రంథమును ద్వేషించుట సమంజసము కాజాలదు. సర్వత్ర దైవమును గాంచజూచునతడు సర్వజీవులందును, సకలభూతములందును భగవంతుని దర్శింపగల్గును. ప్రతిమతమునందును, ప్రతిధర్మగ్రంథమునందును, ప్రతిభక్తుని వాక్కునందును ఈశ్వరవాణిని గుర్తించు పురుషునితోడ సతతము భగవంతుడు వెనువెంట నుండును. అతడు భగవంతుడనెన్నడును మఱువడు. అతడు తనవెంట సదా భగవంతు డున్నటులనే భావించి ఈశ్వరసన్నిధానమును అనుభూతిచేయుచుండును. ఇప్పుడు నేను సనాతనహిందువు నని చెప్పుకొను టెలనో అర్థముకాగలదు.

నేను జిన్నాసాహెబుబానిస నైపోతననియు, స్వమతద్రోహి ననియు కొందఱు అనుచున్నారు. అట్టిదూషణలకును, నిందారోపణలకును జంకువాడను గాను. నేను సనాతనహిందువును

కావుననే నేను కైస్తవుడను, బౌద్ధుడను, ముసల్మానుడను నని ప్రకటించుకొనగల్గుచున్నాడను. కొందఱు ముసల్మానుమిత్రులు సయితము ఖురానులోని అరబ్బీభాషాశ్లోకములను పఠించునధికారము నాకు లేదనుచున్నారు. అటువంటివారికి మత మను నది భాషలకును, పుస్తకములకును అతీతమై పలుగున దనెడు విషయమే తెలియదు. నే నెందువలన కల్మాను (ముసల్మానుల ప్రార్థన) పఠింపదగదో, నే నేల అల్లాను సంస్తుతి చేయరాదో, మహమ్మదును ప్రవక్త యని నే నేకారణమున ప్రకటనచేయదగినో వారు చెప్పు అభ్యంతరమును నేను గ్రహింపజాలకున్నాను. ప్రతిమతమందలి ప్రవక్తలను నేను విశ్వసించును. ఆ మహానుభావులను నేను పూజించును. నాపైని నేరము నారోపించువారియెడ కోపగించుకొనకుండ వారి కేలాటి యనర్థమును కోరకుండ వారు చేతులార చంపినను నొడంబడుటకు తగినంతబలమును నాకు ప్రసాదింపుమని నేను భగవంతుని వేడుకొందును. హిందూమతము సర్వధర్మములను తనయం దిమ్ముడుచుకోగల మతము. నేను నావిశ్వాసము ననుసరించి జీవించునని హిందూమతమునకేకాక ఇస్లాముమతమునకుసయితము నేవ యొనర్చినవాడ నగుదును.

14. సత్యవర్తనమే భక్తి

“రామ అనునదియు, రహీం అనునదియు దేవుని నామములే యైనయెడల, ఆ రెండుపేరులను వాడు పెండులకు? ‘రామ’ యను నామ మొక్కటే వాడరాదా యని మఱి కొందఱు మందలించుచు వ్రాయుచున్నారు. హిందూగ్రంథములందు దేవునికి పేలకొలది నామము లున్నటుల, అనేకసహస్ర

నామావళు లున్నటుల భావింపబడుచున్నది. నలుబదికోట్ల పేరు లుండుగాక ! అభ్యంతరము లేదు. తన ఆధ్యాత్మికోన్నతికొరకు ప్రతివాడును తనకు హితమగు నామము నేరుకొని దానితో భగవంతుని సంస్మరింపజాలును. నేను ముసల్మానులకు ప్రీతి గావింప యత్నించుచుంటి నని నన్ను నిందించువారు కలరు. నేనటుల ప్రయత్నించినందువలన హాని యేమి ? కొందఱు ముసల్మానులు నాకు హాని తలపెట్టువా రున్నారని యొప్పు కొందఱు. అందుకుమాకుగా వారికి నేను హాని చేయ సంకల్పింపవలయు నని నిర్బంధమా ? ఉత్తమధర్మమా ?

“ప్రార్థనసమయమున నాబసచుట్టును కొన్ని సమయము లందు పోలీసువారి కాషలా పెట్టుకొనుటకు సిగ్గులేదా యని యొకమిత్రు డాక్షేపించుచున్నాడు. నాకు నవ్వు వచ్చును. నేను సిగ్గుపడుచునేయున్నాను. నేను వల దనుచునున్నాను. పరిపాలనాశాసనములతో జోక్యము కల్పించుకొన అధికారము లేని యొక సమ్రాటనగు పౌరుడను నేను. మీ రాపోలీసువారు తొలగింపబడవలయునని కోరుదురేని హోంమెంబరుపదవిలో నున్న సర్దారుకడకు పోవలసియుండును. చట్టనియమప్రకారము అటు చేయుట తన విధి యని అయన చెప్పుచున్నాడు. ఆవిషయమును ఆయనకు విశిచివేయక తప్పదు.

రాము డనగా అల్లా, ఎహోవా, దేవుడు మున్నగు అనేక నామములు పెట్టి పిలువదగిన భగవంతుడే. ఈ రాముని నైవేద్యములు పెట్టి లాలింపజాలము. సత్ప్రవర్తన యొక్కటియే వానిని ప్రీతిని జేయు ప్రార్థన. విశ్వవ్యాప్తమా ప్రేమ ప్రతిరామభక్తుని కిని అవసరము. హిందూమతముగాని, మతేమతముగాని చిర

కాలము వర్ధిలుటకు ప్రేమసూత్రమే ఆధారము. అట్టి అఖండ ప్రేమ శూన్యమయ్యెనా హిందూమతముగాని, మతేమతముగాని వినాశమందకతీరదు.

“రెండవజూనునాడు వైస్రాయి ప్రకటన జరుగగానే దేశమందంతటను అల్లరులు జరుగగల వని చాల నదంతులు వ్యాపించుచున్నవి. వైస్రాయి మనకేమి తెచ్చిపెట్టునా యని నిరీక్షణతో ఉబ్బగుడిచిపోవుచున్నాము. ప్రజ లిట్లు తమభవిష్యత్తుకొరకై లండనువంక దృష్టినిగుడించుటయు జూడ నాకు విచారము కలుగుచున్నది. భారతభూమియొక్క స్వాతంత్ర్యమే నిజమగు మన కొహినూరువజ్రము. అయ్యది నేడు మనయందఱియెదుట నున్నది. దానిని స్వీకరించుటో, పోనాడుటో నిర్ణయించుకోవలసినవారము మనము. బ్రిటిషురాజకీయపక్షములవా రేమి చేయుదురో, యేమి జరుపగోరుచున్నారో యని జోశ్యము లనంతములుగా సాగుచున్నవి. భారతదేశస్వాతంత్ర్యము వచ్చితీరవలయునని మనము నిర్ణయించుకొనుపక్షమున, యిట్టిజోశ్యము లంతటికిని మన స్వాతంత్ర్యము జోలి యుండదగదు.

“లండనులోని బ్రిటిషుమంత్రివర్గ మే మనుచున్నదా యను విచారము పెట్టుకొనుటయే మనకు తగదు. మనకు స్వాతంత్ర్యము నిచ్చునది యింగ్లాండువారు కారు. వారు మన మూపురములనుండిమాత్రము దిగిపోవలసియున్నది. అటుల దిగిపోవుదుమని వారు వాగ్దానము చేసియేయున్నారు. వా రావాగ్దానమును నిలుపుకొందురో, దాని కొక నూతనాకారమును కల్పనచేతురో చూడవలసినది మనపని. మీరాపని నెటుల చేయవలసియుండునో తెలుపుటకు వాగ్దానము చేసియున్నాను.

“బ్రిటిషువారు భారతదేశమున అధికారమును చెల్లించు చుండునంతకాలమును ఇంగితముతో ఆలోచనలు చేయుగల సమర్థత మనకు కలుగజాల దని నాదృఢాభిప్రాయము. భారత దేశపటమును మార్పుచేయుపని బ్రిటిషుపాలకులది కాదు. వారి పని యెల్లభారతదేశమున తమఅధికారమును ముగించుకొని ఈదేశమును విడిచివెళ్ళుటయే. సాధ్యమగునెడల దేశభద్రత చెడటిపోకుండను, అది సాధ్యపడనియెడల భిన్నాభిన్నమగు దశయందైనను గరియే, యెట్లులైనను వారు తమవాగ్దానమును గడుపు దాటకుండ, ఇంతేల అంతకు ముందుగనే బ్రిటిషువారు దేశమును వీడవలయును.

15. సమష్టివిన్నపము

“ఖాయిదేలజాము జిన్నాగారును, నేనును రాజకీయప్రయోజనములకై దౌర్దన్యప్రయోగము చేయదగ దను సూత్రమును మాసమష్టివిజ్ఞాపనమునందు తెలిపియుంటిమి. ఆ ప్రకటనకు ప్రత్యక్షవిరుద్ధముగా దేశ మిప్పుడు సాగించుచున్న ఘోరాతిఘోరమగు రక్తపాతమునే యింకను అనుసరించునెడల ఈరక్తపిపాసయొక్క ఉన్మాదము ఎన్నడో అణగిపోయి సర్వమును చక్కబడు ననెడు అడియాసలతో నిరీక్షించుచుండునంతటి భీరువులై బ్రిటిషుపాలకులు భారతదేశమున నిలిచిపోవునెడల అందునుగుఱించి భారతదేశ మొక్కటియేగాక ప్రపంచమంతయు గూడ వారిని నిందించుటకు మూలమగు రాక్షసభావమునకు మనలను వారసులనుగ జేసినవారు బ్రిటిషరు లగుదురు. ఎంతయో క్రూరకర్మలకు గడంగి సకలమును సాధింప నగు ననెడు పాతమును నేర్చుకొనినవారము మన మగుదుము. కాబట్టి గత

సంవత్సరము మేనెల పదియారవతేదీనాటి మంత్రీవర్గరాయ
 బారప్రకటనానుసారము సాధ్యమగుతీరున, ఘోరతమదౌర్జన్యము నెదుర్కోవలసివచ్చినను, బ్రిటిషరు లీదేశమును విడిచి
 వేయవలసియుండు నని వారికి నొక్క చెప్పుచున్నాను. వా
 రుండుటంబట్టి చంపుకొనుట, తగులబెట్టుట, మానభంగములు
 మొదలగు నధమాధమకార్యములను గావించుకొనుట యనెను
 రాక్షసచర్యవలన నేడు నీచిబాహుల్యమై పోవుచున్నారము.
 వారు వెడలిపోయినవిమృత మనము వివేకముతో యోచింప
 జాలి భారతభూమిని అఖండితముగా నుంచుకొనుటకో లేదా
 రెండుగగాని, అంతకన్న హెచ్చుగగాని విభాగములు చేసికొను
 టకో నిర్ణయించుకోగల జ్ఞానము గలిగినవార మగుదు మని గా
 యాకాంక్ష. అప్పుడును మన మొకవేళ కుమ్ములానుకొనుటకే
 తలపడినను, మన దౌర్జన్యచర్యలు ఏదియో యొకింత అవినీతి
 పాలుచేసినను ఈనాటియంతగా నీతిశూన్యమై పోమని నాకు
 గట్టినమ్మకము గలదు.

“నేను ముసల్మానులకు తోడ్పడునిమిత్తమే బీహారులో నుంటి
 ననియు, తత్కారణమున హిందువులు వధలపాలు కావలసివచ్చె
 ననియు నదంతులు కలవు. ముసల్మాను లుద్రేకముతో పిచ్చి
 యెత్తిన వారైనను హిందువులు వివేకము పోనాడుకో దగదని
 తెలుపుచున్నాను. తదితరుల కెల్లజకును ఆ సలహానే నేనిచ్చు
 టకు సిగ్గుపడను. పంజాబులో హిందువులు అల్పసంఖ్యాకులుగా
 నున్నారు. కాని ఒక్కొక్కడు సవాలక్షమందికి సమాన మని
 చెప్పుకొను సాహసవంతులగు శిక్కు లున్నారు. అనగా నేమి ?
 ఒక్కొక్క శిక్కు సవాలక్షమందినెత్తురు తీయు నినియా ఆర్థము?
 ఒక్కొక్క శిక్కు సవాలక్షమందినైనను ఎదిర్చి నిలువజాలు

సాహసము గలవా డనియే దానిభావము. ఆ అర్థమున ఆమాట శిక్కుల శౌర్యమునకు సంస్తుతియే. ఒక్కశిక్కేని అధర్మము జరుగుచుంట జూచి మూరమున నిలువబడి యుపేక్షింపదగదు. ఆ యధర్మమును నివారించుటకై అతడు తన ప్రాణమును స్ముతము అర్పింపవలసినవా డనిభావము. అట్టి శిక్కులకు నాయొక్క సలహా యిది :

‘శిక్కు-చరిత్రలో ఖిష్టప్రయోగమున కెట్టి భ్యాతియున్నను, ఈయాటంబంబుప్రయోగపుదినములలో అహింసాయుతనిగో ధమునకు సాక్షిరాగల మఱొక ఆయుధము లేదు. అది పురుషులను పిటికిపంపలను చేయదు. స్త్రీలలో స్ముతము అహింసా స్త్రము సాహసమును పురిగొలుపును. యధార్థసాహసవంతుల చేతిలో నుండ నర్హమగు అస్త్రముగావుననే నే నీ అహింస సంతగా శ్లాఘించుచుందును.’

“శత్రువు పిచ్చికుక్కవంటివా డైనచో నేమి చేయవలయు నని యొక రమగుచున్నారు. ఆయన వాస్తవముగా నొకపిచ్చి కుక్కను మనస్సులో పెట్టుకొని యామాట నడుగుటలేదు. నిజమగుదైవభక్తులనడుమ నేకుక్కకును పిచ్చియే యెత్తదనుట మొట్టమొదటగనే యాయన యంగీకరించు ననుకొందును. ఒకపిచ్చికుక్క యున్నాడచేష్టల జేయుచు భక్తుల మనుకొనెడు వారికడచున్న దనుకొనుడు. వా యొకపిచ్చికుక్కను సహజముగానే చంపివేయుదురుగాని దానికాటు నందుకొనరు. సరే. నరునకు పిచ్చియై తిన నేమి చేయవలయును ?

“నాసోదరునకే పిచ్చియై తినది. నాతల్లిదండ్రులు వానిని చంపలేదు. నే నప్పుడు పడేండ్లబాలుడను. వారు వైద్యనరులను

డాక్టర్ను రప్పించిరి. వానికి చికిత్స చేయించిరి. వానిపిచ్చి కుదిరినదికూడను.

“హిందువులైనను, ముసల్మానులైనను ఎల్లఱు నాసహోదరులే. మీలో నొకనికి పిచ్చియై తిన దనుకొనుడు. నాయొద్ద సైనికులున్నారు. అతనిని కాల్పించివేతునా? ఎన్నడు నటుల కాదు. నేను పిచ్చవాడ నైనచో కాల్పివేయబడుట కిష్టపడనే? నామిత్రునికుమారునకు పిచ్చి యై తినది. వాని నొకగదిలో బంధించియుంచి చికిత్స చేయించినారు. కాని చంపించలేదు.

“నేడు ‘సాంఘికద్వేష’ మను పిచ్చి దేశమును పట్టుకొని నది. జూనురెండవ తేదీనాడు దేశమం దెల్లెడల అల్లరులు జరుగునని ప్రజలు చెప్పుకొనసాగిరి. వారిలో నెవరును నెత్తురువెల్లువలు ప్రవహించవలె నని కోరువారు లేరు. ఎవరేని పిచ్చియుద్రదేశములను సహించుకోవలసియుందురు. కాని కసిదీర్చుకోవలె ననుచు వెట్టిపూని శివా లాడదగదు.

“తమలో అధమాధమునిసయితము తదితరులందఱితో సమానముగ జూచుట ప్రతిపౌరునకు విధియై యున్నది. ఏకొందఱో వెట్టెత్తిపోయి రను కారణముచేత, తదితరులును అదేత్రోవ పట్టుట సమంజసముకాదు. భారతప్రజలు తాము స్వతంత్రులై యుండ నిశ్చయించుకొనునెడల ప్రపంచములో నెవ్వరును, మహాబలసమన్వితులైన జాతులన్నియు గుమిగూడినచ్చినను వీరిని చెనకనోడరు.

14. ఎవనిధర్మము వానిది

“చిరకాలమునుండిమనము నైస్రాయి నంకను, లంకను వంకను దేవురించుచు చూచుచుంటిమి. అటుల చూచుచుండుట తగదని చెప్పుచున్నాను. అందుమూలాన లంకనులోని ఆంగ్ల ప్రజలు చెడ్డవారనిగాని, నైస్రాయి మంచివాడు కాడనిగాని నేననుటలేదు. వారు మంచివారనియే నా నమ్మకము. అయినను మనగృహవ్యవహారములలో మంచివారైనను యితరుల జోక్యమునుసయితము వాంఛింపదగదు. బ్రిటిషువారు వెడలిపోవనిశ్చయించుకొనియున్నారు. ఇచ్చటి బ్రిటిషువారి ప్రయోజనములయొక్క సంరక్షణల ప్రసక్తి సూచనగనైనను లేదు. సివిలు ఉద్యోగాలలో నున్న బ్రిటిషువారుసయితము భారతప్రభుత్వము వారు నిలువకొననెంచిననే యిచ్చట నుండగలరు. అప్పుడును వారు స్వంతబాధ్యతతోడనే నిలువవలసియుందురు. వారు తమ సంరక్షణార్థమని ఒక్కబ్రిటిషుసైనికునైనను నిలుపుకొనజాలరు. బ్రిటిషురులు తమ సేవాద్వారమున మాత్రమే భారతీయుల సదభిప్రాయమును, ఆదరణను సంపాదించుకొనుటయే వారికి రక్ష. ‘క్విట్ ఇండియా’ భారతదేశమునుండి నైదొలగు డనుట కిదియే యర్థము. 1948 జూన్ దినము బ్రిటిషువారు భారతదేశమును వీక్షిపోవ ప్రయాణముచేసిన తుదిగడువు. వారి ధర్మమేమో వారే చూచుకొందులు. మన ధర్మమును మనము చూచుకొందముగాక !

ఇక భారతీయులు తమధర్మమును తాము నిర్వహించుకొనుటెట్లు ?

నేను నాకుదప్ప మతెవరికేనియు ప్రతినిధిని కాగలనాయని వింతపడుచుందును. కాంగ్రెసులో నేను పావలాసభ్యుడనైనను కానందున నేను కాంగ్రెసుప్రతినిధిని కాజాలను. నేను కాంగ్రెసు పక్షమున అప్పుడప్పుడు మాటలాడుచుండుట నిజమే. కాని నే నటుల చేయుట సేవచేయు గా అర్హునినుబట్టియే. ఆతీరున నేను సంస్థానాధిపతులపక్షమున మాటలాడగలను; ముస్లిములీగు పక్షమునను మాటలాడగలను. మొన్న ఖాయిదేలజాముజిన్నా గారితో గూడి నేనును శాంతి, సౌఖ్యం చేయబడిన విన్నపము మీద సంతకము చేయవలయు నని ఆయన నన్ను కోరి యున్నాడు. మే ముభయులము సంతకముచేసిన ఆ విన్నపము యొక్క రచయిత నగుటచేత శాంతినిగూర్చిన నిర్ధారితములును, ప్రధానములు నగు సంశయములలో నొక్కదాని సందర్భమున నైనను నేను జిన్నాగారి ప్రతినిధిని యుండవలసియున్నది. నే నట్లు ఖాయిదేలజాముగారి ప్రతినిధినేనా? అగుచో మే మీరు పురము ఒకేవేదికమీదినుండి యుపన్యసించుచు, మాయుభ యుల జన్మభూమియగు భారతదేశమందు శాంతి సంస్థాపించు వఱకును విశ్రాంతి దీసికొనకుండ పనిచేయవలసినది : లేదా ఆప్రయత్నమున మరణించనైన మరణించవలసినదే. గోర్గాను, దాపుగ్రామాలను తగులబెట్టి హత్యలు గావించినవారి ప్రతి నిధిని నేను గాననుట నిశ్చయము. వారు హిందువులా, మహమ్మదీయులా, లేక ఉభయసంఘములవారా యను విచారణయే నా కవసరము లేదు. వా రెవరైనను నాభారతమాత యొక్క సంతానమే. పాకిస్థానుస్థాపనకు నిష్కపటమగు చర్చద్వారమున సమ్మతించుటలేదనిపై వేటగు మార్గమును ఖాయిదేలజాముగారు అనుసరింపజాలరు. నాతోడ్పాటుతో

గాని, నాతో ట్టులకుండగాని ఆయన మున్నగుగా శాంతిని నెలకొలుపుగాక. ఆసిమ్మట తనగృహమగుదైనను, మతోచోటు నందైనను అన్నిసంఘములవారియు, అన్నివర్ణములవారియు నాయకులను సమావేశపఱచి వారితో చర్చించి, వారికి నచ్చ చెప్పవలయును వేచియుందునుగాక. తనమెదిమనుంచి సవర్ణహిందువులను తొలగించి వేయుగాక. ఈసవర్ణహిందువుల నెడవారు, 'భారతప్రజా?' యను మహాసముద్రమున, యింతెల హిందూ జనసంఘమునందు సయితము శూద్రులను మినహాయించినయెడల అత్యంతము చిన్నసంఘమువారై పోదురని నేను జిన్నాసాహెబు గారికి దృఢముగా జెప్పగోరెదను. బ్రాహ్మణులు, క్షత్రియులు, వైశ్యులు అనబడువారే సామాన్యముగా 'సవర్ణహిందువు'లని యెంచబడు చున్నారు. వీరిచుండి పెద్దవారైతరగతులనబడెడు వారిని జిన్నాసాహెబుగారే మినహాయించుచున్నారు. కాబట్టి శూద్రులనుకూడ మినహాయించవలసినవాడగుచున్నాడు. మన దౌర్భాగ్యపు కులవ్యవస్థ లతిశూద్రులతో అనగా హరిజనులతో గూడి కోల్పోదిజనమగు శూద్రులను సదా మాఘ్యులను జేసి వేయుచున్నది. జిన్నాసాహెబుగారి అభిప్రాయము ననుసరించి పాకిస్తాన్ దృమము సమంజసమైనదే యైనయెడల ఆయనకు భారతీయుల సమ్మతి గొనుటలో కష్టముండదు. కావున ఆయన బ్రిటిషుపాలకులనుగాని, లేక వారిప్రతినిధియగు పశ్చాత్యులనును ప్రభువునుగాని ఆశ్రయింపకుండుగాక. రాబోవు సంవత్సరము జూనునెలతుది నైనను, భారతదేశమును చివలకు విడిచివేసిపోవుటే వారి కర్తవ్యముగదా. సాధ్యమగునెడల శాంతిపూర్వకముగను, అటుల కాదేని శాంతియా అశాంతియా యను చింత లేకుండగను, వారెటులైనను భారతభూమిని

విడిచిపోవలసినవారేగదా! బలాత్కారముగా నెత్తిని రుద్దబడు శాంతి స్మశానశాంతిని బోలునడై యుండును. దానింగూర్చి భారతదేశము యావత్తును, బ్రిటనును, సింగపూరును, నెదురుగా వలసియే యుండును. నేను రంగములోనికి దిగుటలో నత్యంతము చేసినది వాదించుకొనుటగాక. నే నాలస్యముగ రాలేదు. తప్పల దిద్దుకొనుట కన్నను మించిపోయె నను నది లేదు. కత్తిబలమునకు మాటుగా వివేకబలమును ప్రవేశ పెట్టుట కన్నను తరుణము మించిపోదు.

17. పాకిస్తానుస్వరూపము

జిన్నాగారి భావనలో 'పాకిస్తాన్' మనగా, ఏప్రదేశమున ప్రతిపనివానికినియుతము ఊమ ముండగలదో, వర్ణభేదములుగాని, హెచ్చువారు, తగ్గువారు నెఱవ వ్యత్యాసముగాని యుండదో, ఎచ్చో సర్వప్రజలకు న్యాయము జరుగునో అట్టి రాజ్యమే యగునా? అట్లుచో అటువంటి పాకిస్తాన్మున కభ్యంతరము తెలుపువా డుండబోడు. నామట్టుకు నేనే ఖాయిదేఅజాము జిన్నాగారితో కలిసి భారతదేశ మెల్లడల పర్యటనము సాగించి ఆతీరు పాకిస్తాన్ములో సకలప్రజలును సౌఖ్యానందముల ననుభవింపగల రని జనులకు వివరించి చెప్పెనువాడను. కాని బెంగాలు, పంజాబు, వాయవ్యరాష్ట్రములందు జరుగుచున్న యుద్ధము లట్టివిశ్వాసములకు తా వొసగుటలేదు.

స్వతంత్రభారతములో బిర్లారాజ్యముగాని, భోపాలునవాబు రాజ్యముగాని యుండజాలవు. ఉండునదెల్ల పంచాయితీరాజ్యమే. స్వతంత్రభారతదేశమున వ్యక్తిపరముగాగాక యే మానవుని కిని అధికమగు విలువయుండజాలదు. కాబట్టి కాశ్మీరము

రమలోని సైన్యముతుడగు మహారాజుని కేమంత ఆధిక్యత
యండిబోదు. అక్కడ అత్యధికసంఖ్యాకులుగ నున్న ముసల్మా
నులకే హెచ్చుపలుకుబడి యుండును. ఇదేసూత్రము హైదరా
బాదు, భోపాలు, తిరువాన్కూరు, బరోడా మొదలగు సంస్థాన
ముల ప్రభువులకును అనువర్తించును. కాని హిందూముస్లిము
సంస్థానాధిపతులు కక్షలుపూని పోరాటములకు దిగకుండురుగాక
యని ఆశించుచున్నాను. కాబట్టి సంస్థానాధీశు లెల్లఱును
రాజ్యాంగనిర్మాణసంఘమున పాల్గొనుట వివేకచర్య కాగలదు.
బ్రిటిషువారు నిష్కలక్షణముగా వర్తించుచో ఏసంస్థానపరిపాలకు
నును దుశ్చర్యకు గడంగుటకు సమర్థుడు కాకుండ జూడగలరు.

18. సంస్థానప్రజలు

“సంస్థానప్రజల హక్కులనుగూర్చి అఖిలభారతకాంగ్రెసు
కమిటీవా రీతీర్మానమును జేసియున్నారు :—ఏసంస్థానముగాని
సర్వస్వతంత్రతను ప్రకటించి వేలుపడిపోవుటకు అ. భా. కాం.
కమిటీ అంగీకరింపజాలదు. సంస్థాన ప్రభువు లందఱు
తమమేలుకొఱకును, భారతదేశపు మేలుకొఱకును ప్రజాపరి
షత్తులో చేరగల రని అ. భా. కాం. కమిటీ ఆశించుచున్నది.

“1946 మే 16వ తేదీ అమాత్యపథకమునందు భారత
సంస్థానములకు రెండుమార్గములు సూచింపబడినవి. అవి తక్కిన
రాష్ట్రములవలె భారతరిపబ్లిక్సులో చేరిపోవలయును ; లేదా
భారతకేంద్రప్రభుత్వముతో ప్రత్యేకపు టాడంబడికనైనను చేసి
కోవలయును. 1947 జూన్ 3 వ తేదీపథకమునందు అన్య
మార్గ మేమియు తెలుపబడి యుండలేదు. కొన్ని సంస్థాన
ములు విచ్ఛిన్నముగా తమమేలుకొఱకును భారతదేశపు మేలు

కొఱకును రాజ్యాంగచట్టనిర్మాణములో పాల్గొనుటకు తమ సమ్మతిని బ్రటిషుప్రభుత్వమునకు తెలియజేసినవట.

“ సంస్థానప్రభువులు తమప్రజలయంద్వేష్యముల కనుగొని వాని కనుసరణముగా వర్తింపవలయు ననియు అమాత్యపథకములో తెలుపబడియున్నది. కొన్నిసంస్థానములుమాత్రము అటుల ప్రజాపరిషత్తులో చేరినవి. కాని చాలసంస్థానములు తమ పరిధాను నిశ్చయించుకోలేదు. జూను 31 వ తేదీపథకము వలన త్వరలో కార్యక్రమ మంతయు చక్క-బెట్టుకొనవలయు పరిస్థితి లేర్పడినవి. దీనిని గమనించి తక్కినసంస్థానములు వెంటనే తమసంస్థానములలో బాధ్యతాయుతప్రభుత్వములను నెలకొలుపుచు తాము ప్రజాపరిషత్తులో చేరివలయునని అ. భా. కాం. కమిటీ కోరుచున్నది.

“ బ్రటిషుసార్వభౌమత్వము అంతరించినను భారతప్రభుత్వానికిని, సంస్థానములకును నున్న సంబంధము లంతరించవు. క్రొత్తబడంబడికలు చేపెకొదగును. అంతేకాని స్వాతంత్ర్యము ప్రకటించు హక్కు సంస్థానాలకు లేదు. అది సర్వవిధముల అమాత్యపథకమునకు విరుద్ధము. ఆపథకములో ప్రజలకు బాధ్యతాయుతప్రభుత్వ ముండవలయు నని అంగీకరింపబడి యున్నది. అనగా సార్వభౌమాధికారము అంతరించునెడల అది ప్రజలకే చెందవలయును గాని సంస్థాధీశులకు కాజాలదు అని యీకమిటీ నిర్ణయించుచున్నది.

19. కీడులో మేలు

“ బ్రటిషుప్రభుత్వపథకమును అంగీకరించుట ఒక్క-కాంగ్రెసు కార్యవర్గమునకుమాత్రమే సంబంధించినపని కాదు. అందు

మఱియొద్దరు కక్షిదారులున్నారు. బ్రిటిషుప్రభుత్వము, అఖిల భారతమునంతటను. ఈపథకము దేశమును ఘోరవిపత్తుపాలు చేయు నని అఖిలభారతకాంగ్రెసుకమిటీవారు ఆభిప్రాయపడు నెడలను, మఱియు గాఢతిరముగా విశ్వసించునెడలను, వా రీపథకమును త్రోసివేయవలసినదే. ఆతిరస్కారమునకు ప్రతి ఫలముగా నిప్పటి కాంగ్రెసుకార్యవర్గము తొలగిపోయి క్రొత్త వారు ఏమొకోబడవలసియుండును. కాని నేటి దేశస్థ పరిస్థితిలో శాంతి అత్యవసరము.

“పాకిస్తానమా కాంగ్రెసునకు ప్రతికూలముగ నున్నది. దేశవిభజనను ప్రతిఘటించి యెదిరించినవారిలో నేను నొక్క డనే. అటు లయ్యును విభజనకు సమ్మతించు ఈతీర్మానము నంగీకరింపు డని కోరుటకు మీయెదుట నిలుచున్నాడను. కొన్నికొన్ని పరిస్థితులలో ఎంతయో అయిష్టమగు నిర్ణయము లకు కొన్నింటికి సమ్మతింపవలసివచ్చును.

“ఏవో నైతికనిర్బంధములకు లోనై ఈఅఖిలభారత కాంగ్రెసుకమిటీవారు దీనిని హరింపదగ్గదు. గాఢవిశ్వాసము తోడను, బాధ్యతతోడను, విషయపరిజ్ఞానముతోడను అంగీక రింపవలసియున్నారు. వా రీతీర్మానమును త్రోసిపుచ్చినయెడల దేశములో అంతఃకలహాలు, అల్లడులు ప్రజ్వరిల్ల వనెడు గట్టి నమ్మక ముండునేని ఈతీర్మానమును నిస్సంకోచముగా నిరాక రింపవచ్చును. ఒక్కొక్కప్పుడు కీడులో మేలు గలుగును. తండ్రిపౌరబాటువలన శ్రీరామచంద్రుడు వనవాసము చేయ వలసివచ్చినది. ఆననవాసమే తుదకు రావణసంహారమునకు అనగా దుష్టనిగ్రహమునకు దారితీసినది. ఇప్పు డంగీకరింపబడు

పథక మేలాటిదైనం గానిండు. శ్రేష్ఠమైనది కా దనుట నొప్పు
కోవలసినదే. అయినను దానినుండి మేలు సమకూరగల దని
నాకు గట్టిసమ్మతము గలదు. మన్నును త్రవ్వి బంగారును
దీయునటుల ఈలోపభూయిష్ఠమగు పథకమునుండి మీరు
మంచిఫలితార్థములను సాధింపగల రని నావిశ్వాసము.

“హిందూముసల్మానుమతముల రెంటిపరీక్షార్థమై యీపథకము వచ్చినది. జిన్నాగారు కేవలము అపమార్గము బట్టిగాడని హిందువులు రుజువుచేయగలరా? హిందువులును, ముసల్మానులును వేర్వేరుజాతులవా రనియు, వారికి పరస్పరము వికళభావము లేదనియు జిన్నాగారుచేయు సిద్ధాంతము పొరబాటని యీపథకమువలన రుజువగు నవకాశమున్నది. అల్పసంఖ్యాకులై దుర్బలురుగ నున్నవారుసయితము మనదేశమున సురక్షితముగ బ్రతుకగల్గియుండవలయును. అస్పృశ్యత పూర్తిగా తొలగిపోవలయు ననియు, అప్పుడుగాని భారతభూమి వాస్తవమగు ప్రజాస్వామికరాజ్యము కాజాల దనియు హరిజనులు భావించుచున్నారు. లోపములతో నిండియున్న ఈపథకమునే స్వీకరించి, దీనినే పుటమువెట్టి, హెచ్చుతగ్గుల పాటింపనట్టియు, భిన్నత్వమును హర్షింపనట్టియు భారతరాజ్యమును మీరు ప్రతిష్ఠింపవలసియున్నది.

“ఇరుగుపొరుగువారై జీవించు మహమ్మదీయులయెడ హిందువులు నిర్వహింపఁగు బాధ్యతలు గలవు. వారిని మిత్రులను జేసికొని, వారికష్టసుఖములను పంచుకొనుచు వారికి సాయపడుట హిందువుల విధి. అప్పుడు ఇరుగుపొరుగువారగు ముసల్మానులును హిందువులయెడల అటులనే వర్తింతు రని

ఆశించు హక్కు హిందువులకు కలుగును. వా రటుల వర్తింతు
 రనియు తలంపనచ్చును. ఒక గ్రామములో అధికసంఖ్యాకులగు
 హిందువు లుండి అల్పసంఖ్యాకులగు ముసల్మానులు వారిమధ్య
 నివసించుచుండి రనుకొనుడు. అప్పు డాకొలదిమంది ముసల్మా
 నులయెడల అధికసంఖ్యాకులగు హిందువుల విధి యెన్నియో
 మడుంగులు హెచ్చుగానుండును. ముసల్మాను లయినకారణ
 మున తమయెడల హిందువులు న్యత్యాసములు చూపుచుండి
 రని ఆయల్పసంఖ్యాకు లనుకొనకుండుతీరున హిందువులు వర్తిం
 చుటయే ఒప్పుగును. అప్పుడు ముసల్మానులును తమసన్నిత్రు
 లుగా వర్తింతు రనియు, ఆపదలు వచ్చునెడల నుభయమతముల
 వారును నేకమై ఒక్క-న్యక్తవలె మెలగగల రనియు ఆశించు
 హక్కు హిందువులకు లభించును. అంతవఱకును వారి కటు
 వంటి హక్కు చేకూరబోదు. అధికసంఖ్యాకులగు హిందువులు
 న్యాయముగా వర్తించిననుగూడ అల్పసంఖ్యాకులగు ముసల్మా
 నులు సక్రమముగా ప్రవర్తింపక, ప్రతివ్యవహారమునందును
 పోరాటమునకు తలపడుచునేయుండుచో నది పౌరుషశూన్య
 మగు చర్య యగును. అట్టిసంవర్ధమున హిందువుల ధర్మ
 మేమి ? అధికసంఖ్యాకులగుటంబట్టి తమకు లభింపగల పశుబల
 ముతో ముసల్మానుల లొంగదీయనెంచుట తగదు. ఏకోదరు
 లగు నన్నదమ్ముల పౌరుషహీనవర్తనమైనచో ఎట్లు నిగ్రహిం
 తుమో ఆదేతీరున ఆముసల్మానులయెడ హిందువులు వర్తింప
 దగును. హిందువులు అధికసంఖ్యాకులును ముసల్మానులు అల్ప
 సంఖ్యాకులును నైయుంటకుమారుగా ముసల్మానులు అధిక
 సంఖ్యాకులును, హిందువులు అల్పసంఖ్యాకులు నైయున్నను
 గూడ ఈస్మాతమే అనువర్తించును. ఈసిద్ధాంతమును ప్రస్తుత

పరిస్థితుల కన్నింటికీని వర్తింపజేయుట సులభమును, లాభదాయకమును నగును. 'తమవిధులను సక్రమముగా నిర్వహించువారికి హక్కులు తమంతట నవియే చేకూరును' అనెను సూత్రమును ఆచరణలో పెట్టకపోవుటవలన ప్రస్తుతపు చిక్కలన్నియు నేర్పడుచున్నవి.

ఈసూత్రమే సంస్థానాధిపతులకును, రాయకులకును వర్తించును. వాస్తవమగు ప్రజాసేవకులుగా వర్తించుట సంస్థానప్రభువులకు విధి. అన్యులు కల్పించిన హక్కులసాహాయ్యమున వారు అధికారములను సాగింపరాదు. ఆయుధబలమువలన చేకూరిన హక్కులను అండగాగొని వారు తమప్రభుత్వమును చెల్లింపదగదు. సేవామూలమునను, హెచ్చుతెలివి తేటలవలనను లభ్యమగు హక్కులను ఆధారము చేసికొని వారు షరిఫాలన చేయవలసియుండును. అప్పుడు ప్రజలు ఇచ్చాపూర్వకముగా చెల్లించు పన్నులు గైకొనుహక్కును గడించుకొనినవా రగుదురు. మఱియు కొన్నిసేవలను కోరి చేయించుకొను హక్కు వారి కుండును. ఈసేవలుసయితము ప్రజలైచ్చికముగా నొసగునవిగా నుండవలయును. అవియు వారిభోగముకొరకగునవిగాక వారి షరిఫాలనముక్రింద నున్న ప్రజల ప్రయోజనముల కక్కటకు వచ్చునవిగాను నుండవలయును. సంస్థానాధిపతు లీప్రధానధర్మమును నిర్వహింపనియెడల వానియెడల నిర్వహింపవలసిన విధులు శూన్యము లైపోవుటేగాక, అటువంటి సంస్థానాధిపతుల యొక్క దుష్టషరిఫాలనమును, మఱియు వారి అధికారాక్రమణమును నిరోధించు హక్కు ప్రజలకు చేకూరును. ఐనను ప్రజలిటుల నిరోధించుటలో హత్యలు గావించినను, ద్రోపుడులు చేసినను మానవజాతికే మహాపకారము చేసినవారగుదురు. విధుల

నిర్వహించుటవలన ఒకానొక శక్తి సహజముగా నుత్పన్నమగును. అయ్యదియే సత్యాగ్రహమువలన నుత్పన్నమగు అహింసాత్మకమును, అప్రతిహతము నగు ఆత్మశక్తి.

20. కాంగ్రెసుగోత్రీకులలో దురాశలు

“ సత్యాగ్రహపుదినములలో జైశ్చక్రపువోయినవారు ఇప్పుడు ఉన్నతపదవులను పొందుటకు తమకే హక్కుగలట్లుభావించుచుండిరని యొకరు నాకు వ్రాయుచున్నారు. మౌనముగా తానుగూక వేతూకరు నియమింపబడునెడల నిట్టివ్యక్తికి కోపతాపములు సయితము కలుగుచున్నట్లు. ఈతీరున మనస్థితి యేర్పడుట చాల నింద్యము. అందువలన కాంగ్రెసుప్రతిష్ఠ మట్టిపాలగును. కాంగ్రెసువంటిసంస్థ ముఖ్యముగా ప్రజాసేవకై యేర్పడినది. జైశ్చక్రపువోయినవలన భారతదేశమున కేదో మహోపకారమును తాము చేసినటుల కాంగ్రెసుగోత్రీకులు కొందఱుభావించుచున్నట్లున్నారు. పండితజవహరులాలు, సర్దారుపటేలు ప్రభృతులు జైశ్చక్ర నెట్టుటవలననే యిప్పటి మహోన్నతపదవుల నాక్రమించి రని వీరి అభిప్రాయ మగునెడల, చాల పొరబడినవారగుచున్నారు. వారు తా మొనరించిన త్యాగములవలనను, తాము చేసిన నిరంతరప్రజాసేవవలనను నాయకులు కాగలిగిరి. వారు తమ ఐశ్వర్యములను, జీవితములను దేశముకొఱకై ధారవోసియున్నారు. ఉన్నతపదవుల నాక్రమించుటకు శక్తిసామర్థ్యములుమాత్రమే ప్రధానములుగా నెంచవలయును. భారతదేశము యధార్థమగు స్వాతంత్ర్యము పొందవలయు నన్నయెడల అధికారవ్యామోహముగాని, తదితరఫలాపేక్షగాని దరిరానీయని కేవలసేవాపరాయణతయే అవసరమునుండి !

21. ప్రప్రథమాధ్యక్షురాలు

భారతదేశమున ప్రజాస్వామ్యప్రభుత్వమునకు మొట్టమొదటి అధ్యక్షస్థానము నాక్రమించుట నెఱవ మహాన్నతగౌరవమును పొంద నర్హుడగు ప్రసిద్ధభారతనాయకు డెవ డని నన్నమగు చుందురు. నాసమాధానమును తెలిపియున్నాను. పదునే డేండ్ల బ్రటిషుపడుచు ఇంగ్లాండుదేశపు రాణియైనసిమ్మట భారతదేశమునకును, చక్రివర్తిని కాగలిగినది. ఆట్టియెడ భారతప్రజల తేమాభిమానములకు పాత్రురాలు కాగలట్టియు, నిండుగా నద్వర్తన గలట్టియు భంగీజాతి (హరిజన)బాలిక భారతప్రజాస్వామ్యప్రభుత్వమునకు ప్రథమాధ్యక్షురాలు ఏల కాదగదు? నిజముగా నటువంటి శుభంకరసంఘటనయే ప్రాప్తించుపట్ల భారతదేశ మిదివరలో కోల్పోయిన ప్రతిష్ఠను మఱల సంపాదించుకోగల్గును. క్రమశిక్షణయందును, సంఘీభావమునందును భారతదేశ మున్నతస్థానము నందిన దని చెప్పుకొనుట కొక ప్రబలనిదర్శనము కాగలదు. మఱియు భారతదేశమును ధనాధిష్ఠానదేవతగాని, పశుబలసంపదగాని పరిపాలనము చేయుటలేదనియు, ఒకానొక భారతబాలికయొక్క హృదయమున తేజరిల్లుచున్న ఆత్మశక్తి పరిపాలనము సాగించుచుండె ననియు రుజువు కాగలదు.

22. అహింస, ప్రపంచశాంతి

స్వాతంత్ర్యము సంప్రాప్త మౌదినము సమీపించవచ్చును. ఐనను మన మిభ్రాతృహింసాకృత్యములను సాగించుచునే యుండునెడల స్వాతంత్ర్య మనునది యొక్కడ నిలువగలదు ?

వైస్రాయి నన్ను తనమిత్రుడ నని వచించెను. నేను పేదలకు మిత్రుడను గాన ఈదర్మిదుల స్నేహితుడ నని విశ్వసించుచు న్నాడను. కాని వైస్రాయికి నెఱుఁగింపఁడు గాగలిగి ఆయన కును సేవచేయుటకు సంసిద్ధుడనే.

“ఈ కల్లోలతప్రపంచమున శాంతి యేర్పడవలయు నని వాంఛించుచో, అందు కుపకరింపగలది అహింసాచలంబన మొక్కటియే. అదితప్ప వేఱొకమార్గము లేదు. ప్రపంచ శాంతియొక్క సుస్థాపనకు అయ్యదియే ఉత్తమోత్తమమార్గమని చాలమంది అంగీకరింతురుగాని, కటా! ఆమహత్తర విధానమును ఆనతింపగలిగిన సాహసము వారికి లేకున్నది. అహింసాసాధనము ఎన్నడును పరాజయము పొందలేదని బాహుళ్యముగా చాటగలను. విశ్వమానవైక్యసంధాయకమైన ప్రేమను మించిన యుత్తమోపాయము ప్రపంచమున లేనని తెలుపు భజనకీర్తనను వినుచుందులు. యుధిష్ఠిరమహారాజు యజ్ఞము చేసినది యే యాశయముతోడనో తెలియునా? ప్రేమ సాధనద్వారమున. అనగా అహింసద్వారమున. తనప్రజయొక్క సేవకుడు కావలయు ననెడు అభిలాషతోడనే ఆ యుధిష్ఠిరుడు యజ్ఞము చేసియున్నాడు. ఆయన రాచరికమున అధికారము నకు బదులుగా ప్రజాసేవనే వరించినాడు. ప్రజాసేవయందే యధార్థమగు రాచరిక మున్నదని ఆయన తలంచియున్నాడు.

“నేడు హత్యలు, దోపిడులు, గృహదహనములు ఘోరాతి ఘోరముగా జరుగుచున్నమాట వాస్తవమే. గడచిన ముప్పది యేండ్లనుండి నానాయకత్వముక్రింద సాధనము చేయగల్గినది సత్యాగ్రహముకన్న మెరుగైన దేమియు కాదు. కావుననే నేటి

దౌర్భాగ్యపరిస్థితులయెడగల బాధ్యతలో నావంతు నేను అంగీకరించుచున్నాను. మానవహృదయపరివర్తనమును కల్పించుటలో కేవలసత్యాగ్రహము అహింస యంతటి శక్తివంతమైనది కాజాలదు. కేవలసత్యాగ్రహమువలన సాధింపగలది మనకు తెలియవచ్చినది. కావున దానిమీదనే యింకను మన దృష్టిని కేంద్రీకరింపవలసిన యవసరము లేదు. మన కలలకు గుఱియైన సంపూర్ణస్వరాజ్యము చేరువకు రాలేదు. కాని ఈ విషయమును అమృతముగా మార్పుచేసికొనుటకు మన మేమి చేయవలసియున్నది? దానిని హృదయపరివర్తనముద్వారమున సిద్ధింపజేసికొనగల్గుదుము. అది తప్పక సాధ్యమగునని నాకు దెలియును. అందుకై మన మవలంబింపవలసిన విధానమును నాకు దెలియును. కాని సత్యాగ్రహమునకు సంసిద్ధత జూపిన ప్రజాహృదయము అహింసావిధానపు పాఠమును తనలో నిముడ్చుకో సిద్ధముగలేదయ్యె. విషయముఅమృతముగా మార్చి వేయగలయేకైక సాధనము ఒక్క అహింసమాత్రమే. అహింసా సిద్ధాంతము మహోత్తమమైనదని అనేకులు అంగీకరించియున్నారు. కాని దాని అవలంబనమునకు వలయు గుండెనిబ్బరము వారికి కొరవడినది.

23. స్వతంత్రభారతదర్శము

“1947 సం. 15 వ ఆగష్టుస్వరాజ్యప్రకటన దేశమున దశ దిశలందును, కుగ్రామములందుసయితము చేయబడినది. ఆనాడు స్వతంత్రభానుప్రభ లెల్లడల ప్రసరించినవి. విదేశములతోసహా ప్రపంచ మంతయు సంతసించినది. కాని కొందరి హృదయము లలోభారతస్వాతంత్ర్యముయొక్క ఆశయములు సుస్పష్టముగా

వెల్లడికాలే ద నెడు సంశయము వొడమినది. జాతిద్వయసిద్ధాంతముపై ఆధారపడి భారతదేశము భారతయూనియను, పాకిస్తాను ననెడు రెండుఖండములుగా విశిషోయగదా ! ఇక వీరు సోదరసంఘములుగగాని, మిత్రరాజ్యములుగగాని మనగల్గుదురా యను సందేహము భారతీయులనే కొండటిని వీడింపుచుండెను. అట్టితరిని శ్రీ రాజేంద్రప్రసాదు కాంగ్రెసుపక్షమున అసందిగ్ధప్రకటన గావించియున్నాడు.

‘ ఈదినము మన మంతరము నిస్సందేహముగా సంతోషింపవలసిన సర్వదినము. ఐనను మనసంతోషము సమగ్రముగ లేదు. కొంత విషాదచ్ఛాయ, ఒకానొక ఊహ మనలను బాధించుచునే యున్నది. దైవసృష్టినిబట్టి చూచినను, వైజ్ఞానిక సంప్రదాయములబట్టి చూచినను, యుగయుగాంతరముల చరిత్రనుబట్టి చూచినను, ప్రకృతసిద్ధముగా అఖండమైయున్న భారతదేశము ఈనాడు విభక్త మైనది. ఇప్పు డేర్పడిన హద్దులలో మనతో నివసింపదలచినవా తెందరో ఆహద్దుల కావలనుండవలసినవా రగుచున్నారు. కాని భయపడ నవసరము లేదనియు, విశ్వాసముతోడను, ధైర్యముతోడను తమ చుట్టు ప్రక్కల నుండు ప్రజలతో కలసిమెలిసి నివసింపుచు, విధేయులగు పౌరులుగా తమవిధిని తాము నిర్వహింపుచు శాంతియుతముగా తమ అర్హస్థానమును పొంది గౌరవపాత్రులు కావలయునని మన మీనాడు వార లందఱకును ప్రోత్సాహకరమగు సమాశ్వాసముతో గూడిన సందేశమును పంపుదము. నేడు అక్కడ నిర్మింపబడుచున్న కొత్త అధినివేశరాజ్యముకూడ, ఆప్రాంతమును పరిపాలించుటలోను, అచ్చటి పౌరుల నందఱును సుఖవంతుల గావించుటలోను, అఖండవిజయమును

పొందుగాక యని వాంఛింపుచు మనశుభాకాంక్షలను పంపు
 నుముగాక. ఆయధినివేశరాజ్యపు పౌరు లందఱును ఎటువంటి
 విచక్షణతారతమ్యములు లేకుండు సమానముగా న్యాయముగా
 చూడబడుదు రని హృదయపూర్వకముగా మనము విశ్వసించె
 దముగాక. ఈనాడు దేశమును విభజింపవలయు నను ప్రయత్నము,
 మననుండి విడిపోయిన వారు సయితము ప్రస్తుతమగు భారత
 దేశపు సహజైక్యతను గుర్తించి, మరల మన మందరము
 నేకమగుకొఱకు కృషిచేయుదు రని మనము గాఢముగా
 కాంక్షించుటగాక, అట్టి సత్పరిణామమును సమకూర్చు మని
 దైవమును ప్రార్థింతుముగాక. ఈసమైక్యత కేవలము హతశక్తి
 ప్రయోగమువలన లభింపదు. విశాలహృదయముతో, పరస్పర
 సహకారముతో, శాంతిసౌజన్యములతో మనము ప్రవర్తించుట
 మూలమున, నేడు మననుండి విడిపోవుచున్న సోదరులనుగూడ
 ఆకరింపగల సవ్యమార్గమున మన వ్యవహారములను నడుపు
 కొనుటమూలమున ఆసమైక్యత సిద్ధింపగల దని మనము గట్టిగ
 తెలికోవలయును. ఈసమైక్యతాసిద్ధి కేవలము స్వప్నోదంతముగా
 నేడు కాన్పింపవచ్చును. కాని ఇది దేశవిభజనను సంకల్పించిన
 వారి కలను మించినది కాదు. ఈనాడు మన మూహింపగల్గు
 నంతకంటె అత్యల్పవ్యవధిలోనే మన సమైక్యభారతనిర్మాణ
 స్వప్నము ప్రత్యక్షసంఘటన కాగలదు.

... ..

“ఏనాడు దేశమునప్రతివ్యక్తియు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమును
 పొందునో, ఏనాడు ప్రతివ్యక్తికిని సమగ్రాభివృద్ధిని పొందు
 అవకాశము లభించునో, ఏనాడు అజ్ఞానము, దారిద్ర్యము, రోగ

బాధలుతో లగిపోవునో, ఏనాడు మతధర్మము వట్టియుపన్యాసము
 లందును, ఆడంబరప్రచారములందును మాత్రము గోచరించుచు
 మానవసమాజమును పరస్పరము విరుద్ధపక్షములుగా విభజించి
 పోరాటములు కల్పించి యుద్దేశములను పుట్టించి ధ్వంసము
 చేయుటకు మారుగా అనుష్ఠాము మనచర్యలలోను, ఆచార
 ములలోను నిలిచి మానవులను హృదంతర్గతమైన దృఢానురాగ
 ముతో బంధించెడు సాధనముగా పరిణమించునో, ఏనాడు దారుణ
 మగు అస్పృశ్యతాచరాచారము దుస్వప్నప్రాయమై మటు
 మాయమగునో, ఏనాడు నరుని నరుడు పడించి పిప్పిచేసివేయు
 దోషిపద్ధతి నిర్మూలమైపోవునో, ఏనాడు దేశములో నధమాధమ
 సితిలోబడియున్న ఆదిమనివాసులకు, తక్కువ వెనుకబడియున్న
 జనులకు తదితరులతోడి సమానప్రతిపత్తి చేకూర్చుకొని కగు
 ఉద్యమములు సఫలీకృతములగునో, ఏనాడు కోట్లకొడిది ప్రజల
 కవసరములగు అన్ననస్రాదులు సమృద్ధిగా దొరకుటగాక పాశ్చి
 పంటలు దేశమం దంతట నవ్వారిగ లభ్యము లగునో, ఏనాడు
 ప్రజానీక మెల్ల నవ్వుచు నాడుచు పాడుచు తమ తమ పని
 పాలు చేసికొనగల్గునో, ఏ నాడు ప్రతికుటీరము హస్తపరిశ్రమ
 లకు నిలయమై దేశమును సుసంపన్నము గావించునో, ఏనాడు
 గ్రామసీమల బాలబాలిక లెల్లరు సాఖ్యానందములతో దివ
 రాత్రిములు నుత్సాహితులై వెలయుదురో ఆ పర్వదినము
 ఘటిల్లుటకు వలయు త్యాగములు చేయుటకై సిద్ధముగా
 నుండు మని ఈ సమయమున మనము వీక్ష్యబద్ధకంకణులము
 గావలయును.

సంయుక్తప్రకటన

“1947 ఆగష్టు 15 వ తేదీనుండి రెండు స్వతంత్రఅధివివేశాలను నెలకొలుపుటకు అంతిమనిర్ణయము జరిగివది. కాబట్టి భావికాలపు ప్రభుత్వముల పక్షమున విభజనసంఘ సభ్యులు విభజనకార్యక్రమమును సత్యముగా జరుపునియత్తమును, పరిపాలనకును, ఆర్థికపునర్నిర్మాణమునకునుసంబంధించిన అత్యవసరకార్యములను నిర్వహించుటకొరకును వీలగునటుల ప్రశాంతపరిస్థితులను నెలకొలుపుటకై దృఢనిశ్చయములై యున్నటుల ప్రకటించియున్నారు.

“అధికారస్వీకణాంతరముముతము న్యాయముగను, ఇతరులతో సరిసమానముగను మైనారిటీలను (అల్పసంఖ్యాకులను) చూచెదమని కాంగ్రెసు, ముస్లిములీగు రెండును వాగ్దానము చేసియుండెను. ఈవాగ్దానములను భవిష్యత్ప్రభుత్వములు రెండును పునరుద్ధరించియున్నారు. జాతిమతలింగవిచక్షణ లేకుండ సర్వప్రజల షేమమును కాపాడవలయు నని వారి ఆశయము.

“పరిపాటిగా సాగుచున్న పౌరుల హక్కులసందర్భములో అందరు పౌరులును సరిసమానముగా చూడబడుదురు. తమతమ మండలములలో నున్న ప్రజల కందరకును వాక్స్వాతంత్ర్యము, సమ్మేళనస్వాతంత్ర్యము, పూజార్చనాదిస్వాతంత్ర్యము పరిపూర్ణముగా నుండు నని ఉభయప్రభుత్వములును వాగ్దానము చేసియున్నారు.

“ఆగష్టు 15 వ తేదీలోపల రాజకీయముగా విరుద్ధాభిప్రాయములు ప్రకటించినవారియెడలగూడ ఎటువంటి విచక్షణయును చూపబడకూడ దని ఉభయప్రభుత్వములును అంగీకరించి యున్నాడు.

“ఉభయప్రభుత్వములును తమ తమ ప్రాంతములయందు ప్రజలను తప్పక రక్షించుదు మని యనుచుండిరి. అనగా ఏ ప్రాంతములోనైనను ఎటువంటి హింసాచర్యకు ప్రకోపము సంభవించినను ఎంతమాత్రమును సహింప వునెడి భావమును అందులోనే యిటుపెట్టునున్నది. ఈ నిశ్చయములో రెండు ప్రభుత్వములును ఏకాభిప్రాయము కలిగియున్నటుల దృఢముగా చెప్పవలచియుండిరి.

“పరిణామకాలములో పంజాబునందు శాంతిని కాపాడుటకు ప్రాకృతికపంజాబుభాగములకు సంబంధించిన జిల్లాలలో ప్రత్యేక సైన్యవ్యవస్థను నెలకొల్పవలయునని ఉభయ ప్రభుత్వములును కలిసి అంగీకరించియుండిరి. ఈ ఉభయల అంగీకారముమూలమున ఆగష్టు 1-వ తేదీనుండి యీ ప్రాంతములలో ఉభయరాజ్యముల సైన్యములను మేజరుజనరలు రీస్ గారు నిర్వహించుచుండును.

“సరిహద్దుసంఘముల నిర్ణయము లెటులున్నను వాని సంగీకరించి తీరవలయు నని ఉభయప్రభుత్వములును ప్రమాణము చేసియుండిరి. వారు తమవిధిని సంతృప్తికరముగా నిర్వహించవలయుననినయెడల, బహిష్కరణకార్యములకును, ప్రత్యక్షచర్యలకును పూనుకొందు మని బెదిరించుచు బహిరింగోపన్యాసములుగాని, కత్తికాప్రకటనలుగాని వారి కార్యక్రమమునకు ఆటంకము

కల్పించకుండుట చాల యసనము. ఇందుకొక్కటే ఉభయ ప్రభుత్వములు తగినచర్యలు తీసికొందురు. తమనిర్ణయములను ప్రకటించుటతోడనే ఉభయప్రభుత్వములును తమీకామే పక్ష పాతరహితముగా అతిమ నిర్ణయములను ఆచరణలో పెట్టుదురు.

ఈప్రకటన చేయునప్పుడు దేశవిభజనసంఘసభయందు వైస్రాయిగారు, భవిష్యద్భారతప్రభుత్వప్రతినిధు లగు స్పీకరు నల్లభాయిపటేలువారు, డాక్టరు రాజేంద్రప్రసాదుగారు, భవిష్యత్వాకీస్థానుప్రభుత్వప్రతినిధు లగు లియాఖత్ ఆలీఖానుగారు, జిన్నాగారును నుండిరి.

గవర్నరుజనరలులు

కాంగ్రెసునాయకులు అసమర్థులైపోయి మాంటుబాటను ప్రభువు నింకను నిలిచియుండు డని కోరుట యింకను ఇంగ్లాండు నకు లోబడియుండుటకు నిదర్శన మని యాక్షేపించువారికి గాంధీజీ సమాధానము:— అట్టి విమర్శకు లందఱు తమసంశయ ములను తొలగించుకోవలయు నని నాకోరిక. పండిట్, స్పీకరు పటేలువంటి ఆజన్మస్వాతంత్ర్యసమరయోధులు ఎన్నడైనను ఇతరులకడ మోకరింతు రని యీవిమర్శకులు ఊహింపగలరా? ఆగష్టు 15-వ తేదీపిమ్మట మనయిష్టమువచ్చినవారిని గవర్నరు జనరలుగా నియమించుకొనే అధికారము మన కుండునని వీరందఱు గ్రహింతుగాక. ఈపదవి కెవరినైనను ఎన్నుకొను నధికారము నాకే యుండేనేని ఒక హరిజనబాలికను ఎన్నుకొనే వాడను. లారుమాంటుబాటనునియామకమును శంకింప వలదనుటలో ప్రజలను మోసముచేయవలయు ననెడు ఉద్దేశ్యము

నాకు లేదు. ఆయన మన కన్యాయము చేయుచుండెనని తోచు నెడల నెప్పుడైనను ఆయనను మనము అరికట్టజాలుదుము. మొదటిలో, పాకిస్తానుఇండియాలకు మశాంటుబాటనుప్రభువే గవర్నరుజనరలుగా నుండవలయు నని ఉభయపక్షములవారు నంగీకరించి రను విషయము వార్తాపత్రికలద్వారా తెలిసికొంటిమి. చిట్టచివరికు తుదిక్షణములో జిన్నానాహెబు తన అభిప్రాయమును మార్చుకొని ఆయుద్యోగమునకు తననే పేర్కొనినాడు. కాంగ్రెసుగుమకులును అదేతీరున మార్చుకోగల్గుదురు. కాని తా మాడినమాటను వీరు తప్ప దలంపలేదు. ఈక్రొత్త యుద్యోగములో సశాంతిబాటనుప్రభువు నిజానికి చట్టరీత్యా ప్రభుత్వాధికారిగా నున్నను, అది ఆయనకు కఠినపరీక్ష కాగలదు. నిజాని కీయుద్యోగము ప్రజాసేవకొఱ కేర్పడినది. ప్రజాసేవా పరాయణుడై యూరీక్షలో ఆయన మహత్తరవిజయమును సాధించు నని నే నాశించుచున్నాను. ఇంగ్లీషువా డెవడును, భారతదేశమున కెన్నడును మిత్రుడుగా వర్తింపజాల డనియు, విధేయుఁడుగా మొదలే మొలగజాల డనియు, అందునను రాజవంశీకుడై యుండి, తనసోదరకుమారు డిప్పుడు ఇంగ్లాండు నకు భవిష్యదాణి కాగల పడుచును వివాహము చేసికోబోవు చుండగా ఆలార్డుమశాంటుబాటను భారతయూనియనునకు నిజమైన సేవలు చేయనోప డనియు నూహించుట వట్టి తెలివి తక్కువతన మనువా రున్నారు.

అయోగ్యుడనని రుజువుచేసికొనువఱకును మన మెవ్వనిగాని శంకింపదగదు.

జిన్నాసంగతియు అట్టిదే. ప్రపంచమునకు తాను ఇస్లాము రాజ్యమును స్థాపించితి నని తెలుపుకొటకు గవర్నరుజనరలు

పదవిని ఆయన స్వీకరించుచున్నాడు. కాని ప్రజల అడుగుబాటలలో నడిచిననేతప్ప ఆయనయద్యోగము నిర్లక్ష్యమై పోగలదు. ఆపదవి ఆయన కేగాక, యిస్లాముమతమునకును, కఠినపరీక్షయే యగును. ఈపరీక్షలో జిన్నాజిన్నాసాహెబుసయితము మహాత్తరవిజయమును సాధింపగల వని నాయాశయము.

సా కు లు

‘డాను’ పత్రికకు గాంధీజీసమాధానము

“భాయి దేఅజాంజిన్నాగారి వాక్రప్తిబింబ మనదగు ‘డాను’ పత్రికయొక్క సంపాదకుడు నా కొక బహిరంగ లేఖను ప్రకటించి యున్నాడు. అల్పసంఖ్యాకవర్గములవారికి సంరక్షణ యొసగబడునని జిన్నాసాహెబుగా రిడిన వాగ్దానముయొక్క సార్థకత పాకీసానమునందలి ముస్మానులు తదనుగుణముగా ఎర్తించుటను బట్టియుండు నని నే నన్నందుకు ఆ లేఖలో ఆక్షేపించుచున్నాడు. నే నిప్పటికిని ఆమాటనే యందును. నామాటలో నెట్టి ఎత్తి పొడుపును లేదు. ప్రైవేటునిగూర్చియు, కాంగ్రెసు మంత్రుల గూర్చియు నే నటులనే అనుచున్నాను. సింధురాష్ట్రమందలి హిందువుల నావేశించిన భీతి దుర్దశాపారంభమునే సూచించుచున్నది. ఆసంపాదకుడు యు. పి. లోని మైనారిటీలగు ముసల్మానుల కష్టములనుగుఱించియును, భయముల గుఱించియును నింకను ప్రస్తావించుచున్నాడు. తనమాటకు బలము నిచ్చు నిమిత్తము కొన్నియదంతముల పేర్కొనుచున్నాడు. ఆసంఘటనలు సత్యములే యని రుజువైననుకూడ, సింధురాష్ట్రమునందలి అత్యాచారములు యు. పి. లో జరుగునవి కానికారణముచేత,

తత్తుల్యములగు దుష్కార్యములు సింధురాష్ట్రములో జరుగుట భావ్యము కాజాలదు. యు.సి.యెడల నిందారోపణముచేయుచు వ్రాసిన విషయము లనేకము నే నెఱుగ నని యొప్పుకోవలసి యున్నది. నే నెఱుగని నిందలంగూర్చి బహిరంగముగా తాను ప్రస్తావించుచున్నట్లు, బహుశః, ఆసంపాదకు డెఱుంగడు కాబోలు డానుప్రతికాసంపాదకునకును, మఱియు నన్ని ప్రతికలసంపాదకులకును నాదొక సలహా కలదు. తమతమ భావము లెట్టివైనను, అతిశయోక్తులను మానవలయును. నా సలహా ననుసరించుకొను వా రొక సమిష్టివసంఘమును ఏర్పాటుచేయవలయును. సాంఘికవివాదలగూర్చిన నివేదికల నన్నింటిని ఆ యుపసంఘమునకు బంపవలయును. మఱియు బాధ్యతాయుతులగు మంత్రులకును పంపవలయును. అవసరము లగువానినే ప్రకటింపవలయును. ప్రజలయెడ తమకర్తవ్యమును గ్రహించి సాంఘికద్వేషముల నన్నింటిని వెంటనే తప్పక సమయింపజేయవలయు నని సంపాదకులు ఆతురపడువా రగునెడల నా సలహా వారికి హితవు కాగలదు. దేశవిభజనమేమో జరిగి పోయినది. తిండికిని, గుడ్డకును కఱవై అగచాట్లు గుడుచుచున్న లక్షలకొలది జనమునకు ఆహారమును, వస్త్రమును సమకూర్చు నిర్మాణకార్యక్రమమును పూనుకొని దేశము శాంతి ననుభవించుటకు తరుణ మాసన్నమై యున్నది.

యునియన్ జాక్ (బ్రిటిషువారి జండా)

“15 ఆగష్టునుండి జాతీయసతాకమునం దొకమూల యూనియన్ జాక్ అక్రిమించుకొనియుండు నను కింవదంతి విని యొక విలేఖరి కోపోద్ద్రేకముతో నా కొక లేఖను వ్రాసియున్నాడు.

అటుల జరుగునెడల తా నాజండాను చించిపారవేసి అట్టి దానిని సైరించుటకంటె తాను మరణమునైన పొందుదు ననుచున్నాడు. ఎంతటి అనాలోచితపు నిర్ణయమో! యూని యనుజాకు తానుగా నేమియు పాపము చేయలేదు. దాస్య మునబడియున్న యాకాలమునుండి భారతదేశమునకు జరిగిన అపకృతి బ్రతిష్ఠ ఉద్యోగులు చేసినదై యున్నది. ఐనను, వారిప్పుడు నెడలిచనుచున్నారు. హొంబుబాటను ప్రభువు నిలిచియుండును. కాని నైస్రాయిగామాత్రము కాదు. ఇక మీదట ఆయన ప్రజల ప్రథమసేనకుడుగా పనిచేయును. ప్రజల పృతినిధులగు మంత్రీవర్గపు ఆజ్ఞలను నిర్వహించును.

“భారతదేశము అధినివేషము గానున్నకాలమున మన జండాలో నొకమూల యూనియనుజాకు ఉండినను హాని యేమో నాకు బోధపడుటలేదు. మొన్నటివరకు మన శత్రువులుగా నుండినవారియెడ మన యాదార్యమును చాటు కార్యముగ నుండగలదు. ఎంతయో యోర్పుతో మనము కూర్చు కొనివచ్చిన సదాచారిమున కది యొక చిహ్నముగా నుండును గదా. గతకాలమునసయితము మీరు బ్రిటిష్వారిని శత్రువులుగ భావించియున్నను, నే నెన్నడును ఎవరిని శత్రువుగా జూడను. తండ్రి లెన్నడో చేసిన నేరములకై వారి బిడ్డల దండించుట పాడి కాజాలదు. నేను పుట్టినదాది పోరాటమును నేర్చిన వాడను. నాజీవితకాల మంతయు తిరుగుబాటుదారుగ నేయుంటిని. ప్రపంచములో, అవమానమునకు తలయొగ్గువారిలో నేను తుట్టతుదివాడను. ఇంతకును యధార్థ మేమన కాంగ్రెసు వర్క్మింగుకమిటీవారు జాతీయపతాకములో నొకమూలకూడ యూనియనుజాకు ఉండుట కంగీకరించలే దని విని విచారపడి

నాను. తానిని విసర్జించి వేసినందులకై మీ రానందింపబోకుడు. బ్రటిషుదొరతనమువారు మీ స్వాతంత్ర్యమును గుఱుతించి యుండిరి గావున మీరు మీ యిష్టముచొప్పున చేయవచ్చును. మీ పూర్వప్రదాయములను గుర్తుంచుకొనుడని విన్నవించెద గాక !

జిన్నా సాహెబు అభయవాక్కు

“పాకిస్తానములో నసించు అల్పసంఖ్యాకవర్గములవా రందఱు కును మతవిశ్వాసవిషయమునను, మతానుష్ఠానవిషయమునను సంపూర్ణ స్వేచ్ఛ యుండు ననియు, వారి ప్రాణములకు, ఆస్తికి పూర్తిరక్షణ యుండుననియు అభయప్రకటన చేసినటుల తెలిసి నాహృదయ మానందము నందినది. ఏనాయకుడైనను ఏమైనను చెప్పవచ్చును. నిష్కపటముగనే చెప్పవచ్చునుకూడను. కాని అంతమాత్రాన వానిసద్బోధ ఆచరణలోనికి వచ్చునని ధృవ పడజాలదు. దేశవిభజనము సాధించినవిమృతనుగూడ కత్తి పోటులు, హత్యలు, ద్రోపుడులు, ఇండ్లు తగులబెట్టుటలు ఎల్లెడలను జరుగుచునేయున్నటుల వినవచ్చుచున్నది. నాకు సింధుమిత్రులు చాలమంది కలరు. వా రిండ్లువాకిండ్లు విడిచి వేసి పోవుచున్నారు. వారి కింక రక్షణ లేదని తోచుచున్నదట! కరాచీనగరము పాకిస్తానపు రాజధాని కాబోవుచున్నదిగదా! సింధురాష్ట్రమునందలి హిందువులకు రక్షణ నొసగుటకై ఆగష్టు 15 వ తేదీవరకు ఆగు డనునా యని నేను జిన్నాసా హెబుగారి నడుగగోరుచున్నాను. అన్యాయము జరుగనోపు ననెడు భీతితో నేహిందువైనను పాకిస్తానములో తనయుంటిని వీడి పోవుచుండె నని వినుచో నాకు మితిలేని దుఃఖము కలుగును. ఖాయీదే

అజాముజిన్నాగారు పాకిస్తానమునకు గవర్నరుజనరలు కాబోవు చున్నను తన మంత్రులమాట తీసికొనకుండ ఆయన యేమియు చేయజాలడు. ఐనను లీగువారిమీద ఆయన పలుకుబడి సన్న గిలుచున్న దని నే ననుటలేదు. అందుకుమారుగా ఆయన రాజకీయాధికారము మనుషటికన్న హెచ్చే యగును. కాబట్టి తాను గవర్నరుజనరలు కాబోవుచున్న అధినివేశములో సింధు రాష్ట్రమునందును, తదితరప్రాంతములందును జరుగుచున్నటుల తెలియవచ్చుచున్న సంఘటనల నాసివేయుట ఆయనకర్తవ్య మగును. ఒకపురుషునిగాని, గవర్నమెంటునుగాని చేతిల ననుసరించి యెన్నిక చేయుదురు. ఈమాట భారతదేశమున కును వర్తించును. యు. పి. లో కొందఱు ముసల్మానులు తా మక్కడ సురక్షితముగ జీవింపగలమా యని భీతిలు చున్నారు. యు. పి. వారి మాతృస్థానమే యనియు, నెప్పటి యట్ల నిర్భయముగా నందు జీవింపగల్గుదు రనియు వారికి సర్వ విధముల విశ్వాసము కల్పించుట అచ్చటి గవర్నమెంటు కర్తవ్యమై యున్నది. 'విడదీసి పరిపాలనము చేయుట' బ్రిటిషువారి రాజనీతిగా నుండెను. వారి పరిపాలన మిప్పు డంతరించినది. అదే తీరునపక్షపాతనీతియు నంతరించవలయును. ఏదేని అల్పసంఖ్యాక వర్గము ఉద్యోగపదవులందుగాని, ఉద్యోగలాభములందుగాని వారికి రాదగినదానికన్న కొంత హెచ్చుగా సంపాదించుకొని నంతమాత్రాన సేగి యేమి? అల్పసంఖ్యాక వర్గమువారికి పూర్తిన్యాయమును బడయు హక్కుగలదు. సమర్థతయు, యోగ్యతయును మాత్రమే పాటింపబడవలయును. బ్రిటిషు వారు తమపబ్బము గడుపుకొనుటకుగాను అల్పసంఖ్యాకవర్గము లకు చాలకాలమునుండి ఉద్యోగలాభముల నవ్వారిగ కట్టి

పెట్టుచు వచ్చిరి. ఆ పద్ధతి యికమీడట వారిని వంచించదగదు. అట్టివన్నియు లంచములవంటివే యని వారు గ్రహింప దగుదురు. ఇంతచేసినను బ్రటిషువారు అస్పృశ్యతను తొలగింప జాలరైరి. హిందువులే దక్షిణభారతదేశమందలి పురాతన దేవాలయములలోనికి అస్పృశ్యులకు ప్రవేశము నొసగిరి. అస్పృశ్యతాకళంకమును తొలగించుట వలననే హిందూ మతము సజీవమై పరిగెగలదుగావున నీవిషయము నన్ను సంతోషాంతరంగుని గావించినది. అభినవభారతదేశమున అసామాన్యాధికారము లేవరికిని నొసగదగదు. పేదలును, నణగగొక్కబడియున్నవారును, దుర్బలుగును, నుపేక్షపాలైనవారును మాత్రమే మనదృష్టి నాకర్షించి ప్రత్యేకశ్రద్ధను బడయ నర్హులగుదురు. హరిజనుల నుద్ధరించు నిమిత్తము హెచ్చుసొమ్మును వ్యయము చేయునెడల బ్రాహ్మణుడు గొణుగుకో నక్కఱియుండదు. అయినను అతడు బ్రాహ్మణుడను కారణముచేత క్రిందికి పడలాగనేయబడదగదు. ఇంతకును బ్రాహ్మణులు మిక్కిలి అల్పసంఖ్యాకులుగ నున్నారు. కావున వారు నిష్కళంకులుగా నుండవలయును. పాక్షిసానము నందును, హిందూసానమునందునుగూడ నిర్దుష్టమగున్యాయము ఎల్లవారియెడలను జరుగగావలయును.

దుర్బలుర అహింస

“దుర్బలుర దేయెనను అహింసపైన మనపోరాటమాధారపడి నడిచిన దని ఒకమిత్రుడు నాతో ననుచున్నాడు. ఆ మాట పొరబాటు. ‘దుర్బలుర అహింస’ యనునదే యుండజాలదు. అహింసయు, దుర్బలతయు పరస్పరవిరుద్ధవిషయములు. నేడు

నాలో చూపట్టుచున్న నిరాశవంటిదానిని నే నెన్నడును ననుభవించియుండలేదు. నేను పుట్టినదిమొదలు పోరాటము చేయువాడనై యుంటిని. ఓబిమి యనున దెఱుగనైతిని. కాని యీ నాడు చీకటిలో పడి తడవులాడుకొనుచున్నాను.

“అంతటి నిరుత్సాహ మేల యని యాస్పేహితుడు శంకించుచున్నాడు.

“మనదేశ మిప్పుడు అహింసావలంబనము చేయనియెడల అందువలన మనదేశమునకును, ప్రపంచమునకును కీడు మూడ నున్నదని నాకు స్పష్టముగా గోచరించుచున్నది. అందువలన స్వాతంత్ర్యమునకు నీళ్ళు వదలుకోవలసివచ్చును. దానివలన పైనికనిరంకుశత్వము వచ్చి పైబడినను పడవచ్చును. బలయు తుల అహింసను సేవించు తెల్ల యని నేను రేయింబవళ్ళు చింతనచేయుచున్నాను.

“ఆసియావాసులమహాసభయందు, భారతదేశపు అహింసా సౌరభము జగ మెల్ల వ్యాపించుగాక యను ఆశయమును వెల్లడించితిని. ఆమహాశయ మెన్నడేని నెరవేరునా యని విస్మయముచెందుచున్నాడను.

జాతీయముసల్మానులు

“జాతీయపక్షము వహించిన ముసల్మానుల సితి శోచనీయముగ నున్నది. భారతదేశైక్యతయందు వారు విశ్వాసము పూనియుండిరి. వారు ఇస్లాముమతమునెడ గాఢతరాభిమానము గలవారయ్యెను, తాము సర్వవిధముల భారతీయులై యున్నటుల భావించెడువారు. జాతీయత, మతము నను రెంటిమధ్యను

వైరుధ్యము లేదు. ఐనను వారు సంశయాస్పదులైపోయిరి. సత్యసంధులై నిలువబడువారుమాత్రమే నిరసాయులై వెలయగలుగుదురు.

“ప్రభుల్లభాబు, సురేశభాబు తూర్పుబెంగాలునకు చెంది నవా రైయుండియు అట్టితూర్పుబెంగాలులోని తమ సోదరులను నెడబాసి పశ్చిమబెంగాలులో ముక్తిప్రదపుల స్వీకరించుటల యను శంక బయలుదేరినది. వారు పశ్చిమబెంగాలులో నెందుకు సేవ లొనరింపదగదో గాకు తెలియుటలేదు. అందు మూలాన వారు స్వస్థానముల పరిత్యజించుచుండి రని అర్థము కాదు. నిజానికి వారెందురాష్ట్రములబంధుత్వమును బలపఱచువా రగుచున్నారు. ఎల్లెడల కీషనే చూచు నలవాటు కూడదు. ముసల్మాను లెల్లరును చెడువాడు కారు. అదేతీరున హిందువు లెల్లఱును చెడువారు కారు. దోషబుద్ధుల కితరులందు దోషములే గోచరించును. ఉత్తమదృష్టి నవలంబించి, నిర్భయులై యుంట యెల్లఱును నేను ప్రధానకర్తవ్యముగ నున్నది.

31. అహింస - స్వతంత్రభారతదేశము

“అనివార్యమగు స్వరక్షణధర్మ మని వాకొనుచు మానవ జాతి హింసను, యుద్ధములను సదా సమర్థించుచు వచ్చిరి. కలహమునకు కాలుదువ్వు దుండగుని హింసావర్తనమును అణించుటకు వానిదౌష్ట్యమును మించిన హింసాచర్యను ఆత్మరక్షణకు బూనునతడు చూపవలయు ననుట సులభమగు సూత్రము. ప్రపంచమం దెల్లెడలను, ఆసూత్రానుసారముగ

మానవులు యుద్ధసన్నాహముల గూర్చుకొనుటలో పోటీలుపడి వెట్టి పర్వలెత్తుచున్నారు. ఏనా డేస్థితియందు ప్రపంచము ఖడ్గములను విసరించివేసి నాగశృంగు చేబూనగల సర్వశాంతి దశకు చేరగల్గుదురో ఎవరికిని తెలియరాకున్నది. ఎయ్యది ఆత్మరక్షణోపాయమో యిప్పటికిని మానవుడు నిజముగా గ్రహింపజాలకున్నాడు.

“ ఐనను తా .ముపదేశించు ధర్మమును తా మాచరించిన పురుషశ్రేష్ఠులు, యథార్థమగు ఆత్మరక్షణోపాయము అప్రతీకారావలంబనమే యని బహువిస్పష్టముగా నిరూపించి యున్నారు. ఈమాటయందు విరోధాభాసము స్ఫురింపనగును. కాని యథార్థమునే ఆనుడి బోధించుచున్నది. హింస ప్రవర్ధన మగుటకు ప్రతిహింసాచరణమే ఆధారము. కలహమునకు కాలు దువ్వువాని దుశ్చర్యకు వెనుక సదా యొకయుద్దేశ్యము దాగి యుండును. వాడు సాధించుకోగోరు వాంఛితార మొకటి యుండును. స్వరక్షణకు బూనువాడు తనకు చేనినో వశము చేసి వేయవలయు నని కోరుచుండును. సరే, ఆత్మరక్షణ చేసికో వలసిన యతడు తనహృదయమును దిట్టపఱచుకొని, యిసుమంతయు లోబడకుండ నిశ్చయించుకొని, ఐనను తనపై బడవచ్చు వాని హింసాకార్యమునకు సమమగు హింసాచర్యనే పూనుకో వలయు ననెడు దుష్ప్రేరణను అణంచుకోగలుగునెడల, వానిపై బడవచ్చినవాడు వానిని శిక్షింపదలపడుట లాభకారి కాదనియు, ఆరీతిగా వానిని వంచ శక్యముకా దనియు అచిరకాలముననే గ్రహింపవలసినవా డగును. ఇందుకు బాధాసహన మవసర మునట సత్యము. నిష్కళంకమగు సహనదీక్ష అప్రతిహతమగు ఆత్మరక్షణోపాయ మగుట నిశ్చయము.

“అటుల అప్రతికారదీక్షపూని ఆత్మరక్షణకు గడంగినవాడు తనప్రాణము గోల్పోవునడల, వానిపూనిక ఆత్మరక్షణధర్మ మనిపించుకోగలదా యని యెవరేని శంకింపవచ్చును. ఏను క్రీస్తు తనప్రాణమును పోగొట్టుకొనినాడు. రోమకరాష్ట్రాధికారియే కృతకృత్యుడైనామగదా యని వాదింపనగును. అటులనుట సరిగాదు. అందు ఏసుక్రీస్తుదే విజయము. ప్రపంచ చరిత్రయే దానిని సంశయమున కెడములేకుండ రుజువుచేయుచున్నది. కార్యాచరణమున శరీరము భగ్నమై పోయిన నేమి? ఏను పూనిన అప్రతికారదీక్షవలన సమాజమున సహనప్రభావము అప్రతిహతమై జేజరిల్లనైనది.

“నరుడు ప్రాణము నర్పించుటమూలమున దానిప్రభావమును సుస్థిర మొనరింపజాలుట యనెడు యధార్థాత్మరక్షణోపాయమును లలితకళగా వ్యక్తులు అభ్యసించి ఆదర్శపురుషులై వెలసిరి. ఆ పద్ధతి విశాలమానవసంఘము లవలంబింపజాలు తెరగున సుపరిష్కృతము చేయబడియుండలేదు. భారతదేశమందలి సత్యాగ్రహోద్యమము ఆదిశగా నడిచినది గాని, అసమగ్రమై యొప్పినది. కావుననే హిందూముసల్మాను పోరాటములం దది తుదిని విఫలత గాంచివది.

ప్రొఫెసరు స్టూవర్టు నెల్సునుగారి సంశయమిది:—
 శాంతియుత మార్గములద్వారా కొంచెము హెచ్చు తగ్గుగా స్వాతంత్ర్యమును సాధింప జాలినభారతీయులు ఇప్పుడుచెలరేగుచున్న అంత ర్యుద్ధమును అదేమార్గము ననుసరించి అణచి వేయజాలకుండుటకు హేతు వేమి?

ఈ ప్రశ్న కడు నిశితమైనది. దీనికి నేను సమాధానము చెప్పవలసియున్నది. నేను సత్యాగ్రహ మనుకొనినది నిజముగా సత్యాగ్రహము కాదు. అది సాత్వికనిరోధము మాత్రమేయై యున్నది. సాత్వికనిరోధము దుర్బలురపాలిటి ఆయుధము. భారతీయులు మొన్నటివఱకు తమపై షరిపాలకులుగా నున్న వాని దౌర్జన్యరహితముగా నెదిరించునటుల నటించిన సమయమున, వారియెడ ద్వేషమును, క్రోధమును షహించియే యున్నారు. కావున వారినిరోధము దౌర్జన్యప్రేరితమైనదియేగాని, యెవరియందు తాము సత్యాగ్రహము నాధారము చేసికొని పరివర్తనమును కల్పింపవలసియుండిరో ఆటువంటి బ్రటిషువారియందలి మానవత్వమునెడ ఆదరిణచే ప్రేరితమైనది కాదు.

“ఇప్పు డా బ్రటిషువారు తమంతటతామే వెడలిపోవుచుండిరి గావున ఆబూటకపు సత్యాగ్రహము క్షణములో ముక్కలు చెక్కలై రాలిపోయినది. నేడు అధికారము పంచుకొను సమస్య బయలుదేరిన యీతరుణమున భారతజాతీయకాంగ్రెసు వారివలన నియమింపబడిన నిగ్రహమునకు భిన్నముగా మన హృదయములందు దాచుకొనియున్న దౌర్జన్యభావము మన నావహించి వేసి ఒండొరుల కుత్తుకలను నఱకకొనునటుల చేసినది. సాంఘికవిద్వేషరూపము దాల్చిన దౌర్జన్యబలమును పునీతము చేసి ఆయాప్రయోజనముల సాధించునిమిత్తము, నిర్మాణాత్మక మగు శాంతిమార్గములోనికి మరలింపగలుగుచో ఆయ్యది పరమ శుభసమయముగ నెన్నదగును.

౪2. యుద్ధ ప్రసక్తి

హిందూస్థాను, పాకిస్థానులు పరస్పరద్వేషములు పెంచుకొనునెడల అంతర్యుద్ధము సంభవించునేమో యను పరితాపముతో గాంధీజీ ఈక్రిందివిధమున వచించిరి :—

“నేను సర్వకాలసర్వావస్థలందును అహింసాతత్వాన్నే నమ్ముతాను. అందువలన నే నెన్నడును యుద్ధమునకు సమ్మతించజాలను. నేనే రాజ్యపాలన చేయునెడల, సైనికులుగాని, పోలీసులుగాని యుండనేయుండరు. ఈనాడు భారతప్రభుత్వము నాయధీనములో లేదు. నేను నా ప్రసంగాలలో సంభవములు కాగల విషయములగూర్చి సూచింతును.

“హిందూస్థానుపాకిస్థానులు పరస్పరచర్చలద్వారమున తమ వైరుధ్యాలవిషయములో ఒక సమాధానానికి రావలయును. అది సాధ్యపడనియెడల మధ్యవర్తిపరిష్కారమునకైనను ఉభయములు విధేయులు కావలయును. కాని పైరెండువిధానములను అంగీకరించక, తమలో నొకరు అక్రమమార్గము నవలంబించుచునుండినయెడల యుద్ధము అనివార్యమగును.

“నే నీసూచన చేయుటకు ప్రేరేపించిన షరిస్థితులను ప్రజలు తెలిసికొందురుగాక. ప్రజాభియేచనమును తమవశము చేసికొని యథేచ్ఛగా వర్తించుట తగినదియు, తాము న్యాయమును సాధించుటచేయెడల, ఆ బాధ్యతను పరిపాలకులకు విడిచి వేయవలయు ననియు నే ననేకపర్యాయములు ఫిల్లీలోని ప్రతి ప్రార్థనానంతరప్రసంగమునందును హెచ్చరించియున్నాను. ఆ హెచ్చరికతోపాటు ప్రజలు రాక్షసకార్యములు గావించుటకు

పాల్పడినయెడల సక్రమపరిపాలన మెటుల భగ్నమైపోవునో మఱియు వివేకముతో ఆలోచించినయెడల రాబోవు అనర్థము లెటువంటివి వాటిలునో తెలుపవలసివచ్చినది. మఱియును, అహింసామహిమలో నావిశ్వాసము అణుమాత్రమైనను తగ్గినటుల భావింపవలదు.

శ్రీఆచార్యకృపలాని యిట్లు విన్నవించుచున్నాడు :— పరస్పరము నిందారోపణలు, ప్రత్యారోపణములు చేసికొనుట వలన మన కెంతమాత్రమును ప్రయోజనముండదు. ఊణఊణము విచ్చలవిడిగా చెలరేగుచున్న హింస, విద్వేషము, అరాజక కృత్యము మొదలగునవి చేజిక్కిన స్వాతంత్ర్యమును వినాశము చేయును. ఆఘోరతరవిషసముద్రాలు ఎక్కడి వక్కడ నదృశ్యమైపోవుటకొఱకు సాహసముతో నుభయరాజ్యములవారు హృదయపూర్వకముగా తీవ్రప్రయత్నములు సాగించు టొక్కటియే మన ప్రస్తుతకర్తవ్యము.

“హిందూ, సిక్కు, ముస్లిమువర్గాలు మూడును మానవజాతికి తలవంపులు తెచ్చు భయంకరములగు నేరములను చేయుచుండెను. ఇట్టి మహాపాపకృత్యముల ఫలితములు భారతీయులను తరతరములుగా వీడింపక తొలగవలయు నని ఆశింతు మేని ఈమూడుమతసాంప్రదాయకసంఘములును దైవభీతి, మానవ ప్రేమ గలిగి సుహృద్భావము వహించి సత్కృత్యములు గావించు రేని అయ్యది సాధ్యము కాగలదు.

“దేశ హింసయు గాఢాంధకారమున మునిగిపోయినను, సుహృద్భావవిశ్వమానవప్రేమాదర్శమునెడల తన విశ్వాసము నణుమాత్రమైనను కోల్పోవక, దేశప్రజల చిత్తస్వాస్థ్యము

కొత్తకై నిరంతరము కృషి సలుపుచు, అత్యల్పసంఖ్యాకులుగా నున్న సుహృద్భావసంఘమునకు పురోగామియై నిలుచు మహాత్మాగాంధీజీతో మన మండలిమును సహకరించుట విధి. మన మండలిము చేరి ఆయనను ఇతోధికముగ శక్తిసంపన్నుని చేయుదుముగాక. నవకాలీ, బీహారు, కలకత్తాలలోవలె తక్కిన భారతదేశములోనితము ఆయన శాంతిసందేశము ఫలించ గలదు. ఈలోపున ఒండొరులు దూషించుకొనుటయు, ఎవరికి వారు వ్యక్తివర్గభాద్యతల నుపేక్షించుటయు తగదు. చేసిన నేరమును స్వల్పముగ నెంచి వాదనల సాగించుట వేటొకతీరున అత్యాచారము సలుపుట కాగలదు.”

33. నెహ్రూ ఉద్ఘాటన

“ఈదేశములోనున్న సర్వసంపత్తిని సమీకరించి ఒకసాంఘిక ప్రజాస్వామ్యమును నెలకొలుపుటయే ప్రభుత్వపరమావధి. లక్షలకొలది ప్రజలకు జీవనోపాధికి దగిన పనులు దొరకుటలేదు. అనువైన వ్యక్తులు దొరకక అనేకనిర్మాణకార్యములు ఆగిపోవు చున్నవి. ప్రతిపనికిని సరియైనవ్యక్తిని ఎన్నుకొనుటకు ప్రభుత్వమునకు అవకాశము కలుగవలయు నన్న దేశములో శాంతి యుండవలయును.

“హింస నామతానికి, నాఆదర్శానికి విరుద్ధము. మాత్యలవలన ఏకార్యమును సాధించలేము. బ్రిటిషువారితో జరిపిన పోరాటములో మన మెన్నడును హింసాప్రయోగము చేయలేదు. ప్రపంచములోని కెల్ల మహావ్యక్తియగు గాంధీమహాత్ముడు మనకు శాంతియుతమార్గముననే స్వరాజ్యమును సాధించిపెట్టి

నాడు. ఒకరి నొకరు హత్యచేసికొనుచు ఆయన సాధించిన విజయమును మీరు కళంకితము చేసివేసెదరా? దేశస్వాతంత్ర్యముకొఱకు ధైర్యసాహసములతో పోరాడిన వీరు లెందఱో పంజాబుఢిల్లీలలో మరణించుట విని నే నెంతయో ఆవేదన జెందుచున్నాను.

“బ్రిటిషువారిని తఱిమివేయుట కాంగ్రెసు ఆశయము కాదు. మనదేశపు ఆర్థికసౌభాగ్యము పెంపొందించి ప్రతివ్యక్తి జీవితమును సౌఖ్యమయము చేయుటకై కాంగ్రెసు తలపెట్టి యున్నది.

“విదేశముల ఆక్రమణసానమున అరాజకము, అల్లకల్లోలము సాపించవలయు నని కాంగ్రె సెన్నడు తలపెట్టలేదు. భారత దేశము అతిదరిద్రదేశము. ప్రజల కందఱకు దినమున కొకసారి యెనను చాలినంత తిండిపెట్టుటయే కష్టసాధ్యమైన పనిగా నున్నది. దేశమును పారిశ్రామికముగా నృద్ధికి తెచ్చి కొత్త ఆనకట్టలు కట్టి, ఎక్కువ భూమిని సాగుబడికిందకు తెచ్చి ప్రజల జీవనపరిమాణమును హెచ్చింపవలయునని కాంగ్రెసు కోరుచున్నది. కాని యీ మతకలహాలవలన ఆ ప్రణాళిక లన్నియు తారుమార్చై పోవుచున్నవి. దేశమును సౌభాగ్య వంతము చేయుట కుపయోగింపబడవలసిన ప్రభుత్వశక్తి కల్లోలముల నివారణచేయు ప్రయత్నముననే వినియోగపడుచున్నది.”

మ న క ర్త వ్య ము

మూడవభాగము

1. కాంగ్రెసుకర్తవ్యము (క్రమపరిచయము)

కాంగ్రెసుకర్తవ్యమునుగుఱించి, అనగా భారతీయుల మగు మనకర్తవ్యమునుగుఱించి గాంధీజీ పెక్కురీతుల బోధించి యున్నాడు. పత్రికలలో ప్రకటనలు చేసియున్నాడు. తన నడిగినవారి కెల్ల విసుగు, విరామము లేకుండ సలహాలిచ్చి యున్నాడు. ఇటీవల కాంగ్రెసుసంస్థయొక్క స్వరూపమును, లక్ష్యమును, సాధనావిధానములను మార్పుచేయుట అవసరమని నాయకులు గ్రహించిరి. ఇప్పటివఱకు కాంగ్రెసు గోత్రీకులు అవలంబించిన కార్యక్రమమునకు ప్రధానలక్ష్యము భారతదేశమును పరప్రభుత్వమునుండి విడిపించుట. అయ్యది సిద్ధించిన దనియే చెప్పవచ్చును. ప్రపంచ మంతయు భారతదేశము స్వతంత్ర మైవదనియు, సమస్త స్వతంత్రరాజసభలందును భారతప్రతినిధులు సర్వస్వతంత్రప్రభుత్వప్రతినిధులుగ గూర్చుండ నర్హులనియు అంగీకరించినది. ఇంతవఱకు భారతీయులు కృతకృత్యులైరి. ఇది యంతయు గాంధీజీప్రసాదమే. కావున ఎల్లఱు మహాత్ముని వినరణను దెలియ నాతురపడుట సహజము. గాంధీజీ కాంగ్రెసుయొక్క ప్రస్తుతపరిస్థితులను పరిశోధించి భావిస్వరూపమును, దాని పరమలక్ష్యమును క్లుప్తముగను, సమగ్రముగను నిరూపించుచు నొక సందేశమును భారతీయులకును, భారతీయులద్వారమున లోకమునకును ప్రక

టించియున్నాడు. 27-1-48 తేదీనా డొకవ్యాసమును రచించి హరిజనపత్రికకు బంపియున్నాడు. అందు కాంగ్రెసుకర్తవ్యము సువిదితము గావింపబడి యున్నది :—

మన రాజకీయప్రతిష్ఠాపనలలో నత్యంతపురాతనమైనది కాంగ్రెసు. అహింసామార్గము ననలంబించి పెక్కు పోరాటముల సలిపి కాంగ్రెసు దేశమునకు స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించిపెట్టినది. అటువంటి మహాసంస్థను సమసిపోనీడగదు. మనజాతి యంతరించినప్పుడే అదియు నంతరింపదగును. సచేతనమగు సంస సదా వికాసము నందుచుండవలయును. లేదా అది సమసిపోకతీరదు.

ఇప్పటికి కాంగ్రెసు రాజకీయస్వాతంత్ర్యమును సాధించినది. కాని ఆర్థికస్వాతంత్ర్యమును, సాంఘిక స్వాతంత్ర్యమును, సైనికస్వాతంత్ర్యమును ఇంకను సంపాదించవలసియేయున్నది. ఈస్వాతంత్ర్యములు రాజకీయస్వాతంత్ర్యముకన్న కష్టతరసాధ్యములు. ఏమన, ఇయ్యవి నిర్మాణాత్మక మైనవి. ఆడంబరప్రియుల దృష్టి నాకర్షించునవి కావు. ఉత్సాహజనకమైనవియు కావు, సర్వవ్యాపకము కాగల నిర్మాణాత్మకకార్యక్రమము కోటాను కోట జనముల శక్తిసామర్థ్యముల వినియోగమున కనకాశ మొసగగలిగియుండును. నిరాడంబరముగా, శాంతముగా జరుగవలసియుండును.

కాంగ్రెసు తనకు ప్రాతిపదికమును, అవసరమును నగు స్వాతంత్ర్యమునుమాత్రము గడించినది. కష్టపడి ప్రజాస్వామ్యమును సాధించు నుద్దమనమునందు, అనివార్యములగు కొన్ని ముఠీకి గుంటలను త్రవ్వకొనినది. అందుండి అవినీతి పుట్టుకొని వచ్చి

నది. పేరునకుమూత్రము ప్రజాధికారసమన్వితములును, ప్రజాను
మోదకములు నగు సంస్థలను సృష్టిచేసినది. పెరికివేయ దుస్సాధ్య
మగునట్టియు, చెత్తగ పెరిగినట్టియు ఈకలుపును తొలగించు
నుపాయ మేది? ఏన్నడును కోటికి మించియుండనట్టియు, సుల
భముగా గుర్తుపట్ట వీలుగానట్టియు విశిష్టసభ్యుల ఇప్పటి పట్టికను
రద్దుచేసివేయవలయును. ఎన్నడును తరుగనునది లేని కోట్లాది
పేరులుగల అజ్ఞాతసభ్యుల జాబితా కలదు. ఇకమీదట కాంగ్రెసు
సభ్యులజాబితాలోని పేర్లును, దేశములోని వోటరులజాబితాల
లోని స్త్రీపురుషులపేర్లును సమానము కావలసియుండును.
కృత్రిమపుపే రేదియు అందు జొరబడకుండను, న్యాయమగు
పే రేదియు విడిచివేయబడకుండను చూచుట కాంగ్రెసుకు
విధి. తన స్వంతపట్టికలో ఎప్పటికప్పుడు, తమకు విధింపబడు
పనిని నిర్వహించు కార్యకర్తల జాతీయసేవకుల వర్గ మొకటి
యుండవలయును. ప్రస్తుతము అట్టి కార్యకర్తలు ముఖ్యముగా
నగరవాసులనుండి తీసికోవలసియుండుట దేశముయొక్క దుర
దృష్టమే యగును. వీరిలో ననేకులను భారతదేశపు పల్లెలలో
అచ్చటి ప్రజలక్షేమముకొఱకై పనులు చేయ నియమింపవలసి
యుండును. ఈవర్గమును క్రమేనా గ్రామవాస్తవ్యులనుండి
పూర్తిచేయవలసియుండును.

ఈసేవకులు శాసనప్రకారము వోటరుల చేర్పు పనుల నిర్వహింపుచు, వోటరులకు సేవ లొనర్చువారుగా నుండగలరు. చాలమంది ప్రజలును సంఘములును వారియెడ నభిమానము జూపుచుండగలరు. వీరిలోని శ్రేష్ఠులగువారి ప్రాపును సంపాదించుకో జూచుచుందురు. దేశములో నడుగంటి పోవుచున్న తనప్రతిష్ఠను కాంగ్రెసు తిరిగి సంపాదించుకోగల్గును. వేఱు

మార్గము లేదు. ఇటీవలివఱకు కాంగ్రెసు తనకు తెలియకుండనే జాతీయసేవకవర్గముగ పరిగణన గాంచినది. 'ఖుదే ఖిస్త్ తార్' అనగా దైవసేవకగణముగా వెలసినది. ఇకమీదటను తాను దేవుని భటవర్గమే యనియు, అందుకు తీసిపోవుట లేదనియు తనకును, లోకమునకును చాటుకోగల్గును గాక.

అధికారప్రాభవమునకై అసహ్యముగా ప్రాకులాడునెడల హఠాత్తుగా నేదోయొకదినమున తనప్రతిష్ఠ తుడిచిపెట్టుకొని పోయినటుల గ్రహింపవలసిన దగును. నేడు దైవానుగ్రహము వలన కాంగ్రె సొక్కటే యేకైకఅధికారసమితిగా గణనగాంచుట లేదు. ఇటుల దూరస్థరంగము నొకదానినిమాత్రము నేను మీయెదుట ప్రదర్శించుచున్నాను. వయోధికులగు స్త్రీ పురుషు లందఱి దృష్టిలోను తమాగౌరవమును, ప్రతిష్ఠను పెంపొందించుకొనుటకొఱకై జాతీయసేవకు లేమి చేయవలసి యుండురో తెలుపుటకు దగిన ఆరోగ్యమును, అనకాశమును లభించినేని హరిజనపత్రికాముఖమున వివరింపప్రయత్నింతుగాక.

2. నిరశనదీక్ష

ఈపై వ్యాసమునుబట్టి మహాత్ముని మనస్సు పరితాపపడుచుండెనని తెలిసికొనగలము, భారతదేశమునకు స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించుటకును, అందు ప్రజాస్వామ్యపరిపాలనమును నెలకొలుపుటకును, సకలజనులును సమానగౌరవప్రతిష్ఠలు గలిగి సుఖజీవు లగునటుల పలువిధసంస్కరణల గావించుటకును అఖిల భారతకాంగ్రెసుపై బాధ్యత పెట్టి తదనుకూలముగు శిక్షణ నొసగుటకు గాంధీజీ యుద్యమించియుండెను. స్వాతంత్ర్యసమర కాలమున వనలేని త్యాగములు చేసిన కాంగ్రెసుగోత్రీకులు

స్వాతంత్ర్యము సిద్ధించగానే నీతిమాలి స్వైరవృత్తికి బూని స్వార్థ పీడితులైరి. కంచెయే చేను మేసినట్లైనది. జాతిమతవర్ణవర్ణ వైరములు పెచ్చుపెరిగి దేశము అల్లకల్లోలమున మునుంగ నయ్యెను. గాంధీజీ దిక్కుదోచక దైవముంగూర్చి మొఱలిడ సాగెను. 1948 సం. జనవరి 13 తేదీని మహాత్ముడు పూనిన నిరశనదీక్ష వానికి గత్యంతరము తోచకపోవుటచేతనే సుడీ!

ఢిల్లీలో మతకలహములు హద్దుమీరిపోవుచుండెను. అనుక్షణము కొట్లాటలు, దోపుడులు, ఇండ్లు తగులబెట్టుటలు, ఆడు వారిని ఎత్తుకొనిపోవుట, మగవారిని చంపుట, పసివారి ప్రాణములుతీయుట మున్నగు ఘోరాతిఘోరకృత్యములంగూర్చిన వార్తలే చెవిని బడుచుండెను. ఎంత కఠినాత్మునకైనను మనసు కలుగకపోదు. ఢిల్లీలో శాంతి యనునది శూన్యమయ్యెను. ఇక కరుణాజలధియగు గాంధీజీస్థితి వేటుగ చెప్పవలయునా? దిన దినము ప్రార్థనానంతరము తన యుపన్యాసములలో కడు దీనముగా ఆర్తులపక్షము పూని ప్రజలంగూర్చి విన్నపములు చేయుచునేయుండెను. ఫలము కాన్పింపలేదు. గాంధీజీకి తెలిసిన కార్యసాధనలలో తుట్టతుదిది, అమోఘమైనది నిరశనవ్రతము. తద్వారమున సర్వేశ్వరుడును, సర్వభూతాంతరాత్ముడును, పరమేశ్వరుడు నగు పరమాత్మును గుఱించి తాను పూనిన గాఢ తర తపస్సే అది!

మహాత్ముని వయస్సునుబట్టియు, వాని ఆరోగ్యస్థితినిబట్టియు మిత్రు లాతురపడుచుండిరి. అనేకులు స్వయముగ వచ్చి దీక్షను చాలించు డని బ్రతిమిలాడుచుండిరి. దూరమున నున్నవారు లేఖల వ్రాయుచుండిరి. తంతుల బంపుచుండిరి. దేశదేశముల

నుండి యుపవాసవ్రతము నుజ్జగింపుడను వేడుకోలులు లెక్కకు మించి వచ్చిపడుచుండెను. కొందఱు తీవ్రతర్కములు సాగించిరి. మహాత్ము డొకేరితిని ప్రత్యుత్తర మొసగుచుండెను:—
 “మీ ఆరాటము, మీ తర్కవాదము వ్యర్థము. మీరు నా మిత్రులే. మఱియును మహాదారులగు సుహృదులే. మీ ఆతురపాటు సహజము. నే నెంతయు మెచ్చుకొందును. కాని మీ వాదనలును, మీ అశాంతియు మీరు లోతుగా విచారించుటలే దని తెలుపుచున్నది. ... పురుషసాధ్యమగు సకలోపాయములను చేసిచూచితిని; నిరాశాహతుడ నైతిని. భగవంతుని యొశిలో తలనుదూర్చి మొఱిలిడ నిర్ణయించుకొంటిని. నా నిరశనదీక్షయొక్క లక్ష్యమును, అంతరార్థమును నిదియే. మీరు గజేంద్రమోక్షణకథను జదివి నేమ్మదిలో సమాలోచనము చేసితిరేని, నేను పూనిన దీక్ష యెట్టిదో మీ కర్థము కాగలదు. లోకమున చావుబ్రతుకులను నంటిపట్టుకొని మనము ప్రాకలాడుచుండునంతకాలము, మన మేదోయొక యుద్యమము నిమిత్తముమాత్రమే ప్రాణము నిలుపుకొన వలసి యుండు నని యర్థము. ‘నీవు జీవించియుంటివా గట్టిగ శ్రమ పడి పనిచేయుము’ అనెడు నుడి కడు రమ్యమైనది. అందొక అగాధమగు రహస్య మిమిడియున్నది. అటుల శ్రమపడి చేయు పని నిష్కామప్రేరిత మైనదిగా నుండవలయును.

నిరశనదీక్ష మాను డను మీ సలహాను నే నెందులకు అంగీకరింప జాలకుంటినో మీ కిప్పు డర్థమై యుండును. భగవంతుడే నానిరశనవ్రతమును నిశ్చయించినాడు. అతడే దీనిని అంతమొందింపగలడు. అదియు వాని యిచ్చానుసారమే జరుగును. ఈలోపుగా ఆదేవుడే నాప్రాణములను నిలుపుగాక !

రాల్పుగాక ! అంతయు సమముగా మేలుకొఱకే జరుగును. తదనుగుణ్యముగా మనము నడుచుకొనవలసియుండును. అటుల విశ్వాస ముంచుటే ధర్మము.

‘ సాహసచర్యయేగాని, విలాపము వలదు ’ అనునది మన ప్రమాణవచనముగా నుండవలయును... .. నేను నాయుపవాసమును వైద్యుల సలహా నడిగి ప్రారంభించియుండలేదు. వారు గొప్ప సమర్థులే కానోపును... ..

నాకు ఏ కైకమార్గదర్శి, నియామకుడు, అల భగవంతుడే ! ఆయన సర్వశక్తిమంతుడు ; ఎన్నడు పొరబడువాడు కాడు. ఈనాదుర్బలతనువుతో వాని కేమేని ప్రయోజనము కలదేని, నైద్యనిపుణులగు స్త్రీపురుషు లెట్టి నిదానములు చేసిన నేమి, దీని నతడు కాపాడగలడు. నేను వానిచేతిలో నున్నాడను. నే నొకవేళ తెప్పరిలి బ్రతికినను, మరణముంగూర్చిగాని, యేదేని శాశ్వతాపకారము కలుగునేమో యనిగాని భీతిలువాడ గానని చెప్పచో మీరు నన్ను విశ్వసింపగల రని నాయాశ.

భారతదేశమున ఏయితరసంస్థలందుగాని, పాకిస్తానునందు గాని తమచుట్టును పెనుమంటలు రేగినప్పటికిని, తేగిపోజాల నంత బలతమమైన స్నేహబంధమును ఢిల్లీలోని హిందూముస ల్మానుశిఖు లెల్లఱును సమకూర్చుకొనినయెడల మాటమాత్ర మునకైనను నాప్రతిజ్ఞ చెల్లినట్లే యగును.

వేటొకసందర్భమున గాంధీజీ యిట్లనిరి :—

నాకు ముసల్మానులపైననే అభిమానము గలదనియు, నేను ఉపవాసదీక్ష బూనుట అందుమూలములనే యనియు, కొందఱు

నన్ను హేళన చేయుచున్నారు. వారిమాట అర్థమైనదే. ప్రతి వాడును చేయవలసియేయుండుతీరున, నాజీవితకాలమం దంతటను అల్పసంఖ్యాకులయు, అర్హులయు పక్షమున నిలుచువాడనే.... తమహిందూశిఖుసోదరుల పక్షము పూని ముసల్మానులు నిలబడజాలునటుల చేయుట కుద్యమింపబడిన దనెడు భావమున నాయుపవాసక్రతిన ఆముసల్మానులయెడనే నేను చూపు ఆక్షేపణయు కాగలదు. ఈనిరశనదీక్షసందర్భములో నాహిందూశిఖుసోదరులకు తీసిపోకుండ నాముసల్మానుసోదరులును పాటుపడవలసినవారే యగుదురు....”

ఇటుల తా నుపవాసదీక్ష బూనుట యేయొక్కనిని గాని, యేయొక్కసంఘమునుగాని, వర్గమునుగాని నిరూపించి యాక్షేపించుకొఱకైన పని కాదనియు, భారతీయు లెల్లఱు పూర్ణసఖ్యతను పునఃసంస్థాపించుకొనునటుల ప్రేరేపించునిమిత్తమే జరిగిన దనియు గాంధీజీ సుస్పష్టము చేసియున్నారు. కాని హిందువులపైని పక్షపాతబుద్ధితో బూనబడినదని యాక్షేపించు ముసల్మానులును, ముసల్మానులపైని పక్షపాతబుద్ధితో పూనబడినది యాక్షేపించు హిందువులును లేకపోలేదు.

౪. ఢిల్లీనాయకుల ప్రమాణములు

గాంధీజీనిరశనవృత్తము సాగినకొలదిని వారి ఆరోగ్యముం గూర్చి భయోత్పాతము లేర్పడుచుండెను. ఐనను మహాత్ముడు చలింప డయ్యెను. వాని యుత్సాహము మొక్కవోదయ్యెను. ప్రాణాపాయము వాటిలు నని దిగులుచెందుచు ననేకులు మహాత్ముని వ్రతము చాలించుడని ప్రార్థింపసాగిరి. కాని మహాత్ముడు వారికి మహోపదేశముల గావించుచుండెను.

సృష్టక యెట్టిదో గిట్టుటయు నట్టి సహజసంఘటనయే. సకల జీవులును మరణింపక తీరదు. మన కన్న ధర్మసాధనములలో మొదటిదగు తనువు ధన్యత గాంచునటుల ధర్మనిర్వహణమున చది జీర్ణించిపోవుట సంతసప్రదము కావలయు ననుచు ప్రసంగించుచుండెను.

గాంధీజీ కృశించి పోవుచున్నాడనువార్త దశదిశలను ప్రపంచమున బ్రాకినది. సమస్తభూప్రజయు ఆత్మరపాటుతో నేను ఒరుగునో యని ఢిల్లీవైపునకు చెవుల ద్రిప్పి నిరంతరాయముగ రేడియోవిచారణల చేయ మొదలిడిరి. స్వదేశ విదేశ వార్తాపత్రిక లన్నియు వానికే ప్రాధాన్యము నొసగి యాందోళన సాగించెను. ఢిల్లీలోని అన్ని పక్షముల నాయకులును తహతహపడుచుండిరి. ఉపవాసవిరమణమునుగూర్చి యొత్తిడి చేయుచుండిరి. సర్వపక్షశాంతిసంఘము నొకదానిని నెలకొలిపిరి. తమలో తాము వైరముల మాని సఖ్యతతో మెలంగగల మని వాగ్దానముల చేయనాగిరి. మహాత్ము డంతట సప్తాంగములతోగూడిన ప్రతిజ్ఞాప్రతము నొకదానిని వారి కిచ్చి తమకు సమ్మత మగునేని దానిపైని సంతకములు చేయుడని తెలిపెను. ఆ నాయకులు తమలో తాము సంప్రదించుకొని మహానందముతో దానిపైని సంతకములు చేసి తెచ్చి గాంధీజీకి సమర్పించిరి.

ఆప్రతిజ్ఞా పత్ర మిది:—

1. హిందువులు, ముస్లాములు, శిఖులు, తదితరసంఘముల వారును ఢిల్లీలో పూర్వరీతిని నోదరులవలె పూర్ణసఖ్యభావముతో జీవించుట మా హృదయపూర్వకవాంఛితార్థ మని

ప్రకటింపగోరుచున్నాము. మఱియు ముసల్మానుల ప్రాణములను, సొత్తును మతవిశ్వాసములను గాపాడుదు మనియు, ఢిల్లీలో నిటీవల జరిగియున్న సంఘటనల బోలునవి యికమీదట జరుగబో వనియు ప్రమాణము చేయుచున్నాము.

2. 'ఖ్వజా కుటబ్ ఉద్దీన్ మాజారు' తిరుణాళ్ళు యధా ప్రకారము ఈ యేడును జరుపబడు నని గాంధీజీకి హామీ యిచ్చుచున్నాము.

3. సజ్జీమండి, కరోల్బాగు, హార్గండ్ మున్నగు ప్రదేశ శములందు వెనుకటివలెనే ముసల్మానులు నిరపాయముగా తిరుగగల్గుదురు.

4. ముసల్మానులచే విడిచివేయబడి హిందువులచేతను శిఖులచేతను ఆక్రమించుకొనబడిన మసీదులు ముసల్మానులకు మఱల స్వాధీనముచేయబడును. ముసల్మానులకొఱకై ప్రత్యేకింపబడియున్న ప్రదేశములు బలాత్కారముగా ఆక్రమించుకొనబడవు.

5. ఢిల్లీనుండి ప్రవాసము పోయియున్న ముసల్మానులు ఇక్కడికి తిరిగివచ్చివేయ నిచ్చగింతురేని, ఏలాటి అభ్యంతరములు నుండవు. ముస్మాను లిక్కడ తమతమ వ్యాపారములను యధాప్రకారము సాగించుకొగల్గుదురు.

6. ఈకార్యము లన్నియు పోలీసువారియొక్కగాని, మిలిటరీవారలయొక్కగాని ప్రమేయము లేకుండ మాస్వంత ప్రయత్నములద్వారా సాధింపబడు నని ధృవపఱచుచున్నాము.

7. మాపైని విశ్వాసముంచి నిరశనవ్రతమును విరమించి యథాప్రకారము నాయకత్వము వహించి మమ్ము నడుపు చుండు డని గాంధీమహాత్ముని వేడుకొనుచున్నాము.

ఈప్రమాణవ్రతమును చూచుటతోడనే గాంధీజీ ముసల్తాను పక్షపాతి యైపోయి, వారికి సకలసదుపాయములను సమకూర్చుచు సర్వవిధముల హిందువులను అధోగతికి బడదోసి, శిఖుల నణించివేయు పన్నాగము పూనెనని అలసమతులకు తోచు టబ్బురము కాదు. ఐనను లోతునకు దిగి విచారణచేయు వారికి శిల్లీపరిస్థితులు చక్కబడుచుటకు తాత్కాలికముగ న దొక్కటే మార్గమని తెలియగలదు. శిల్లీపరిస్థితి చక్కబడు నెడల భారతదేశపరిస్థితులు వానియంతనవియే చక్కబడగలవు.

4. వ్రతవిరమణము

ఒకముసల్తానునాయకాగ్రణి నారింజరసమును సమర్పింపగా స్వీకరించి గాంధీమహాత్ముడు తన నిరశనవ్రతమును జనవరి పదునెనిమిదవ తేదీనాడు చాలించినాడు. అప్పటికి సరిగ మధ్యాహ్నము పంజెండుగంటల నలుబదియైదు నిమిషము లైనది. శిల్లీప్రజల హృదయములనుండి కొండంత బరువు దిగి పోయినది. ఈసంతోషవార్త భారతదేశమునం దంతటనేగాక సకలదేశదేశాంతరములకును, మూలమూలములకును గొనిపోయి ఆకాశవాణి మారుమోగించినది. భూమండల మన్నిదేశల నుండి అభినందనవర్షధార లవ్వారిగ వచ్చిపడినవి. భారతభూమి ధన్యత గాంచిన టైనది.

నిరశనవ్రత సమాప్తికి పూర్వము, సర్వజాతిమతసంఘ వర్గప్రాతినిధ్యము వహింపగల నాయకులు సంతకములు చేసి

యచ్చిన ప్రమాణపత్రమును జూడ గాంధీజీకన్నులు ఆనంద బాష్పపూరితము లైనవి. శరీరమెల్ల కరుణారసపూరిత మైనది. ఢిల్లీలోని హిందూముసల్మాను శిఖుపౌరులును, కాండిశీకులును సోదరప్రేమతో ఒండొరులను తమగృహముల కాహ్వానించి ఫలప్రదానములతో సత్కరించుకొని రను వార్త వానిని తృప్తిపఱచినది. తనదాపున జేరియున్న నూర్గురునాయకులను వీక్షించి నెమ్మదిగ మహాత్ము డిటుల పలికెను:— నే నర్పించిన దానికంటె మీరు హెచ్చుగేనే యొసగియున్నారు. ఐనను ఢిల్లీలోమాత్రమే సాంఘికశాంతిని కాపాడుటకు మీరు బాధ్యులగుదురనియు, మఱియితరస్థలములం దేమి సంఘటిలినను మీ కేమియు బాధ్యత లేదనియు మీవచనముల కర్థ మగునని భావించురా మీ రిప్పుడు పూనెద మనిన బాధ్యత కంతగా విలువ యుండదు. మఱియు నే నిప్పుడు నిరశనవీక్షను విడిచి వేయుట గొప్ప పొరబాటగునని నాయభిప్రాయము. ఏదో యొకనాడు హఠాత్తుగా మీరును నటులనే గ్రహింపగలరు. ఉదాహరణకు పత్రికలలో ప్రకటింపబడిన అలహాబాదు సంఘటనలవిషయము గాంచుడు. రాష్ట్రీయసేవాసంఘసభ్యులును హిందూమహాసభాసభ్యులును గూడ ఈప్రమాణపత్రముమీద సంతకములు చేసినవారిలో కలరు. వారు చెప్పమాటలు విశ్వసనీయము లగునెడల, ఢిల్లీవెలుపల జరుగు ఘోరతెఱోన్మాద చేష్టలంగూర్చి నిర్లక్ష్యముగ నుండజాలరు. వారటుల నుదాసీనులగుదురా, వారు దైవమునే మోసగించ నెంచినవారగుదురు. ఈఢిల్లీనగరము ఇండియనుయూనియనుకు కేంద్రము. మీ రాఢిల్లీలో ప్రముఖులు. భారతభూమిలో నెచ్చట నుండినను హిందువులు, ముసల్మానులు, సిక్కులు నెల్లఱు సోదరులే యని

గ్రహించునటుల చేయజాలరేని (యింశియనుయూనియను పాక్టీ సానములను) మీఅధినివేశములు రెండును అనర్థములపాలే యగును. మీరు పరస్పరము కీచులాడుకొనుచుండునెడల హిందూసానమున కేమి మూఁడునో యెఱుంగుదురా ?

(గాంధిజీ యిటుల బలుకునప్పుడు ఆసంకల్పమే దుర్భరము కాగా గద్దదకంతుడై మాటాడ లేకపోయెను. ఆయన నెమ్మదిగా పలికిన మాటలను సుశీలానాయకును, ప్యారీలాలును అందఱికి వినవచ్చునటుల అనువదించిరి.)

మీహృదయముల నిష్ఠుడే పరిశోధించుకొనుడు. పిమ్మట పరితాపపడు పని చేయకుడు. గొప్పధైర్యసాహసముల జూప వలసియుందురు. మీ ప్రమాణపత్రముయొక్క అంతరార్థమును పునః స్మరింపుడు. ఫిల్లీలో నెలకొనిన శాంతి దేశమునం జెల్లెడలను నెలకొనవలయును. ఈలక్ష్యము ఒక్కదినములో సాధింప జాలునది కాదు. ఇట్లనుటచేత, గతకాలమున సైతానున కభిముఖముగా నడచి రనియు, ఇప్పుడు మారి దైవమున కభిముఖముగా నడువనుండీరనియు అర్థము కాదు. నేను మీయెదుట తెలిపినదానిని హృదయపూర్వకముగా మీరింద తామోదింప జాలనిచో లేక అంతపని చేయుట మీ కలవిగాని కార్యమని భావించుచో, మీరు విస్పృహముగా నాకు చెప్పివేయుడు.

హిందూసానము హిందువులదిమాత్రమే యనియు, అందు ముసల్మానులకు తావు లేదనియు వాదించుటను మించిన దోష ముండబోదు. మఱియు పాక్టీసానము ముసల్మానులది మాత్రమేయనియు, అందుహిందువులకును, సిక్కులకునుసానము లేదనియు వాదించుటను మించిన దోషమును నుండబోదు.

ఇక కాందీశీకులకు నేను తెలుపున దిది:—

ఢిల్లీలోని పరిసితులను నేను తెలివినతీరున సరిచేయునెడల, పాకిస్థానులోకూడ పరిసితులు బాగుపడుటకును అదియే సాధన మగును. తొందఱపడి నేను నిరశనదీక్షను మానుటలో నన్ను నేను మోసగించుకొంటిననిగాని, మీరు నన్ను మోసగించిరిని గాని, నే నెప్పుడు గ్రహించినను మఱల ప్రాయోపవేశము పూనుటకు లేశమైనను వెనుదీయబోను. కాబట్టి మీరు పూర్ణ విచక్షణతో నిప్పుడే విచారించుకొనుడు. నూటికి నూరుపాళ్ళు నిష్కపటముగా వర్తించుడు.

5. ముసల్మానులకు సలహా

తదుపరి తనదాపున జేరియున్న ముసల్మాను ప్రతినిధుల నుద్దేశించి తాను నిరశనదీక్షను విడిచివేయుటకు దగినంతగా ఢిల్లీపరిసితులు చక్కబడె నని వారికి తృప్తిగలిగినదా యని గాంధీజీ ప్రత్యేకముగా విచారించినాడు. భారతదేశమును వారు తమ మాతృభూమిగా పాటించు రనుటలో సంశయ ముండునా యని ప్రశ్నించినాడు. సంశయ ముండియు విధిలేక హిందువులతో కలిసి జీవించుచు, అవకాశము చిక్కినతోడనే విడిపో గోరుదురా యని యడిగెను. ఆటువంటి సంశయమున కవకాశము లేదనియే తా నాశించుచున్నా ననెను. అదేతీరున ముసల్మానులు యవను లనియు, అసురు లనియు, తత్కారణ మున దైవసాక్షాత్కారమున కనర్హు లనియు నమ్మి హిందు వెవండైన నున్నచో అతడు దైవదూషకు డగుననియు, ఆనాటి ప్రమాణపత్రముపైని సంతకము పెట్టుట కనర్హు డగుననియు నొక్క వక్కాణించియున్నాడు.

మఱల గాంధీజీ యిట్లనిరి:—

పాపానుండి యొక ముసల్మానుమిత్రుడు నా కొక పుస్తకమును ప్రేమపురస్కరముగా బంపియున్నాడు. ఆగ్రంథకర్త హిందువులు అనగా కాఫరులు విషపుపురుగులకన్న అధములనియు, కావున హతమార్చదగినవా రనియు ఖురాను తెలుపుచున్నదని వ్రాసినాడు. అటుల హిందువుల హతముచేయుటలో ఎటువంటి దౌర్జన్యమునైనను, మోసమునైనను చేసినయెడల పాపము లేకపోగా, అల్లాహ్ పట్టిలో అదెంతయు పుణ్యకార్యమగునట! దైవభక్తిగల ముసల్మాను లెవరును నిట్టిది మతభోధ యని అంగీకరింప రనియు, అటువంటిభావమునెడ సానుభూతి చూపనియు నాయభిప్రాయము. హిందువులు బొమ్మల పూజించువారని కొందఱు ఈనడింతురు. కాని వారు పూజించునది రాతిబొమ్మను కాదు. ఆంతర్యమున పతిగుదైవమునే! ఆ దైవములేని యొక్కనలుసైనను లేదు. ఏ భక్తుడైనను రాతిలో దైవమును దర్శింప జాలునెడల అది దూష్టమన నర్హముకాదు. ఒకవేళ వానివిశ్వాసము భ్రాంతిజనకమనినను, ఆతని భ్రాంతిఫలము నతడే యచుభవించునుగాని యితరులకు హానికరము కాదు. పరుల మతవిశ్వాసములను, మతసాధనలను తెలిసికొనుటకును, మెచ్చుకొనుటకును ఉదారభావనాశక్తియు, విశాలదృష్టియు అవసరము లగును. ముసల్మానుల ఖురానునుగాని, సిక్కుల గ్రంథసాహిత్యముగాని దైవభావముతో జూచువిషయమునను ఈసూత్రమేలనువర్తించును.

6. నాయకుల ప్రసంగములు

గాంధీజీ ప్రసంగానంతరము మాలానా అబ్దుల్ కలాం ఆజాదుగారు “సాంఘికశాంతిభద్రతల విషయములో ఢిల్లీ ప్రజాప్రతినిధులే హామీపడ నర్హులు. పార్లమెంటు ముసల్మాను మిత్రుడు వ్రాసినను వాక్యములు ఇస్లామామతమున కవమానకరము లని నేను నొక్కివక్కాణింపగలను. సర్వ మానవజాతియు, జాతిమతవర్గవివక్షత లేకుండ సోదరులగుదు రని ఖురాను బోధించుచున్నది.” అనుచు కొన్ని ఖురాను వాక్యముల పఠించి నిదర్శములను జూపిరి. గాంధీజీకి సంబంధించిన పుస్తకములోని వాక్యములు నేడు కొందఱు ప్రజలను పట్టి పీడించుచున్న మతోన్మాదదురావేశఫలమును మాత్రము రుజువుచేయు ననిరి.

మాలానా హిష్టూరు రహమాన్ సాహెబుగారు తన ముసల్మానుసోదరులు భారతభూమిని తమ మాతృదేశము కాదను కొనుట గాని, పూర్ణమును, అవిచ్ఛిన్నమును నగు తమభక్తికి లక్ష్యముగ నెంచకుండుటగాని, గత్యంతరములేక తామందు నివసించుచున్నా మనుకొనుటగాని ఎంతయు గర్హ్యమనిరి. భారత జాతీయోద్యమములలో గడచిన ముప్పదియేండ్లనుండి తమవారు పాల్గొనుచు నలిపిన సేవయే ఆరీతి దురారోపణలను ఖండింప జాలు ననిరి. ఇటీవల ఢిల్లీలో నల్లరులు చెలరేగినప్పుడు, అందొకానొకసందర్భమున ముసల్మానులను ఢిల్లీవెలుపల నొక ప్రత్యేకస్థలమునకు జేర్చి భద్రముగ కాపాడుదు మని తన తొడికాంగ్రెసుమిత్రులును, దేశారాధకులును తెలిపిన సందర్భమున ముసల్మాను లాసదుపాయమును నిరాకరించి,

పోలీసువారి సాహాయ్యమునుసయితము అంగీకరింపక అల్లా
మీదనే భారమువైచి ఢిల్లీలోనే నిలిచిపోవుట వారి అభిప్రాయ
మునకు నిదర్శనముగదా యనిరి.

ఇంకను కొందఱునాయకులు సందర్భోచితముగ గావించిన
ప్రసంగములయందు గాంధీజీ నిశనవృత్తారంభ మైనపిమ్మట
ఢిల్లీలోను, హిందుస్థానుపాకీస్థానములందును పెక్కుచోట్ల గొప్ప
మార్పు కలిగిన దనిరి. అన్నిమతముల ప్రతినిధులును వంద
మందికిపైగా, గాంధీజీనిరశనవృత్తసమాప్తికి అదను వచ్చెనని
నిర్ణయించిరి. మఱాలానా సా సాబుగా రందిచ్చిన నారింజరస
మునుగ్రోలి వ్రతసమాప్తి గావించిన మహాత్ముని ఎల్లఱు
నభినందించిరి.

దీక్షావిరమణానంతరము గాంధీజీ యటుల బలికీరి :—

ఇయ్యది నా కెంతయు నానందప్రదమగు సమయము.
సిక్కుగురునగు గోవిందసింగుయొక్క జన్మదిన మిది. ఈదిన
మున నాదీక్ష ఫలించుట సంతోషదాయకము. ఢిల్లీపౌరులేగాక
పాకిస్థానునుండి వచ్చియున్న కాందిశీకులు, ముత్తులు మొద
లగు ప్రభుత్వోద్యోగులు, నాయకవాసపుదినములలో నాపైని
వర్షించిన కరుణారసమును విస్మరింపజాలను. కలకత్తాయందు
నిటులనే జరిగియున్నది. అందఱియెడ మైత్రి గలిగియుండి యెవరి
మీదను శత్రుభావము లేక జీవించుట ఉత్తమధర్మము.
కొందఱు మంచివారును, కొందరు చెడ్డవారును అన్నిసంఘము
లందు నుందురు. దోషులయెడసయితము మనలో స్నేహభావ
మమరియుండవలెను. ముస్లిములు ప్రపంచమం దెల్లెడల కలరు.
నా రందఱియెడ సుహృద్భావముతో మొగదలచు పాకిస్థా

సపుముసల్మానులు హిందూస్థానపుముసల్మానులయెడను మిత్ర భావము నేల చూపరాదు? అటులకానిచో ప్రపంచమందలి ముసల్మాను లందఱును పాకిస్తానపుముసల్మానులకు విరోధులే యగుదురుగదా ! లోకములోని యెల్లటియెడ స్నేహభావము కలిగియుండగోరు భారతీయులు హిందూస్థానమున దలి ముసల్మానులతోడను స్నేహము నెఱపవలయునుగదా. అటుల గానిచో హిందూస్థానుపాక్కిస్తానులు రెండును చెడును. విదేశ పరిపాలనము తిరిగి వచ్చిపడగలదు. తా మందఱు సోదరులవలె బ్రతుకుదు మనియు, తమలో తాము పోరాటములకు దిగ మనియు, ఢిల్లీలోని అన్నిమతముల వారును, పాక్కిస్తానపు కాంది శీకులును నా కథయ మిచ్చియుంటిరి. చాల మంచిసంగతి.

అందఱు సహకరించనియెడల నేను నిరశనప్రతమును చాలించుట వ్యర్థమగును. ఢిల్లీలో సంభవమైన యీసాంఘికమైత్రి భారతదేశమందెల్లడలను సంభవమే కాగలదు. అంతట ప్రపంచ శాంతి యేర్పడును. సైతానుకు ఉద్వాసన చెప్పి దైవము నాహ్వానించి హృదయవీరమున ప్రతిష్ఠించుడు. హిందువులు సిక్కులు ఖురానును, ముసల్మానులు గీతను గ్రంథసాహెబును చదువుట మంచిది. ఆచరివినదానిని అర్థముచేసికోవలయును. సర్వమతములయెడను సమానాదరణను చూపవలయును.

నేను విగ్రహపూజకుడను కాను. కాని అట్టివారియెడ నాకు అసహనభావము లేదు. సర్వత్ర వెలయు దేవుని కొండఱు విగ్రహమున దర్శింతురు. అది తప్పగుచో గీతలోను, ఖురాను లోను, గ్రంథసాహెబులోను నున్నా డనుకొనుటయు తప్పే. అదిగూ విగ్రహారాధనమేగదా ! సహనమును ఆదరణ

భావమును అలవటచుకొనునెడల సమస్త ప్రజలనుండియు మనము జ్ఞానము నార్జింపగల్గుదుము. అప్పుడు మీ రందఱు సాంఘిక భేదములను విస్మరించి శాంతితోడను, మైత్రితోడను కలిసి మెలిసి జీవింపగల్గుదురు. అప్పుడు పవ్విడిపోవుచున్న శైలలో నుండి స్త్రీపురుషులు దైహిక శోసిపాపవేయబడునంతటి లజ్జా కరమహార్యములు సంఘటించజాలవు.

నేను సత్యము పేరిట నిరశనశమును పూనితిని. సత్యము యొక్క పర్యాయనామమే భగవంతుడు. ఈపే రందఱును పరిచయమైపదియే. సజీవమగు సత్యము కొఱవడినచోట దేవుడు లేడు. కదా ! దేవునిపేరిటనే మనము దబ్బుబలాడచుంటిమి. దోషులా? నిర్దోషులా? యను విచక్షణ లేకుండ పురుషులను, స్త్రీలను, బిడ్డలను, పసికూనలను సయితము హత్యచేయపాల్పడుచుంటిమి. స్త్రీల నపహరించుచుంటిమి ! బలాత్కారముగ మతాంతరుల గావింపుచుంటిమి. లవలేశము సిగ్గనుమాటలేకుండ నిట్టిపనుల చేయుచుంటిమి. యధార్థముగా నెవరేని నిట్టిపనులను సత్యముపేరిట చేయగల్గుట నేనెఱుఁగును. సత్యము నాపెదవులపై తాండవించుచుండ నిరశనదీక్షను ముగించితిని. సోదరప్రజల వ్యాకులము నాకు భరింపరాని దైనది. రాష్ట్రప్రతి రాజేంద్ర బాబు హిందువులకును, శిఖులకును, ముస్లమానులకును ప్రతి నిధులగువారిని, పంజాబుసరహద్దుస్థిధురాష్ట్రములనుండి వచ్చిన కాందిశీకుల ప్రతినిధులను నూరుమందిని తోడ్కొనివచ్చినాడు. ఈసమిష్టిప్రతినిధిసమావేశములో జాహీద్ హుస్సేనునాహెబు, పాకిస్తానుహైకమిషనరు, ఢిల్లీచీఫ్సుకమిషనరు, డెప్యూటీకమిషనరు, ఆజాద్ హింద్ ఫౌజుకు వ్రాతనిధ్యము వహించు షానవాజ్జను చేరియున్నారు. అటు శిలాప్రతిమనుబోలి నెహ్రూపంజీతుడు

అసీనుడై యున్నాడు. మాతానాపాపాబును నిట నున్నాడు. ఈ పృథివిధు లండఱిచేతను సంతకములు చేయబడి తమ నింకను వ్యధపెట్టక నానిరళనదీక్షును చాలించు మని అర్థించు ప్రమాణపత్రమును రాజేంద్రబాబు చదివి వినిపించినాడు. పాకి స్థానునుండియు, అటులనే చేయుమని యితరస్థలములనుండియు తంతివార్తలమీద తంతివార్తలుగా వచ్చిపడుచున్నవి. ఇంత మంది సుహృదుల సలహాను కాదనజాలనుగదా! ఏమి రానున్నను సరియే, హిందువులు, ముసల్మానులు, శిఖ్కులు, క్రైస్తవులు, పారశీలు, యూదులు మున్నగువాఁలమధ్య మైత్రి నిలుపుకొందు మనియు, ఎన్నడును భగ్నము కాసీయ మనియు మీరు చేయుప్రమాణమును నేను త్రోసిపుచ్చజాలను.

పిచ్చిగా నటనలను సాగించు నిక్కాలమున, ఈలాటి ఫలితార్థమును ఇంతస్వల్పకాలమున సాధింపగల మనెడు పేరాశతో నిటువంటి యుపవాసవ్రతముల నెవరును పూనదగ దని నా మందలింపు. ఎవరేని అటుల చేయుదురా, హతాశులయ్యెదరు. ప్రాచీనమును, అప్రతిహతమును నగు నొక పవిత్రోద్యమమునకు అపచారము కూర్చినవా రగుదురు. దుస్సాధ్యములగు అర్హతలు కెండు యిందు కవసరములై యున్నవి. భగవంతునియెడ సజీవమగు విశ్వాసము, మఱియు వానినుండి వచ్చు ఆదేశము. మూడవదానికి నొండు వీని చేర్చుటకు కుతూహలపడుచున్నాను. ఈ మూడవది అంత అవసరము కాకపోవచ్చును. పూనిన నిరళనదీక్ష ధర్మసమ్మతమును, సమయోచితమును, న్యాయమగు నొకయుద్యమముకొఱకై ప్రేరేపింపబడినదియు నైనప్పుడే, అయ్యది ఆంతర్యమునుండి వచ్చు భగవదాదేశముగా దానిని నిరూపించవలయును. కావున,

అందుకొఱకు చిరకాలము ఆయత్తపడుచుండుటయు అగత్యమని తేలుచు. ఎవరుగాని అలసభావముతో అటువంటి దీక్షకు పూనకుండుగాక.

7. దైవాసురశక్తులు

ఇటుల శుభాకాంక్షలతో ముగింపునకు వచ్చిన గాంధీజీ నిరశనవ్రతము అనేకసత్సలముల నొసగినది. సత్యఅహింసల మహిమను లోకమునకు చాటినది. దైవశక్తిప్రతాపమును పలువురు గుర్తింపగల్గిరి. సర్వమును పురుషుని యధీనమునందే యున్నదని వాదించువారు పురుషప్రయత్నమునకు దైవము నోడు కావలయునని గ్రహించిరి. గాంధీజీ యెన్నెన్ని ఘన కార్యముల సాధించినను నవెల్ల తనలో నుంసిన యొకానొక మహాశక్తిమహిమ సాధించినవేగాని యల్పుడగు తాను సాధించినవి కావని నిరంతరము పలుకుచుండెను. తనపనియెల్ల ఆశక్తిచేతితో నుపకరణముగ నుండుటే యని తెలుపుచుండెను. ప్రార్థనాపూర్వకముగ తా నాశక్తిచర్యల కనుకూలమగు పని ముట్టుగా నుండుటే తన వాంఛితార్థ మని వాకొనుచుండెను. కావున నిర్మలహృదయులకు, భక్తితత్పరులకు జయాపజయములు రెండును సమముగ జయములేయై గోచరించును. రెంటి యందును అఖిలకర్మదేవతయొక్క లీలయే గాన్పించును. ఇది దైవభక్తుని దృష్టి. నిరంతరశాంతీప్రదము. విశ్వలీలయందు మఱొకశక్తియు పనిచేయుచుండును. దైవశక్తికి ఆసురశక్తి యెదురై నిలిచి లీల సలుపుచుండును. ద్వంద్వరహితమగు చర్యయే లోకమున లేదు. ధర్మాధర్మములు రెండును ఒకే నాణెముయొక్క యిరుప్రక్కల దర్శనములే. ఎవ రేదర్శనము

నభిమానింతురో వారి కయ్యదియే గోచరించును. “కష్టము, మృత్యువు ఏకవస్తువునకు ఒక్కవైపును, సుఖము, జీవనము మఱొక్కవైపునను వెలయుచుండును. ఒకటి వుల్టా, రెండవది సీదా. నాకు రెండవదియే హితవు. దానియందు నా కానందము గోచరించును.” అనెడువాడు గాంధీజీ.

డ్వీలో జరుగు సంఘటనలకు వ్యతిరేకముగ దోచు సంఘటనలకు దగిన సన్నాహములు పూర్తి, బొంబాయి మొదలగు ప్రాంతములందు జరుగుచుండెను. దీర్ఘకాలమునుండి పెచ్చు పెరుగుచువచ్చిన మతవిద్వేషములు పరిణతి గాంచినవి. కొండలు ద్వేషాన్మూలక వేశములకు లోనైరి. మతమువేరిట సాంఘికవైరుములు పెనువృక్షములై పెరిగియున్నవి. వానిజాడలే గాంధీజీకి త్రవ వేదనకు గారణము లైనవి. దైవముంగూర్చి యామహాత్ముడు మొఱివిడుటకును, నాయకులంగూర్చి హెచ్చరికలు చేయుటకును హేతువు లైనవి. గాంధీజీకి ఒకయవకుడు వ్రాసిన లేఖం జూడుడు. అట్టి ననేకము గాంధీజీకి చేరియున్నవికూడను. అందలి ముఖ్యాంశము లివి:—

1. మీ రై దారుదినాలు తిండిమానినంతమాత్రాన హిందూ ముసల్మానులమధ్య హృదయపూర్వకమగు సఖ్యత యేర్పడగలదని ఆశించుట వెఱ్ఱతనము. ఒకరీతి బూటకపు ప్రదర్శనములు సాగవచ్చును. పెద్దపెద్ద బహిరంగభలు, ఉత్సవములు, ఊరేగింపులు జరుగవచ్చును. వీనిం గాంచి మీరు భ్రమపడరాదు. కలకత్తాలో జరిగిన దింతమాత్రమే.

2. మీ తపస్సలితముగా ప్రజానీకముయొక్క హృదయములో మీ కొక నిరుపమానమగు స్థానము లభించినది నిజమే.

కాని, ఆత్మ నాశరహితమై పఱగు నను విశ్వాసము వారికి కుదురలేదు. మీప్రాణముల నిప్పుడు కాపాడవలయునను ఆశురి సాటుతో తమ కోపోద్రేకములను కాన రాకుండ అణచిపట్టు కొనుచున్నారు. ఎప్పుడో అవి బ్రద్ర లగును.

3. వారి కోపోద్రేకములు నిజముగా సమసిపోవలయు ననిన వారిస్వప్నిని దొరతనమువారు నిర్మాణకార్యక్రమముపైన హస్తాంకునుసటులు చేయవలయును. జీవితావసరాల నన్నిటిని. అన్న వస్త్రాలలోనే యముడుపు తేలనో ప్రజల కర్థ మగుటలేదు.

4. మీకడకు వచ్చి విలసించు ముసల్మానులను కరుణా స్వప్నిలో నాదరింపుచున్నను, హిందూస్థానుపాకిస్థానములమధ్య యుద్ధమే వచ్చునెడల వారు విద్రోహులుగా మారువారే !

5. భారతముసల్మానులు తమపక్షమునకు తిరుగుదు రనెను ఆశయే పాకిస్థానువారిల చిత్తుబుట్టుతనానికి మూలము. స్వాధీన పరులగు ప్రభుత్వోద్యోగులు వారికి తోడ్పడుదురు. ఇట్లుండ హిందువుల యుద్రేకముల నణంచుటే మీప్రధానోద్దేశముగా గాన్పించు చున్నది.

6. హిందూముసల్మానుల తగవులు తీరుటకు రెండే మార్గములు కలవు. ఒకటి, హిందువులు పూర్తిగా పవిత్రహృదయులు కావలయును. కాని ఆ ఆశలు వమ్మై పోయినట్లే. కాంగ్రెసు పోరాటము దుప్పలుర నిరాయుధనిరోధమని మీ తెలుగుదురు. అదను దొరకినప్పుడు వారు హింసాచర్యులకు పూసక మానరు. రెండు, కేంద్రప్రభుత్వమును నిర్వీర్యము చేయుటకు మీరు కారకులు.

గాంధీజీజవాబు చూతము :

1. నానిరశనదీక్షాఫలితములు స్థిరతరములుగాక తాత్కాలికములే యగుగాక. సాంఘికవికాసమత్యము నాకు నూతనాదర్శము కాదు.

2. ఢిల్లీసఖ్యతాప్రయత్నములు నా ప్రాణరక్షణకుగాక, స్వాతంత్ర్యరక్షణోపాయముగా స్థిరపడుగాక.

3. నిర్మాణకార్యక్రమము వికాసమత్యమునకును, స్వాతంత్ర్యరక్షణకును సాధారణమనెడు ప్రచారము సాగవలయుననుట నిజమే.

4. పాకీస్తానుస్తాపనతో భారతసమైక్యతనములోని ముసల్మానులకు చిక్కే యేర్పడినది. వారికి న్యాయము గలిగించి పోషించుట వారివిశ్వాసమును చూడగొనవలసిన అధికసంఖ్యాకులయొక్క మాఖ్యధర్మము.

5. ఎల్లఱును పవిత్రహృదయు లగుటే నా నిరంతరాశయము. అందఱు నిష్కపట వర్తనులే కాగోరెదను.

6. అహింసాప్రభావము రుజువుగుటకు ఇదియే అదను. విశ్వవ్యాప్తమై పలుగు సైనికసిద్ధాంతమనెడు సుడిగుండములో ప్రజలు పడిపోవుచున్నారు. సబలులే అహింసాయుధమును తాల్ప నర్హులు. వారలే ప్రధమస్థానికవర్గముగా గణనగాంతురు. అనుభవమే రుజువు చేయగలదు. ధైర్యసైన్యములతో

వైరాజ్యప్రభుత్వము వర్తింపనలసియుండును. నావలన వా న్నడును నిర్వీర్యులు చేయబడరు.

ఈరీతిగా నెన్నెన్ని యాక్షేపణలకో గాంధీజీ సమాధానముల నొసగుచునేయున్నాడు. ప్రార్థనానంతరబోధనలందు వెక్కండ్రసందేహములు తీర్చుటకును, వారివారియుద్యోగముల జల్లార్చుటకును, త్యాగసహనభావములబూచు కర్తవ్యమును చెలుపుటకును నెంతగనో ప్రయత్నించియున్నాడు. ఐనను చిరకాలముహృదయమున జీరించియున్నవిద్యేషభావములనుండి కొందఱు విడివడజాలరైరి. తమ మతోన్మాదమును నడంచుకో జాలరైరి. గాంధీజీ హిందూపక్షపాతియని కోరించు ముసల్యానులును, ముసల్మానుపక్షపాతియని ధుమధుమలాషు హిందువులును తీవ్రవాదముల సాగించు కొందఱు పరివర్తనముచేంద నోడిరి. హిందూముసల్యానుసఖ్యతకొఱ్ఱకై మహాత్ముడు చేయు ప్రయత్నములు ఫలించునేమో యనియు, తమ తమ పౌరుషములు వ్యర్థములు కాగా అవమానములపా లగుదుమనియు దురపిల్లసాగిరి. మహాత్ముని నేవిధముగను నిర్జించుటకుగాని, నిగ్రహించుటకుగాని వారికి త్రోవ దొరకదయ్యెను. వాని నెట్లులెనను హతము గావించుటకన్న గత్యంతరము తోచదయ్యెను.

నధూరామ్మవినాయక్ అనునతడును, మఱికొందఱు మిత్రులుచు పూనానగరమున కూడి మహాత్ముని హత్యగావించుటకే నిర్ణయించిరి. ప్రార్థనలు చేసికొనుచుండ సమయమున నిరాఘాటముగ గాంధీజీని సమీపించుట సులభముకావున, అట్టియదనున చేతిబాంబును ప్రయోగింప నిశ్చయించుకొనిరి. అందుకై పంజాబునకు బోయి మద్యులుగుష్టయచు నొక కాండీశీకుని గొనివచ్చిరి. అతనికి లంచము లిడి, బాంబును గాంధీజీకి విసరుట కొప్పించి ఢిల్లీకి దోడ్కొనిపోయిరి. 1948 సంవత్సరము జనవరి 20 తేదీసాయంత్రము ప్రార్థనసమావేశసలమునకు

దావున గోడవెనుక గుప్తముగ దాగియుండి ఆగుప్త బాంబును విసరినాడు. అది మహాత్మునికి 15 గజముల దూరమున పడి ప్రేలినది. గొప్పశబ్దము వినవచ్చినది. చుట్టును పొగ క్రమిలినది. కాని యెవరికిని అపాయము సంభవించలేదు. ఒక గోడ మాత్రము పగులువారినది. గాంధీమహాత్ము డాధ్వని సైనిక శిక్షణమునొందుచున్న భటు డెవడో బాంబులు విసరుట నేర్చుకొనుచుండ వినవచ్చినదని భావించి నిశ్చలుడై యుండెను. సభలో కొంత యలజడి కలిగినది. అయినను త్వరలోనే మఱుల శాంతి యమనది. ప్రార్థనలు సాగిపోయినవి. బాంబువిసరిన వానితోగూడి మఱిను వ్యవస్థ రొక జీపుకారులతో వచ్చియున్నారు. వారు వెంటనే పారిపోయిరి. మదన్ లాలుగుప్తమాత్రము పట్టు వడినాడు.

మరునా డీయుదంతమునుగుఱించి మహాత్ము డిటుల నుడివి యున్నాడు :

“నేను దుర్మార్గుడ ననియును, హిందూమతవిధ్వంసకుడ ననియును, తాను హిందూమత సంరక్షకు డనియు భావించి, హిందూమతసంరక్షణార్థము నన్ను చంపివేయుటకు ప్రయత్నించి నటుల అతడు పోలీసువారితో చెప్పెనట. నా కాలనికైన నీషణ్ణాత్రము క్రోధము పుట్టుటలేదు. ప్రజలును వానిపై జాలజూపుదురుగాక. నాప్రాణములు భగవంతునిచేతిలో నున్నవి. కావున నా కేలాటి భయమును లేదు. ఈతనికి తోడుగ మఱి కొందఱున్నారనియు, వారి చేతులలో నీత డొకయుపకరణ మూత్ర మనియు తెలియవచ్చినది. హిందూమతసంరక్షణ కిది మార్గము కాదని నేను వారికి చెప్పగోరుచున్నాను.

ప్రజలకు నే నేమి చేయుడని బోధించుచున్నాడనో అట్లు
చేయుటే మతమును రక్షింపజాలుచు.....నా యోగక్షేమ
మును విచారించుచు చాలమంది తంతుల బంపుచున్నారు.
మఱియు నితరవిధాలను విచారించుచున్నారు. బాంబుప్రేలు
డునకును నేను చలింపలేదని నన్ను ప్రశంసించుచున్నారు.
అసలు నే నది సైనికశిక్షణకు సంబంధించిన పని యనియు,
అందునుగుఱించి మన మంతగా యోచింపవలసిన దేమియు
లేదనియు అనుకొంటిని. ప్రార్థనలు పూర్తియగువరకు అది
బాంబుప్రేలుడనిగాని, ఆబాంబు నాపై ప్రయోగింపబడినదని
గాని నాకు తెలియనేతెలియదు. నాకై యుద్దేశింపబడిన
బాంబుని యెఱిగి అది నాముందు ప్రేలినచో నే నెటుల
ప్రవర్తితునో భగవంతునకే యెఱుక. ఇప్పుడు నే నెవరి
ప్రశంసలకును అర్హుడను కాను. బాంబుచే హతుడనై దాని
ప్రయోగించినవానిపైని ఏలాటి ద్వేషము లేక మందస్మితవదన
ముతో మరణింతునేని అప్పుడు నే నీప్రశంసలకు పాత్రుడ
నగుదును.”

ఈబాంబును విసరిన మదన్లాలునిద్వారా జరుపబడు విచార
ణలవలన, గాంధీజీనేగాక నెహ్రూ మొదలగు ముఖ్యనాయకులను
గూడ సంహారము చేయుటకై కుట్ర జరుగుచుండినట్లుల పోలీసు
వారికి తెలియవచ్చినది. కాని వారిపరిశోధనలు పూర్తికాక
మునుపే కుట్రదారు లందఱు చిక్క-కపూర్వమే, వారిలో దిట్ట
యగువాడు నధూరామవినాయక్ గాడ్స్ యనువాడు మఱి
జనవరి 30 వ తేదీనాడు ఢిల్లీకి వచ్చి, రివాల్యూరు కాల్పులతో
మహాత్ముని ప్రాణముల హరించివేసినాడు.

8. ఘోరహత్య

గాంధీజీ ఆదినమున సాయంతనము ఐదుగంటల ఐదు మిమలకు బిర్లాభవనమునుండి తన యిద్వరు మనుమరాండ్రభుజములపై చేతులూని ప్రార్థనాసలికి పయనమై పోవుచుండిరి. వేదికను సమీపించుతరిని అచ్చటిప్రజలు ఆటునిటు తొలగి మహాత్మునికి దారిచేయుచుండగా, ఆజనులలోనుండి హంతకుడు ముందునకు వచ్చి వాని కెదురుగ నడువసాగెను. అతడు గాంధీజీ పాదములు తాకి నమస్కరింపబోవుచున్నా డని కొండలు తలచిరి. గాంధీజీకి ఊతగానుండి వానిని నడిపించుచుండున మనుమరాండ్రు ఆహంతకుని వారింప యత్నించిరి. హఠాత్తుగా నతడు జేబులోనుండి రివోల్వరును దీసి ప్రేల్చినాడు.

మొదటిగుండు మహాత్ముని కడుపులో జొరబడినది. మఱి రెండు గుండెలో తగిలినవి. మహాత్ముడు హారామ ! హారామ ! యనుచు నొరగినాడు. దిగ్రాంతిచెందిన మర మరాండ్రు విలపించుచునే, వానిని ఆపిపట్టుకోజూచుచుండిరి. మహాత్ముని పవిత్రగాత్రము భూదేవిపై బడినది.

ఈసంఘటనకు దాపుననుండి కండ్లారజూచిన అస్సోసియేటెడ్ రికార్డ్స్ ప్రతినిధి ఇట్లు తెలుపుచున్నాడు:

గాంధీమహాత్ముడు సాయంకాలప్రార్థన సమావేశమునకు విచ్చేయుటకు పూర్వమే సుమారైదువందలమంది అచ్చట నమావేశమై, ఆయనకొఱ కెదురుచూచుచుండిరి. ఆయన బిర్లాభవనమునుండి బయలుదేరి రావలసినవేళకు ఐదు నిమిషాలు ఆలస్యముగా బయలుదేరిరి. ఆయన తన మనుమ

రాండ్రగు ఆవాగాంధి, మనూగాంధి భుజములమీద చేతులూ నించి ప్రార్థనాస్థలమున వేదికకడకు నడచివచ్చుచుండెను. ఆయనకు త్రోవముచ్చటకై ప్రజలు రెండుపాయలై తొలగుచుండిరి. మహాత్ముడింకను వేదికకు పదిహేనుగజముల దూరముననుండిరి. నేను నిలువబడియున్న చోటునకు రెండుగజముల దూరములో రివాల్వరు ప్రేలుడు విసవచ్చినది. రివాల్వరుకాల్చిన వానిని స్పష్టముగా చూడగలిగితిని. అతని చేతిలోని రివాల్వరునుగూడ చూచితిని. సరిగా గాంధీజీకి ఎదురుగా గుటివెట్టి కాల్చినాడు. వెంటవెంటనే గాలుగు ప్రేలుడుశబ్దములు విసవచ్చినవి. మహాత్ముడు వెనుకకు పడిపోవుటను చూచితిని, వారి కడుపులో గుండుదెబ్బ తగిలినట్టుగా కాన్పించినది. వారి శరీరమునుండి రక్తము ప్రవహించి కట్టుకొనిన ధోవతి ఆ రక్తముతో తడిసి పోవుటను గాంచి నిర్ఘాతపోతిని. జనసమూహములో సంక్షోభము బయలుదేరినది. ఒక్క నిమిషముసేపు వఱకు నేను దిగ్భ్రాంతిలోనే పడియుంటిని.

హంతకుని వెనుక నిలువబడియున్నవారు అతని ముంజేతులను బట్టుకొని కదలకుండ నిలిపివేసిరి. అతనిచేతిలోని రివాల్వరు క్రిందపడిపోయినది. అతడు మిలిటరీమస్థులవంటి కాకీగుడ్డలను ధరించియున్నాడు. ప్రార్థనాస్థలముకడ పహారాయున్న పోలీసువారు హంతకుని స్వాధీనము చేసికొనిరి. మహాత్ముడు పడిపోయినచోటునకు నేను పరుగెత్తిపోతిని. వాని శరీరమునుండి సంతతధారగా నెత్తురు కారుచుండెను. ఆయన కండ్ల మూసికొని తలవంచుకొని, భగవంతుని ప్రార్థించుచున్నట్టుల రెండు చేతులను జోడించియుండెను. ఇంతలో నలుగురైదుగురు మనుష్యులు గాంధీజీని బిర్లాభవనములోనికి దీసికొని

పోయిరి. ఆయనను పరుండబెట్టిన గది బయటితలుపులు మూసి వేయబడెను. ప్రేక్షకుల నెవరిని లోనికి పోనీయలేదు. బిర్లా భవనము ఎదుట అత్యాతురముతో నిలువబడియున్నవారిలో నేనును నిలుచుండియుంటిని. సాయంతనము 5 గంటల 35 నిమిషాలకు దివాను చమన్లాలుగారు వెలుపలికివచ్చిరి. “గాంధీజీ కెటు లున్నది “అని ప్రశ్నించితిని.” ఆయన యింకను సజీవుడై యున్నాడు ” అన్నారు చమన్లాలుగారు. మఱొక అయిదునిమిషాలకు విచారగ్రస్తుడై పాలిపోయిన ముఖముతో నొకవ్యక్తి బయటికివచ్చి ‘బాపూజీ దివంగతు డైనాడు’ అని చెప్పినాడు.

9. అంత్యస్మరణ

మహాత్ముని శరీరములోనికి రివాల్వరుగుండు జొరబడిన తోడనే ‘హరేరామ, హరేరామ’ అని స్మరించుచు నేలకొరిగిరి. అట్టి స్మరణ స్థితప్రజ్ఞులకు మాత్రమే ప్రాణావసానకాలమున సాధ్యము కాగలదని శాస్త్రము.

అంత్యకాలే చ మా మేవ స్మరన్ముక్త్యా కశేబరమ్
యః ప్రయాతి స మద్భావం యాతి నా స్మృత సంశయః॥
(గీత)

తా. అంత్యకాలమునందు నన్నే స్మరింపుచు దేహము నెవడు విడుచుచున్నాడో వాడు నాస్వరూపమును పొందుచున్నాడు.

యం యం వాపి స్మర న్భావం త్యజ త్యంతే కళేబరమ్
తం త మేవైతి కౌంతేయ సదా తద్భావభావితః ॥ (గీత)

తా. అర్జునా! మనుష్యుడు నిత్యము ఏయేస్వరూపముల
ధ్యానించుచుండునో ఆయాస్వరూపములనే స్మరింపుచు మరణ
కాలమున దేహమును విడుచును. ఈకారణముచేత నత డా
యాస్వరూపములనే పొందును.

తస్మా త్సర్వేషు కాలేషు మా మనుస్మర యుధ్య చ
మ య్యర్పితమనోబుద్ధి రామ మే వైష్య స్యసంశయః॥ (గీత)

తా. కాబట్టి అన్ని కాలములయందును నన్ను స్మరింపుము.
యుద్ధము చేయుము. నీవు నీమనస్సును, బుద్ధిని నాయందే నిలు
పుదువేని తప్పక నన్ను పొందుదువు.

నిరంతరగీతాపఠనోత్సుకు డగు మహాత్ముడు గీతాబోధాను
నర్తనుడై తనయిష్టదైవమగు నాత్మారాముని స్మరింపుచు దేహ
త్యాగము చేసియున్నాడు. కావున ఆరామునే పొందియుండుట
నిస్సంశయము.

10. జ్యోతి ఆరిపోయినది - లేదు :

మహాత్ముని మరణవార్తను లోకమునకు దెలుపుచు భారత
ప్రధాని పండితనెహ్రూ యిట్లనెను :

మన జీవనజ్యోతి ఆరిపోయినది. నలుదెసల గాఢాంధకార
మలముకొనినది. మనప్రియనాయకుడు, అత్యంతప్రేమతో
'బాపూజీ' అని మనము పిలుచుకొనుచుండిన మహనీయుడు,
భారతజాతిజనకుడు—మన కిక లేడు.

కటా ! పొరబాటు. నే ని ట్లనరాదు. కాని యిన్నిసంవత్సరములుగా మురిపెముతో మనము చూచుకొనుచుండినతీరున తిరిగి మన మిక వానిని చూడలేము. సలహా లిమ్మనుచు నడు పదేశము లొసగు మనుచు వానికడ కిక పర్వులువెట్టలేము. మనశ్శాంతిని ప్రసాదింపు మనుచు వాని సన్నిధిని చేరలేము. ఇదొక అశనిపాతము. నా కొక్కనికే కాదు. కోట్లకొలది మన దేశీయుల కందఱకును.

దివ్యజ్యోతి ఆరిపోయిన దంటిని. అది పొరబాటు. ఆజ్యోతి— మనదేశమునుండి ప్రకాశించిన ఆతేజస్సు సామాన్యమైన వెలుగుకాదు. ఇన్నిసంవత్సరములుగా భారతదేశముపై అసమానశాంతకాంతులతో ప్రకాశించిన ఆదివ్యజ్యోతి ఇకమీదటగూడ పెక్కిండ్లవఱకు ఆలా వెలుంగుచునే యుండగలదు. వేయిసంవత్సరాలపిమ్మటను ఆదివ్యజ్యోతియొక్క ప్రకాశమును ప్రపంచమం దెల్లెడల నుండు ప్రజలు వీక్షింపగలరు. వేలకొలది హృదయాల కది శాంతి చేకూర్చుచునేయుండును. కేవలము వర్తమానకాలమునకు చెందినదే కా దాదివ్యజ్యోతి. అది శాశ్వతమై నిలిచి సత్యస్వరూపమును మనకు దెలుపుచు, మనలను తప్పదారులనుండి మరల్చుచు సవ్యమార్గమున నడిపింపగలదు. మనప్రాచీనజాతికి స్వాతంత్ర్యమును చేకూర్చి పెట్టినది.

మనమందఱ మింకనైనను కలిసి కట్టుగా నుండవలయును. ప్రస్తుతపు మహావిపత్సమయమున మనలోని కక్షలను, మన మనుభవించుచున్న కష్టములను, మన తగాదాలను, మన కుతంతాలను సమయింపజేసికొందముగాక ! ఇప్పట్లున గాంధీజీని

గూర్చియు, ఆయనదివ్యస్మృతినిగూర్చియు మనము చేయగల ఉత్తమప్రార్థన ఒక్కటే ! ఏవరమలక్ష్మ్యమును సాధించుకొంటుకై ఆమహానుభావుడు తనజీవితము సంతటిని ధారవోసి కృషిచలి వెనో, తుదకు తనప్రాణమునుసయితము బలిగా సర్పించెనో, ఏవరమగమ్యమును సాధించుకొంటుకై ఆయన తనతుదిశ్వాసము విడుచువఱకు నిర్విరామముగా పాటుపడెనో ఆసత్యాహింస లకు మనము మనఃస్వస్థమును అర్పణముచేసికో సమర్థుల మగుదుముగాక. అటుల ప్రమాణము గైకొనుట ఉత్తమప్రార్థన యగును. అయ్యదియే మనకర్తవ్యము

ఇండియాపార్లమెంటులో నెహ్రూ మఱల నిట్లు పలికెను:-
 బాపూజీహత్య యెవడో యొకయున్నాడుని చిలిపిపని కాదు. అనేకమాసములుగా, అనేకసంవత్సరములుగా మనదేశమున రగులుకొనుచుండిన ద్వేషాగ్నికిని, కల్లోలమునకును విషాదపరిణామమే మనబాపూజీ హత్య. మఱియు కొన్ని నెలలుగా ఆవిష పూరితవాతావరణము పెచ్చుపెరిగిపోయినది. బాపూజీ మనకు విధించిన కర్తవ్యమును సక్రమముగా నిర్వహింపవలయు ననిన మన మావాతావరణమును నెదిరింప వలయును. దానితో పెనుగులాడవలయును. ఆవిద్వేషానికి, కల్లోలానికి మూలాధారములను వెదకి పెకలించివేయవలయును. మనకు సంబంధించినంతవఱకు భారత్ప్రభుత్వము సర్వశక్తులను సమీకరణ మొనరించి కృషిచేయగలను. మాచేతగానితనమువలనగాని, మనసావాచా కర్మణా లవలెశమేని యెయ్యెడ చూపట్టినను, అట్టి విద్వేషమును, కల్లోలమును నణంచివేయుటకై తక్షణము చర్య దీసికొనలేక యీ కృషిలో కృతకృత్యులముగాక యోడిననాడు మే మధికారములో నుండదగము. ఆనుహాత్ముని అనుయా

యులమని చెప్పుకొనుటకు మా కర్హతయుండదు. మఱియు ఆమహాపురుషుడు మావాడని నోరెత్తి పలుకుటకైనను తగిన యోగ్యత మాకు నిలువదు. కాని, రాబోవుతరములవారు బహుశః కొన్నిశతాబ్దములు దాటినపిమ్మట, మే మెంతటి అల్పులమైనను, ఈప్రవక్త నడిచిచూపిన బాటను నడిచిన వారముగదా యని మనలను కీర్తింతురు. అందువలన మన మాయన యాదేశముల ననుసరించి న్యవహరించి, ఆయనసమ కాలికులమై జన్మించుటకు పాత్రులమే యని నిరూపించుకొన యత్నింతుముగాక!

11. సర్దారుని హెచ్చరిక

“... మహాత్మాజీ ప్రార్థనకు పోవుసమయాన నేను బిర్లా భవనమునుండి వెడలితిని. ఇల్లుచేరునప్పటికే యీఘోరవార్త విననైనది. షర్మిషివచ్చి ఆయన భౌతిక దేహమును దర్శించితిని. ఆయన శాంతమూర్తివలె షరున్నాడు. దివ్యతేజస్సుతో వెలుంగుచున్నాడు. త్వమ, దయ ఆయనముఖమండలమున నిండియుండెను.

“ఇటీవలి దేశపరిస్థితులు మహాత్ముని మనస్సును గాఢముగా గాయపఱచినవి. అందువలననే ఇటీవల ఆయన నిరశనవ్రతము పూనినాడు. ఆయుపవాసములోనే ఆయనతనువు బాసినయెడల నెంత యుక్తముగా నుండెడిదో! ఈమధ్య నొకమందబుద్ధి ఆయనపై నొకబాంబు విసరినాడు. ఆముప్పు దప్పినది. నేడు మాత్రము మహాత్ముడు మనకు దక్కలేదు.

“ఇది దుఃఖమున కదనుగాదు; కక్షలకు సమయము కాదు. ఇప్పుడు మన మాగ్రహవేషుల మైనచో, గాఢజీ మన కిప్పటి

వతి కుపజేశించుచువచ్చిన బోధల నన్నింటిని జాతనిడిచినట్లే. ఆయనమరణానంతరము మన మాయుపదేశములను పాటింపలేదనెను లోకనిందకు పాత్రులము గాకుందుముగాక. అట్టినిందలు మన కరిష్టము లగును.

“ఇది మనకు పరీక్షాసమయము. మనలోమనకు విభేదములు లేకుండ యొకమత్యముగలిగి మెలగుదుముగాక. ఈనాడు భారతభూమి వహింపవలసినవచ్చిన కార్యభారము మహత్తరమైనది. మహాత్ముని చేయూతయే లేనియెడల ఈ భారమును భరించుట మనకు దుర్లుభమే. ఆచేయూత మనకు లభించుటెట్లు? గాంధీజీ నిరంతరము మనలోనే యుండగలడు. ఏమన ఆయన ధర్మబోధలు, ఆయనయన్నతాదర్శములు శాశ్వతముగ మనయెదుట నుండగలవు. ఆయన సూలస్వరూపము మన కిక కాన్పింపదు. కాని ఆయన పవిత్రాత్మ యుగయుగాంతములవఱకు మనతోడనే యుండగలడు. దానికి నాశముండదు. ఆయన తనజీవితకాలములో సాధింపక విడిచిన దానిని ఇప్పుడైనను సాధింపవచ్చునని నా యాశ.

“నేను జరిగిన దారుణకృత్యము భారతయువకుల హృదయములను కలంచివేయగలడు. కాన వారండఱు తమ విధ్యుక్త కర్తవ్యమును మఱవకుండుగాక. మన మందఱము నేకమై మహాత్ముడు ప్రారంభించిన మహాయజ్ఞమును జయప్రదముగా పూర్తిచేయుదుముగాక.”

12. సరోజినీదేవి వీరాలాపము (రేడియో ప్రసంగాలములు)

మహాత్మాగాంధీ పట్టిన మొట్టమొదటి నిరశనప్రతము హిందూముసల్మానుసఖ్యతకొరకు. ఆ దినాలలో యావద్భారత

జాతి ఆనిరశనదీక్షపట్ల సానుభూతిచూపినది. ఆయనతనజీవితమున అంత్యకాలమునను హిందూముసల్మానుసఖ్యతకొఱకే కడసారి నిరశనప్రతము పూనినాడు. కాని యీసారి యావద్భారత జాతియు ఆయన ననుసరించె ననలేము. భారతావనిలో అనుశ్రుతమయ్యెడు వివిధధార్మిక సిద్ధాంతములకు విరుద్ధముగా నుండేటంతగా భారతీయులలో పరస్పరవిద్వేషములు, అనుమానములు హెచ్చిపోయినవి. చివటకు గాంధీజీ బోధలను అవగాహన చేసికోవలసిన అత్యంతసన్నిహితులుకూడ ఈ నిరశనదీక్షయొక్క అర్థమును పూర్తిగా గ్రహించజాలకపోయిరి. హిందూజాతిలో నింతటి యుత్తమోత్తముడైన వేటొండు హిందువు ఎన్నడును పుట్టియుండలేను. హిందూనుతముయొక్క సర్వసిద్ధాంతములకును, మహాదర్శములకును సమ్యక్తముగా తన జీవితమును నిర్వహించుకొనిన యీ మహనీయుడు, ఒక హిందూహంతకుని చేతిలో నిర్యాణము నందుట హిందూజాతి కంతకును కళంకము.

మాలో కొంతమంది గాంధీజీకి అత్యంతసన్నిహితులము. మాయభయల జీవితములును అవినాభావసంబంధముగలవై యున్నవి. నిజమునకు మాలో కొంతమంది ఆయనతోబాటు నిర్యాణము చెందినట్లే. మాలో కొందరియొక్క ప్రతిజ్ఞయై, ప్రతిసరము గాంధీజీజీవితముతో ముప్పిరిగొనిపోయినవి. ఆలాటి మా కందఱకును ఆయనమృతివలన నడుము విరిగిపోయినది. నరాలు తెగిపోయినవి. గాంధీజీ మరణించినాడుగదా యని, అందువలన సర్వము నాశనమైపోయిన దని నిరాశాహతులమై పోతిమా మేము గాంధీజీకి దూరులమై పోదుము. ఆయన భౌతికకాయము మనమధ్యనుండి అంతర్ధానమై పోయినంత

మాత్రాన సర్వము నశించిపోయెనని మనము విశ్వసించు పక్షమున గాంధీజీపట్ల మన కున్న భక్తివిశ్వాసముల విలువయే మంతటిది? ఆయన మహాదర్శములకు, మహాత్మరక్మసికి ఆధ్యాత్మిక సామర్థ్యమునకు మన మందఱము వారసులమై ఇంకను బ్రతికియుంటిమిగదా? వ్యక్తిగతముగా విచారపడుచు కూర్చుండుకాలము గతించిపోయినది. యొక్కలు బాదుకొనుచు జట్టు విరియబోసికొని రోదనముచేయుచు నుండుకాలమును గతించిపోయినది. మహాత్ముని మహాదర్శములను తిరస్కరించు వారు పంతమలాడుచో మనము ధైర్యముతో నెదిరించి నిలువ బడగల మని ప్రకటింపవలసిన తరుణ మిది.

మన మందరము గాంధీజీ మహాశయములకు చేతనమూర్తులము. మనమందరము ఆయన సైనికులము. యుద్ధసంక్షోభితమై యున్న యీ ప్రపంచములో ఆయన జయపతాకమును చేబూని ముందుకు సాగిపోవువారము, పోగలవారమును మనమే. మన పతాకము సత్యము. మన కవచము అహింస. రక్తపాతము లేకుండ సర్వప్రపంచమును జయించు ఆత్మయే మనఖడ్గము. మన గురుదేవుని అడుగుజాడలలో నడుచుట, మనజనకుని ఆజ్ఞలను శిరసావహించుట మనవిధి కాదా? ఆయన పోరాటమును విజయసంసిద్ధివలకు సాగించవలసిన వీరసైనికులము మనమే కాదా! గాంధీజీ రాజాధిరాజులకు సమతము మహారాజు. ఢిల్లీనగరములో ప్రాచీనచక్రవర్తుల సమాధులమధ్య ఆయన భౌతికకాయమునకు దహనసంస్కారము జరుపుట యెంతయు సముచితము. ప్రపంచములో మహాయుద్ధములను నిర్వహించిన వీరాధిపతులందఱికిన్న గాంధీజీ సాటిలేని ధైర్య సంపన్నుడు; ఎల్లఱకును ఆత్మమిత్రుడు. ప్రపంచశాంతిప్రవక్త

యగు నీబడుగుమానిసి భౌతికకాయమును మహావీరోచితగౌరవములతో స్మృతానవాటికకు తీసికొని పోవుటయు సముచితమే.

13. కే. ఏ. అద్వాను ధృవవచనము

ముస్లిములకును, ఇస్లాముమతమునకును పరమశ్రేష్ఠు వని మతోన్మాదులు వర్ణించు గాంధీజీ ఖురాను శ్లోకములనుండి ఉత్తేజనమును గ్రహించుటేమి ?

విధిప్రభావము పరిధివిల్లగా ఆ (1942) ఆగస్టు 9 ఉదయము పోలిసువారు తనను పట్టుకొనిపోవుసమయాన ప్రార్థనలు చేసికొను వ్యవధిని గాంధీజీ కోరుకొనెను. ప్రార్థనలో ఖురానుకీర్తనలు పాడెను. ఆయన వెంటదీసికొనివెళ్ళిన ఏదారు పుస్తకములలో ఖురాను ఒకటి!

ఇదేమి ? మాయమా ? వంచనయా ? ముస్లిములను తనవైపు తిప్పుకొనుటకైన రాజకీయతంత్రీమా ? కాదు, కాదు. ముమ్మాటికిని కాదు. గాంధీజీయొక్క ఇస్లాం అభిరుచియు, అభిమానమును ఈనాటివి కావు. ఆయన రాజకీయనాయకత్వముకన్న ప్రాచీనమైనవి. ఏబదేండ్లనాటివి! ముస్లిముమిత్రులయొక్కయు, ముస్లిముసహచరులయొక్కయు విశ్వాసప్రేమలకు ఆయన పాత్రుడు కానట్టిసమయము ఆయన జీవితవిధానములో ఇంతవరకు లేదు. ఆయనయొక్క మతవిషయమై ఎవ రేమన్నను ఆయనది ఛాందసమైన, స్వపరాయణమైన సంకుచితమత మని నిందింపగలవారు లేరు....

గాంధీజీ ఇస్లాముకును, ముస్లిములకును గాదిలి నెచ్చెలి. 1922 లో ఇస్లాంకోసమై కారాగారవాసమున కేగిన గాంధీజీ

ముస్లిముల న్యాయమైన హక్కులను నెన్నడును భంగపఱచు
వాడు కాదు. ఇస్లాముకు ఉపద్రవము కలుగనీయదు. ఏమం
దురా, ఆయన జాతిమతవర్ణకులక్షుడ్ర విభేములకు అతీతుడు.
సత్యముకన్న వేఱు దైవము లేదను నొక్క-వాక్యములో తన
మతము నంతను ఆయన క్లుప్తముగ వివరించువాడు.

14. విదేశీయుల జోహారులు

గాంధీజీ మరణించె ననువార్త విని రాణియును, నేచును
నివ్వెరపోతిమి. వారిమృతినలన మానవకోటికి కలిగిన తీరని
నష్టముంగూర్చి మేమిరువురము హృదయపూర్వకసంతాపమును
తెలుపుచుంటి మని భారతదేశప్రజలకు తెలియజేయుడు.

—జార్జిరాజు

బాధితప్రజలకు శాంతిని చేకూర్చునిమిత్తము తనప్రాణము
లను ధారపోయుటకు దీక్షనహించినవాడు గాంధీజీ ! ఆప్రయ
త్నములోనే ఆయన కడకు తనప్రాణములను కోల్పోయినాడు.
ఈదారుణవిషాదసంఘటనతో భారతదేశమునందు ఈసారి
మతోన్మాదము పూర్తిగా నశించి, దానిఆత్మ పరిధూతము
కాగలదని విశ్వసించుచున్నాను.

—జనరల్ స్మిట్సు

హృదయభారముచే మాట వచ్చుటలేదు. గాంధీజీమరణము
ప్రపంచమునకే గొప్పనష్టము. ఆమహానాయకుడు బోధించిన
నీతుల ననుసరించుటే మనకర్తవ్యము.

— మహాంటుబాటను సతి.

గొప్పత్యాగియై జీవించుచు, కోట్లకొలది ప్రజలచేత అవతారపురుషుడుగ పూజింపబడుచున్నాడు. మతకలహాలతో విచ్ఛిన్నమై పోవుచున్న దేశములో తన మతస్థులకే గాక భారతీయుల కందఱకుగూడ మనసు కఱగింపగల ప్రతిభ వారికి గలదు.

భారతీయసమస్యపరిష్కారమునందు గతపాతికేండ్లుగా నీతడే ప్రధానపురుషుడుగ నుండెను.

భారతీయుల స్వాతంత్ర్యాశయముల ప్రవక్తగా నుండెను. కాని షట్టి జాతీయవాదిమాత్రమే కాదు. భారతీయులు విదేశీయులచే పాలింపబడరా దని ఆయన వాదించినమాట నిజమే. కాని ప్రాకృత్విమవిభిన్నాదర్శములను విశదీకరించువాడు. పాశ్చాత్యుల భౌతికప్రధాన్యమును నిరోధించుచు నిరాడంబర జీవితవిధానమును ప్రబోధించువాడు. — అట్లే ప్రధాని

గాంధీజీ భారతజాతీయనాయకుడుమాత్రమే కాదు; ప్రపంచ నాయకుడుకూడ. అనేకజాతులు ఆయనదివ్యసందేశమును గ్రహించి, శాంతిసామ్రాజ్యతాలకై పాటుపడగలవు. శాంతి సామ్రాజ్యతాల సాధనములలో మఱొకమహావీరుడు కూలిపోయినాడు. — అధ్యక్షుడు ట్రూమన్

... గాంధీజీ ఒక మహాపురుషుడుమాత్రమే కాదు. ఆయన సర్వలోకానికి ప్రేమాస్పదమైన వ్యక్తి. ఆయనమృతివలన నా ఆప్తబంధు వొకడు మరణించినట్లుగా నాహృదయము భగ్నమైనది. ప్రపంచములో ఆయనను చూచినట్టిగాని, లేక ఎఱిగినట్టిగాని ప్రతివ్యక్తియు, నాయంతగా గాఢవియోగదుఃఖమును అనుభవించుచున్నాడని నే నెఱుగుదును.

ప్రపంచములో ఆయన జీవించియుండగా మానవజాతిపై ఎంతటిప్రభావము, ప్రాబల్యము ప్రసరింపజేయుచుండెడివాడో, మరణానంతరము అంత కనేకమడుగు లధికముగా ఆయన తన ప్రాబల్యమును విస్తరింపజేయగల డనెడు విశ్వాసము నాకు గలను. సర్వమానవకోటిని ప్రేమసౌభ్రాతృములతో నేకీభవింప జేయవలయు నను నొక ఉదాత్తలక్ష్యముకొఱకు తనప్రాణముల నర్పించినాడు. గాంధీమహాత్ముడు మానవకోటికి మోక్షదాత అని ప్రజ లాచంద్రతారార్కముగా ఆయనపేరును సంస్మరించు కొనుచుందురు మనకు ఆత్మవిశ్వాసమును గల్పించి ముందుకు నడిపించుకొఱకు గాంధీజీ యింకా మనలోనున్నాడను భావము నాకనేకవిషమసమయములలో కేలూత నొసగుచు వచ్చినది. ఈపెన్నిధానమును కోల్పోయినతరువాత మనము దినముల నెలా వెళ్లదీయగలమా యని నామనస్సు సంక్షోభము చెందుచున్నది.

—డాక్టరు హోమ్స్

పాకీస్తానుపార్లమెంటు ప్రధమబడ్జెట్టు సమావేశములో “మహాత్మునిమరణమునకు సంతాపాతిశయమును వెలిబుచ్చు వాక్యములను నేను వినియున్నాను. ఇతరులతోబాటు ఈ మహాపురుషునికి నేనుగూడ జోహారు లర్పించుచున్నాను. తాను ధర్మ మని నమ్మినదానిని నిర్వర్తించుచు ఆయన మరణించెను. ఆయన నియమములుకలవాడు. సిద్ధాంతములకు కట్టబడియుండువాడు. ఒకపని చేయుట తనకు ధర్మమని రూఢి యైనయెడల సౌపనిని చేయుచుండెడివాడు. ఆయన మరణము నకు మన మెంతసంతాపపడినను, ఆయనహత్యను మన మెంత

ఖండించినను ఆయన మరణము ఉదాత్తమైనది. ఎండ్లువలన నన, ఆయన తనధర్మమును నిర్వర్తించుచు మరణించినాడు.” అని కాయ్ దేఆజామ్ జిన్నాగా రుపన్యసించిరి.

ఈసప్తము కేవలము భారతదేశమునకు మాత్రమేకాదు. ప్రపంచమే యొక గొప్పనాయకునికోల్పోయినది. ఈమహాత్ముని ప్రతిభ అజరామరణమై యుండిపోగలదు.

— ఈమన్ డివేలరా

—

మ న క ర్త వ్య ము

నాటకవ భాగము

1. నిర్మాణకార్యక్రమము

భారతదేశము స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించుకొనుటకును, ఆ స్వాతంత్ర్యమును నిలుపుకొని చిరకాల మనుభవించుటకును భారతజాతి యంతయు నొకానొకరీతి కార్యక్రమము నవలంబించి జీవించవలయును. మనజాతి బానిసలై బ్రటిషుజాతి పాలనక్రింద యున్నంతకాలమును ఆ ప్రభుత్వబంధముల త్రేంచుకొనుటయే ముఖ్యకర్తవ్యముగ నుండెను. అందుకొఱకై సంఘమునకు భంగకరముకానట్టియు, నైతికపతన హేతువుకానట్టియు చట్టముల నెదిరించి యా ప్రభుత్వమును సడలగొట్టి నిరూపముగావించుటకై కొంతకార్యక్రమము నవలంబించితిమి. ఈకార్యక్రమము సాగించుపట్ల ప్రజలు చాల సుత్సాహమును గనుబఱచిరి. స్వాతంత్ర్య మొకరీతిగా లభించినది. బ్రటిషుపాలకులు భారతదేశమును విడిచిపెట్టిరి. కాని ఆ స్వాతంత్ర్యమును గట్టిపఱచుకొని చిరకాలము సాగించుకొనుట కార్యక్రమము చాలదు. పనికిరాదుకూడదు. ఇప్పు డవశ్యము భారతీయు లవలంబింపవలసిన కార్యక్రమమునుగూర్చి మహాత్ముడు పదమూడు సూత్రములను తెలిపియున్నాడు. ఈ నిర్మాణ కార్యక్రమము భారతజాతి యెదుట గాంధీజీ పెట్టి చాలకాలమైనది. కాని ప్రజలెల్లరకును - అది పరిచయమైయుండలేదు. కావున ఆ సూత్రములను 'మఱల సంస్కరించుట నిరంతరము జ్ఞప్తిలో నుంచుకొని అనుదినజీవితమున నాచరణలో బెట్టుట మంచిది!

1. మతసఖ్యత:— మతసఖ్యత అనగా రాజకీయవిషయము లలో మాత్రము వివిధమతస్థుల మధ్య సఖ్యతయుండిన చాలు నని అర్థము కాదు. అవిచ్ఛిన్నమగు హృదయసఖ్యత అవసరము. కాంగ్రెసువాదులు అన్యమతస్థులందరితోడను మనఃపూర్వకమైన స్నేహసామరస్యభావములను పెంపొందించుకోవలెను. తన మతమును తా నెంత గాఢముగా విశ్వసించి యభిమానించునో, అన్యమతములను సముతము అంతగాఢముగా విశ్వసించి అభిమానించుట నేర్వవలయును. బడులలోను, కళాశాలలలోను, వైద్యాలయములలోను, తదితర ప్రదేశములలోను హిందువుల కనియు, తదితరుల కనియు వేర్వేరుగా నీటిపాత్రలుంచతగదు. ఇట్టి స్నేహసఖ్యతలవలన పర్యవసానముగా రాజకీయసఖ్యత దానంత నదియే సిద్ధించును.

2. అస్పృశ్యతానివారణ:— హిందూమతమునందు అస్పృశ్యతాచారము అనునది మహామారివంటిది. హిందూమతమున కదొక తీరని కళంకము. సంఘమూర్ఖులై దుర్భర జీవితముల గడుపుచున్న హరిజనులతో ప్రతిహిందువును పరిచయము పెంపుచేసికోవలయును. వారి కితరులతోపాటు సమానమైన ఆర్థికావకాశములను గౌరవప్రతిపత్తులను కల్పించి ఉద్ధరించవలెను.

3. మద్యపాననిషేధము:— లక్షలకొలది స్త్రీపురుషులు మత్తుపదార్థముల దినుటవలనను, త్రాగుటవలనను దుర్భరజీవితముల గడపుచున్నారు. మద్యపానపిశాచమును సర్వసాధన సంపత్తిని ప్రయోగించి, నిర్మూలించిననేగాని సంఘమునకును, దేశమునకును ముక్తి యుండదు. ప్రమాదము లేనట్టియు,

ఆరోగ్యకర మైనట్టియు పానీయములను కష్టపడి అలసిపోవు కార్మికులకు చౌకధరలకు దొరకునట్టి సదుపాయములను కల్పించుటకై కాంగ్రెసుకమిటీలు సాయపడవలెను.

4. ఖద్దరు:— దేశీయులందఱిగో సమత్వమును సాధించుట కును, ఆర్థిక సమత్వము సమకూర్చుటకును ఖద్దరు ప్రప్రథమసాధన మగును. పూర్ణమగు స్వదేశాభిమానముతో, స్వదేశదీక్షతో ఖద్దరుధారణము, ఖద్దరుత్పత్తి పూనవలయును. బ్రిటనులోని యేడజనునగరముల టేమముకొటో భారతదేశమునందలి యేడులక్షల గ్రామములను ఆర్థికముగా ద్రోపుడులుచేయుట కంటే ఏగ్రామమున కాగ్రామమునే ఖద్దరుద్వారమున స్వయం పోషకము చేయుట అత్యంతము శుభకరము. అప్పుడు గ్రామములు నగరములపై ఆధారపడుటకంటే, నగరములే గ్రామములపై ఆధారపడియుండగలవు.

ఖద్దరు భారతప్రజాకోటియొక్క ఐక్యమునకును, ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యమునకును, సమానత్వమునకును ప్రధానచిహ్నము. ప్రతిస్త్రీయు, ప్రతిపురుషుడును దినమున కొక గంటచొప్పున సూత్రయజ్ఞమునకు అనగా నూలువడుకుటకు పూనినయెడల చాలును.

6. గ్రామపారిశుధ్యము:— ఆరోగ్యప్రదములు, సర్వసౌఖ్య ప్రదములునై గ్రామసీమలు వెలయుటకు మారుగా పేడకుప్పలతో నసహ్యము గొలుపుచున్నవి. ఈ మనగ్రామములును కాంగ్రెసువాదులును ఆదర్శప్రాయముగా సిద్ధముకావలయును. జాతీయముగను, సాంఘికముగను పవిత్రభావములను గ్రామవాసులకు విరివిగ నేర్పవలయును.

7. ఆధారవిద్య:—లక్షలకొలదిగ్రామములతో నిండియున్న భారతదేశముయొక్క వాస్తవికావసరాలను పాటించకుండినట్టి ప్రారంభవిద్యావిధానము హాస్యాస్పదముగ నున్నది. బాలబాలికలయొక్క దైహికమానసికఆరోగ్యస్థితిని పెంపొందింప చేయునదిగా మనవిద్యావిధానము మార్పుచెందవలసియున్నది.

8. వయోజనవిద్య:— వయోజనవిద్యావిధానప్రచారము నాచేతులలో నున్నయెడల మనదేశముయొక్క బౌద్ధత్వమును, వైశాల్యమును వారికెఱుకఁజుచుటద్వారా నావిద్యావిధానమును వయోజనములలో మునుముందుగా నోటిమాటలద్వారా మన సాగించెదను. అపిష్టుట వ్రాయుట, చదువుట నేర్పవచ్చును.

9. స్త్రీజనోద్ధరణ:—అహింసాత్మకజీవనవిధానములో తన భవిష్యత్తును తాను నిర్ణయించుకొనువాక్కు పురుషుని కెటులో స్త్రీకిని అటులే యుండవలయును. పరస్పరామోదముతోడను, సహకారముతోడను సమాజప్రవర్తనానిబంధనల నేర్పాటు చేసికోవలయును. స్త్రీజనోద్ధరణకార్యక్రమమును సాగించుట కాంగ్రెసుగోత్తిథుల కొక మహాభాగ్యమే యనదగును. భర్తలు భార్యలను గౌరవనీయులును, ఆత్మీయులును నగు సహచారిణులనుగూ భావించవలయును.

10. ప్రజారోగ్యము :— ఆరోగ్యనియమముల నెఱుగక అజ్ఞానాంధకారములో బడియుండి ప్రజలలో ననేకులు వ్యాధిగ్రస్తులగుచున్నారు. దైహికమానసికఆరోగ్యస్థితులు పరస్పరాధీనములుగాన, ఆరోగ్యధర్మాలను సాధారణప్రజలలో విరివిగా ప్రచారము చేసి ఆచరణలో పెట్టుకొనుట కృషిచేయవలయును.

11. దేశభాషలు:— ఆంగ్లభాషమీద మనకున్న వ్యామోహమువలన మనదేశభాషలపైని ఆదరణ వృద్ధిపొవుచున్నది. శాస్త్రసంబంధమగు పదజాలమునకు మనభాషలలో ప్రత్యాయపదములు దొరకవను కారణమున నవనాగరికాభివృద్ధి మనప్రజాసామాన్యమునకు అందుబాటులో లేకున్నది. దీనికి పరిహారము మనదేశభాషలను సరిదిద్దుకొని వృద్ధిచేసికొనుటయగును.

12. జాతీయభాష:— మనకు జాతీయభాషగా హిందీని (హిందూస్థానీభాషను) నిర్ణయించి అభివృద్ధిచేయవలయును. ఈభాష మనదేశములోని అసంఖ్యాకప్రజలు మాటలాడుచునేయున్నారు.

13. ఆర్థికసమత్వము:— పెట్టుబడిదారునకు, కార్మికునకు మధ్య చిరకాలమునుండి వచ్చుచున్న సంఘర్షణను తొలగించి ఆర్థికసమత్వమును సాధించవలసియున్నది. ధనవంతులు తమ సంపదలను స్వబుద్ధిపూర్వకముగ త్యాగముచేసి ప్రజాక్షేమముకొరకు వినియోగించి సహాయపడనియెడల భయంకరవిప్లవముచెలరేగక తప్పదు.

ఇయ్యవి గాంధీజీ తెలిపిన సముచితనిర్మాణకార్యక్రమసూత్రములు. వీనిని శక్తికొలది భారతప్రజ లెల్లఱును అనుష్ఠించుట ముఖ్యకర్తవ్యమగును.

2. మహాత్ముని మరణశాసనము

మహాత్ముడు కాంగ్రెసును సంస్కరించి నూతనస్వరూపముతో నిర్మాణముచేయు ప్రణాళికను తెలుపుట కుద్ద్యమించియుండెను. ఉపవాసదీక్షవలన ఆయనకు అనువగు తీరికగాని,

బలముగాని లేనికారణమున ఆలస్య మగుచుండెను. ఈ జనవరి ముప్పదియవదినమున దానిని రచించి కాంగ్రెసువారి కిచ్చుటకై గాంధీజీ ఆతురపాటు చెందిరి. నాడు దానిని త్వరపడి సూత్రప్రాయముగ రచించిరి. అవకాశ మున్నచో దీనికి దగిన వివరణను వ్రాసెద ననిరి. అట్టిఅవకాశము లభింపనే లేదు. కావున దీనిని మహాత్ముని మరణశాసన మనదగియున్నది. లోకములో మరణశాసనములు అంతకుపూర్వము చేసిన నిర్ణయములను రద్దుచేయుటసామాన్యము. కాని యీపత్రము గాంధీజీ తన అనుయాయులకు కొంతకాలమునుండి ప్రకటించుచువచ్చిన భావముల సంపుటియే. అఖిభారతకాంగ్రెసుకార్యదర్శి యగు శ్రీశంకరరావుదేవుగారు, ఆచార్య జుగల్ కిషోర్ గారు దీనింగూర్చి యొకింత మహాత్మునితో చర్చించిరటగాని, చర్చ సావధానముగ జరిగి పూర్తికాలేదు.

కాంగ్రెసు 'లోకసేవకసంఘము' గా మారిపోవలయు నని మహాత్ము డిందు సూచించియున్నాడు. లోకసేవ యనినను, దైవసేవ యనినను గాంధీజీభావములో నొక్కటే. "మానవ సేవయే మాధవసేవ". కాంగ్రెసు ప్రజాభిమేని అధికారము వహించి పరిపాలనము చేయుసంఘముగగాక ప్రజాభియొక్క ఉత్తర్వులచొప్పున కార్యభారము వహించు సేవకామండలియై యొప్పుగావలయును. కాంగ్రెసులో నిటీవల తలజూపిన అధికారవ్యామోహము, ఆవినీతి మహాత్ముని చాలగా వ్యధపాలు చేసినవి. ఇందుకుతోడుగా హిందూముస్లిమువిభేదములు, పరస్పరహత్యలు వాని హృదయమును వ్యధపెట్టినవి. కావున కాంగ్రెసుదృక్పథమును, కార్యక్రమమును, నిర్మాణాధారములను మార్చి వేయసలకల్పించినాడు.

3. పంచాయతీలు - వర్గములు

యుక్తవయస్సువచ్చిన యెదుగురకు తక్కువగాని సభ్యులతో గూడిన ప్రాథమికపంచాయతీలు ఆధారసంఘములుగా నుండవలయును. ఇందు స్త్రీలు, పురుషులు చేర సర్వులే. వీరే వర్కర్లు. వీరు గ్రామవాసులైనను, నగరవాసులైనను కావచ్చును. కాని గ్రామీణదృక్పథముగలవారుగా నుండవలయును.

దాపుగానుండు రెండుప్రాథమికపంచాయతీలు చేరి ఒక కార్యవర్గముగా నేర్పడి తమలోనుండి యొక నాయకుని ఎన్నుకొందురు. ఇట్టివి వందపంచాయతీ లేర్పడగా వానిలో 50 మంది ప్రాథమిక శ్రేణినాయకు లుందురు. ఈ యేబదిమందిచేరి తమనుండి యొకద్వితీయ శ్రేణినాయకుని ఎన్నుకోవలయును.

ఈవిధముగా 200 పంచాయతీలు కలిసి ఒకనాయకవర్గము నేర్పాటుచేయుచు పోగా దేశమంతటను పంచాయతీవర్గా లేర్పడును. ఈ వర్గాలన్నియు ద్వితీయ శ్రేణినాయకులను పై విధమున ఎన్నుకొనును.

ద్వితీయ శ్రేణినాయకు లందఱును కూడి అఖిలభారతవ్యవహారములను, విడివిడిగా స్థానికపంచాయతీవ్యవహారములను నడుపుచుందురు. అవసరమని తోచునెడ వారు తమలోనుండి యొక అగ్రనాయకుని ఎన్నుకొని వాని నియమానుసారము నడుచుచుందురు.

రాష్ట్రాలయు, జిల్లాలయు నిర్మాణముల నిందు ప్రస్తుతము నిశ్చయింపలేదు. ఈ సేవకవర్గాలను ముందుముందు తగురీతిని విభజింపనగును.

దేశమునకంతకు విచక్షణపూర్వకముగను, విచ్ఛిన్నముగను
తాము చేయు సేవలనుబట్టి యీ వర్గముల పలుకుబడియు,
ప్రభావమును వర్ధిలును.

4. వర్కర్ల యోగ్యతలు

1. ప్రతివర్కరు ఖద్దరు ధరించునభ్యాసము గలవాడై
యండవలెను. ఆఖద్దరు తాను స్వయముగ వడికి తయారు
చేయించుకొనినదిగగాని, అఖిలభారితచరాసంఘమువారి అను
మతిపొందినదిగగాని యండవలెను. తానుగాని, తనకుటుంబము
గాని అస్పృశ్యత నేవిధముగను పాటించడగదు. సాంఘికసామ
రస్యమును కోరువాడుగాను, సర్వమతములను సమానముగ
గౌరవించువాడుగాను, జాతిమతలింగభేదములు లేకుండ యెల్ల
రకును సమానావకాశము లుండనిచ్చగించువాడుగను నుండ
వలయును.

2. తనప్రాంతములోని ప్రతిగ్రామస్థునితోడను పరిచయము
గలిగియుండవలయును.

3. గ్రామస్థులలోనుండి వర్కర్లను తయారుచేయుచు
వారిజాబితా నొకదాని తనకడ నుంచుకోవలయును.

4. ప్రతినిత్యము తాను చేసినపని ఎప్పటికప్పుడువ్రాసిపెట్టిన
పుస్తకము నుంచవలయును.

5. వ్యవసాయమును, చేతిపనులను పెంపొందించుట మూల
మున గ్రామములను స్వయంసమృద్ధముగను, స్వయంపోషకము
గను తయారుచేయవలయును.

6. గ్రామస్థులు ఆరోగ్యసూత్రములను పాటించునట్లు చేసి అనారోగ్యమును గ్రామాలనుండి పారద్రోలుటకు ప్రయత్నాలు చేయవలయును.

7. నయితాలిమిషధతుల ననుసరించి, గ్రామవాసులలో పిన్నలకు పెద్దలకుకూడ విద్యను గఱపువిధానములను అనుసరింపజేయవలయును.

8. వోట్లజాబితాలలో అర్హులగు నందఱిపేరులును సక్రమముగా చేరునట్లు శ్రద్ధవహించవలయును.

9. చట్టప్రకారము యోగ్యత సంపాదించుకొనియుండని వారిని అట్లు సంపాదించుకొనునట్లు ప్రోత్సహించవలెను.

10. ఈపనులన్నిటిని నెరవేర్చుటకు సంఘనియమముల ననుసరించి సుశిక్షణగలిగి వర్తించవలయును.

అఖిలభారత చర్ఫాసంఘము, అఖిలభారత గ్రామోద్యోగ సంఘము, హిందూస్థానీ తాలిమిసంఘము, హరిజన సేవా సంఘము, గో సేవాసంఘము అనునవి యన్నియు లోకసేవా సంఘముతో చేర్పబడవలయును.

సంఘమునకు వలయు ధనమును వర్కరులచుండియే గాక యితరులనుండియు వసూలుచేయవచ్చును. పేదలవలన వసూలు చేయ వీలుగల కాసీలకు ప్రాధాన్యము హెచ్చుగా నుండవలయును.

25-2-1948 నాడు అఖిలభారతకాంగ్రెసుకమిటీకార్యదర్శి శ్రీ శంకరరావుదేవు చేసిన ప్రకటనలోని అంశములు:—

అఖిలభారతకాంగ్రెసుకమిటీసమావేశము పూర్తి యైనది. గాంధీమహాత్మునిహత్యపట్ల లజ్జను సంతాపమును, ప్రకటించుచు

తీర్మానించినది. అంతటితో తన విధ్యుక్తధర్మము నెరవేరి నట్లుగా తలచుట యుక్తముకాదు. బాపూజీవిషాదమరణమునకు దోహదమిచ్చిన నేటిపరిస్థితికి తన బాధ్యతను ఒక్క కాంగ్రెసు వాదియైనను అలక్ష్యము చేయజాలడు. మనపైబడిన బాధ్యతను కొంతవఱకైనను భరించుటకు బాపూజీ నేడు లేడు. కావున కాంగ్రెసు బాధ్యత గురుతరమైనది. కాంగ్రెసు ఈ బాధ్యత నెలా నిర్వహించగలదు ? ... ఇంకను కాంగ్రెసు రాజకీయ సంస్థగా వ్యవహరింపవలసినదేనా? ఇప్పుడు దానిలక్ష్య మేమిటి? కాంగ్రెసుపైనపడిన కొత్త బాధ్యతను నిర్వహించుట కనువగు తీరున దాని నొకపవిత్రమైన సంస్థగా పునర్నిర్మించుట యెలా సాధ్యము ! అఖిలభారతకాంగ్రెసుకమిటీ అన్నిసమస్యలను పూర్తిగా చర్చించుటకు వ్యవధి చాలినదికాదు. కాని తనపై నిప్పుడుపడిన బాధ్యతను నిర్వహించుటకే తీర్మానించినది. ప్రతి పౌరుసకును సమానావకాశములతో సమానరాజకీయార్థికార్హతలతో ప్రపంచశాంతియే ప్రధానలక్ష్యముగా కోరికచేటివు కామన్వెల్తుసంస్థాపనకై కాంగ్రెసు కృషి చేసితీరవలయు నని సభ్యులలో అత్యధికసంఖ్యాకులు తమ అభిప్రాయమును వెల్లడించియున్నారు.

5. ఆర్థికకార్యక్రమము

కాంగ్రెసు భావినియమావళిని సూచించుటకై వర్కింగు కమిటీ చేసిన 'ప్రతిపాదన అంగీకరింపబడినది. కాంగ్రెసు "లోక సేవకసంఘముగా" వ్యవహరింపవలయు నని గాంధీజీ సూచించిన తుదిప్రణాళికనే ప్రాతిపదికగా అంగీకరించినది. ... కాంగ్రెసునియమావళియు, ఆర్థిక కార్యక్రమమును ఎంత

నిర్దుష్టముగా నున్నను, కాంగ్రెసులక్ష్యములకు అనుగుణముగా కాంగ్రెసువాదులు వ్యవహరింపజాలకపోవునెడల, అవన్నియు నిరర్థకము లగును. కాంగ్రెసువాదులలో కానవచ్చిన నైతిక పతనముతో తా నెంతగా బాధపడెనో నిరాహారదీక్షాసమయమున గాంధీజీ స్పష్టముగా వివరించియున్నాడు... మనపాపాలను పరిహరించుకొనునిమిత్తము ఆత్మశుద్ధికొఱకు మనము తీవ్రకృషి చేయవలసియున్నది. అందుకు తగు అర్హత మనకు సిద్ధించినప్పడే, కాంగ్రెసును శక్తిమంతము చేసి నేటి విషమస్థితి నుండి దేశమును రక్షించి, అందఱకు సమానహక్కులు, సమానావకాశములు కలుగుట ప్రధానసూత్రముగా మతముతో సంబంధములేని ప్రజాస్వామికరాజ్యమును మనము నిర్మించగలము.

తనజీవితకాలములో గాంధీమహాత్ముడు నిర్వహించిన నిర్మాణకార్యక్రమమును, ఆయన ప్రచారము చేసియున్న లక్ష్యములను ఇకముందుకూడ ప్రచారముచేయునిమిత్తము “గాంధీజాతీయస్మారకనిధి” ని సేకరించుటకు అఖిలభారత కాంగ్రెసుకమిటీ నిర్ణయించినది. ఈనిధికి విరాళములను సేకరించుటలో సాహాయ్యము చేయుట ప్రతికాంగ్రెసువాదికిని, ప్రతికాంగ్రెసుసంఘానికిని విధ్యుక్తధర్మమైయున్నది. ఈసందర్భములో అఖిలభారతకాంగ్రెసుసంఘము చేసిన తీర్మానాంశము గమనింపదగియున్నది. గాంధీజీనిఘటించి స్థానికముగా అందందు స్మారకచిహ్నముల నిర్మించుటకై ప్రజలయొద్ద విరాళములు వసూలుచేయబడవచ్చు ననియు, అందువలన ప్రజలీయగలిగిన దంతయు స్థానికనిధులకే యిచ్చివేయుప్రమాదమును ఎదుర్కొనవలసియుండు ననియు హెచ్చరించియున్నది.

ప్రతికాంగ్రెసువాదియు, కాంగ్రెసువాదులేగాక, ప్రతిభారతీయు
డును తా నీయగలదానిని గాంధీజీజాతీయస్మారకనిధి కొనగూతు
గాక, ఈనిధికై విరాళముల సేకరణలో శక్తికొలది తోడ్పడ
వలయు నని విజ్ఞప్తిచేయుచున్నాను.

6. గాంధీజీ లక్షించిన భారతస్వరూపము

మహాత్ము డిట్లు ప్రవచించియున్నాడు :—

“ఇది నా మాతృదేశ మనియు, దీని భవిష్యత్కాలరూప
కల్పనలో నాకును తగినంత ప్రాతినిధ్యము కలదనియు నిరు
పేదలు సయితము భావించుటకు అవకాశ ముండునట్టి, ఉచ్చ
సీచవర్గములనెడ తారతమ్యములకు తావులేనట్టి, వివిధమతముల
ప్రజలు సంపూర్ణసామరస్యముతో అన్యోన్యమురాగముతో
జీవింపగలుగునట్టి నవభారతనిర్మాణమునకు నేను కృషి చేసె
దను. నేను లక్షించిన నవభారతములో అస్పృశ్యతాదోషము
నకుగాని, మద్యపానదురాచారమునకుగాని తా వుండదు.
పురుషులతోపాటు స్త్రీలును సమానమైన హక్కులను అనుభ
వించురు. ఇతరులదోపిడికి బలిగాకుండ, ఇతరులను దోచుకొన
గోరు స్వభావము లేకుండ యావత్ప్రపంచముతోడను మనము
శాంతి సహనములుగలిగి సంచరింతుముగాన స్వల్పాతిస్వల్ప
మైన సైన్యమునే మన మేర్పాటు చేసికొందుము. కోటాను
కోట్లుగాగల నోరులేని ప్రజాబాహుళ్యముయొక్క యోగ
క్షేమములకు విరుద్ధముకానట్టి యే ప్రయోజనమునైనను అది
స్వదేశీయమైనను, విదేశీయమైనను గౌరవించెదము. నేను
కలలు గనుచున్న నవభారతవర్షము ఇట్టిది! ఇది వినా మతే
దియు నన్ను తృప్తిపఱుప జాలదు.

“నామాట చెల్లుబడియగునెడల మన గవర్నరు జనరలు, మనప్రధానియు రయితులుగా నుందురు ! రయితులు భూలోక స్వర్గరాజ్యమునకు వారసులని చిన్నతనములో నేను చదువు కొనిన పుస్తకములో చదివినాను. భూమిలో కష్టపడి పనిచేసి, తాము పండించుదానిని తిని బ్రతుకువారి కిది అనువర్తించును. అట్టి రయితులు ఉన్నతోద్యోగములకు, నిరక్షరాస్యులైన కారణమున అనర్హు లందురేని, మంచి వ్యావహారికజ్ఞానము, ధైర్యము, అనింద్యమగు న్యాయబుద్ధి, అకలంకమగు దేశభక్తి గలిగియున్నచో వారర్హులే యని వాదించును. దేశసౌభాగ్యమును ఉత్పత్తిచేయువా రగుటచేత నిజముగా యజమానులు వారే ! కాని అట్టివారినే మనము బానిసల జేసినారము. సెక్రటేరీయేటునందలి ఉన్నతపదవులలోగూడ రయితులే యుండవలయు నని నేను సూచించును. వారు తగినవారైనచో, పని గ్రహించగలవా రగుచో అట్టి రయితులకు తా వొసగవలయు నని మంత్రులు మున్నగువారికి బాహాటముగా నేను సలహా నిత్తును”.

గాంధీజీ 1848 సంవత్సరము జనవరి 29 వ తేదీ సాయంత్రము ప్రార్థనా సంతరప్రసంగములో తుదిసారిగా పరికిన ఆమరవాక్కు లివి :

ఇట్టి నవ్యభారతరాజ్యము ఆటముబాంబులకు సయితము వెలువ నగత్యములే దనుటకు రెవరెండు హోమ్సు సాక్ష్యము చాలును:—

“ మీకు కావలసినది గాంధీజీయీ లేక ఆటముబాంబా ? ఈసమస్యను ఈదినమే తేల్చుకొనుట అవసరము. మీరు ఆటముబాంబును అనుసరించెదరా ? లేక గాంధీగారిని అనుస

రించెదరా ? ఆత్మ నిత్యమని మహాత్ముని విశ్వాసము. ఖడ్గ బలముకన్న ఆత్మ అధికసామర్థ్యముకల దని ఆయన నమ్మకము. ద్వేషానలమధ్యమున పవిత్రప్రేమమూర్తివలె, క్రోధ జ్వాలమధ్యమున ఊమామూర్తివలె, దౌష్ట్యమధ్యమున సాధుమూర్తివలె గాంధీజీ వర్తించి జీవించినాడు. 'మానవుని ఆత్మ' అనిన, మానవునిలో నుండు భగవత్స్వరూపమే యన్నమాట. ఈమానవాత్మ ప్రపంచాతీత మైనది. లోకమును అధిగమింప గలది. గాంధీజీప్రబోధములో నున్న రహస్య మంతయు నిండే యున్నది. దీనికే ఆయన 'సత్యము' అని నిర్వచించినాడు. తన విశ్వాసముద్వారా, ఆవిశ్వాసముయొక్క అనుష్ఠానముద్వారా ఇదే 'సత్యము' అని ఆయన రుజువుచేయగలిగినాడు. మనము జీవించదలచుకొనుచో ఈ "సత్య" నిర్వచనమును ఆమోదింపగావలయును !

(2—2—1948 రేడియోప్రసంగము. న్యాయార్కు).

ఈతీరున మనకర్తవ్యమును విజ్ఞులగువా రెండఱో నిరూపించియున్నారు. భారతీయు లెల్లఱు ఈతమకర్తవ్యమును గుర్తించి శిరసావహింతుగాక !

జై హింద్ !

